A10 pag. 1.

10

EKSV TA, R. Kirjandusmuuseum
Jw. nr. 225

Pühja vihtelkonnast. — Saatnud: Peeter Kalk. (12)
Saadud August-il 1888.

Kuits oli walgut maesta latse,
Iki ema pääl,
Üine tüse pilwi pühkis,
Üine tüse päät pillits,
Muida olas kuida olas,
Muidu olas kuida olas,
Tulep püha pühaste.
Muu väänu. Esafile.
Esafile. Emafile,
Kohes lää mina wainule,
Wõta liista liiwa pole,
Wõta kaia kalmu pole,
Ülles liisi liiwa lingi,
Ülles waisi kalmu kaasa,
Ülles ma sisse silmumsse,
Esa istu tooli pääl
Ema tooli weere pääl
Tule üles meneke,
Tule kirste kirjutama
Tule waka walmistama

Ei lää tüttikest,
Mull on manna maa laisu,
Juu man on jurma hais,
Käte man käübe hais,
Tule iki minekse,
Jamal nirstu kirjutaja,
Jumal waka walmistaksi,
Kübab nüllan naisekesi,
Kallas wanna mehekesi,
Kes ju kirstu kirjutab,
Kes ju waka walmistab,
Tule iki oma mem,
„Ei lää tüttikene,
Olla täis janna jura punyt,
Janna nüti köömnesta,
Kiha willa katakuft,
Jebi tun ma sia lihast

2.

Tere ärtu kirakene,
Kulda krooni prouake,
Laisa jauli weere päle,
Rötu aina raami päle
Kahi oma walla päle
Kuis ju walda wainati,
Teo poige piinati,
Üle wala wardaide,
Teo poia teibaide,
Kurat panti kubijas
Waras walla pälikus

3.

Kubijas mu kutake,
Kilder kira lehekse,
Lase mu wara walkale,
Enne muida ödakule,
Jis ma kuffun kubijas
Heikan helle ifandas
Kubijas kuulis külasta,
Ifand näoistis mõisa es ta
Mõtelöjsöa tulewad.

Wenelase waremad,
Ei jõõri jõõake.
Ei wari Wenelatse,
Tüs töi jõa jõnnemäe
Kesse peab jõta minnema.
E ja manna E ma mane,
Kelli alev tüllake,
Jõsar jõrme juarune.

4.

Jõtsikese linnukese,
Tüüe ei laula mina laida,
Laida laisale mehele,
Jaata janna küttijale,
Alu ahjo heidijale,
Pika pume palutajale,
Kell on wüsu wiita jülda,
Kabla katte ja wagu
Kõrwa küme küünerida,
Jääl läits aiga arutada.
Kahsi päiwa kablutada.

5.

Pütrike welleke
Kui läät naista kosjule,
Tule mult luba küsima,
Unnawäeast halli hue,
Tingin kirotast kisju tue.
Pane wõõle suure wõõ,
Kui se wihma wiher kaas,
Pane kaala laia räti,
Kui se heina kariste,
Minne Riga. Reeta pea,
Alewiste. Tume pea,
Muilda mailda Mulle pea,
Läbi liina Lõsu pea,
Riast töis ma reta suure,
Alewist töi asme pakse,
Muilda mailda Mulle pika,
Läbi liina Lõsu penikse

6.

Jata jata wihmane,
Jata wihma jaus maata,
Tüle ossa nimetama,

Uhsen sate uuta lume,
Taivas rahed ta raputas,
Wii wihma wene maale,
Jaata uuku saare maale,
Aa uuku arje maale,
Uue maal on mehe musta,
Mehe musta naise taisa,
Sütse sigi tegitse,
Poisi kanu karvatse,
Latse kui ne tuli tuki,
Ei wüsi nete wiesta,
Kaiwu kohale karata,
Meie maal on mehe walge,
Mehe walge naise nirka
Sütsuku ime ihuga,
Poisi poole poodi poisi,
Latse kui oa põlme,
Küsima nete wastata
Kaiwu kohale karata.

7.

Tii oli pika mäe minna,
Maa oli laia laste käwa,
Tõwa ei kiwi wisata,
Tõmu alla weeretada,
Kiwi proose pudesi,
Tõmu põrmile lagusi,
Kiwist jäie killingid,
Tõmekest jäi põrmase.

8.

Jün on mulalõ kübar präida,
Teisab jaba pere sõda,
Ole jün ei sõda mesta,
Kes mu ostab orjuest,
Pästab päiwa palangust,
Lunastab lumme jaost,
Wallan oli woike poisike
Jee minu ostis orjuest,
Pästis päiwa palangust,
Wüib wihma rätjagust.

9.

Oh mina onnista ilu,
Kauniist kaja põlwepoft,
Kui ma ilu ija kottu,
Kasswi wiie wella kottu,
Jääl minu jala tuie es tia,
Tuie es tia maad es marsi,
Jaie jurite tabule,
Kõrgembale rotusile,
Jääl mina jalla tie sir tasi,
Jääl minu jõnnis jõimati,
Wannas käjar wannuti,
Es ja jõimas illiker,
Ema enne aegener,
Ema meer pobu rohesse.

10.

Oh sina pelta peperiku,
Punna põshi pöperiku,
Tantsi sarwastu mäele,
Sinne lilleta jean.
Kuller nupu pööle henna,
Tantsi ja sinna tallule,
Kun om kulda koa karja
Höbetatte [illegible]

11.

Ei ma tohi töiste laulda,
Häste häälda rumlutada,
Jün on külla natsi päidi,
Mõisa mõlembie päidi,
Jün on küllan kulleja da,
Wõsun jõna wõtejaid,
Kubijas kuuli küllarta,
Sand mõsta mõisa westa,
Wõt ta kirja kirjutada,
Wõt ta panna palbereta,
Home kette ütelei,
Kuri oli kulleda,
Paha meele panna.

12.

(Rõnaste kui pulmarahwas sõidawa jõudwa laulawa nõida)

Nüüd om ruuna rutu aiga,
Täku jookse aiga,
Laske ruudual rutu jooksta,
Täkul tähtede karata,
Ruuna rauad leiwa tulda,
Täku jälle leiwa jädemid,

Wür oli hüru ues
Punsokkure karwaslist,
Jäitse järja japilist,
Kytis ja nari märatesta,
Ütes ja hüwa hoburta,
Kümme münci reunanest

13.

Ole ma teedmud hingeke
Et mu kurjale kosiki,
Wilessile wiina joodi,
Ole wihkmud wiina toobid
Õlefamud õlle kannid,
Sõtsikesed linukesed.
Örke ike ilusile?
Ilus mees wese imeja:
Örke waatke walgeke?
Walge mesi walli muradi,
Tulep kui tulli tarele,
Jatab jäle pörmatule,
Höikab nöra höikab naits
Kui ei kuule kolmatad.

Wõtab pessa piitsulaane,
Wõtab kähwi kämelida,
Murta mesi meli tarka,
Tulep külast ta jooksmud,
Olud janu wõõra westa,*)
Höikab nõra höikab naits,
Kui ei kuule kolmandad,
Wõtab jääda järsi siilu,
Wõtab katta kaska siila,
Tulep kui tuwi tarele,
Lasep kui lamas lawa ala,
*) mud = jõua märgi ni

14.

Sõtsikesed linukesed,
Örke maarelge minu
Et mull põlle paselaue,
Ume halwasta linnurta,
Liina läiti linna tegija
Mulda mure pidaja,
Kalmu soole kaudeja,
Allewiide armukene.

Tulep poeg wai ei tule,
Toop paia wai ei too.
Ei ma hoole paiasta.
Ei ka liina leiwasta,
Kui ta ise henne tulep
Tulep ise toop hobuse

15.

Kui ma naka laanemaie
Laanemaie larkemaie,
Pisuõ sõnna pilamaie.
Sõwa ei mu ohja hoida.
Ohja hoida müõse kuita.
Õga ohja mine ei hoia,
Ei ka kuõse mine ei heida.
Kuõse kuita koorma ette,
Ohja hoiõ hobusida.
Mull on sõna sepa tettu,
Rauasepa k ra-mutega,
Tuge sepa kirjutetu.

jel 16me August 1888.

Peeter Kalk
Suures Kongotus

Kohaemanik
Pl...

Puhja kihelk. Saatnud Peeter Kalk.

1. Saadud 1888 Nov.

Hellapene wennakene, (2x)
Pettid pettid näinkesta,
Pettid pimmela ööse,
Wahtsid päiwa wälge henna,
Aia all ta rõõtakille,
Küla all ta kühigeli.
Näid läits ta läbi küla,
Helme kaalan hellisiwa
Raha kaalan rabisiwa,
Tule mule näin noori,
Mul on kulda kauka hanna,
Hõbe nammusta wahela,
Mina külwa küme pütti,
Wiska wiisi wahakest,
Iaie näin jaane essa,
Täie näin jääne essa,
Iista külwis küme tera,
Wiskas wiisi peo täid,
Iüs om kirbu kaukahanna.
Täi nammusta wahela.

1. Lõik

2.

Kohe istu jääl ma ise
Kohe astu jääb alane,
Silmast weerib pöskietele,
Pöskilt weerib rindutele,
Rindult weerib põlwetele
Põlwilt weerib jurile,
Jurilt waiwaste wahele,
Sinna tekub Tükikene,
Kus wab kala järwekene
Küll jaab küla karja juuwa,
Hulga hobuste ojutada,
Walla warsa wajutada.

3.

Kelle nooki wanna poisi,
Aru wala wana poisi,
Väiwa hulgar kui ne hundi,
Silge sülge kui ne jea,
Roddotside kui ne notid,
Peratside kui ne peni,
Paritside kui pagana,

Kaalatside kui ne karsi,
Kae meie poosikesi
Väiwa hulgar kui hubina
Silge sülge kui sibula,
Kaalatside kui ne kana,
Paaritside kui ne partsi.

4.

Sõitsin sõitsin helad wennad,
Sõitsin üle wiie mõtsa
Kogemata kolme mõtsa,
Viis oli mõtsa kase mõtsa,
Kats oli mõtsa kuuse mõtsa,
Kolmas mõtsa õuna puune,
Viis oli mõtsa kase mõtsa,
See om noorde naiste mõtsa,
Mis oli mõtsa kuuse mõtsa,
See oli noorde meeste mõtsa
Mis oli mõtsa õuna puid,
See oli noorde meeste mõtsa,
Sõitsin sõitsin helad wennad,

Jõffsin üle wiie nurme,
Kogemada kolme nurme,
Mis om nurme Rüki nurme,
See om noorde mesik nurme,
Mis om nurme kesma nurme,
See om noorde naiste nurme,
Mis om nurme nisu nurme,
See om noorde neidu nurme,
Jõffsin jõffsin helad read,
Jõffsin üle wiie järwe,
Kogemate kolme järwe,
Mis oli järwe wiina järwe,
Kats oli järwe õlle järwe,
Kolmas järwe mõdu järwe,
Mis oli järwe wiina järwe,
See oli noorde mesik järwe,
Mis oli järwe õlle järwe,
See oli noorde naiste järwe,
Mis oli järwe mõdu järwe
See oli noorde neidu järwe

Jüri jüri jirgukene,
Lõõri lõõri lõunukene,
Kos ja kulla pessakene,
Sure taka tamme otsan,
Kos see tamm jäie,
Wana mees maha raie,
Kos see wana mees jäie,
Uniküe niuse,
Kos see unnik jäie,
Kanna maha nehitz,
Kos see kanna jäie,
Roogu tema lennar
Kos see roog jäie!
Kikat maha wilhist?
Kos see wikat jäie!
Kiwi katski leie?
Kos see kiwi jäie!
Merde kiwi weerusse?
Kos see meri jäie!
Mustik ära rüibas?
Kos see mustik jäie!

Juuta tema lennar
Kor se laut jäie
Tuli ära pallud
Kos se tulli jäie
Vihm ära kistud
Kos se wihm jäie
Maa alla waie
Kor se maa jäie
Oder üller aie
Kos se oder jäie
Kiwi katski leie
Kus ne tükki wiidi
Sepile maad wiidi
Kor se sepp jäie
Ära tema kuuli
Kepes tema matteti

Pikka põlla pendre alla
Kellega te mapsa wiidi
Tillitside tungerdega
Weritside wehmerdega

Oller sina päält kasvi
Tulli tilli tuttukese
Oras paina otsakese
Kaste haina kandjuk

5 b

Jüm om hulgan näinukesi,
Päinukesi peinukesi,
Mõni minda mõrsijida,
Ole hulgan laulijada,
Jõna kolme kuulijada,
Kuis ma esi eest ei wõsta,
Eest ei wõta päält ei pärta,
Liikese linnukese,
Kui teil jõnnu punduness,
Wõtke wõlgu minu käest,
Mull on jõna seppa sõtte,
Jõna seppa selletetu,
Rauda sepa rawudetu,
Kulda sepa kapudetu,
Sepatiene sellikene,
Tii ne jõna teranä,
Jüs ma naka laulemaie,
Laulemaie lustimaie,
Jüs ei wõinud ohja hoida,
Ohja hoida käidse keeta,

Olja poiega pobuside,
Kuidse peitku kooremeta,
Toge õlud laulijale,
Laulijale lahkujale,
Laulija tagi palasi,
Joo ja kurku kõrbenesi,
Enamb wainu laulijalla,
Kui sel töötegijal,
Ja sel rehe pessijal,
Maha pesi suure rehe,
Pinetäse pika rehe,
Es jaa nüu kuule päle,
Ei ka päbu põlle päle.

6.

Ules mun elu ennitses.
Kuule kurku mullutses,
Siis mina laula lahkus mõtja,
Elkses wasta ema lepa,
Kõlkses wasta õiwu mõtsa,
Ära läits mu häälekene
ära wille wiisikene

Kõlas pille Kõlamäele,
Piitsa pillis Piitsenäele,
Roo pilli Rootsi maale,
Saare pille Saksa maale,
Tule ära häälekene,
Tule wille wiisikene,
Kõlas pillis Kõllamäelt,
Piitsa pillis Piitsemaalt,
Roo pillis Rootsi maalt,
Saare pillis Saksa maalt.

7.

Jõuden jõuden wellele,
Kelli karas kanebide,
Kelle naine kamberede,
Ega ma jõge jõoki tõttu,
Ega ma jooge jooki tõttu,
Mina ole meeste õde,
Meeste õde naiste nõu
Mull jäi kodu kolme jõoki
Kolmi jõoki kolmi jooki

Ahju jai mull ana ani praa
Lawa päle laokre praad,
Pani päle pardi praad,
Mull jäi koda kolmi jooki
Üks oli jooki wiina jooki,
Teine jooki õlle jooki,
Kolmas jooki mõdu jooki,

8.

Õnem ana mull padada,
Mulle piirsu keeta,
Muuride hawudada,
Mull tulli nõõra wirusta,
Tõsur tuli jõa maalt
Keli tuli Kõne maalt
Soome maalt tuli Johwi poig,
Orju maalt tuli annike poig,
Kõru maalt tuli Kõu poig,
Kii pada kelle pada,
Kii like kiiwa päal,
Pala palla palu päal,

Ilma puida tõrwas siie
Piu piu pärja jore
Meke mõtsas ta tulewa,
Poisid puida raiumasta,
Latse laste korjamast,
Härja een haawatse,
Kegi piran pedajane,
Kaigas sällan kadajane,
Tuhad sülda turju pika
Jada sülda sarwe pikka

9.

Emakene memekene
Mulle anid muita tööta,
Gullasele puurda tööta,
Päätsikule nädala tööd,
5. Mulle anid ani hoida,
Ani hoida kana kaitsa,
Aie ma ani ojale,
Keeruti kana kesale,
Tuli kotkas kurja linda,
10. Aie ta ani ojalt,
Keeruti kana kesalt

10.

Sõtsikese linnukese,
Sõbi ei ma tuima olla,
Leina surta lepisussa,
Tuima seista toomikussa,
Ei ma ole tuimast soorta,
Tuima naise tüüterida,
Lahe ega lahe ema,
Lahe laulikse waderi,
Hääletise hälitaja,
Kui mo hälin hälideti,
Noder minu nõrguteti,
Lepa latwan liigudeti,
Kõiwu latwan kõigudeti,
Haawa latwan hangudeti,

W 11. (Ring laul)

Jün tandsib jülmani jure,
Jün tandsib pilelille pääle,
Jün tandsib sõdse poja natla,
Mis tandsu minu ilu,
Mis tandsu minu õnne,
Mis tandsu minu armas armuge,
Pruuti tandsu minu ilu,
Pruuti tandsu minu õnne,
Pruuti tandsu minu armas armuge.
Koper läits minu ilu
Koper läits minu õnne
Koper läits minu armas armuge.
Rüga rüga minu ilu,
Rüga rüga minu õnne,
Rüga rüga minu armas armuge.
Mis sina minu ilu,
Mis sinna minu õnne,
Mis sinna minu armas armuge.
Pruuti ehed minu ilu,
Pruuti ehed minu õnne,
Pruuti ehed minu armas armuge.

Tanu toona minu ilu,
Tanu tuuma minu önne
Tanu tuuma minu armas armuke
Lindi tuuma minu ilu
Lindi tuuma minu önne
Lindi tuuma minu armer armuke
Kiidi tuuma minu ilu,
Kiidi tuuma minu önne,
Kiidi tuuma minu armas armuke
Sõlge tuuma minu ilu,
Sõlge tuuma minu önne,
Sõlge tuuma minu armas armuke
Prundi sõrmust minu ilu,
Prundi sõrmust minu önne,
Prundi sõrmust minu armas armuke
Kängi tuuma minu ilu,
Kängi tuuma minu önne,
Kangi tuuma minu armer armuke
116. Kammitas pääd ;;
Older manni winger keeri
Junger prunt.

116 Mõõetas munti ;;
Older manni winger keeri
Junger prunt.
Panetas kiidi ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Oetas ammet ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Kiidetas nõue ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Oetas undiku ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Kiidetas põlle ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Pannetas sõlge ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Pannetas sõrmust ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Pannetas suke ;;
Older manni winger keeri Junger prunt
Pannetas kängi ;;
Older manni winger keeri Junger prunt

II c.

W Koole kurba ;; mõrsijase
Tobab ju ema koolu,
Koole kurba ;; mõrsijase
Tobab ju ema koolu,
Koole kurba ;; mõrsijase
Tobab ju wella koolu,
Koole kurba ;; mõrsijase
Tobab ju sõsa koolu
Koole kurba ;; mõrsijase
Tobab ju juga koolu,
Koole kurba ;; mõrsijase
Tobab ju pika koolu, (kuikuikui)
Tobab ju Esa eluna, Nõse rõõmus ;;
mõrsijase
Tobab ju ema eluna, Nõse rõõmus ;;
Tobab ju wella eluna Nõse rõõ ;;
Tobab ju sõsa eluna, Nõse rõõmus ;;
Tobab ju juga eluna,
Nõse rõõmus ;; mõrsijase.
Tobab ju pika eluna,
Nõse rõõmus ;; mõrsijase

12.

Las ma kae las ma katsu,
Mes mu mulest parema,
Sõa meeste seltse henna,
Ei wõi paarista paeta,
Ega lahku laalatuseft,
Mes om papsin paari pantu,
Murtal kukel kuulutelu,
Hellakene peiukene.
Armas ütesta aaretu,
Leia katsista laheta,
Pun ütesta poetu,
Latwa ütesta lapeku,
Meie ütenda elame,
Üte tura tuwikese,
Üte liina linnukese,
Üteft turuft töima tulda,
Üteft kaewuft kandfid wet.

13.

Laske sisse Märdikesse, Märti mä
Mie märdi kaugelt tullu, Märti mä
Märdi küütse pülmetawa, " "
Märdi närba walutawa, " "
Läbi tullu luise luha " "
Luise luha jäise järwe " "
Ülle joo läbi jälageta, " "
* Laske sisse Märdikesse, " "
Mie Märdi pakse märdi " "
Mun märdi munna märdi " "
Tule Liisa tõsta linki, " "
Tule Anne awa usse " "
Kui ei tule Liisa tõsta lin* " "
Ega Anne awa usse " "
Siis me pöönusta pärata " "
Gaata usse jagurista " "
Puhu jür tulli tubasta " "
Löötju lõse põrandule, " "
Wõta pirdu parsilda, " "
Wõta laest lastugesta " "

* Lükes tei linnike otsa,
Ära kartis kaale otsa.

Kui ei ole pirdu parsil, Märti märti,
Ega laen lastukest, " "
Joo roogu räsita esta " "
Kui ei ole roogu rasta, esta " "
Kaku õlgi katus esta, " "
Joo joosta jammelita " "
Raba päälta rambeta " "
Puhu je tuli tubaje " "
Pere mees pere mehena, Märti märti (minu kärtsa pärg)
Pere naine naijuna " "
Wõta ne wõime wajasta " "
Kiipu minna keldereta " "
Kapu minna kamberela, " "
Joo jäält toorest osa, " "
Löika liha lapuesta, " "
Wõta wõida witsikusta, " "
Ära toogu ute liha, " "
Ute oinal ei sutelu, " "
Ära toogu lehma liha " "
lehm on juli haigutetu " "

Too puhast puli liha, wärsti märte
Too jelgu jea liha, " "
Aitüma pere esale " "
Aitüma pere emale " "
Ülwa awi anelmaste " "
Sigiku sinu sigida, " "
Põhu täisi põrsa eeta " "
Lauda täisi lamba eeta " "

14.

Tuhan joetik poisike,
Jõi ta käya jõi ta hobu,
Walge pääga wasikas,
Kübara jät küla püüni,
Kask jäi kõrtsi kamberesse,
Pärn jäi pääsa saibale,
Turgu jõi tuli punatse,
Ala kõrtsi nõrwikese,
Roo weere ruunakese,
Paju weere paadikese

(37). Puhja kihelkonnast. Saatnud: Peeter Kalk.

1. Küla ättel kukkus kukkus,
Küla latse laala laala, Saadud 18/VI 90.
Mis maa laala halwad latse,
Mis maa kuuna kurjad latse,
Mis maa laala halwad latse,
Söidi ratsula kodust,
Hulli hobu hoowetes,
Päält mina wõtti punida pulge,
Lawa päält ta laulule,
Parsilda pajatas waina,
Wirstu kapsist keele kõlksu,
Sis ma laulas linnu keeli,
Wüsi häält teõre moodu
Häält teise hanneta moodu
Pajatas ma parsi keeli

2.

Lätsi karja saalemaie
Leisi kanna karja teelt
Kuku kolme tee arust
Wüsi kodu memme nälla

1.

5. Memme nätta taate tutta.
Mem pand salwile kasuma.
Salwil kaswi sakka tütar
Kuld kee Kuninga tütar
Waski harju waine laits
10. Tuli päinea kosjuwelle
Mem läits salwilda küsima
Tule salwild sakka tütar.
Kuld kee Kuninga tütar.
Waski harju waine laits.
15. Ei lää ei tööta
Ei mina läha päiwale
Päin ju pastab palawaste
Töise helpub heletaste
Kolmanda kuhalde wilu
20. Tuli kui kosju welle.
25. Ei lää ei tööta.
Ei läha mina kuule.
Kui am kolmesta kõwere
Kõra kaob töise kaswab

Kolmanda kohalde ilma.
30. Tuli tähte kosju welle
Mem läits salwilda küsima,
Tule salwild sakka tütar,
Kuld kee Kuninga tütar.
Waske harju waine laits.
35. Ja mina lää ja tööta.
Tähti am kuld täis meesi.
Memmekene memmekene
Anna mulle aida wälle.
Kingi mulle kirstu wälle
40 Mas lää aita ehtemaie
Ette panne laia põlle
Naga aida ees kaafe
Wõle panne laia wää
44. Naga wikel kaarikese

Mem läits salwilda küsima
Tule salwild sakka tütar
Kuld kee Kuninga tütar
Waske harju waine laits.

3.

Ära läänva hää päinva.
Ära laste laulu päinva.
Tulenva tulitse päinva.
Ajub armas haina haig,
Rüüb päale rõa põim,
Kesnva weide nõanva
Kaara nulla pöörisida
Da lõkule lõhuma
Erne helle heilme

4.

Kui mulki hulgan tulli
Tarklase tare länvele
Palles näija peremeest.
Et teese kauba pähu eest
Ilis ? marjab pähu pundiga
Es tiia wanna hindaha
Wiis tenga pähu pundika

5.

Oi rai rai rai rataatega,
Enemb minna mäingin mätastega,
Kui minna kurja naitestega,
Enemb ~~minna~~ maka kivi manna,
Kivi manna kannu manna,
Kui ju kurja poisi manne,
Kivi ei kisu kand ei kaku,
Pois jo rüsub rinnusta,
Pois ei jäta putumata.
Kisub kaasast keedi kõia.
Rüsub rinnast puure põle,

6.

Sõtsinese linnukese,
Kuide läide teeda mööda,
Teeda mööda maada mööda,
Pea se kivi peo hemma,
Kanna kaikas kainu hemma,
Sulab nasta poisi hulka,
Poisi hulk ja kelmi kümb.
Löö poisil poole päida
Kaputa kalmu möbema

7

Wõti naise walla peraft.
Alumatse asja peraft.
Nõukene nõukene
Tõhi ei ma tormistõda
Pika kuuli pidada
Ilma kasvad kaikahenna
Ilma pea pika kuule
Kui ma pea pika kuule
Peie peab pika püttlas.

Emilie Kaev

8.

Ütte peio ütte lao,
Ütte mõõdetu mõlle mat
Ütte liina linnukese,
Ütte turu tuvikese,
Üttest turust tõina tulda,
Üttest kaiwust kandsid wet.
Ütten kakun kasvatetu,
Ütten wäimen wõõrutetu,

Ütten piiman peotu.
Ütten hällin hällidetu.
Kääna tuija tuule poole.
Kühma külma ilma poole.

9.

Oh minu ennista elude.
Kaunist pafu pälwekesta,
Kui maa elli esa kattu
Wiirsin wiie welle kattu,
Sis ma jala tee es tia.
Maad es marsi.
Esa kuto mu ellikesi
Ema ellisi muumasse,
Sõsar jääri ubinasse;
Welli wiina pekiresse,
Lätsi ubin üle õue
Samma lehte üle tare.
Laie oma kaasa kodu
Peio pika hoobe alla
Lätsi ühtmer üle õue

Tamme pakku üle tare
Küdi kuts mu kõõtjakus ~~kõõtjakus~~
Nadu narte
Ema meer kuts hobu rapet

10.

Talu tütar tammekene
Pere tütar preilikene
Makab kaua kaswab pika
Kaswab pik ja peenike
Waiga lust ja käärmuline
Küla meeste meeleline
Küla poiste proomikene
Rinda pannid kuue põle
Kui see kuu taiva penna
Wõõle pannid laia nöö.
Kui see wihma wikerkaar
Otte pannid laia põlle.
Kui see taade aide usa
Päha pannid kuue rätti.
Kui see kirbu kaajekene

Kumal maja neiukene
Sinu ilu ehtemine
Walge pölle waalimine
Kirewa pälle keitemine
Said kui jänner järele
Kanne ratas wainule

11.

Tee tee aida terida kaiwast
Kinatsista Teibaista
Kaudalista rinudelista
Et ei saa waras warastada
Ega kaeda karja latse.
Kukku kukku kunni
Panne Mari makale
Kadri ketrab küdi.
Küsu laseb langa.
Ann aiab umbre.
Kiskas kirebb kikerikku

12

Maka maka marjakene
Tudu tuvi osjakene
Ega Mari maal ei maka
Mari kmakab taivakene
Kulla jungrude koana.
Kuuaft käisi kulda juitz
Tare harjast höpe juitzu.
Kuan kulda keetetie
Taren höped öörudi.
Satte maha marjakene.
Kuskn kulla raasukene
Satta kübara weere pää
Lase kaia lindi päale.

13.

Tütruk noor kui se kroor
Lootab waise poisi päale,
Paine poig läiti walli pääl
Kapud ülere luugi päale
Luuk läti katski lakjati
Alus palki plakjati.

Mari maias mesta päale.
Kiiras teo poste päale
Kutsta poisi kuusikute.
Pett ta poisi pedastiku
Esi lipas lepikude.
Ala kuuse aweikude.

15.

Kae kust sõidab noorimees
Hobu alla kui se ahju
Esi päale nii kui päiva
Kübar pääna kergu kirja
Wõõ nõõl kui küna linti.
Sala alla Jaani lilli.
Abe suun ahju kuud.
Wõnna pääna kaiwu kooku

16.

Oli mina näike wälbakine
Tilukene tedine
Õje pekjin ussõisa rehe
Päiwa kündjin mõõdumaa.

Lätti heitsi ruunaga
Pannin ruuna kammitsite
Ei heitsin magama.
Suitse panni suualla.
Päitse panni pää alla.
Pää panni perve pääle
Tala järve veere pääle
Sure meer tuli kuusikust
Waras meer tuli saarikust.
Warast minu hea hobu.
Lätti kodu ihuga
Paat tuli vasta tanu min.
Mer ja ised Adu poig.
Mul ara kadu kolme ruuna
Üts am hür teine hall,
Kolmas kulla karvaline.
Hiirule istud selga.
Halli nõtad kõrvale.
Lina laka liki alla.
Kulla karva kõtu alla.

Läitsin üle Rõnga silla
Rõnga sild sün rakkadusi
Alus palki praksatusi
Sütruk wahtis muka taga
Oles see pois minu käen.
Talwe tätsis kängata
Suwel singis söömata

17.

Selle kesna werstawa.
Piis pilli roos marja wiru wiisa heina maal.
Pen kesna werstawa
piir pilli roos marja wiru wiisa heina maal
Kes läits kesni päimama
piis pilli roos marja wiru wiisa heina maal
Näie läits kesni päimama
piis pilli roos marja wiru wiisa heina maal
Laskas sõime ära siis
piis pilli roos marja wiru wiisa heina maal
Sust ta sõime mähist sai
piis pilli roos marja wiru wiisa heina maal

Siakas peiu kaabtagutse
pus pilli roos marja veira weisse heinamaal
Kust ta sõrae keedist sai
pus pilli roos marja veire weisse heinamaa
Siakas peiu kaltse nööri
pus pilli roos marja veire weisse heinamaal

18.

Ema ei salli mind üksi ei kosi
mind surm ka ei nõta mind
Oh kus ma jää.
Kell lehmad lambad kaes ja
kiestud neine täis neid näeb kulla pi
Oh kus ma jää.
Kõik minu am pulmad teind ja mi
ust määe täind mind pole üksi näi
Oh kus ma jää.
Oh Hans kui teas ja minu süda
tuksub ka ei möistnud armastada
Oh kus ma jää.
See jääb teil mastada et mina

meheta siin pean surema
Oh kus ma jää
Kõik teie siine küll poisid nutate
kui perest kuulite et mina meheta siin tahaksen
Oh kus ma jää
Oh kuiva hannus tule ja minu tule
koriste et lahti pääses ma
Oh kus ma jää.

19.

Riibitu ma raabituma
Lõnga rehte rabama
Hõa poisid parenta neiue
Lõnga küni magama
Sõlkuksete kõnelema
Kaka pesis pisa rehe
Hagunatse halwa rehe
Es ja kutse kuule päale
Ei ka põbe põlle päale
Kutse jäie use päale
Põbe jäie sõrmandule

1. Maarja päeval peab lõnga kerima (Siis kasvavat suure kapsa)
2. Kes saunas viimatises nihtlema jääb peab kõik aruma tühjas tegema ehk ümber kalda ja kerele viskama enne välja tulekut
3. Enne Toomapäeva peab kõik pesu väljaaia päält ehk kus on ära eale kujuma pane ära koristama (Kui Toomapäeva väljas on sel aastal must pesu)
4. Madis päeval keidetas kitsale või sinna külge (Selle et midagi enamb ei anda)
5. Kui esimält kari välja aedas karja saatja toob malga kodoja paneb kattuse päale (Selle pärast et lamba ei röövi)
6. Kui leiva ahjust välja võetas viisadas kõp ahju (Kui ära kooleb andas siis kõp katta taineva tee päält kurje naame kõrvale ajate)
7. Leib ütel kui ahjust välja võetu mina jannuna (Siis peab vet päale kaldama ja üle tõmbama et leib jännuneb)
8. Kadri päeval tantsitakse kõrdsis (Siis saab palju vanaldu
9. Suitsuhka päeval föeludas (Siis saavad usse kapsastapäa
10. Kiiva Suurel reedel tuba pühitdas (Siis saab palju kirpe)

11. Kui Maarja päeval leiba kuppsetetas (Siis kasvavat suure kapsa tha lehe)
12. Maarja päeva hommuga võta enne päeva tõuse sinnas puna (Selle et inimene sell aastal ilusaks)
13. Maarja päeval ei või täie kapa (Siis saavad maohe kõpsuta ära)
14. Libahiidem lastas linge (Siis kasvavat pikka lina)
15. Kui kangaste kuduvistest lõngu üle jääb (Sell aastal saab linu)
16. Kui mitse mitiga ame paika päale pandas (Ei saa saa pakku)
17. Kui suurel nelja päeval pormandus pühitdas (on sell aastal palju kirpe)
18. Kui luiva tegia luiva otsast raagsi ära ja lõikab (Sinna sudi keelga latse)

Mõistatused

1. Pirkes tukeb luikes lükeb (kapusta kasvu ja lõpp)
2. Tütre käiva emad kaeman ema ei käi kunnagi tutrid kaeman (pangega tuvas kaevuest vet)
3. Taku tallin minni välban (talla otsa)
4. Pada all maa vaang päal maa (mattus)
5. Umb järv ei ja üle ei ümbre, kui päiva pasteb täis siis on täis kui sulven siis on tühi (vari)
6. Tiirud täärud till ja lõks (usse linga)
7. Nelja nukeline naja ega nuka kalle veotike randa (kobuna)

8 Ladu all tuvi päal (kana)
9. Nelja föörika koda (vankter)
10 Kaits külimitu külwawa üle ilma maa (Kõrwad)
11 Liha liwan liim wardan (tuli palak)
12. Tiirud täärud till ja löks kui otse saab füü munnes (unal)
13. Mustemb kui ütsi, walgemb kui lumi, Kõrgem kui kerku torn madalamb kui regi (arak)
14 Volme asja ei ole ilman (Weel ei ole ossa Linnil ei ole juurd, linul ei ole piima)
15. Seksft file ja walge päält könva ja range püksin kaswab perse juurikas (päpen)
16. Hoidas kui kemandad talladas kui litsi (wokk)
17 Suska sisse tömba wälja perse kittab töö lääb köida (leiba kastetas)
18 Ilma luida kongerdab (macke)
19 Höpe last läwe all (kaala raka)
20 Must arg käib umbre lihatse pakn (Kirp)
21 Tösta töist ja tösta töist panne karwa ne wapele (Hobesta pandas ette)
22 Wana mees mukan muna tupsin (sauna kerres)

23. Laoda reisi pista karwast (Hobest pandas ette)
24. Meer kunab öde kui päiwa ei ja naga edader (Laotsikuga söidetas)
25 Raud saaba kard kurmi kamaste (sõtse maa ada)
26. Siga kengab köigist arjastt (Sauna kerres)
27. Koreli Tumal wörede päal (kani kaswab)
28. Walge kurad all must kurad päal kaswab (kanep)
29. Silkinas een talinas taka kokats päal nõkats käen (Söidetas)
30 Puu weab luu raob kendrik kedab ümbre (Sõwas)
31 Üle ilma pihlakas (Wikker kaar)
32 Naste rista mesterista läänes kokku löks (Taosse)
33 Siga lääb lauta sisput. sälan (leiba pandas ahju)
34 Sle tamm ole tamm rika mehe läwe all (Trepp)
35. Tuhad:: saba saba laawa ei tsse sile a mööda rautsede luhta wastsede Narwa (Ca pandas sata)

36 Tuule nutinal motse kohinal kõike
kindlamba kambri jeeri.
(Pakse maa pähen)

Kõigest austusd Doktori
Herra Hurt

Saatan oma kolmanda
wana wara korjandusse
teie kätte, mis mina
pika aja jeen olen jõudnud
korjata

Pühja

Becker Kalk
Suure Kõnguteas.

16nel Juunil 1890.

Pühja kihelkonnast Suures Kõnguteast.
Saatnud Jaan Loosit
Saadud Oktobril 1888.

Annilise (IX)

Dr. Herra J. Hurtile Peterburis!

Et teie eestirahwa wanawara ja mälestusi olete hakkanud korjama, ja olete katsinud jõuman poegi sellesse korjandusse abiks sowinud, s. n. e. nõndawõrd ka mina rahwa suust mõned read üles olen kirjutanud, ning saadan nad teie sowi päale teie kätte, kui nad peaks wana wara sarna kõlwulikud olema, siis palun selleks jätta kui ei sünni siis kõrwa päale.

Minul on ka jutlusi mõned üles kirjutatud (eestirahwa muistendeist) aga et ma kalurikoha pidaja ja pälluneer olen, on mul weel kaugu weel käsiw ära saatmiseks.

nõndawõrd ~~Wähelaud~~ ja wiisteist ~~jõuan kirjutada ülesse~~ sowisin head tervid teile, ning teie

elge wõtke.

Jaan Loosit

Suure Kõnguteas
22 Oktobril 1888. (Pühjast.)

I

1

Kuule kulla kukke,
Sa mull armas latse pölwest,
Sull mo kallis kukke,
Sull ma ütle köik.

2

Kuule kulla kukke!
Teid u kanna minna mötten,
Ütle kulla kukke
Kos ka kallis on.

II

Seppste see sirbi terawas
Et meie nurmen pöima wäis
Sest pönnu aig om kibe käen
Mes ukson onnistanu wäen.

Rahwa meelu järgi, saab järgmine laul wiija pönnu löppul lauletus, kus ses sirbi wisgamine jutustab.

III

Sirise sirise sirbikene,
Kolise kolise köwer raud!
Kelle Sirp nüüd ette jöwab,
Selle waska peigmees jöwab.

2

Kajame kergest kodunetsa,
Lähme lauldes läbi mötsa.
Kelle hääl sääl selgest kostab
Sellel peigmees müüsi ostab.

3

Söwame joosten lämmisamma,
Wihake wõttab wõimse kolmes.
Sluisamb hillgwa walla juuse
Paremb paistwa walla punatse palgest.

IV

Oh kajus kaeperra sa
et Sestrei puse sarwega
Meil kitse, lambatilluke
Ja waska ka nii jõulusse.

1

Wõtke wõmsest sirbikätte
Ärge laske tõisi ette,
Sirke, põldsee tõsest liigub
Ega kõrs see mängib kiigub.

2

Silm ja süda põldu liikub,
Saame tihti akki ridad;
Tänawu meil Jumal annab
Kõrs om, et ka mehe kannab.

3.

Herra lubanu talkust tetta,
Lust ning wõnnu jaamenätta,
Till see wiib meid ause ette
Leib ja liha andas kätte.

4,

Wis nee täuwe waati pandas
Laia käsiga meil andes
Palgu kisa nakkab päale
Ega ütis aabona häale.

5,

Pill, see hõikab tandsu wiisi,
Kutsub Anne, Mari, Liisi.

Tõstke jalga walget sukka
Palgu talm ei tee neid mukka

6,

Süri habe tilgub õllest
Mari joone, see nätta põllest
Süri hamba hoidwa toobi,
Tuleb tälle anda hoobi.

7,

Lase walla süri mees!
Nõe ma saisa sün su ees.
Anna mull, ka sida häid,
Mes ja ütsind teda pead

8

Juba tunne õlle täke
Tema tõsest minu päha
Ei nee palka kanna pääd
Meie talgus, ali häid.

Wana aegse Mõistatuse.
(rahwaluulest)

1, Pillukene rakkakene (peni) augub läbi aia.
(Keelsuun.)

2, Õõse poolik päiwa worst (Sukka)

3, Ütwälge jänw werew roosket kesejänwega
tahab juttu ajada peab roosi meerdma.
(kiri ja kuwäär)

4 a. Mõista mõista mõlleri kuradi pussi
kolleri handtakka kirra kirra (wokk)
b. Kurat kolme jalaga raudhamba sunn.
d. Obene jooseb ahjeta, kasgab kaara mattida.
(need kolm mõistatust hähendawa kõik ühte. wokki)

5. Tall wennid obesid täis must aab kõik neid
wälja (üks ahjun roobija tõmmates wälja)
6 Lippitu lappitu ilma nõgla pistmata
(kapsta pää)
7. Õõse Arak liinan handwäljan (aida wõtti)
8. Üle ilma ulatab ümbre pää ei ulata.
(silmanaeqimine)

9 Üks pulk mes wäega imelik
ja ossast oma ümarik
ning ossa sehen praqu.
seeteeb paljudele röömu
ning paljudele kurbtusk.
(kirjutus sulgjapää)

10, Üks sant sada särki - (kana)
11 Sunane pistab lumne salwab
Winder Wander wäänab kokku (inimene
Wiskab keldre auku karjum (jääb
12, Kana all munne päal (munia)
13, Lühikene pakes, mes ja tahad
Köwer köwer kos ja lähad (haina kuhi ja jõgi)
14, Obene ahjeta mees piitsata tee talmeta.
(auru masin.)

Rahwa uusi nattuke.

I Edimatse rehe pesmise ajal pandas üks uhas
rehe läwe (või use) kattale üles rippuma sis
pidada head wilja seeme hästi kasuma.

II Kuna hüüdis edimane lumi mahalab
on kewade sellajal hästi külma;

III Om kitkli päew woore kuu jees, siis
om kewade kaoi laomadel kewade päku
sundus.

IV Thana pandas waatsel auetal käes (looga) (pisechus) üttest annmast poomo pis muneva ütte pesta kästa.

V Thui jõnnis arnal kuul pällale weetas (või pile künnetas) mädanek hälti ja arnab maale rahnu, aga norrel kuulmitte.

VI Thui eespäewal Mari mõtsa oetas tulek (pusi) kunt koerja muil päewil mitte

Jõvalt.

W/I I Puhja kihelkonnast. 69. Saadud $18\frac{21}{II}89$.

1. Lähme joosse jõsterile, (2x)
Lima alla lillesile,
Pärnu alla pähnelille.
Töin ma joosta jõster wanad,
5. Lima alt töin lillas wanad,
Pärna alt töin, pähnel wanad.
Tuli wasta wallina,
Kefet leeda kuldavera,
Kes jätt maha marjawanad.
10. Tubak ju ijaxi jumud,
Tubak ju emaxi jumud,
Öed lõstelus õlile,
Wend ja maha maeluxi.
Sinu annati minule!
15. Kes andis mina sinule?
Ja and, ema lõutas,
Kask. wenda kaupellosi;
Läsin ikuedes rõduje,
Allatellel, alla üue;
20. Leidsin ija istumasto,
Leidsin ema ietamast

Öde kangasto kudumast,
Weli tuli weskeelto.
Läksin jälle kõista nurga.
Töin mina joosta jõster wanad,
Lima alt töin lillas wanad
Pärna alt töin pähnel wanad.

W/II II

Uxes punast wana
uska.

(Ninastamise jonad)
Ninastand, naeratand
Wiltind, wältind.
Mari läks raffala kirikus,
Kohtule, kiirusele,
Wõi muetu moodusele.
Tahtsin tuli punaste.
Aga mõtsas,
Sui päritses.
Kalju palga rõnsadas.
Tuli armas Jõesuusse.
Tule, luide lütsmaie,

Sääl minda jõtsamais:
Luu luuga, som soonega,
Kont kontiga, luu koka
Karalonksti! –

III

Saul jänesjest.

Oh mina waene walge jäneo,
Newajane kerge jäneo,
Kaswin suure laane seo,
Pesta paja rähmuseo.
Säesin wälja lagedale,
Oraste otsma kamba päale.
Tuli jääger püssiga,
Ona hulga kurdadega,
Suure karja koertega,
Lasksiõ minu püssiga,
Weri wälja wirtati,
Puna wälja partsati.
Wiis minu kodu koka kätte,
Kõna koka palumo:
Kulla koka, hella koka,
Ära sina keeda kibedasti
Ega paistla palawasti.
Kon aga keeksiõ kibedasti,
Kon aga paistis palawasti
Sina koka sõimama:
Oh ja koka, raswa moka
Kui ja ei kuu kuid mina pal

IV

Olin orjas, käsin karjas,
Tegin kõrda, ei känatelue
Nägin waewa, wannutu
Sõrme luid mull sõrmata
Kõewarred, wannutid,
Silmull palgas, poisati
Wena raun ja rang: Kaul,
Wena jõga, sõtse poega

V

Emäh! – nebi mis meile,
Emäh, – tattikid talasse.
Nina noland, tatti solaud,
Pole siin wiisa, weiste kiu
Raaga, laste rapatada,
Raigast ei kuna wõtsta

Kuulgem wemad, kuulgem kaimad,
Põrgust kõuwad kurjad waimud!
Prantsus, Inglis meie ja wõeras,
Huluwad kui hullad koerad.
Sest et meie keidri kõrra,
Tahab kuiwatada ära,
Meie ristirahwa jugu,
Kaitsta usuwema pojad.
Põlgwad astu, nad ja häbi,
Oma töö ja tembu läbi.
Lähwad paganale kätte,
Ristge ristirahwa häbiee.
Inglis mehed, mis til wiga,
Twotib nii kui pahur jõga.
Kirwad meie töid ja waewa:
Kiuwad meie kauba laewa.
Tsurist ootab Prantsus seda,
Hoband tulema ja teda.
Ei ta hooli kulu ni sest,
Ei ka kuuli hulu ni sest.
Wana Poma pardi sulel, Põletasid were tulel.

Küll aga noore pardi läwad
Wenemuld maha wiiwad.
Tulge Rokau, Kala mehed,
Walla wirgad, noored mehed.
Wõtke wemlad, wõtke kirwed,
Kellel kädsa jallad terwed:
Näidake neil õige Raigast,
Et nad nitte ei pruuk paigast.
Armu leia ei woi leida,
Ega meie naljo ei heida.
Kookige neid Kooli wiisil,
Tagage neid Petro wiisil,
Wemmeldage Wene wiisil,
Põrudage põrgu wiisil.
Kui nad jaawad wene jaama,
Mening wene rauda õuna,
Küll ka jüs need noored mehed,
Kuiwad kui kuiwad lehed.

Neid laulud on Jürse-rahwa keele mõnde pääl õles
kirjutatud. Teine kord enam! — M. Prima
koolitaja. Paluperes. Suhja kihelkonn

18/1 89.

IV

Silleperast lagane,
Lõdra wiisil pöörane,
Et ten mereski ei kipa,
Kui me laseme tüki kapa.
Jumal ise rõõsk hoida,
Keisri õigust hoida, leida.
Raku tulgu meie maale,
kiites olgu Jumalale.

VII

Mina waene talumees,
Kaks waka rukimees.
Paab jüa, paab jua
Paab rilliralli lüia.
Mina juure taluperemees
Wõta waka ruukimees
Ei jaa jüa, ei jaa jua
Ei ja rilli ega ralli lüia

Saatnud Jaan Alt

Saadud 8. Augustil 1888.

Saaja ideest ehk palmadest.

Meie isa isad ja emaema pidasiksse
just mitte palmad, aga nüüd on
see sõna, saaja' maha jäetud
ja tema asemel palmad'.
Kaasja minnes ali peigmehel nüüd
lauvamees ikka; nee, ehk vanest
nõudis; et ta sõnalevad, just ta
ise näeksid. Kui vastu mõeldi, siis
anti lauvamehel isööene, ja väeti
viinad vasta. Kui palmad näitle
jõuad siit, siis siidsid peigmees, peiu
poeg ja vanduväsi vahtsel, kohe ta
jälgi ka viiakse juure. Teised läksid
talvel regedega ja suvel naha ehk
vaga vahtsega viiakse juure
nii nimetadi neid pruu vahtsid.
Palmad pidi tahtsimad näeksi
naorema ega võtta, veel päälegi

tähtsaks pea, nii et veel alles neilt
seisun oli; aga nüüd on pulma
pidamise noorema rahva ajal.
Enne niisuguse juure minnakul reeg-
gi'li prouat jalad juurega
ninni, ta pidi püsti seismaläks
jala pääl, ja naplule ei tohtinud
põlve sisse näita, vaid ots jad nee-
nutadi naplusaba.
Kui õppetaja niisuguse näed nonna
pandis, ei tohtinud enne tahtelas
nii kobaste juures. Praegugi on
veel see mured veel näha ofalt.
Prouat istus nüüd ees pein koba-
le pääle, nuna peigmees ise oma
ratsa kobase jälga istus.
Kui pulma maio jõudsid, andis
peigmees oma kobase ära, ja ruttas
ise prouati vastu võtma. Nätte-
käes ninni ja nüüd tema sise-

käes ninni hoitmise tähendas:
et neegi mees naise vahelt läbi
ei jaanud minna, selle eest
hoiti ka noorait et neegi prouat
jala pääl ei jaanud astuda.
Leibi mienen ja jala pääle võt-
mine tähendas nüüm elu pas-
si rahva juures. Selle eest
hoiti noorait.
Prouat ei ole ka omalt poolt
üks tallitaja naese ülesse,
nes, nii, peigmees ära pehu-
gile ära läks, et siis prouat
järele vaatas et neara prouat
jala pääle astuda ei jaanud.
Nii pea nii nisuse juures ol
nud sai, tõmmati prouat
soba (üks mast nüüs) üle pää, sel
olid prouati pikad lõngast väärel
ega klatud, ja ulatas nuni alla

rindu, mõned olid nad, liikus
(valgesse) allsiba. Tõnu pähe
panev sündus väga lihtsalt.
Sõõg: Lauma juures: Lomm (peig-
mees) läks preilile ette, vääne
selja sõõg lauma poole, et üks
ei preili näge näha ei saanud;
tõisteis sõba ääre ülest; sealt tema
pähe ja olligi ristenatud. Laul
nad paar laulu veel.
Sõõg: aegu oli peigmehel juus
nübar päält, ja sõõm rindad
näes. Päält tantsimist.
Wana äia-taat oli täies ja hõi
arguga wasta pasi ja ütles:
„Kas sa wõttad mu ilusat wai-
tu neid ma nõitsist tulen."
Tallitaja naene tuustas pruudi
est, ütteldes: „Tüllalt, nüllalt,

äia taat jälle nõppetas: „Kus
sa mu sõnad paned." Tallitaja
naene: „Sõnad ahju otsa pääl.
Süü wisati äia taadile sõnad,
jälle nõppetas: „Kus sa mu sõ-
nad paned." Tallitaja n. „Tare
ette, waja otsa." Süü wisati
jälle sõnad. Nelja lugu wahe
tedi sõnu ja sõnu ajemed ära.
Sõõg: aegu mälis jõna ei
Sõõg: lõng ad, jõõg langud
Ärge laske lauda alla, ärge pis-
ge pälle alla. Mõned ei nä
nud pälle ala pissid.
Süü nõu tõõsatele mitte sõnu
ei antud, süü ainult nelja lugu
laulsid ära minnes: „Laagu
sul sõnilse latse, tulgu sul
tuhatse latse, ahju otsa as-
nuliseb.

Kannu nihel xond ei nae pita-
miste paalst pulma aegut rau-
ni- rahulik, väga väike mis ol-
nud, neet on xa naeb pile läinud,
vöib olla ei ole päält.
Tiastu xünnitega pruuti pol-
pein pool, pidi sel xer xinstu
või laeva minias ja tahtis heita
hea xone olema et teda mitte
sinatega xinni ei saanud pam-
pa. Waene vöi neerelle panti
inna nolm kubu pst ette xui xisp
päal ei. Lipp ehtes. Kinds
haberstele panti xa väga rohxem
selli ja xorrinid päale. Tui pea
mehe maja ette jöudis, haxxe
sui naupsmine. Muidugi tea
pidi sel xa häält mixxad olem
nes laeva tahab ära aeta.
Aspaxipile: xu hu nad tahtwa

soita, ja xas ta müüs, ja mi-
tal sees. Müüja vastab et, ta
tahta senna senna pusjuhade
et tal xa xallis xaupsei olewa
mida ta tahta müüja väge taeg-
sui väge raha mes mana lubas
n. n. Sääl ei ole sui inam
naupsemise juures oppimise
ja rublade tegemist, ainult luha
miljonid nii tähendab sii-
ins xoppim xas tuhatuka
rohxem wael. Tui naupxoos
ja näpi xoxxe pantud, raha xäl
ja maapind ei ole inam müüd
midagi asja väid oppi peab temu
oma väega maha wötma ja
ara xoristama. Sääl naida-
tas xa pärsi, et ta väge laen
on ja et tal luba on xeisja
müüa. Wahel andas xa liiwa

pinna naela pudeli jest,
mõnedel on ka pudel pasi
est nellel hää juur ja ilus
pihilt pääl on.

Enne pulma lahkumist
hakkati pruudile kroonat nä
tama. Siis sai lauda mann
juures saa, siis toitis ämm
pruudil alt pallapoole ääri
ules, ja ütles: „Tuisch, niisch,
jigimegu sead juures, jigime
sead lauta.“ Siis pidi pruut
nõnese ammali maha tõstma
Lamba lauda juures tõst am
ba ääri ules ja ja tulet
ütteldes pruudile meele et
lamba laut on, sest pruut
ei võinud ju näha, et sõba
ile pääle oli: „Laias saagu
lamba kari.“ Pääl andis pru

ja aas rindaid, siis pidid na
lambad paarid pajad tooma
Elaja lauda juures andis pruut
juuksed ämale.

Mõni ämm oli ka nii häbemal
et ta ka juuksid aeda ja võim
nohad läbi needis. Sellisiist
norjas tema omale varandus
sel tutvuses ei olnud nisugust pro
sile paljalt juukse, juuga rinna
t, nõrcest ja mõne muu
pcenisest, metallist ehk ar
mõttelga mehele minemi
pääle, sest ta teadis et ämm
ei on ahnetelt tuna.
Pääle pulma pidi ka minij
ämale mõnda head ehmaj, nõnd
naga kas palava pudrujuure
nõnda mingi ämma juures.

Siin lõppetan mina jo vana
ema päevaliku raamatu.
Suurtusega ja igatsusega võtan
siin mina „Elevikuu“ mõne Rand-
la poe nime, kes vana aja asjade
mitte töö ei oska teinud. Aga asjale
Siis tuli mul äkitsega juurdelisa
pähe, kas mitte ma ei võiks
paberid raisata vana aja kirja
mitte ja ma kirjutaksin juba paar
laulu eest tüütimise ma vana aja
ja juurest ruutsen. Äkitsega tuli
tõine mõte minu pähe. Raamu
on ju palju paremaid jutlemehi
kui mina ja nad need vanemad
mõned minust on. Aga mina
võlu vennad jälle eestlased, nes
päraast palju juure mateb
võlides on rainud kui mina
nes ma palgalt rahekaanmavõlu

Mini päraast nad ei kirjuta.
Miks ei ja minu kirja võtta
võetus ehk vaguni häbistetus.
Ka tema jutlejeb nii sugust
kirja tuhjaks jäis jääte.
Nii jäi minu kirjutus poiku.
Aga korraga leian mina „Ele-
vikuu“ oma päpra nime, nes
minust mitte sugugi vanem
võsitleja ei ole. Saal valkin
mina mitu jutlemehe ilma
täiste juuremata pääle vaa-
tamata ruttuste, ja kirjutasin
selle kirja, mis ma paari
vana inimese juurest ruulsin
kui puudulise vana aja pulma
pidamise ala. Selle katusega
et ehk vastab mina minu kirjo
saab lõetus ja mitte tulle
viletus.

Edespäidi tahan ma korjata
nüüd palju rei mul aega on,
sest niüid on pöllumehed
rasnis ribe aeg, sest ruum
loomus on näes juba.
Ah Kaindlasel minis pära
tei panete omad näed nüü
nad ei wöini wanawarast
jandus ra elule töusta
Kannus.
Jään siindmalt lõatma.
Kennus 28 Juulil 1889.
Jaan Alt.

Kennus on ju 6 rubla rostmes
rid, kõik noori proo mehed

Rannu Kihelkonnast. Saatnud Jaan Alt.
Saadud 18 8/I 89. 2 x:

Ümbertaud Aleksiku toimetus
oleb nüüd hääd rei wähegi ruum
lubab et jüri jeda weikest kirjo
nest truukis site omaid lehe
sest näitus waliksel mõnel ruhas
wäga kurvel mõõdul weel meiegi
kihelkonnas. Wana usk:
1. Rannus on se jüri ja ülletlus
lüpuomaj, kes enne uut aastat
ei tarwis heidab, ega neid
häste töine töisega ei ela.
Kas se ülletlus ra töisi on?
2. Talwra. Winaruu päewal
peli W. walles ja R. wallas warsti
tõnu pulmed. Peigm. W. wallast
pruut K wallast. Pulmas prunt
poal pühap. Trülliti ja trulliti
öige tabliste, nii et noorem hil
jaapas tahtsid ules üllitada.

W. walla pulmaliste kärjest
ei map. kommunaraha ära ähvar-
dada. Peigmehe nõbu jõuab
võitlus pruudi võimuga vanemate
maha, aga oh äpparatuse ümber
valge mütsi tema taga jõuab ta
ka vanemate maha, nõnda leiavad
nad lahendama mitte tähendab, aga
ja kääd ei tähenda. Uus väljaan-
pulmaline oli juba peigmehe vanem-
ate maganed ja oli selle valge
mütsi omale päha võtnud ja
sema andnud. Kohus jäetas
nõnda, nii nõudusid tunnevad ja
tema vastu oli. Aga jõudma
ei tea mõtma liikmeline ja nõnda
oli. (Nõnda nõbu ennelu) Mütsi
võetas mõnest ülesnäitaja nõbu
ette. Nõnda nõbu ennelab et ja
mütsi täis te näidata päast on

pantud, ja pruut ka meiega jaga-
ja paigale ei jäänud ja, jõud
ta on veel päälegi talle jaane
tada päästmiseks. Tõhus ei ole ei
nii, aktidagi meie ise jõuame mõist-
ma, ja nii nad päälepulma rahu
liste elavad, siin on ka meie teised
varsam ist Prussi rahanimed, ja
nii tab veel nii nii ka meie veel
jaame. Nõnda tuu nimetada
ette, et ja mütsi pruut naudtab
ja päal terast viisto vastu ta-
võtlema, võimaks tuli jumma
minema, ja et peigmees pruut
võimaks kulust ülepeavad ar-
tuma. Uus nõnda nimetajast
tõlkel tahaniste selle ilon jüü-
valge mütsi päale oli, täienda
nii, ütlesin: Jehaa, ja mida
nimed ja mütsi on nõnda ja ta-
mel ei ole ütlesi ja ütle-

Näis rahvas ei nimeta seltsides
Mütsi nautas rahe vaadelabida
pääl
ja nimetsakse: Waadis ehk labida
ja mütsi ehk kõiki labidaid
Nii pandavat pälems, mütsi väljen
peale lüües ja vaadis sisse poole
Alevi teevat nüüdsel ja tulevat ela,
sis alevi nad ka wiisile nii sama
teinud, selle ilmet lüüa mütsiga
nii Lövi. Ilusa aja, nii oma
pruus tagasi lüües, selts ka tu
dis ehk ta ilm siin ta on. Peigm
läks nõõmuga ile, selts ta ema
ehk se nimetmalt aitab. Pruut
nuttab ja ei lähe, wait peab
seda meistsel nuuendsel tulma
meistsel. Nii rahvad nomba
walitsevad weel nüüs usu mei
Eesti rahwa seas. Millal seab
se tund tulema, mens nüüd
ilma leiwata jäävad.

Sagusi elusid ka ei sugugi nuus
te selle saarel rahwa seas.

Siin naaspaar elusid nad alwi
nast raunis rahaluse pääle
palme. Se nüüdsel wadanud juba
teine kõigest lahus. Peigm. ei ole
enam peigm. waid nüüsama ärgin
nui ennegi ja preut ei ole na
enam preut, waid elab oma
wanemate juures. Nii on siis
nahwa ütlelus täis. Et enne
uut aastat ei mansa nellegi
abi olus heida.

Nüüsaleted on saadega Rannu
kad palmadega ja naaspaarid
peale.

Wiis on meil enamik nuorsu
paari perset ja aitadi tehes
sarviktes ja ka mõni päga pei
ses mängitud. Wiis saab ali

Tenow' aasta waewäljemb
wui mulla aasta. Wilja hin
ei ole sugugi wõrgemad wui
mulla aasta.

o. t.

Rannu wel 8. Nov. 88.

Sowiji Jaan Alt.

Ärge pendge wõi heitke mitte
sõda mitte wõrwale, mitte sõ-
alaste ka wui nimmo labase
ei teda ka nii sõme pärast
sõa aegu pannest Tõnuse

Südame sõprusest

Rannu kihelkonnast I. Saatnud H. Raag

Saadud 8. Januaril 1889.

A. Laulud. (1x)

N. 1. Kuiwna kandsan laulamaie
Laulamaie lasnemaie
Wiru nüllwiiul weerimaie
Ärju sannel wõrsutamma
Eiste ujja nüla magada
Küla nüllpoiste portto ⁊ tenda
Küla naiste natsesta
Küla nüllastubaia pääle
Poiste pimu wõdapääle
Noore naiste nurgadelle
Wanadnaiste wardaesse
Kõik ikka nuula ja minnda
Latse hullu laulusesta
Kost se lätz om laulu saanu
Hullus sõna sõnu
Laes wäe ärjun sõpsiman

Ei Wirun wiisi wõtemaan
Oppin omast hullust päästa
Kumalist ta mõtteist
Luu mina jaien luisu jurest
Wiisi riija reeb alla
Laulu lattina nõnasta

№ 2.

Olen mind loodut laulijaste
Laulijaste lasrejaste
Mina rüht laulas laste wasta
Wõta maale poiste wasta
Tääde Narwa naiste wasta
Ma laulas neid mered maaste
Mered ja põhjad põrmandusse
Mere liiwa liikumisse
Mere ääred eeringesse
Mere kaldaad kalasse
Ma tees talli taewa essa
Koja rõõdu nurga päale
Katus pilwe nurka päal
Korsi lehe serwa päal

№ 3

Wello mõisa ruiste liina
Wello aia rui aleni
Kanna mõisa ruiste liina
Kanna aia rui aleni
Sisse jõewa siidi laewa
Wälla jõewa waiste laiwa
Tulga pisse ohtre siidi
Tulge wälla ohtre waitsi
Sehen siidi müierahe
Wallan waitsi ostelahe

Tere hardsu härrasene
Kulda krooni prowisene
Istuja tooli päale
Astu ukna raami päale
Wahi wälla akenelta
Kae wälja kammerista
Kae ruis walda waewalahe
Te poegi püünelahe
Kuri lodu kubijaks

Künnivalla valitsejas
Saab walla wanemaks
Teo pojad Leibaks
Valle pojad sammetisid
Ranna pojad sammetijes
Ilmiwa ja tarena raewa
Raewa ilurammerina
Kumanales ihu ilusja
Kammales pale poremba

№ 4.

Olga tõwe meie härra
Üwaande andemasta paremad isamasta
Täis oli juuni
Täis oli päänä
Täis oli omnista õlula
Täis oli rammist-rallawesta
Mõne päiwast a mõdusa.

№ 5.

Olli mull üks uiburene
Uibul rohne õunakesta
Üks oli õuna wõlle kirjá

Teine õuna õlle kirjá
Kolmas õuna kulda kirjá
Ales olli õuna wanne kirjá
See ma pisti taade püü
Ales oli õuna õle kirjá
See ma pistin memme pöü
Ales oli õuna kulda kirjá
See ma pitsitin enda püü
Sellega pettin noore peiu
Pettin peiu pengi päale
Eli wanjusta waadatsin
Kas on mesi meeline
Abi raaga armuline
Kull on mesi meeline
Abi raaga armuline
Kull oli reelda
Kull oli meelta

№ 6.

Ollin ollin hella wellel
Ollin Hollandis julane
Waikel wada pisinene
Oi pidimind piitsakai pesetsima

Oi raudai roopad ropsilähtsa
Sain ma waene mees walama
Walasin wahe aida mööda
Wunudai külä ropspeld mööda
Sain sis sunst saare alla
Saare altma leidsin sarve
Kokasin sarve ajama
Pilla nakati puhuma
Koosi kuningas kuulatas
Olesse mesi meis mesi
Tulisse mesi masas marja
Suust ma sõdas suust ma jõdas
Suust ma sõdas suhu sarvda
Se sõalta põhjelida
Kamalust kana muneda.

N 7.

W Raisin maha rauda tamme
Tüvest kima tinde ida
Ladvast laiva annurda
Keskelt riigi kaija kalli

Nu 5. Nüüd mina nasan täku sõtma
Sõidan täku jõdan täku
Ylma ela teedemada
Ylma ema nägemada
Arsanist ma andsin ainad
10. Karma nüst ma kandsin kaeras
Nüüd on täku täwes jõnu
Täwes jõnu täwes jõnu
Panen täku saani ette
Nüüd on kobu ütelene
15 Kael on lüpsi lüpsi lüne
Nüüd saab jõeta Soome maale
Tõle westa Wõola maale
Weidisene wene maale
Sõidan Soome silla pääle
20 Soome silda ras patele
Klus sarved pimejõed
Nuna kivid ninsusivad
Siitsin Hollandi rajole
Saalolli neitsi kaija jõudmas

Sääl on kenel vett küsjen
Anna vetta kobrejele
Anna mu hallile aisuta
et mull mujst wöib muidu jüua

W N 8.

Jõudsem laiwad jõudsem purjud
Jõudsem purjud Pola maale
Jõudse Niini liina alla
Sääl on vidas neidsida
~~Es om veas neidsida~~
Es om veas helmed kaalas
Tõga veam tõadvid kaalan
Eimo tahtnud helmed kaalas
Ega taha tõadvi kaela
Ma wõtan wahelt waise tütre
Kandse purjud jõudse purjud
Sis lähan Riiga Reedaperra
Neewiste Anne perra
Riiast tõin ma Reeda juure
Neewist tõin Anne juure

Kuitta maitta maie juure
Sis ei naine viinu minki
Nüsin nüüd nüütamaie
Tulise naine kaste nüüdab
Sell om kainis sõra tõene
Nüsin nuusse põimamaie
Tulise naine kaste põimab
Sell om wisklit wikse tõga
Sell om fewr palla taksi
Nüsin kõrsi tantsimaie
Ei wa jüsta waatasi
Tulise naine kaste tantsib
Tuli tul. kond ad käimad kohe
Kui ta kaste anna ei wõtvi

N 9.

Lõsib lõsele
Lõse ära lõvi põldu
Lõvi põldu sõit nurme
Meie põllad se rotu pikemad
Meie willad wõga laiad
Ma jõuan je ööse Pillawere Kõrmaale

N 11.

Mänu wellel jurre ruuna
Luure ruuna wõrje wõrri
Seiwa haina
Pää mil puttub taiwalaiwi
Rõõ puttub pilwedega
Seiwa haina taiwa alla
Jõiwa wella wiretuuriga

N 11.

Oh te tulla woore poja
Oh te targa talu poja
Kui te es nää neiukesta
Neiu läts läbi kulada
Alla kõla kuukarele
Päälla kõla pääle woore
Helme raalan helejeva
Raha raalan rabijeva
Linti rinnan libjeiwa
Rätt ali pähan räime kõrja
Tõme raalan roaroe kõrja
Undrid ümbre ümaliste
Rõõpsot ümbre palu ra le kõrj.

N 12.

Tiis jõel mänowa wera mäele
Näu mängiwa wera mäele
Lumi walge jurre rõdja nurga ümmer
Raha raalan rabijeiwa
Helme raalan helijeiwa
Pilgt wahtiwa pikkes poisi
Kaugelt wahtiwa wana poisi
Kasiwa kasuwa neiukene
Kasiwa kui ra ampsi kiud
Weni kui willane lasig

N 13.

Linas kirebkiwi ofjan linaseljeiwa
Kõna kõrget naaneriuna kuuwet:;
Peni augub agamigun kõrja kulawa:;
Sulj. kulgus kaawikalla nõo rõt kuuwa:;
Tõõr tantjib tallinna jõllõjaal:;

N 14.

Pikka wikuu roga
Üü wihma Tõõmaale
Kõja roga Kõja maale

Ei ime sel ma mehe maalas
Mehed maalad naised laiad
Tütrig ei tõeda
Poiss ei saa sarwa löja
Lätsemui ne tule kunagi
(Kui maalom mehe wõrgad
Mehed wõrgad naiste lõjad)
Kui maalom mehe walge
Mehed walged naise wõrgad
Tüt riisu ime ilusa
Poiss kui ne poole jahuga
Lätte nui ei ole ärkne.

N. 15.

Ilus laste nägemine
Lõbu laste kaotamine
Mõne küllä ime kena
Tuula mõtlemisele
Mõtlemisele mõtlemisele
Meil ne kõlla ime ängi
Lahkuse une palga
Siis pantijõu tekki.

IV N. 16.

Nemme wiidi teeda mööda
Armu lätsi rida mööda
Nemme aida pantinesse
Armu aida hüdenesse
Kõn ema istu jäälma ikke
Kõn ema aster jäal alaso
Kõn on mõtn jääb murelle
Sinna tekkib lõgisene
Kaswab kaala ramnatene.
Küll praksüüla rõõmja juuksa
Pulga kobuste jõda
Küla laste lustil näio
Kui tuleb jüha päiwatene
Nun läässa õhtile
Õhtile ema pile
Wõsa tää mina waatsa
Lõtsin hawwa usjemanu
Nõsje ehs hawwan teie
Ehs iste tooli pääla
Ema tooli wanne pääle.

Tule ükes memmekene
Istu ükes ijakene
Ei lää tütrekene
Tulme kirstu kirjutama
Ande warrka walmistama
Ei lää tütrekene
Mul om juiznaan surma haiju
Wiis mannan om kääpa haiju
Küllä mañ om külma haiju
Tule ikki memmekene
Ma küllan sanna kübemesta
Hüdan lõunu kebemesta
Kihun juurmast surma haiju
Wiis manta kääpa haiju
Küllä manta külma haiju
Jummal ju kirstu kirjutagu
Ande warrka walmistagu

N 17.

Mäe taat ap nenna
Küllä naised nakkema

Meie mütsita murama
Naise tanuta kantjema
Sõtsid laste puusekesi
Neitsid naba õllekesi

N. 18.

Ollin ollin helläwennad
Ollin Hollandi julane
Liiwerlandi lamametisus
Holland tegi mul kuue
Liiwerlant laia kaguka
Saalt sain sundija sulasena
Sundijal olid suured rummad
Suured rummad laiad laiuu
Laiad laiud nõrged nõrwad
Need tahtsid suwel sugida
Talwel tahtsid talli tada
Tõõe karjala arida
Kulda nemmela kasida
Ei jõud mitt suwel sugida
ega talwel talli tada

Hõbe arjala harida
Kulda kammile rajida
Sis pidi minu piitsul pesfetama
Koja wajsil rõõsitama
Sain siis om waene mees walama
Silli Jüri silda mööda
Pillijuri paenarõ mööda
Wahe Hansu aida mööda
Pürsit põigitsi peosse
Kaltsut karsite õlale
Pürsit täisa püügelida
Kaltsud täisa kaanikuida

N. 19.

Nägin neiut kaevamaie
Puna põsi paisumaie
Sinel jäärel sirgumaie
Wõtsin koi'd a kobusto
Wõtsin jäädä jälgusida
Arwasin ma andsin hainad
Läbi pilu pistsin waarad
ilma ela teade mada it
ilma ema nägemata

Oh sa ennista elusa
Kallist kasi põlwerasta
Kui me kas wime wõdusa
Wstsime ja tõusa
Olin kui u ba ihusa
Käisin kui näbi wenaste
Ja õsi ihne este
Enne wasi walgeste
Lina seemesirgeste
Olin wõdu maasin nulla
Wenna õues werinaiwa
Pääsi õues kõndenida
Weesin nui muna nutsile
Keesin nui wesa sijale
Ounaxene pääle õue
Ei wõinud muna munda
Ei wõinud werandada
Oun ei wõi und õuesta
Muna teie muru pilada
Kesa teie aja tõstja
Oun teie õue ümarikuse
Siis ma jäin ilu naida

Mis tuli mängides mäele
Karates tuli kaldaelt
Lusti liies ja lodjärurt
Sain sis wäja woera ale
Sain sis kallis naisoella
Tütre tõjele talule
Ei sis marsnud mäeta rohtu
Maasta lehte puusta lehte
Sala alt jõda porda
Mis on naheramna alla
Küis warwast wahela
Sis kuuldi kära kulasse
Õpetus tõjele talule
Oldi mind killa jõjas
Killa jõjas killa jõjas
Killa kandijas kulasse
Mina mõtlen roke rosten
Mes jaab weest wiia kulasse
Ajamist jaabanda mu ile
Taarijt tõjele talule

W N 21

Ouekolmed warwad
Wäjek kolmed wäjas
Tõpud kolmed umalad
Emal kolmi tütarlasta
Kolm oli häll nii toosa
Uks olli jängile jäetud
Teine panud pardekütsi
Kolmas ja lüdetud laesse
Neo olli jangile jäetud
Seda ija hoidsella
Seda ema hoidsella
Sell naijis kolmed nõjilase
Uks olli kuu Teinepaiva
Kolmas tahte tõsi meesi
Eima läks ruuksi
Kuul on kolmed ruujad tembus
Kord ta kaswab tiine kask
Kolmandes kaek kesanis
Ei ma läks päiwakesi
Päiwa se paistab pala waste
Mõned mõjad põletab
Mõned wõrsit nõllo le-leb

Ma lään tähel täiel mehel
Tähel täiel poisi'nõjel
Tähel täisid kõnud tallitsõje
Tähel kobused ilupäad
Leda suitsev suiguteller
Tiibe wingu küguteller
Sell näitsid kolmed nõsilõjed
Üks oli ase'ni Willandista
Teine tarvas Tarvastista
Kolmas oli oma külasta
Ei ma laa oma külasse
Oma küla küünaw'ille
Oma walla waiwatulle
Enne nähtut näitas tulle
Ei ma läha Willandisse
Willandis on wiisad sunred
Wiisid sunred paelas pisikad
Kiga lääb aeituspaani
Päew lääb paela pästaspaani
Ma lään tarpal Tarvas linne
Tarvastis on naise tarpad
Naisetarpad poisid pinkidel.

Naised tarpad poisid pinkidel
Tütrikud ime ilupäad
Kes olli lüdetud laespaw
Seda oiglid ojja poisid
Keswatajid tarpa poisid
Se olli ojjala ajonud
Palga poisid paisjaenud
Emakene memmekene
See pönk minuga püüdi
Et olen ojjale jõnud
Wiisid sanna wihtelema
Wihtsid sellele wihtele
Siis ka ojja enne wihtnud
Pesid sellele sebile
Siis ka ojja enne pesnud
Wiisid sannast wihtelemast
Sannid ojja awadiesse
Palga poisi padjatesse
Ei'st olen ojjale jõnud
Tarpa poisile tapetnud.

№ 22.

Seenis mõisa ihanda
Seenis mõema enanda
Võrad porred nõrred härrad
Seeni reed tütterid nõudsse
Tarn talitijad toasse
Põldlijäd kõrmaruhla
Kätt ~~näjat~~ näjat sõrmeotsis
Seenepeenes alla sõned
Värawasse wiina sõned
Hajo äärre walla sõned
Wiidi tütterid nõudsta
Tuba jäi tühjas tütterista
Nit jäi aidas rõietsta
Lant jäi tühjas lammastesta
Lõssid däägt olle sõned
Wärrarista wiina sõned
Hajo äärest walla sõned
Wõin jäi nurga nuttemaie
Ütmed ilatsemaie ütmed halatsemaie
Pengid nutsid peenikesta
Woa nurgas nõrrukesta
Ütmed ilutsesta

Lehmad nutsid lüpsijada
Walled nutsid talitajad
Lapsed heada sõtsuda

№ 23.

Kula naene naeris minda
Wiila tütrus teotas minda
Et mo kell on päewa naela
Hinu kell on kuldanaela
Ütsinn kõnis natuspella
Tütrik waatab waeru sõla
Kuldnu maka sellurene
Sun on pesses kõsarene
Tuus on armide wahela

№ 24.

Kuulsin sõda kombitawa
Tare taga tambitawa
Mõtlin wõida tehtanesse
Korda roosu lõõnesse
Kõdus tehti türsta wenda
Kahte rajja ywa kuusta.

VII. N 23.

1 Paras paras ämmarene
Paras paras äi ärene
Ära wõtin ära wõidin
Ära wõtin wõi tegin
Noore noore kopsutaja
Ema jäi maha imemaie
Muru pääle muretsema
Tare jäi tühjas tüttersta
Sõng jäi palja palajista
Wüge pääle mesle wiide
Saage pääle mesle saade
Kell jääb kaitsi kasvamaie
Kolm jääb rõõmu hoidmaie
Wiis jääb willu laskemaie
Kuus jääb rangasta kiwuma
Pärdsõ sõngi sõsputama
Seitsme katterja karjapääle maie
Ütsa üwa hoidemaie

Olga terve mo omane

Minu nulla nutsa mastu
Minu hella eina masla
Kui ma tule tei le käima
Kui te üwarte elate
Saani pane saia pätsi
Saani werde wiina wõrsi
Kui ma tule tei le käima
Kui te rõõsste elate
Saani pane pirsta pütsa
Saani werde wõtsa nõmbu

Seoja wana nuldas kammas
Wai oled õbedas hammas
Saada saani jõudamaie
Ke tallad tantsimaie
Ma tullin oma õtsimaie
Norra aiesta nõudemaie
Se om ammu püsta lännu
Ilus näh tüd wiimaste nõrda
Õtsis andeid jagama

Lasma rae lasma ratsu
Kas om orsi tarena
Wai om parre paigaella
Koes wisken welle ei'di
Sõsta jõba laota
Kull om orsi tarena
Kull om parre paigaella
Läh me ära siitamaalta
Siitä maelta sinna maale
Siin on hallis ahju eena
Siin on lätte lawe alla
Lasma rae lasma ratsu
Kas on minu meleline
Õõja naine naljaline
Kas on tugew tõuwe'le
Wirgas wee pangile
Kull on minu meleline
Õõja naine naljaline
Kull on tugew tõuwe'le
Wirgas wee pangile

Mes ma anna ammus suile
Pillu pikkale nõnale
Ei ole wõttul wearisuida
Ega puttsil puidisuida
Hagejd marana ruula
Kõtu põdejd rolla ruul
Eswõjsi massi maranile
Ega rõndi nõlluvile

N 26.

Meile toodi tõter lotti
Üdje rotti ümardaja
Tuha rõtti tolmutaja
Lasma rae lasma ratsu
2 (Kas om sulsi surve maie
Wai rasu leiba rastemaie)
Lasma rae lasma ratsu
1 (Kas om ebu wai impaber
Wai om mari neitsike)
Las ma rae las ma ratsu
Kas om silg sirbilani
Wõi wile wirsti lõole

8 X

Marjene põlsjene
Ole hoolik hommingulla
Kad läbi karja landa
Lenda läbi lehmilauda
Siis se ünas üteldasse nõo a naise hüüdnimi

N 27.

Lasu sisse mardiesi
Kardi rüütsed rüsmetawad
Barbad walu gjawad
Ammu Kärtsi oodeti
Täna märti tamma saanu
Kärti tulnud rangetta
Ümbert ilma ümbert ma
Ümberd si ilma ümara
Ümberd se ruu[illegible]da
Ümberd wõi widergaarde
Ümberd se maa ümara
Ümberd se taewa sõnaso
Mes oli ees mull tullenna
Mes oli ees mull minnenna

Ütsja ütsa jõeda
Kotsja kala nieseda
Ütsinne nülma allikasse
Seäse sildu pärvilista
Laske sisse Mõrdi jandi
Mõrdi ruinud külmetawad
Kaswad walu ajawad
Sõrme otsad jõitelewad
Märti munnini mudane
Kelline nõi wõsine
Märti tulnud rangetta
Umbes ilma ümberd maa
Läbi sirra pallivoo
Läbi karre raste heina

Sisse wirsan wiisa ünne
Sisse rahwan rasja ünne
Mes annan sirre pojale
Pallid täisa tärnside
Mes annan pere tütrele

Annan lehmad liisemaie
Tiaed rästu rastamaie
Sõrmed langu sõlminaie
Tiaed rangasta rudemse
Tule Ämme awa ista
Tule Liisu tõsta linnie
Wõta warnast pirtuvesta
Puhu ja tuli tubaje
Loõdsu lõkse põrmandule
Kui pole warnas pirtuvesta
Wõta rogu rästa ista
Kui pole rogu rästa ama
Siis wõta sainast sammelida
Kui pole sainas sammelida
Too sis kui nal rammetsista
Puhu ja tuli tubaje
Loõdsu lõkse põrmandule
Peremees pere mehene
Pere naine naisuxene
Perepoega poolisarga

Pere tütar neitsinä
Wõtta wõtt wastnaista
Wõta asta aida pääle
Käi selleti rada da
Tõo päält tõrre sõa da
Sea päida pooliwaida
Eimo taha lehma lehar
Pul om lehma nimsutamen
Ara ta ütte liha
Oinas ütte nimsutamen
Ma taha wõmast ani liha
Paremada partsi liha
Attuma pere ijale
Attuma pere emale
Põhud täisa põrgas jõda
Laudad täisa lambaſida
Soe filmad mõtsa poole
Sea filmad rodupoole
Kui ei anda ſis laulab! Soe filmad rodupoole
Sea filmad mõtsa poole
Sead ſilda magagu
Põrſad põhku lamegu

3/ Arstmise sõnad ja arstmised.

1. Kidi sõnad.

Kidi ja nõrge nõwemba, sõnde sehen sõbise, kõrd wõrra käpise. Õppe ärap jää maha waeärra ipawes. Kidi arstmises tetas ra lang: willase langale heidetas jälje Lago nimetus sõrme ümber ellerja põlme, sis pandas selle koha pääle wees hoidesom. Kidi arstitas weel sell moodul: See waim, kes pea maha saamisel om, sis wõlm kõrda oma kuue jelg, kondo ga seda katust wajetab wõi kidi on, sis saab ta terwes.

2. Nõa sõnad.

Nõa yaxe, maa emane, wee yaxe, wee emane, tuule yaxe, tuule emane, tule yaxe, tule emane, anna. terwist (nimi) heidetas rist wõlm aimu, kuuna wõimu

3. Kõna arstmises

peab ellerja weewa terawõtama ja wendega palawa ahju, juuren õõtma, sis peab ta need terad ahju wõi wõma ja ütlema: Kuna kuuse, kuuse, wõi mase wõi wõna, wõi wõla palab! Eli peab ta läwest wäljo jõõs ma ilma et ta seda praginad kuulep, mes wee ellerja weewa terad yst tuleb, wõi ta seda kuulab sis ei joabi. See peab ilma muu inimeste teawata tettama.

4. Sammaspoole wasta.

Kes sammaspoolt tahab ära abielluda peab
esite wainu neist lahutama. Wainu neitsen
nutsetas nii jugujed sarnased mahega
nes wainu ehk. kes pääl jõnub olema witt
tõise nuiten, seda peab abielu ma nimetus
jõrnega ära lahutama, sis peab ta selle
jõrnega nõnda sammas poolele
umbes wedama ja wiit. nuna nõtsi pääle
tegima. 5. Nimetuse sõnad.

Jesus õpetis mõne mõtte warsa, ja ei wõi pidada
Sõna nõudu sõtja, wete nõuan wedagu,
Jäje pisipääd ei, sun liha lõpperdagus ühe
Pedras tule toes, asju ahis, tee haige terwes,
wõtta walu ära anmeru.

6. Rahanduse wasta.

Taganege ära teie wõõra wainust, andke
ühe wainule maad; minge teie üle
mägede, jõudke teie üle jõgede, minge teie
üle weerde medeg pääl lõwwate teie-
üle walge nõtsiga nimi nõnnes meie

Jesand Jesus ma nime jordani on nõjutanu.
Pääl ta jeeri jõutas, jäätta warbit wa-
jõtas, jääl ta nüüd rääkimitas. Kuidetas nõlm
aimu Jumala nimel nõit ja aamen.

7. Rahutuse wasta.

Loetas nõlm nõnda meie ista palwe wee pääle
ja ega nõnna ajal loetas nimetus jõrnega nõit,
wee pääle, sis loetas weel ennista nõe jõnad.
Ta nimine on haige sis mõtlas selle wega
aga nuri elajas on andas seda sõse.
Õiget mõtte loetas weel nii: Tunnas sel-
laft 3 nimi üts meie te rahwa teine nõiste
rahwa ja nõlmas waese naise pääle, sis
loetas üteksa nõnda meie ista palwe ja ega
nõna ajal kuidetas wee pääle nõit ja jeetas witt,
Ka loetas weel ennistamise jõnad wee pääle.
Sis lastes nimed järge mõtte wette nõlm
aimu Jumala nimel, nellest jaost se
nurja tegija on selle nimi wette minnes
pärisele, nui se üttekõrraga terwes ei ja sis
wiib ka nõlm nõnda tetta.

8. Pantud täieve vasta.

Kell täiedmõ pantu pea ütlesja taidvõtnamejst pantust tõedejst ja naad ülle vlexorse pisje ajama, jis peab ta nad nella rohma tee arra pääle wiima ja peab selle te pohja poolse rõõpes panema, mes homminest õdangute lähäb

Nõe meie aigse vasta.

9. Kui elajas ehe ca inimese kaljäom, jis kaeb pida kelläs ta raumas, panda elajavast ne pärsi pääle ja reidest wasta se wõõga ümbere sõõn nii, jis ei saja nõõm pohle mes majas om ja peab sinna kõrma patta selle järgi kaas ca veel patta. nii kestas jis paar korju mes minda aja ennetab. 10. Tütrinu perra panemajest.

Kõigepält, ca inimene paarilsest jis wõtab pris paarimene ja panne ca ne nii, kuis ela kes ja. Kolme päeva pera ajest peab ta sinna kaema minema ja jest nägi kas ela jest jis wõõ nõnnade kirjest peab ta ülle aigi jääle mõtlema selle asja ja ka mõtlema, kuis ta ela jest ja ka mõtlema. Ku ta ei taha, siis wõtab wis ca kõva sellega ta kõva tagasi wõõ

9. Ussust.

11. Kui naaseeb ja jalad külmad om, jis jaab wolj üd jääl majan, kui jalad külmad om jis on tule nahjus. 12. Kuhjale ei panda selle paarin pää malme et pitsme palama lõõb. 13. Kes ca ehe wõõ jemmõ naa kaalt ära jõõb kui ta jo külmetu om sel kaas wab kajen näe pääle. 14. Kui elajas kui jaste inimese pääle wahib ja esi ei wõõ jatab sel inimesel jaab jammaskust; selle wõõ peab inimese jo jama nõõd selm nõudma ja jis ma jis jääb jammas pool kulemada. 15. Kui ülle elaja õõma müüsus takistas üks kui ta minevi pääl jitsub jisse poole usaida jis ei jaa. saja mitte naubab, aga kui ta wälja pool jitsub jaab naubale. 16. Kui teagi peni ndale wiib, jis peab jo wiia peni selm kõrda oma tare ahju wasta lõõma, et jis ei pagc ta mitte ära. 17. Kui nuumaon om jis ei tohi me ennõ õnnu wa: et jis taava maoleidu ei ome. 18. Kui nuuja päev ülle kõrraga taiwan näta om jis ei tohi ennõ ülleja wilje nülwa, ja linad jaa wad jis kõrwa tähi

ja mune wili tungel pääne. 19. Kui nart kaua
jäliti om, siis saab selle kuu jes wäga palju
rohkid olema. 20. Na viha tähed, mes wihtumise aja
inimese iku päale jääwa, need jöö ära, siis saab
wõiga hästumise warta julge olema. 21. Kui pää
seja olemist, lehma piima nudetas ei ole, siis ei tohi
selle söögi wahe sehen jinast wõine piim saab.
22. Kui kaks jund mõeb tuleb sel päival kulalije.
23. Kui kana hunda sõst putab tuleb kulalije.
24. Kui nõna oto jügeleb saab surma sõnumid.
25. Kui jõeme ülesvad parkeuta siis rohkeb jugu wõsast.
26. Kui kää das pes pesa jügeleb saab raha
27. Kui kuusa pes pesa jügeleb ei kaab raha.
28. Kui jälma rohmus jügeleva saab ikke.
29. Kui põse farmad jügeleva saab naabas.
30. Kui jane jügeleb saab nülu leiba.
31. Sell raengla alums jügeleb jelleelu tähab ei espäälo wai
32. Sell karwane ihu sellel tähab mehiste pidamine hästi rõi
33. Sell pikad sõrmed see om heldo inimene.
34. Sell lühikesed see om kidzi. Sell õredat hambad
see om hella inimene.

35. Kui raamatu kaja kõrab siis om ajabi
36. Sell natsikal kuzen lagi mõtja pää legi tõrau, selle
saab kõrri peni. 37. Kui edimalt kaki wälja lastes
siis võtab pere mees ris ti lauda wästoft koste ammu
ja soetadu om ja käib selle ristiga ussja maal
rõõdu nagja ümber siis tuleb taja pareb wõi
jälle wana paika tagasi. Selle peraftost siis
ei ja nagjale üttegi wandust johtuma.
38. Kui jea põrna edimane ots pare om. Siis wõi
selt polt talw pare, kui jea tagumine pool põrna
pere om siis om kewadest polt talw pare.
39. Kui joomise ajal nagi selja ehk tuhi tähak om sula
ilma lootia. 40. Kui pääa nõrbup tähak ilm nülmale
41. Kui wares jääb kun talwa kõrwa: Sääwad ilmad
külmemaks. 42. Kui wares jääb mea päale kõrwa:
Sõkwäd ilmad julgeb. 43. Kui tähel mets pääja ka
man on: Sis om wastuke puu kääti wälja wõtmas.
44. Kui jead õdangu pääs uriseva ja üks üttega
täbi ei jõa: Tähendab ilmad muutuwa.
45. Kui mes ei kuuluja üttegi ei nõua siis: Sääb
suure tuule.

Ei Tähtpäevadest.

46. Vana aasta õhtul:
Ka midagi teismoodi tahab ette teeda, wast öösel
uuesti? Se peab kare wäe kambre ära
puhtama, pühkmed rüüpimise panema
ja siis kare kaede wiima, pääl panek
ta rüüpimise pühkmete pääle, kärab
ehk rüüpimise põhja pääle ja ütleb:
Nom ta hoigamise õunale pääl paadi
ehk, nonn laewa kolistadas pääl pääb
wõrjud, ehk muud selle sarnast.
Se tegu peab ilma sõõge teadmata tehtama.

47. Wastse aasta hommikul
andsse naabrile uut banuma wett ja selle
jüwa, et siis saawa naabrilt rahha pesta
muuenda. 48. Kuude päeval
peab ommeldama, et siis õnnetus, ja silma
49. Liha heiten
weeti sitta ehk uriinid. Perenaine
reet omalt poolt pudru nii hääsuuna
ja paremo wõimalise ehk. Siis mäned eb
sitt ilusste ära ja uuneb pallale ramma

50. Tuhkapäeval
ütleki kõik lugua: Sõnaja sapaastik lumme
mat arje. (Kõik päeval ei antud teada.)

51. Jüripäeval
ei tohi ega üks ei ole naaseat rendu ega pellupäeva;
Siis wõel pat wanad selle pohal sõnja murista-
mas. Wõi tohi Jüripäeval aiu teha!
Siis saada sõsi wäga palju ussja karma
Kõhtu pääva õhtu; nagu ehk kõik ellajaid
lang weel ootaki.

52. Talwisteks pühadeks
hommikul warrakilluttas elajate pääle lumme,
selle pärast: Siis jõuwa nad suwel mitmesuuna.
Sõnaleandas selle häma: et nad suwel pääle wille
nelu ei ae. Talwistel pühadel warsast
tulles, mach ega üks nes sõõge inne sõõa saab.
Kes wõõ saab se tõstab wõi oma warsa
tõõge rattuse pääle, selle pärast: Siis
ona suwel töö käsle jõudu.

9. Wanad sõnad.

1. Tühi tinnipaab. 2. Tilkjalg tahtub selle pärast maha. 3. Kelle pilli puhud selle tantsu tantsid. 4. Egamaja vaese suhu vett ei jõua. 5. Vargajane waese vargitab rooli illane liputab handas. 6. Õ vanune ei hoolsi end tegema ennem kui selle wõsa jõ taga on.

7. Ära naa peni karwast enge hambast. 8 Ära wana naja enne ninni aa enne wõsta walmis ei ole. 9. Kuida kauda külla mulle nii minna tõlle. 10. Kuida naja teeb nõnda vaal vannab. 11 Kunas tigedat teeru ehk 2 ahnel attumise. 12. Kes wõrga wiisud ja rätid vannab nui laisa ütten ei ole. 13 Kes jõrb vaawa vaevalik peni pärane peatus. 14 Sipsijõrt lõtse lamba. 15 Kellavell, kell vahas, vell wägi, sell wõimus. 16 Põder nov vib naabre pesse. 17 Mesvalli se mannis, mis vaw se mada. 18 Palang inimese, kronomin hoobe murtes. 19 Oil ütlesa pagel. 20 Õe en jurm silla taga.

21 Ins tegijad saal nägijad. 22 Kon härga sat sõrga. 23 Sga häppi rattel ohakaa ei jaa. 24. Suur tüdruk aab ins lahedé. 25. Kes rappurat ei roppa se rubleta ei jaa. 26 Kaga wõi häga pohi. 27 Hõda vad häja naasu nälg jue wälla. 28 Warjan wõtis waran kaela. 29. Pada jõmab natelt, ütte muista mõlemba. 30. Kes gjõft jeb arust. 31. Pill tuleb pirina ilu saale, kell lusti võõrus saabe. 32. Siga lõõb mehe jaab, tõine tuleb tuhmile jälle. 33. Talg neb otsan ei tõbi peni neela otsan vohi. 34 Tõine tahu tõine taab. 35. Palu pene wedel taene. 36. Kaua saisab penel wõsttek. Jutsi ajab. 37 Ütte pajane wõsa aab terwe kaasa nõnni. 38. Nime jutt pakkus, lõwwad vaew vastu pigaust. 39. Kaga wõsst wõtjitas näwer rullib võrwal. 40 Ütlesa ametid ruunmnes nälg. 41. a tegial tõmmaga jõi umb. 42. Magaja jagu hoietas alati viheriga jagu jõwwas ära. 43. Kujja jun saab ei linna wõi ja käe päale lõwatas.

44. Kui tüttö le kanda waiwab ja tahab elli läks.
45 Ega juhi joe silma ei jõuda. ~~45. Ega juhi joe silma~~ Silm nägemise lehm
~~Selle pühapäeva 47 Hästi ei mahalöök~~
ei jõuda 47 Hästi ei mahalöök, nei da sui waraft. 48
On puhun on leib 49 Mes täis rõõt tüüab mes tüttö jäl
wõja. 50 Ära warda jis peni jõutma sui juhi jil-
maga nätta. 51. Mini alom mitte wõga, ämmal ei
hõda reedasi. 52. Mis jaa nülwad, jõda ja löönad.
53 Ega uts nittab oma. 54. Parem hoida sui
kojata. 55. Ega hoidja ei kõiga. 56 Hõda ei
anna hõbenda. 57. Rumal jääb jaallu
waiwa. 58. Pahutal jal mitte wõga. nurma
nõrs närnas nurna maa nülmanu.
59. Lun rant jaab irrii wõialle, warja jälg
walitseja le. 60. ~~Kuida nõnda raas~~
Kui da tõkel nõnda jõuja.
61. Mis jagjon jaaw, je pulkman jaab.
62. Ku anti jaja sui leib, wõi wast wõe-
rõo wõtab. 63 Hulla rantsin jüwwad
irrii õlle.

H. Raag Ranna Kihelkonnast

№ 1. Ants Nau-Nõgene

v. Hellenurme M. Muiste

27. Mai 1888.

Kosjaskäimine.

Nõo kih. (1x)

Neiuzene, noorekene,
Kis sull viga mulle tulla,
Mulle tulla, mulle jäädа.
Mull on Kodu kolmi täku. —
Üks om sindile säetu
Teine kullale koetu,
Kolmas pantu pandelide.
Kis om sindile säetu,
See om minu liina täkku.
Kis om kullale koetu,
See om minu kerku täkku.
Kis om pantu pandelide
See om minu teu täkku. —
Saisi neiu saamunesta,
Saamunesta jäänunesta.
Vakas taga küsima:
„Kos om Kodu kolmi täku.“
Neiuzene noorekene
Ei ole Kodu kolmi täku!
Siga om sindile säetu.
Orik kullale koetu
Kaks om pantu pandelide.

№ 2.

Tütre kahitsemine.

Wõdi tütari talulta
Põlleeide põrmandusta.
Tare jäi tühjas tüterista.
Ait jäi arrasta hammeista.
Laut jäi lehmista lagedas. —
Ikma jäiva eja üru
Nutma velle muuma härja.
Hvigama eja hobese. —
Ei ole kaera kandijata
Heina ette andijata. —

№ 3.

Tütre kaebamine.

Ehakene, taadekene
Rühkid panna mu mehele,
Rühkid panna mu rõõvelile.
Randsid mu mehe kapijale. —
Õune puudub puu mõtsan
Kaub mõtsa kadajist
Lõpeb mõtsa lõhmusist,
Õunegu puudub poisi hulka,
Wähane mull käimeke hulka.

Peiu kahitsemine.

Hari muru madalake
Oles ja mullo mullu tullu,
Harolus ammu aida tennu
Aida tennu hani munasta,
Paari pannu partsi munasta.
Katuse tennu kana munasta.
Sisse tennu sidi jängi,
Pääle pesnu põõra padja.
Tennu sulle kullatse käraja
Hõbedatse õue usse.
Kalevitse raju salve.
Hull on nibu usse aian,
Kiserpilli kefet muru
Wisnapuu teeveeren.
Siga soolan tõine sulun
Kolmas kvan korka käen. —
Sumal masku hulla velle
Sinu tühja kiitlemine. —
Hina eile teile käisin! —
Teie tare upaville
Katuse ääre kallakille.
Sufi soolan, tõine sulun
Kolmas kvan korka käen.

pag. 148. № 5.

Leelut, leelut leske poisse
Kaarik oli kõrvi poisi,
Lennas linna lepiktiku
Karas linna kadastiku
Ütel hobu otsirat.
Warjaksi wahtinat.
Ei otse neidusida,
Tabas talu tütterida,' —
Hää poiss oli päält näta,
Kaunis poiss oli kaweft kaeda.
Kurat viis poisi kombejida.
Halva poisi ametide.
Alt oli aruta kammejaku
Päält oli pästis pülle paela.

Aus Neu-Nüggen. Nõo kih. Waste-Nõos, 12 Juuni 88.
Mon M. Müür rahwalt (2r)
üs 15. Juuni 1888.

pag. 149.

Wana rahwa usk pühade kohta.

1. Jõulu laupäeval, kui kõik maja rahwas kirikusse ehk koolimajasse läinud, jäis pidada üks kodu jäämа, kare puhtas pühkimaja selle pühkme huniku ohja nurgama jäämа. Kus pool nurgaja nella hulinat nurgunat, jääl laada pulme. Kus laua kolistamist — surnud. Kus elajate müügimist — elajate kadu.

2. Wana aasta õhtul, kui kõik maja rahwas enne magama minemist kella 12 aial õige viimast kord jõõgi laua juures istuvad, jäis pidada üks inimene ilma teiste teadmata, välja minema ja hobuse kaufed enesele kaela ajama, ja kolm kord ümber kare jooksma ja jäis läki lõhna augu jiesse waatama, keda ta jäis ilma peata nägewad, see surewad wastsel aastal ära. –

3. Waste aasta õhtul, pidada jalad nimi pandama, nimelt piksad jurad ja laupad jalga, et jäis uuel aastal jalgu mitte keiri wasku katsi ei presjeta wad. –
Waste aasta õhtel pidada 12 korda jõõdama, et jäis see aasta mitte nälg ega leiwa puudus ei tulla. –

Terwe leiwa pâts pannakse jüs laua peale, mis
(s. o. leiwa) alla iga ühe inimese jaoks soola
pannakse, kelle jool ära sulanud olla, se
surra sell aastal ära. —
Sell päewal piavad ka tuhkapaud ehk kolle
tagasees pühitud saama, ja kelle jala jälg
sealt leida olla, see surewat warsti ära.

4. Suurel Nelja päewal, sell terwel nädalil ei tohi
ühtsi riideid peseda ega ühtegi paukumi
kõod teha, sest jüs saada wanem ehk pis
sääl kohal palju ja kõwasti muristama. —

5. Jaani laupäewal ei tohi kuegi Jaani-kuk
teha ehk kus teharse, mitte sinna saata
minna. Aga kes selle wastu seda tegewat, te
wad wäga suurt patku ja päletawat Risti ja
Jaani päid. —

6. Jaani päewal õhtu pidada kiltruxed
nelja tee ane peale minema, ja kes
küige enne kwera hauxumist xuulwat
ja kus pool; see saawat küige enne nei
sinna mehele.

7.
Alamal tähendatud päewadel ei tohtiwat
keegi midagi teha; see ei saada mitte korda
minema.
Kes neil päewadel pulme pidawat, see paar
ei saawat mitte õnnelik olema; elawat wiin
ja tapeluses. —
Kui neil päewadel lapsed sündida ehk elajad
sugu tooda, ei saada mitte elama jääma,
waid surra warsti ära ehk olla wäga
põduwad ja wigased. —
Kes neil päewadel teereisi ette wõtwat, ei saawat
see mitte õnnelik olema, waid õnnetus
sodata teda juba wanawanemaga. —
Kes neil päewadel wilja külwawat, sell saada
wili põllu peal ära kuiwama ja hunnik
minema ja temale tulla nälg. —
Nõnda saada enamaste kõik ettewõtted
neil nimetatud päewadel luhta minema.

Januari kuul 1, 2, 3, 4, 5 päew
Weebruari „ 8, 15, 17 „
Märtsi „ 12, 13, aga pääranis 7, ja 31ma
Aprili „ 3, 12, 13, 18. pääranis 1.
Mai kuul 8, 10, 17 „ pääranis 30.

Juuni kuul 17 ifearanis rüge halvem 12, päe
Juuli " 1, 5, 6.
Augusti " 3, 18 ifearanis 17.
September 3, 15, 17, 18 ifearanis 12, 30.
Oktoberi " 15, 17.
November 11, 17.
Detzember 1. 11.

Nüfugune ariamne olla Sarfamaal
Holsteini linnas 1707 aastal trükitud

Wanad laulud.

N:1.

Lähme mõtfa.

Lähme mõtfa, Teene mõnda
Teene kaue Tarrastude,
Rehe Riia uulitfade,
Kaun käifi marja laiva
Viina, väina väiste laiva.
Nuuati nugade laiva. —
Küfitelli, nõuetelli,
Kas on Riiga või on liina?
Wai on rüige magerikku.
Ei ole Riiga ega liina
Ei ka rüige magerikka
See on fante famakene
Väiste laste varjunene. —
Tulge fiise oftne füdi
Minge välja, oftne väitfi.
Oftne Hollandi kübaraid,
Pange pääle paake fulgi
Kirivita kikka fulgi.

№ 2.

Oles mu heli enniste
Oles mu mälu mullutse.
Ära mina petas pilli hääle
Suute saaste saare hääle.
Katas kandle kõlina.
Panes mina pilli piitsamaie
Kandle keele kurtemaie. —
Piitsu, piitsu pilliszene
Kurda, kurda kandleszene.
Mina laula, laasup mõtsa,
Mina hüüa, helgib mõtsa.
Saraasuu füüla fäärseb,
Paju juure paaritseb. —
Kes mu laulu laitenesse
Hääli ära rõõtanesse
Kida kuhle kaasgu
Usi hundile ajagu
Veri paise põhne otsa.

№ 3.

Oitsikse helmilise
Käe kulla käemilise
Teeske tuli taamiszede
Lõõge leeri lepiszede.
Tuli taamiszen palasse
Lepa leeri õitsesenne. —
Väga hirmsest undma nägi
Nägi põisi joovdawat
Lülli päälc löödäwat.
Mõtsi oma olewat,
Oma peiu olewat.
Olli võõras, võllas jalga
Wanas jäänu, jämme jalga.
Las' teina puua puie päälc
Las' teina hüüa lülli päälc.

Nõo Kihelkonnast.

Wana aasta.

Saadetud Juulil 1888.

1. Peid ei pia wastapidi ahju ääma, sis sünnivad wastapidi latse.
2. Wihtu ei tohi paarin sanna wiia, sis sünnivad kahesuke latse.
3. Sündi lats, sis panti waitsi püsti sängi wierde, kui wällä mindi, sis wõeti kätte, et kuri waim latse manu ei tuleks.
4. Piitsmäta latse poole ei käänetä jälgi, et kuri waim lasti ärä ei waheta.
5. Reedi ega ilespä(bä) ei aeta karja mõtsa(ka nõudi weel ei tohtä sõta) et sügi lambid ärä ei murraks.
6. Wastsel aastal ristiteti kõik ussi ja akna ärä, et kuri waim sel aastal sisse ei pääses.
7. Jüripäewal, kui latse karjaga mõtsa läksiwad, sis ei tohi sel päewal üttegi nõtsa murda, et lammaste jala ehk katki ei murduks, ega sügi murtud nõtsa krõbina päälle karja ei tuleks.
8. Kui peremies Jakobi päewal mudast päimast kodu tulli, sis tõi ta kelmi nuiä päädi üten, nurgis ta aita lakke, et talwe laeni willi täis saaksiwa.
9. Kui linaaakmise ajal, üts eri eralikk laia kinga lina leiti, sis mütsitedi sie üte nõrtsu sisse ja panti rõiwa Kristusmitte rõiwa ma Kurki(pro Jõeh), wahis, et rõiwa wanaglus kiirotusst ärä ei lähes.
10. Panti edimäne nua rehi üles, sis tõi peremies üte ja üte karunahka, pand läwe kõrwale waja otsa ja esi ütel:
„Näiale nõgene nõnna, ja kadedale karunahk Kurku!"

11.– Kapsta istutamise aigu, et tohi istutaja kellegagi ühe aia kõnelda, et kapsta siasõrga ega mustaperse ei kasvaks.

12.– Riedetsel päival ei tetä linamaha, sellepärä et sel päival, ejäl paal kogaskonna kohus alli ka inimesi pusteti, ja peräpaal verevärs tetti. Selleti arvati tõrva pleki linasle küll kajuvat.

13.– Ka puolba ei mindä sanna, selleperäst et puhta verega vihutavat, ent nesi ristima

14.– Keti kui edimäne kõrd mõtsa, jes pant Kiin (kellega hapu rasti) lauda läwe alla, ent eläjä anti leibä ristiga ja soola. Nüüd tetti ka habestega, kui edimäne kõrd mõtsa viibi:

15.– Yüripäiwäl ja kõigil kolmel ristipäiwal lätz perenaine hommuku wara tamumäe ja viib käpäga maast, esi ütel: „Kuor mulle ja piim sulle.“

16.–. Mõda muue ja lihadega taheti eläjile kahju saata, kui neid (liha muue) lauta sita sisse pant ja ka põllu willä maa alla kajuma panna. Wäeti seesugutse nõia pesa mulla ehk sita sisest (seest) ära, siis sündi panejale endale, tem tema loomad ehk willale kahju.

Lõnakeest lastele.

1. Wälutab latse käsi, jis wõetas lats sälidi põlwi päale ja nakatas kõtta wuolma neidega

Jõnnega: „Kiirmus, Kaarmus,
Arakale alu,
Warespele walu,
Rebasele rie tõis,
Soele suu tõis
Karule käpä tõis,
Mustalinnule muu tõbi,
Latse kõtt terwes.“

2. Kuiwäs latse käsi kakku ütelläs:
„ Tie pätsi, kasta kakku,
Tsingaitse sia lihaga
Kakutse kana munaga
Päält wõia wõismega.
Alt aasi raswaga.
Pane ahja, wõta wälja, aana mulle kah
amatsi.“

Tpom „ Riiga
Tuat Tallinna liina,
Tuo latsele saia,
poidjale ubinat,
Tidajale piitsa
Kandjale kõiget
Wanale watskat.

Küga, liiga, hällikene,
Kaswa, suures latjekene,
Tju latse suuremaks,
Kaswa latse karjusses.
Memme ute hoidijas
Taade karja kätsijaks.

Külitses, 22 veink. 1858.

Kõrge Auulik
Doctori härra"!

Tuon mõne riakesega keele muide
pruomi, ent mitte wana wara tiedmise
salwe täitmises willa. Selle sisaga ödlikult
vabanduft. Minu armuft Kõneldas. eränbiste
Terwen Nõo Kihelkonnan, ja ödagu pääle sen Tartu
Maarja Kihelkonnan nii wiisi. M. Müür. on küll
laule saatnu meda tälle suurilise raiae ette lugies, Ku
ma tedä mõne kõrra pallelsi sedä tetlä. Õigest
Turte murrole pruomi ei wõi ta mitte saata. Ta om
willänsi maal sündinu, Rõngu Saluperänsült
Kasunu; kõnelab koik muide segi. Eränbiste
egan Kihelkonnan, ja ka wallanzi om ei suguft
Keele murret kuulda. Ütlen paigan ütelda: tsirk. tõisen
sirk, Kolm-kümmend. kt. pay. ütel. eşä, emä, tõisen Pehjus
eşä, emma. Rõngu jeşä jemä. ütlen paigan ütel. lusika
tõisen luşk, kolmen. kaudjan kuitr. edaşu pääl Nõo Kihelkon
ütelda en äänbiste: jõsen, kommukus peol sehen, ja seen
s. n. c. Tulib ehk will nõmi wana sõna mulde, küll määra
paberelt. ütelda ka, Katekeesi, Katekõsi j. n.
Kallis hyuwend, hiidke kah oma terwist, et Teie
suur töö mitte pooleli ei jää.
Sõsa meliku terwitustega jääp Teie,
Tartlane.

Wanad sõnad.

1. Ära koera susi, ega ta sinu käest hambeid ei küsi.
2. Ära sis koera jäätma naska, kui susi silmaja näta.
3. Ära ütle wana sõna, enge võta wana nõuwu.
4. Ega koer koera käpa pääle ei aita.
5. Ei massa waaa kaiwu ära silta, kui waste weel walmis ei ole.
6. Ega kirjuta kobele suhu ei kaeta.
7. Enda sun lõhkem bäl, kui latse sun.
8. Häda aab härja kaiwu, nälg sae küllä
9. Hää sõna jõuab wõõra wäe.
10. Wahest hoia kui welle, ent keidä kui waraft
11. Hoidjal ikke om.
12. Hoits kütäb enaft, hää mies täft.
13. Ega uneft pätsi ei saa.
14. Kes santi saaja kutsub, ehk waeft waderis.
15. Koer kedä kutsutas, hää mies lähäb esi.
16. Koer haugub, kuuni külälial tulel.
17. Koer unetab, kuhit mäletäb.
18. Kes koera saba kerjitäb, kui koer esi.
19. Kitufeft ei elä kiäzi.
20. Küsle külä mulle, nii mina küläle.
21. Kos härjä, sääl sõrga.
22. Kes wirku leiwa jõuab, kui laiskus siän
23. Kudas kandi ei ale, niida wõsu tazaa

24 Kidsi jääb kirstust, kelde peost.
25. Kodu katt kuulsamb, ahju pääl ausamb.
26 Kes kahju kardab, ega jie õnne ei lenwä.
27 Kui käzu witsa tulep, jis jaab willä, Kui urba, jis ohtu, Kui lehte, jis leibä.
28. Kaspi keele otsan tõbi, koera keele otsa
29. Kos müst moodu jätäb, ehk rohi.
hgrinu koer ameti
30. Laps latsi laabub, perä puol paisub.
31. Mine pänne püidma, kaota kanagi
32. Mine kindi pakku, lenwät käest ärä karu kate
pojaga iest.
33 Muna tarzemb, kui kana,
34 Mõistist alustada, mõistat lõpetada.
35. Mes ajast, jie arwust.
36 Nällal om pallu maad.
37. Olga ejä kitse ehk sikk, kui mina annegi mies ale.
38. Paremb käät käbeaedä, kui kurja kuulda.
39. Paremb pikk ja peenikene näly,
kui lühike ja jäme näly.
40. Paremb pakju painutada, kui peenikest
41. Paremb oma rõiwa lämmi, kui täise
perän wedädes.
42. Paremb hullu opetada, kui tarka meke tõõ lämmi.
43. Paremb põrsa perzen, kui perän wedäda.
44. Paremb om sitja silmä wahti, kui pus
razuja silmä.

45. Paremb koida kui ajata, kasta kui
46. Sia kolt, kui põrsa pakutas.
47. Sill tulep pikka ilu pääle.
48. Kell õnn sie elägu, kell terwis teeku tüöt.
49. Paha tulewa - - -
50. Rahwa raamatul om laia leke.
51. Suu südäme mõõt.
52. Sõud waskal, südd rokal.
53. Süök jõõgi pääle, lüök lõõgi pääle.
54. Sufi kendab suo pääl ka oma poiga,
mesperäst inimene mitte oma last.
55. Tagast tulep targemb
56. Töö kitsab tegijät.
57. Tettust ikkes jaab.
58. Tüö õpetab tegijät.
59. Tüöt tegijäl, und magajal.
60. Teraw kirwes lenwab kiwi.
61. Soli ei taha tuhkatut tegijat katt laiska
62. Tie tijedale käänd, ehk kaitja kõllitäjat.
kadeda koerja.
63. Tutt, tutt, tutt, tuwasi,
Mulk sulle, paik mulle,
Kui kusest jis kiwatad,
Kui palutat, jis kaikab.
64. Ukkus ajat upakile, ahnus käimoi
käpikile.
65. Üöl üksä poiga.

66. Ütesõa ametit, kümnes näly.
67. Wäga lambit mahub palju lauta.
68. Waras warastab, jätab warna soina, tuli ei
69. Waras warastab warga jätä sedägi.
70. Wanaga waflet saijas
71. Werihüübub orwaste, wesi ei konagi.
72. Warjan oppitu, wanan piad.
73. Waikses häste opetedu, suuren mõistab
muidugi.
74. Wesi pikka piimä jakka, hagan arma
leivä jakka.
75. Wilets witsun pesetäs, õnnis juun
76. Ära kõrea karwast kõll, enge hämbast.
77. Libe kiel, heritse miel.

77.

Tillukese rahwa juturese.

1. Jutt koduküäijast.

Sell ajal kui sie lugu sündi, eläs Tõrvandi küläu „soe" talun Peebu Andres, kes poolbä ödagu
päale wana küdrunu Anu sugma teolt kodu tulli;
kohust walla wõttepi, kes ta mõne kuradi ära raäpas,
Kuuld ta koan mürinat ja kolinat, äjas sis:
„Anu, mes sul anumidega asjä." Sel silmä pilgul
alasi Anu Peebu Andrese poman ja küsse:
„Kellega mul sis asjä kas sinuga"? Tuli olläs
walla, selle päale kakelüs. Jäus Andres koduküäijäst
kinda varju sees (sisen) koiolt, sis ei wõit tumä (stundi)
jäus koduküäijä Andrest oma varju sisse äada,
sis nõrku Andrese jõud. Niida rebelsden
jäüsiwa na tare usse maäu, kus Andres wäsinult
tarre jalle ja Anu läus taade wälja jäije.
Andres alli tondiga wõideleden oma ramma
nii ära raapanu, et ta päale selle tüli mitu
nädälist raskede haiges jäi. Ent kiskemise
man alli ta perän tulewa inimese sugule
suure kajulikku tarkuse käsku saanu, et tandile
ei pia mitte paari, enge ütsi kaupa, nii kui: 3,5
7, 9. j. n. e. (matku) lõõda ma

Rahwa sõnu om koduküäijäle jutte mitme näoline,
ja inimesi, kes neid prõnu paganis ei pea, enge
loomulikus jumalais, peetasse „uskmatuis".

2. Sell ajal kui tondid inimestega ilmsi ümbre Kaljawä, pand Tähkvere vallan rõhu Külän Matsi talun pühabä õdangun pooles mies wiskatit otsa, olle tõõ tettu, Jänasta: tulga kas kurat wõitse niitma, ja aste „lauge juo“ päale wiskatit kaemä. Proowen näeb mies ehmäten suure musta meke, ons ta olise wiskatiga kondi taga niitmas, ent kaari päal pun, mättä ja samble kuni= kun koon. Oma ehmatusest tuibudes, nakat ta ikest ja kengest kõwaste niitmä, et „must mies järzi es jaas, kunni ei kikka kirgmiseni tont oma päiwa tüö lõpet, ja mies omast kaala murdwast tüöst wallale päässi.

„Lauge juo“ päal om põllazi nie kaari nätä, inimese kaari päal kasvab kaunis mõts, ent tondi kaari päal wainat jaumel.

3. II. Joendi.

Joendid, poole joe (inimese joen) lewnäne rahwa jaan kaunis kesk tälle näs liki justkui olewat, kus mitme sugusil kombil jaiwa inimest näidesti jutes ümbre mendetus. Enämbiste ütet sugu= sel wiisil jaiwa inimese jesjugutte kurja wärbi läbi inimest jaitujesti wälja tõugata. Olli kellegil nõjal tõjega pahandus ees, jis muretäs ta endäle joe (kundi) naha wiisäs näjemätä inimesle jälgä, ja joend olli walmis.

Kes jis inimeste maat mõtsa lätsjent tõjutest jalest pälgtus jaiwa, ja ikes enäambist inimeste läbi kejin mõtzu jeen ellirä. Johtu mõni inimene neile, jumala willi andma nii kui: liha leibä j.n.e. jis wäjas ta joe nahä jälgäst maha ja olli jällezi inimene.

4. Nüda johtu Nõo kihelkonnan Keeri wallan jeemeke noorn abikaas, joendi= nõia ohwris satte. Mes-pool nõid ta päale pahatses jai, seda nina ei mäletä, ent joens ta olli. Ent kipkja loomal olli armastus oma ninna lise latse wasta, sis käis ta ejä= päiw ütel ajal mõtsa wierde, kos ta joe naha ütte jälläst ära ai, ja kiwi päale pand, ja jis last imetäma nakas, silmä welt wallen, sest seda olli hoidja tähele panna, et ütte sufi nurme wierd mõõdoe hulkse, esi usaia poole wahtse, kos latse= hoidja latsega kõndse. Sedäst märkse tark latsehoidja, et se wast neide perä naine om ja wiiski jis latse mõtsa wierde, 2 ainu paika. Suuri inimesi ta pelläs, latsehoidjat mitte. Ent inimeste armastus ja kawalus wõitse. Na ainu kiwi, koke päale perä naine joend, naha jälläst päale wisäs, tulega kuumas, sellega palas joendi nahk ära. Eks küll perä naine last imetes kärde haisu tunu, ütel latsehoidjs Külän sija kõwetawat, sellega palas joendi nahk joendi ära, ja inimese j.

Nüüd karrastiwa inimese reduft wälja, wõtiwa
perenaise kinni ja wiiwä Kobla, kos ümbre
ristiti, ja muid ~~kunsta~~ niguriid tetti, et ta inime-
teja ärä hariji. Sepugutsest wiperuusse (wirbist)
jai kaevanembiste walla, kui jäärane tark leiti.
Kes joendiss inimeses ümbre muutsi, ent jäärä
tarke olli weide. Wõnnu-Kikelkohnan (Kapila valla)
Kes tie weeren iste kerjämaa, terwe pulma rahwa
(saaja rahwa) joendis muutma. Onnes leiti tõine
tark, kes joendid jälle inimeses ümbre muutma
ja tarja joendis. Tarjal es ole muud tarwis
~~kui muud tarwis~~ nõidmise maru, kui joe
nahka ja nõidmise jõuga, ju olli kõik tema
tarkus.
Joendi jutud leiame waanema rahwa juures, kui
muutma tätt, mille kohta meie Kultuur aja-
haridus liisel seletusest midagi ei taha mõjuda,
niisama ka tondi jutud.
Ütel pühapäi õdagul läksiwä ~~t~~ Kardla Külä mees
mõisa mõtsa puid wargile, ent kui kuorma päälle
saiwa, kuuliwa na mõtsawahti juure käratsi vilep
endi maru tulevat. Neide maru saien, näiwa na,
et ta es olegi mõtsawaht, enge puut kõrge Kübakas
mutsakas, kell ~~puut~~ tukpomm käen olli, ja jälle
jädeme neist takistiwa ära kõrvetada, kui na
mitte puid maha es pane. Mehekese panniwa jis
puud maha, ja es läkä kunagi enämb pühapäi
õdagu puid wargile.

IV 1.

Nein läts mängäten mäele,
Kukatenna kunsikude,
Mõbe ünake käena.
Kulla külä kaani käema.
Ker jäält kõrwalt waatanesse?
Pein kõrwalt waatanesse.
Oles sie nein(näin) mu omada,
Sunst ma jõudas, sunst ma joodas,
Sunst ma jõudas suhkerida.
Keele päält päkkeida.
Kidist tuos täll' lõwwa rätsi,
Kalingoist kaala rätsi.
Pilleja wiist(wiisi) magama,
Karoten wiis(wiisi) kombeida.
Kommuku kui aas üles:
Tule, lilli nõrsa lehma,
Tule, kaasa saada karja(karja)
Tule oma joada hobu."
Saije nein(näin) saanesse,
Saije nein jäänesse,
Sunst es jõõda, sunst es joodu,
Sunst es jõõda suhkeriola
Keele päält ei päkkeida.
Es tuo kidist silma rätti,
Kõweriist ei lõwwa rätti

Kalingorist Kaala rätti.
Pidsaja wiis magama,
Kaikaja wiis kambersida.
Hommuku kui ~~[illegible]~~ üles aarsa:
Tule, litsi nürsa lehma.
Tule, kaku jaada karjja,
Tule, hoora joosta kohu.
Kuule wanna nimeda.
Hoora kuuli hommukuda,
Pordu poolen "wanaajan,
Litsi lija lõuneajal.
Mes kuuli sja kodusja!
Sja, kuts mae helliskut,
Ema, kille tuteris,
Wili, kuts mu kuljusjet,
Sõsar, kõbe põrmusjet,
Mua pere, maru munaz,
Karjalatse, kasu nipsut.

---

2. Waene latz.

Ära kaalu tillu sja,
Taa kaalu tillu ema,
Jätnu tillu timberdama,
Waese latse waaderdama.
Maha jätnu marjakese

Sõkku sõnne juurukese,
Kua läwe kõrgelise.
Ei ole kotta kutsijat
Ega tarre tõstijat,
Ei ka kirstuss kinkijat.
Waiwan kaswab waene latz.
Wassa kaswab, kats kahanab.
Kae wõõrasta sjada,
Kae wõõrasta emada.
Wõõras wõõriti tooma,
Könnib pööri põrmadulla.
Otsib puusa pääle tulla.
Et olgu ma taga ajasla.
Sõtsikese linnukese,
Kui ma pääsi koolusta,
Pääsi kui joe juusta
Karu käppi waiselta.
Sulsi jäi sinda kammutama,
Käru käsli kündätäma,
Lõwi lõuge lõksutama.
Kuuld ma koolu tulema
Nurme otsan olewa,
Sõnd ta peaksi pimedäde,
Pärst ta pangi walgesse.
Jo tuleb wee wedajä

Kaiwu koogu kallutaja
Laija latse hällitaja.
Kac oma emäda.
Saren oma taadekest.
Kuuld mo koolu tulewa
Wärme otsan olewa
Sand ta paagi pimedäde
Jäst ta peagi walgede,
Saad ta piima peesimaie,
Laste leeme leijmaie.
Esi man ta ikKu ikKi,
Kui ikKelaulu lauli:
Peesi, pulsi piimakeae,
Leije laste leemekeae.
Mul tuleb tüöst tütärlapsts
Karja kõrralda kanake,
Ei ma ei junni furwemaie,
Ega jahu jahwamaie.
Käse ei käsi Kiwile.

Tähkwere, Ropka ℄, Kulowa ja äkte. pool Tartu kommiku pool Nõo Kihelkonda, üteldakse: ta wiis minut. Küll üten, ent mul ei ole aja.

1. Kasi laul. $18\frac{30}{IX}88.$

Kas lätt alla aida poole, (2x)
Weit kanda kaiwu poole.
Hüüe lagast hirmutiwa
Konna lagast kukutiwa.
Kasi kaiwu karat.
Kahju kaiwast,
Kahju kasist.
Käsi küllä abi otsma.
Külast jaie Kümme keista
Kümme keista, Kümme miesta,
Sis küll kasi wälja kisk mä.
Ei ne keikse nikjatiwa,
Kaneb keidse kakkejiwa.
Hüüe hüünis jaina alla:
Kasi pulme peetas,
Kasi aadid jaetas.
(Ot.) Odoot. Kasi, noo, noo, Kasi.
Kas mu wiisi kuusi päiga,
Säidse kalesa minijäkest,
Koik om kasi perjeana.

2.

Kie, kie paakeae,
Rutta, rutta, ruwwakeae,
Meie möisast tulewa,
Poisi paist rajemast,
Latse laste korjamast,
Näise naaris noppimast.

3. Poistele.

Hellakene, wellekene,
Ärä nacora näidusida
Pale palle kaändijida.
Sul' om naine näitimäta
(H)obe sõrme osternata,
Kuld om kaala kaalumata,
Kumi pää lunastamata.
Kui jaab naine näiolettuse
Obe sõrme ostetuste:
Sis wõit nacorda näidusida,
Põlge pälle kaändijida.
Kui nüüt nacorad näiolusida
Polet pälle kacaolijida:
Sis käid kümme küüni lawe,
Acat kukat aida lawe,
Kuusi jada sanna lawe,
Suka suua ja kalossu kaalan,
Olme (H)ammeste wahela,
Süsi põrniti peossa.

4. Katsja latse laul.

Koolu lähäs, kui ma tohin,
Koolu kuri perenaine.
Annab leibä (K)onguta
Põstab ühe tõrelaga,
Poneb lauda pahandaga.
Leiwä kirikun kirjutaga
Leiwä raaga kraamatude
Palakese paberide.

Mes jääl meie liina all?
Meri meie liina all.
Mes jääl mere keskel om?
Kerik mere keskel om.
Mes jääl kerikun jehen om?
Jääl om keli neitsikesi.
Mes na tõõt jääl tegewäd?
Üts kaab kulda wüüdja,
Teine larbib laberit,
Kolmas pangatab paberit,
Nellas nuttis nasori mehi,
Ärä nuta nuori mehi,
Joba näitse tulewat
Üks piiri pilet newat.
Jala all kui jaani lill
Kübär pään kui kerikun kell
Kinda kätte kirjutetu,
Särk all järe joomisesi
Kaski olli kala nahast
Wüö" alli wõõn kui kiia liist.

5. W
Ants all wäike jauna mies
UST Jaan all juure mõtsa jehen.
(H)undi, karu kinjasiwa
Rebäne jilte katusele.
Ändju katus lagusi
Kowwi witsa mõõdasiwa.
Ei tandsul kelti wajtse tare.
Taie kubijas ja kohtumeches
Ants and Käs kui wallale

Lähmel sommen liina,
Kate mustal härjäga
Wahelisen willäja.
Tulli wasta turu ääned.
Mes sie wili lige on?
Sie ei ole minu süü,
Sie om juuda junkan süü.
Junkru kahta kudjuti.
Ole ümbre oeti
Tuki otsa korgiti

6. Kui mina naka laulima
Näka lauli laskema,
Piput jõnu pilluma,
Sis jääb küla kullema
Sada wallolu waatama.
Kulle kos laulab jaoliku meesi
Kulle kos õlskab õlle kurku?
Sellel' jünnis witsu aeda
Witsu aeda, kepsi kaeda,
Wiiskümmend paari witsasida.
Sidolk paari sälga mõõlu
Katessa paari kaela müüdlu
Tuhat paari turja määlu.
Sis sai poisi pukkama,
Waine meesi walama.

7. Kubijas.

Sixu Mikku meile tulli
Tulli tare lawele,
Leigi poksi põrmandulla.
Karu nahast kask sällän,
Seni nahast piits peon,
Soe (hunti) nahast junwa jalan.
Sange kapsta kiemä.
Kutske kubijas süöma.
Kubijas sie kopa täwwe
Kubija noene napa täwwe
Kubija poig pati täwwe
Kubija tütär tünni täwwe.
Saas me sedä näjemä
Et ne saksa sanki löwwa
Suna pükki paist raswa
Sini särji sitta lowwa.

Wanad sõnad.

1. Põhja tuul, taiwa luud.
2. Liga lähäb, mold jääb, toine tuleb tuhnib jälle.
3. Eja talw taiwa ei jää.
4. Kos jutt köneldas, jääl ta ikke on.
5. Kos tejijät, jääb näjijät.
6. Koija esi, süs koijab jumma kah.
7. Surnutajat om palju, päätsist päkä panejat weitsi.
8. Palju (kwerj) wedel lake.

9. Kos kärgä kapetas, jäält weri tilgub.
10. Sun tieb jumre liina, käe tie kärblase pesäjs.
11. Ega ametleibä ei küpsi.
12. Kes kilpe karja köjnas arwab.
13. Paremb jäla waiwa kui wõe waiwa.
14. Puda jõimab koitalt, õhe musta mõlemba.
15. Kra jumet murra, ega käist jätä.
16. Enne maktuši ja minu ⊙ hõlma, nüüd ei ma, mina sinu usaida.
17. Hablan proomi jõpra.
18. Kra eane julgi nopi, kui lind ei ole mõha lastu.
19. Kaja waest wolkutas, kübver ei köstu.
20. Kelle jälg kaitsub, jelle kõrwasi jun mõtsjub.
21. Kiepaja kumpaja ikke saab, paigal saisja ei saa midägi.
22. Kel jäla põlwine poriga, jel jun kõrs wiini roosneaga.
23. Kel jänn, jel jala
24. Tejijä saab kenjäkest, majaja ei marjakest.
25. Kierwäl kiwil ei kaswa jammelt päält.
26. Pia teltu pilla palla.
27. Kenä kaal ketrajäl, kerge perse kudajal.
28. Kes kopsrat ei korja, sie rublat ei lewwä.
29. Ega laisk latse koidab, illak pere elätab
30. Ega kujijä jun päält ei lüwwä.

31. Narri nurme ütles korol, nurm jäus ütlesjä kõrol.
32. Üks ies, jurm jälla taga.
33. Paremb müüwä kui oksa.
34. Hädä ei anna häbeneda, ega tühi kõtt kõõristada.
35. Kui murd muil, jäo puil, sis Katjo kudajil.
36. Jlus näga, halb teja.
37. Halli päält awwusta, kulu päält kumarda.
38. Paremb pipuke peremies, kui jurt julane.
39. Kel jurt jun, jel lai jälg.
40. Jalaga kõwa koetas.
41. Kel käpi jel käskk, kel jälg jel jagu.
42. Wikat nüri, peremies kuri, hajanem leib ja hapu kali.
43. Ega nimi mieft ei reku.

Tartlane

Külitfes.

Wana usk.

1. punkt.

Kes ütlesjä kuolsjat om ärä mõsku, ja jis oma
kõiza kolaji kaigusk pilksitab, jis saab jä
terwes.

2. p.

Kui wistriku näo ja käle pääl olliwa, jis
wõeti üli anuma jisse laimmit wett, selli
anumale ja kapetus wõidjeza kolm risti
pääle, panti ütlesjä wõidsk otsastäit tuhka
ja üdsi jisse, selli wiel kolm risti pääle,
mõsti selle wiiza sund ja kõsi, ja wistriku
pidiwä ärä kaduma.

3.

Warastedi kellelgi kohe ärä, jis wijas sie
kelle oma ta olli, mõne rõiwa sällätt maha,
kos läbi olli, et jis enemkä kälte saaks.

4.

Kui lats ehmätäs, jis kraabiti ütlesjä
rowwa pääl rookt ja anti seda latsele
piimäja juwwa.

5.

Kiwiga es wijätä kundile, sest sael ole-
wat kiwi jäämes.

6.

Kui piksne müristäs, jis selli puudesk pör-
mandu pääle kuli üles, et piksne maja
pakamaa es leöös.

7. punkt.

Kalutas kaal, jis panti kuiwa jala sukk
ümbre kaala, et ta terwes jaab.

8.

Kui kõrwa walutiwa, jis wõeti seränädi kiu-
kel kõrwa muodo mäerji pääl olliwa, panti
wie jisse likku, sasti seda welk kõrwa, jis
pidiwä kõrwa terwes jaama.

9.

Poistas lehmä uolar ärächk inimesk, jis
wõeti pikse lusk ja wajatseli sellega
paistedu kohtusk, jis alaji paistetus
ärä.

10.

Ysaani päiwä üdse tõiwa perna aise kolme
talu ristik hainast ristik kainu, ja ami
wa kommeku, kui kari mõtsa läks
tanumin lehmile jüwwä, et lehmist
palju piima jaas.

11.

Kui orawa kewäjä kaluspil jooswa,
jis jaab juwel tulekahju.

12.

Singu ei kohi milte ütelda tappa,
enge rekki.

13.

Kui käzu aiol jaibade kuskma tulek
jis jaab eläjide kahju, kui hoonete
ümbre, jis ohtupelk inimese kuoljet.

Mõistatused.

Scheest pehme walge, päält kõwa kanye, püksin kaswab, perse jurest, maitse noorele parembide, kui wanale. (päkkel)

2. Neli neitsit kujewa, üks käŋgä kondi ja sisse. (lehma udar)

3. Pes täis pallast, küünar karwast. (vihk.)

4. Kuld muna, Põhe liiwa päal. (päike.)

5. Kõwer kuus, kooba lähe sen. (koera saba)

6. Kui kummali, sis täis, kui perse, sis tühi. (kübar.)

7. Must mulk, werew pulk. (porgan.)

8. Mõista, mõista, mõõlu, kaspi (käsi) kalla kana muna sisse. (latse käll.)

9. Ani (käsi) pallas, pää pallas, kukru kõguni pallas. (vihk.)

10. Pikat kuuli mööda mulku, sada sandi sitta mulku. (sõrg.)

11. Üks pulk mes olli imelik, ta ei olli ümarik, tõl otsan olli pragu; ja kastab musta kappuk. Ta mõnele kuub kurwastust ja mõnele röõmu. (kirjutaja sulg.)

12. Päält käib juur sõda, kost ei maha kaspi saba. (mesipuu.)

13. Kuum kivi, aida weere all. (lehma udar)

14. Pikat kurki, sada särki, siski paistab pallas perse. (Kana.)

15. Wüs wüüd, kümne kiilu, üks mulguga öörärrä. (ratas.)

16. Siiwuta lendäb, (k)ambita järäb. (püsi-kuul.)

17. Kirmuline lähäb armulise lawwale, juure pikä piibuga, juure laia laabuga. (wee kooja.)

18. Üks ani, neli nokki. (padi.)

19. Kats koera tõõki, üks parmu pääs.

20. Poig lähäb enne sõtta, kui isä ei ole wiel sündinugi. (häng.)

21. Wäike rand siake, liaene saba perse.

22. Sile pistäb karwast. (nõel nöörga.) (Kinnast aetas kätte.)

23. Mõtsan sündinu, mõtsan kasunu, nurme pääle tuleb kärisemä. (Karu ägli)

24. Üles jääb, alla sitkub. (pird palab.)

25. Kõtu alt jääb, sällä päält sitkub. (öövli.)

26. Põrs jooseb, põnnik paisub. (wäryan.)

27. Willub ja hõllub, maha ei sata. (juits.)

28. Siga wingub, sitt suun. (oherd.)

29. Wäike walge lünake, ust ei akand kokkilgi. (Kana muna.)

30. Kana all, muna päal. (nibu õundega)

31. . Kats kõrv jändinu, riistmäta joosep.

32. . Üts üleb, üö pikk, teine üleb, päir pikk, (kaza pag.)
Kolmas üleb, üts köik.

33. . Walge kobene wainu päal, (sän. uks pörmagi. Kopmis, krookijuna kõtun. jehest Kombe tuus.

34. . Härg läts mötsa mürraken, tulli (kerik. koolu jörraken,
es ole kõtun kõrresest, ei marja puu all marjakest.

35. Tuhat mulku, tuuli mulku, jada mulku sambla auku. (mesipun.)

36. . Pea augub, perse paugub. (kolgits)

37. . Tilpitsa ien, tälina taga, kükäts päal
ja näkäts peon. (mees jõilab wankr.

38. . Punane pullike, jõkwine lõjake. (kure mari.)

39. . Kiidi niidi keräke, jäidse mulku jehen.)

40. Must härg, pugal sarwija, (inimese päa.) wõtab janna
sarwile, ja kihelkonna kukile. (meski

41. , Üts jann, jada akand. (puu riit.

42. Puu wõti, wesi lukki, lind lähäb läbi,
ent kütt jääb kiani. (Moses wib Israeliga läb. Maar

43. Tare külälüji päis, üts ei tuane üle,
ega teine tõist. (jäljes.)

44. . Kirin kari, must karjus. (õpetaja ja kog.)

45. Mustemb kui üdsi, walgemb kui lumi,
kõrgemb kui kerik, madalamb kui
rehi. (haraka.)

Saadud 18/I 89. **Wana uśk ja kombed.** Nõo kihelkonnast
Saatnud „Tartlane"

1.
Kaśśe aasta üöse ei wõeta jalgu walla,
et ien Tulewan aastal reist waata kiwi es lööś.

2.
Kui waśśe aasta üöse peal (k)angaswa, śis
jaab elajat kahjn.

3.
Kui śija ära tapetas, śis pandas kiwi asemele,
et śia õnn ära es kaoś.

4.
Wanal kuul piab luone tapma, śis es lähä
liha kokku.

5.
Täis kuul pane kartuli maha, śis kaswawa
häste juures.

6.
Põhja kuuleja ei külwetä (h)ernid, et kõwas
kui nagla es kaswas.

7.
Kui mõts talwiste puhis iäśśes (jäśśes) lähäb,
śis jaab weiśi willä, kui härmä, śis rohkeste.

8.
Jäeti nuor elajas kasuma, śis üleldi: „Töh huśi,
kuradi poija." Śie pidi neida päale (kuuta) wihkaa

9. olema.
Kui kana kirgle, ja jala kuuma olliwa, śis pidi
tule kahju saama, kui külmä, śis kuoljit.

10.
Kui lepä piksu urwan oma, śis jaab leibä, kui
ümäriken śis nälgä.

11.
Suisab edimäne kõrd lume, ja jätab (k)angeaia
wiersse, śis jaab tulewal suwel hästi täu willä.

12.

Piimä ei tohi tulle laske, sis läheva lehmä nisu
kalgki.

13.

Sõkla ei tohi pähä panna, sis läheb pää
kärnä.

14.

Ule külimitu jaku ei kallata villä, sis ei ole
villäl jakku.

15.

Kui kats kaarnet kakelden üle tare lendäv
sis läheva maja rahvas tülli.

16.

Osketi sisa, sis võtt õlsja kolm kõrd peoga
põhku, jäält kos sisa olli, et ta sis jüös ja
edesi läheb.

17.

Tuobride ei tohi puut sisse jällä, sis saab
peremehel juur jüdä.

18.

Kui jepp laeu tiksa, sis kuoli mõni inimen
jäält majast ära.

19.

Kui lehmä nüpsmise man piim maha läh
sis (keeretti riist päale, et tont piimä kasulale
es saas.)

20.

Meke ei tohi pöörist lakku, sis jalawa, Rob
jälläst maha.

21.

Peale ei tohi luuwaga lüwä, sis nakab
pirlist (bandaazum) sitale.

22.

Jaanipäiwä (h)ommuku läksiwä per naise äkke
nüpsmä, ja näitäsiwa kaega, (h)ommuku, õdagu
läune ja põhja poole, ütliwä: siist puolt piimä,
kuort(h)õõri, ja õiste lehmide tõbe.

23.

Peale ei tohi pehmet leibä anda, sis ei tunne te
kaitsu.

24.

Kui mõni (h)alb inimene ära kuoli, ja arwati
et koole nakab kõimä, sis lõigati lehma kura jala
kondja alt nahka, pandi (h)ambnaste wahele, et
ta (h)auda paisale jääs (ft).

25.

Jaketi kuoljat koolu lasse tulla, sis wõtt kirstu-
tegijä esimätse lasta, ja pand põlsa poole katusse.

26.

Wäist ei tohi jalliti panna, sis wiibä kuras
(h)eadä põrgun walla.

27.

Piese müristamise aeal ei tohi läbe päal jaista,
et piksa maha es löös (ft).

28.

Õdagu perän päiwä ei tohi wilistada, sis
muutub wile kuradiga kõnelamises.

29.

Kellel jõrne nahka aeawa, ehk lahkewa, sie
tõmmake kirikun müõdä minejil inimestel
jälgä müõda, sis jaawa jõrne terwes.

30.

Tapeti sisa ehk lambid, sis kopsutel: kinolsu
ja kaalaslun otsa kolm kord, et sis tapeta
looma apsub. Kulewa aasta, kolma looma
sisis.

31.

Kui istutas, sis ei tohi jalgu lüzutada,
et tont latsi es källitäs.

32.

Kui wärsket piimä keeretti, sis leispernaise
egale ütele jüöjale kolm kõrda, lusikaga
jälgä ja otsa, ep ütel: „Tinawn aasta (h)ärgäke,
tule wa aasta lehmäle?

33.

Kui roti rõivist seiwä, sis arwati pahandust tulewat,

34.

Olli tulekahju ja Kobeste ja elajä wällä es lähä sis wõeti kolm sita juani, nisati neide ien wällä, kohe elajä sidiwa minema.

35.

Palli maja ja käis tuli kõiste koneta päale, sis wõtt wanainimene paa, chk ka leiwä, pand sinna kattuse päale kohe tuli käis sis käänol tuul tule ära.

36.

Nisrot es tohi komonissoni minnen taade kaewa, et ära es andas.

37.

Kui kõrwa Wundama nakkawa, sis piab kaduma jugulaste ninarni nimetämä ja ütlema: „Summal eji ülendagu nitte (Kesse ja alandagu patte."

38.

Pihliseste kepiga ei tohi elajile lüwä, sis nakab elajas wert kukele.

Külitses, 31. detz. 1888.

Kõige Armulik Jugawead!

Leppige mu jegale Käekirjaga. Ep ärolikke kõnekäänd sis ma wist ei tunnegi, mis kawwa nad on. Jutukesed on küll julusõbra, kas ka wana waraliset ei jõua uskuda. Karta on, et mu riakesed teistele rõõmuks ees on. Õpäraliku wana inimese mõõdu pool ei ole, korjandusest on enamiste kesk ealiste puust kõrwa taha kirjutatud. Wabandades, jään Teile wana aastat lõpetades ja uut alustades, alandlikult

Jüglamest ön ne Jowwioles,

Teie, Tartlane.

Mõistatused.

1. Ses niskutab niudi, ja Tagast laotab reisi. (lammastevaat.)
2. Mõtsan ma jüudse, raunan ma kaswe, meren ma elä ja tulen ma pala. (laev.)
3. Kats jõsarat silitsewa wõid. (rehi.)
4. Kuld nõps kepet järwe. (naba.)
5. Kats jõsarat üle wõõ all. (aia leibal.)
6. Wõame all, iku päal. (künnal.)
7. Jänes istub jää päal, paa perse pää päal (kein kuhi.)
8. Säal maal rootas puitb, jüa kargava lastu. (wällu)
9. Nüdi kerä, jüdi kerä, ogana kolk ja tuebri pun. (Kaps.)
10. Üle ilma pihlik. (wikerkaar.)
11. Üks rott, kats jaba: (pastel.)
12. Kiwerti Kõwerti, kas ja läkäd, lühike lõjatu mes ja takad; ma läkä oma ejamaale.
13. Suwel kuus, talwe lehm. (jõzi ja heinamaa.)
14. Üle ilma künib, ümbre pää ei küüri. (silm.)
15. Mõtsa ülli, mõtsa ülli, mõtsa waabatu wanemba. (Kased.)
16. Suska sisse, wõta wällä, perse liigub üle lähäb.
17. Eja istub, suu kastab, ütles taga tõllitab. (Kõrdsilleibakaelus.)
18. Kuljik makkab wõbeda seken. (Kaew.)
19. Ilbik ja älbik, cane surma walmisei jag. (meerud rauna pes.)
20. Mies lähäb mõtsa, kõtt kodu poole. (ristikhein.)
21. Sunst lehm puska pasta, niidist kõtt nikka nakka. (jäämaa jä.)
22. Jõmeranc rääs kop. (Jõel.)

22. Puine pistab, ſ luine ſalwab, winter wänter wäz-
näb kakku, wiskab alla kooba auku. (ſkimeal jääb.)
23. Kondſa ſikib, nönna lajeb. (haäjutamine)
24. Kes liib, ſie ei tüa, kes wiab, ſie ei taha,
Kes piab ſie kak ei tüjä. (Kuolja kirſt.)
25. Kats welle tandſiva, ütte jaaſca ſeere jehes.
26. Punſt puzinat, lunſt luzinat, nahaſt kteri ſuurt kp
niqi nazinat. (kärjaike.)
27. Waraeſa kaſk rohilise rihmaja ummelda. (maak.)
28. Elult jääb haina, koolult leibä. (lambanahk.)
29. Kanda jöwwab, lujeda ei jöwwa. (jumkeſt.)
30. Mes ſie ſoljib ſuoda müüda,
Mes ſie marſib maada müüda?
Mes ſie kukub kuuſe otſan,
Mes ſie laulab lepä mätſan?
Mes jäal padrikun padiſtab,
Mes jäal mäanikun mädiſtab?
Suſi ſoljib ſuoda müüda.
Madu marſib maada müüda.
Käja kukub kuuſe mõtſan,
Sijaſk laulab lepä mätſan,
Parts padrikun padiſtab
Motus mäanikun mäoliſtab.
31. Pips ja pops, jamm ja mats, ſeine juits ja
32. Mõiſta, mõiſta, mõnnu witſa, (valge kuſk.) iqäwelle koolimiſtſ,
pikäpun põrutus witſa.
33. Raud ader, kiwi maa, pun kooreſſ pandas
jeeme. (Tagel (Tael) kuliranga.)

34. Mes om üsna ümärgune?
Mes om piput pikergune?
Mes om laija latergune?
Mes om kolme takiline?
Eerne üsna ümärgune,
Uba piput pikergune,
Lääts om laija latergune,
Tatrik kolme takiline.
35. 2 Pikk ja peenike kui puu.
1 Ules kaswab nahk ja lun,
Winnäb wännäb, ſkiami keitäb.
Elun inimeſi katab,
peräſt surma (hauda matab. (lina)

1. Laulukeſet.

Ma oſti Ölilta okeſe,
Ma Märjilta musta ruuna.
Anni puuna pakeliſa,
Kirsti kurjembiel linuda.
Kae, mies, kae olen:
Käjn kukub looja päälla,
Tõeae tõrje roona päälla.
Ahk lind oll' warjuſpa,
Laula räästäs rinnuſpa,
Pääpuke ae päeſjeſten.

2. Laula, laula, lätſukene
Lätſel kerge kuleksene,
Mejiläſe meeleksene
Lookeſe lõõriſene
Wäniläſe häälekene.

Laala, laula, lamba tälle,
Küja, küja, kitse tälle.
Memm läts mõtsa marjule.
Tuob Mulga ummikle täwwe,
Pedajätse pirru täwwe,
Toomikese toobi täwwe,
Pikli kelle pübi täwwe.

3. Latse hoidja.

Anu mängse mäliseikus.
Käo poig oll käle päal.
Käzu tulli pallel Anne:
Anna mai poja kätte.
Ma tuo julle kolme jaapa.
Ütte tuo jull luuse,
Töese tuo jul puuse,
Kolmanda kiriwä Kerikun mianä.
Luuse tuo jul lusti luiwä
Puuse julle puie Tuiwa
Kiriwä julle Kerikun käiwä.

4. Kuku, kukku käokene!
Eza sie käzu mulle ei kukku:
Käzu Kukub karjusjile
Laulab latse hoidjale
Pauzub puisje rogusile.

Paar jutukest.

1. Rikas ja waene weli.

Üts kord olli kats welle, üts olli rikas, teine waene. Rikast olli Jummal wäga palju õnnistan, tall olli talu, palju lihawid lehmi ja ukseid kobejid. Waene olli tema jannan oma naise ja lastega pundubon ja waeslasen. Rikas weli olli ahne ja kiidja. Üts külmal talwel, tulli waene welle rikka welle maan ja pallel tema käest oma naise ja lastele palakest leibä, sest et kõik toisi kraan otsa olli jaanu, ja temä oma naise ja lastega täist päiwa jõõmata olli. Ent rikas es tanno talle rapsukestki, enge saat randmise ja jõime miseja oma mant minemä. Mes waesel wellel latä, kodu ei tohi kah minnä, sest waene latse küsiwä jänwä eat kost anda kui ei ole. Läts mõtsa, nigu muiste Eliás, ilma et pirrä arwas, koke. Nüde edesi meenes jäas tä ütte saar majakese maan, kos ütz wana emäkene tedä lahkeste wasta wõtt; kes henda „külmanemma" ütel olewat, sellele awald ta oma elu wiletsust. Memm ütel: „Mian sinn aritada küll wõi, ent mul om kats poiga, kui na koda tulewa, wõitsja nile kah kõnelda ehk nemä tüjatan sellele tõbele rohtu. Nüüd jüö kõlutkene täis, ja keitä magama, küll hommen näeme mes wastne päiw tuob." Waene weli tegi ka nii. Hommiken üles tulles, näis külmanemme majakesen kats naesterahwast nieste olewa, kes mündsi ka poja olliwa. Neile olli memm waese welle hädä ära kõnelnu. nie arnsiwa talle ütte waikese kiriwä kotikese, ja käsiwa kui jutuwa tahat, ütelda: „Kolt kats lauta jäs pidiwa kõik jugutse jõõgi ja joogi lawwa päal olema." Ja kui jõõnu olli, jäs ütelda: „Kolt kraanis lauta jäs piisi kõik jälle kraanitis olema."

Tema ja rõõmuga läts vaene vellekene kodu poole minema. Lähemban mõtsa veeran, edimätse mäkke otsas, võtsta imelikku kotti väga pruukmi. Jäte ma ja laupe: Kott kaka lauda? ets kae, olli ju kõik juguse kalli jõõgi jooji laewa pääl, mies sei kõtuke täis ja läts kodu poole. Nüüd eläs ta naese lasteja just kui mõisi parun kõik juguse jõõgi ja jõi.

Kõrt Tulli rikas weli jannumann kaema, ehk on wõi waene weli veel koolu, kui enamb tema mann ätsmo tule; ehk ta ei Tulli ole andnu. Ehit näe imet vaene weli läbi ja mes juguse mürgliku jõõgi ja jooji laewa pääl. Tõmõ jooxit endale kuiesugusi jõõke ja juoke ja lubab oma maja kõige varandusega waesele vellele kui sie enne kodusse temale aanas. Waene weli mahetz ära. Ehit waese vellel ei ole õnne maja pidämisega. Tuli palat maja ja lauda kõige elajisega ära, wili läts põllu pääl huukka. Nii olligi waene weli jälle waene. „Kuidä ajab härja kaima, ja mälg sae kulli?“ Nii ka waese velli arwitajeit taga tõsma, kuhu mennume mann olli tie teedr. Neile jutust ta naile jälle oma õnnelikku õnnetuse ära. Saadeti jis minema ja anti õige juure kirivi kalt. Mies olli üli rõõmu iste maha, et jõõma nakats ja ütel: „Kott mine velle ja kata mulle lauda“. Nigu ta jällä olli üllan, Tulliwa kotist kepi wälla, ja pesijuvä waest velle arwu kuitmätz, juurem ajalt mehel mielele ütteldi: „Kott mine kinni“ jis jätiwä koti oma peamisst perrä ja läksiwä kodi. Kodu jouson läts ta rikka velle mann ja näidas jällele oma juurt kirewät kotti. Sie oma ahnuse perätt, kinnuse jedä jälle omale saada, ja pallel waest velle et ta juure kodi temä wäikese kotiga ära waketas. Seda ka waene tegi. Nüüd kutsu Rikas weli kõik oma sõbre ja juguse kokku, et neile kah oma juurt õnne näidata, mes ta waese velle käest waketa ken saanu. Olliwa kõik sõbra kohon ja lauwan jis ütel rikas weli: „Kott mine velle ja kata meile lauda!“ Kepi kotist wälla ja nakkas

pesmä, nii et enäjiwa õnne, et ussist ja akniist wälla jäiwa, peremies leis omale pelja paiga laewa all ja käsk keppel kotti minnä. Nii olli rikas waes saanu, ent waene ei oma kodusele läbi rikkus, ja läb rõõmjaste ja õnnelikult oma naese ja lastega.

2. Soldat rõõvlite teenistuses.

Üts soldat kes oma aja olli teeninu, käis tielmäele koda poole, iste mätsa maha jalga puhkama ja perrä mõtlema, kuda koda jaada, maad oli palju, ent wäa raha puun alli weeren. Siep sie olli mes neke kodu miaeki raskes tegi. Sääl tulli üts nuor härra temä manu ja nakes jutlu ääma. Just tulli jutust ja kõne kõnaest, nüm te neke kodu mineesi wiperaest. Härra nõu olli: „Jää minu manu julajes, jaab päale sõõgi 100 rubl aastas raha palka; ent kaupa ma alles nüe aastet ei tie.“ „Kuidä ääl härja kaima?“ nii ka meie soldati. Et mun nõu kallimb weel alli kui sie, hüst ta teenistuse. Ent amelti alus tulen näi ta ehmatusega, et temä wastne peremies keski mun ei olnu, kui rõõvli päälikn poig. Wersta kats kauba tegemise paigast, olli mõtsa sisen juur maja, kellel kõrge kiwi müür ümber ja raud wäreste iga olliwa. Siin elli päälik, kelle all 60 rõõvlit olli. Waene soldat es näe ega päiw muud midägi, kui rüesmist ja tapamist. Sinna tuodi meeste ja naeste rahwast, nikkist jaowasi. Wäsmelega oles ta siist ära läänu, ent kuiwäte perrä waewojist pärast, es tohi ta selle-päale mõteldagi. Tälle ütteldi: „Kui ja minkiist asjast märkiamne, et sul pagemise mõtte om, sis olgu sinu elu kuiwal kiistenu. Ütel pühapäeval läit ta oma noorde peremehe ja üte pali päale, kos sie üte elusa ja nikka kaup meke lätsega tuduas ja sõbras käi. Et rõõvli päälikn pojale kiägi otsa päale es ole kirjutanu, kes ta om, ja olli,

päälejõi kena mies, jis kaupmeke tütär tedä armas
tanud, kuna ka nuor rüövli jäal sihti külaläjes
käis. Kaupmeke tütre noore meke kulsaril esnäitä
jelle üle jujuzi rõõmu olevat, et tema härrat nii
armastes wasta wõeti. Temä kurbetuse põhjus
jai perrä küsitus, wastus olli: et mõrtsuk kes
inimeste elu kosib, kaupmeke tütre peijmies
olla. Mõrsja es taha jedä usku, et temä peer-
sikene peijmies mõrtsuk oles, ja tahtz jedä esi
oma silmäga nätä saada. Wõtt eja käest hulga rahe
palgas postipoisile ja jõit nimetedu mõtsa, kos rüövlite
maja olli. And postipoisile tuh 50 rahalla, ja lubas
tagasi tullen weel rohkemb anda, kui ta tedä kommuk
kella nelläsi oodas. Päale jelle aja es käe taenap
enamb oota, jis ta enämb ei tulewatki..
Wõtsi lätz leis maja ärä, ja jei ka õnnelikult ilma
mäjemäti jisse. Et kedägi kodu es olez kui ta tare
Kõik läbi ja leis neist kõrwaliji olevat. Waewalt lõppe
Kaemine, kui ta usse tagga kolinat kuulli, tai wiel
Wäädalt waiwalt jänzi alla piessile. Juba olliwa
rüövli jisen, ja üks wõõras meistenekwas Ka nüüten
Sell olliwa wäega ukke rõiwa jällä, jõrmuse jõrmi
ja kulol keeli Kaalan. Näiste rahwas olli üks neist
pääa meke poja mõrsjast naja Kaupmeke tütär, kedä
mõtsa pesteti ehk koderist Kaema, kos ta jis ärä tapet
Eemalt keotedi, ta ärä, jis tõnmati rõiwa jällä
kulol keeli Kaalast ja jõrmuse jõrmest ärä, ja
lüüti Kirwega pääa otsast maha.
Üks jõrmus oize kõwaste jõrmen, et muidu ärä
Tule, kui lõüdi jõrm otsast ärä, kes õkwa sinna
jänzi alla wietzu kos kaupmeke tütär piesfen
olli ja olesi ka parän, ent es jan Kätti. Taketi
Küll jänzi alust otsima naskatz, kos jis ka
üken kaupmeke tütre päewa oles loxetu olnu
ja temä julges ametaste pajutus jaanu.
Ent otsja atwasjiwa jedä kommuk parembiste
leidwat.

Päale jelle alust meestesse oma pöiwätse ammuta lüü
päale, jõmine ja joomine. Juamine kest üle kesst öö, jest
Kiäkzi es arwa terwe mõistusega ega jalul jaimisega ena-
jama minnä. Põrmand olli kõigile pehme waate.
Kaupmeke tütre aig päts üsna ägawas ja kimmas, jest
Temä peijmies ütel: „Täämbä joome jelle, homnen kaup-
meke tütre terwitse." joomise man. Siin tulli nowele
neitsile Juumal mõelde, ta palal et jüst elusa päts.
Rüövlide juomine jäi iks arwemba, jest juurem kulk
jõba magas. Kui kõik päiwä wäsimest puhasjiwa, arwas
Jänzi all paarsin oleja paremba aja pajemisest, ta
aste tagasi üle majajõe ja olli ja wällän, ja siis ruttu
postipoisi manu, kes jo minemä mõtel minnä
jest ta arwas: ega ka enämb ei tule. Nüüd jõudeti
Kodu, wõeti rõigemat soldatit üken, ja lätsiwa
hääriliku rüövli ärä, ainult soldat kes kutsaru
olli, jäi ellu. Keldrist leiti hulk warandust, ka palja
kuoljat, keda na olliwa riisnu ja kupsun.
Et soldat kaupmeke tütre elu olli õpetanu,
jis es ärä tõdrust muud paremabat oma päästjale
kinki kui esi ihendi. Peetigi soldati ja kaupmehe
tütre pulmi; kos ka postipoiss es puudu ärä.
Nemä elliwa õnnelikult, ka wiel rüövlyi
ka elun ewa. Postipoisile anti hulk raha
ja wõttandi temis lusst walla, ja mõtel: Parand
pijuke perenies, kui juur julane. Ta ütleb, kui
til õnne tuht ei ole johtunu üsnä õnnelikult.

Nõo kihelkonnast. Saatnud „Tartlane".

Wanad sõnad. Saadud $18\frac{16}{IV}89$.

1. Kui sõira, sis sõpra. (4x).
2. Kes üle wanemba lähäb, lähäb üle jumala.
3. Kaga weji, jügäw põhi.
4. Suur tükk ääb jun lahki.
5. Suurembale jõudale, juurem tükk jagada.
6. Wäly on kõõra oma.
7. Kes wümate naarab, naarab kõige parembide.
8. Kes wõju ei hoia, jie wiitsa ei lenrä.
9. Inimene om oma õnne sepp.
10. Ega magaja kaosi juhu kür ei jõose.
11. Tesää olli, ära katke; magus olli maha sadde.
12. Hämärikun härjä juure, widerikun wälla piirä.
13. Kahjn tuleb kahju päälle, ega kahjn kaala ei murra.
14. Talu tiäb tegemise, noorik nuor terwele.
15. Peni igä piirakul, kaosi igä karuskil.
16. Kelle ihu jüdäb, küll jie jõnna otsib.
17. Kunst ei ole mekele minnä, kunst om mehel elädes kaewä, ja küsidä.
18. Ilm oppai ja elädes, tie
19. Peni jääb pikkä peeta, kaso kaewa hoieta.
20. Egäüts tkendä poole, sika sarwe sällä poole.
21. Külap ilm oppeb, ja waskanahk koolitab.
22. Sõber koorib naaberi perse.
23. Inimese tahtmine om temä taiva siik.

24. Nari mees, mille meke mülgi.
25. Schmemb om emä ütjän, kui jakja längiss.
26. Küll illen elajet lymmis, ja kaswen karjas.
27. Waene elab kallitsan, kui rikas.
28. Kos laudan, jäal lauda tagas.
29. Uni äab[b]ulkunaie, magamine marafimaie.
30. Paremb jun täis jaolast, kui mao täis magedat.
31. Kui silm ei näe, sis kõtt ei pöe.
32. Kierd kinnitab, loid lokjatab.
33. Peni pikemb is tu, kui jaisn.
34. Kuda käsi kääab, nii pikt piab.
35. Meda laiemb kalts, seda priskemb poiss.
36. Mes sajan saadu, sie pulmas peetas.
37. Küll wesi wiab, ja tuhk topib.
38. Wallesja ja waras, oma ütte külä lasse.
39. Laisal per naisel, süöb siski pere jõõmäts, ehk küll pun peersil ja leib laudil, terä paan ja tuli all.
40. Paremb jõõnud jäätä, kui koalust kopitada.
41. Ilusne süöb jahtsemu, ja janune juob raiskem.
42. Poiku pekri lattele leibä, kell ejgi jaia kõtt täis om.
43. Ei ole taarikäsk jamune, ega kokakulp ilusne.
44. Paremb ülekohut kanda, kui teha.
45. Üks ülekohtu keng, wiib ülesja oma ärä.
46. Waene jõgel peetas waeo ätsan.
47. Wäätegu kannab intressi.

48. Laiska sulast sunnitas, kui waga wastatossa jaina.
49. Warane wares nooputab nokki, Weline siibu.
50. Kia taga aab, ja tua taga tuiskab, tie päale ei tiägi.
51. Saab künnile kuni särg jumra, sisel sda paastu kuni kanagi.
52. Tõine tahab, tõine taab.
53. Kes tõisele kauda kaivab, sie ejsi sisse satab.
54. Käsi om kui käste tandsid, paremb om kui päigel saisad.
55. Meda waremb, seda paremb.
56. Mes pää tieb, sedi perse wastab.
57. Kuri tõbine süöb, kui sää änjäja annab.
58. Inimene opib, kuni elab.
59. [redacted]
60. Naine om wanas saada, wanan om sää elädä.
61. Kui puhta käe ja puhas suu, sis saab käste ilmast läbi.
62. Arwaste tuled, arujaste peetas.
63. Oma olgu tulla minnä, mille üten elädä.
64. Nii wõrd woiesel nara, sie ejgi olgu rikka perse.
65. Nõna ütja, näeb, ise ütja ei näe.
66. Oma sija, oma rüjä.
67. Eja naar nahka ei riku, eja tüli tukki ei wõta.
68. Tüli tuleb tühja päale, näris suure näli päale.
69. Wihastaja jaga jurras ärä, magaja jaga woietas alati.
70. Siramätsel kats õnne

Kombed ja ussk.

Tulle ei tohi sülitada, sis lähäb kiel katki.

2. Käsi ei tohi vihata, sis ei ole häädt õnne.

3. Meeste võivaht ei tohi leibä möhe päälle panna, et jaks vihkama ei naka.

4. Ära lõigutu küüdsi ei tohi ilma ristitä maha visata, neist tiib tont endäle kübara-laka.

5. Enne Jüripäivä ärgitti jurge ja kuivatedi ärä. Õõrutsi kalgski ja antsi luomile, et na väikese jõõjiga ilusa oles.

6. Hobese piidaja piti, kes mütä leis, peon laskma ära koolda, et jis selle käega silitsedu hobese karva tagatsis lähäs.

7. Peni peltjäle piäwa paise (peni nakla) külge tulema.

8. Sidet ei tohi päästmätta jätta, sie piäb kuolmisen ehk olema.

9. Odajn aeal pää jugija pää lähek nutta ballis.

10. Muna ega worsti pää alla ei tohi putku, sis lähwä puunus.

11. Uks ei tohi perjega kinni panna, sis ei tule pühäwaim sisse.

12. Kui hobene ära waastas, sis käänä jala jäle ämbre küllta tulek tagasi.

13. Juuste lugemisse ei tohi päewa kõda, sie hauya taga kolek pomitsen ärä.

14. Võisk panna kieljäl piäswä käi kuolmisen jälgä tulema.

15. Kui wasse aasta üõle taiwas lähti käis om, sis jaab jellaastal häste nuori elajil.

16. Kui jun jüidäb, sis jaab külä leibä.

17. Kapst-maarja (paatu Maarja) päiwäl küdsetäis pliine, sis kaswava kapstid laia leke.

18. Kui nõna ots jüidäb, sis jaab kuolja sõmmi.

19. vana Markus. Om tuhk ja Madis päiw mõõdä, sis nakawa puu pordike ja maamardike lume wihkama.

20. Kui põse jarna ja kuu film jüidäwä, sis jaab ikke.

21. Kõppi ei tohi ien aeada, wasaemba koolewära.

22. Risti laitjeta kuolja, olewat weritse naha jeen.

23. Puud kõstetas wana kaska päälc, sis jaab tal (tää lamba õnn.

24. Kartolid (kartohw.) piäb mitte jelge ei ka pilwitse ilmaga maha panema; enge kui päste juure valge pilwe küki taiwan helguwa, kae sis jaawa juure kartoli.

25. Kes jitäjitiket kewäjä koolult enne näeb, kolek jel aastal ärä.

26. Kes kiriwät liblikut kewäjä enne näeb, jel jaab ien tuleval juwel kiriw (halw) elu, ent kes kõllast ehk welget näeb, jel jaab tää elu ilema.

27. Kargab tühi neelatas kurku, jaab võõmu.

28. Lähäb pada keskelt kiema, tulek külalisi.

29. Jüidäb päälmäemokki, tulek hakemega mehe külälise.

30. Jatab wäits, tulek meeste, jatab kakki, tulek naiste külälise. Wahel,

31. Rõõjiwa penil jaolikku kõtsa, ehk ta ostendal jaab halbu ilmu.

32. Ka wanainimeste kondiwalu tähendal halbu ilmu.

Lapsed kikas- orjil jorri, jis näeb jurma.
Om kuoljal (jurnal) 34. Toine jalg pikemb, jaeb wiel kouljil.
35.
Kui jõga talve jonzib, lähäb ilm julale.

W V / laul.

Läksi ma Tilluke Teole.
Abiwainu wanderdama.
Panni püti peasi jälgä,
Kalakarbi kaasi jälgä,
Leiwäkoti lehmä jälgä.
Läsi isksi Õsure jälga.
Tulli jääl kuri kubijas.
Andse mulle palla maada,
Palla maada raskel maada.
Tükk oll jõõti,
Toine joroa,
Kolmas nurme nukakesta.
Nelläs jõõdi jülukesta
Wües halwa haanikusta.
Jääl mina künnin kükäkile,
Aestasi ajel jalga.
Murdsi ärä muste kaala.
Kõändsi ära kirju kaala.
Aije kaiski adrazawa.
Lapsi muste maa päälle,
Kirju härjä keja päälle
Lauzi lakka laane alla:
Laane lilli lakkumaie.
Jääl tulli jusi Soomenkusta,
Lähk mul ära Lauzi härjä
Laia käppa laane alta!

Kisk mul ära Kirju härjä,
Murd mul ära Muste härjä.
Ärä sei härjä mälemba.
Läksi Koda ikkenna.
Jääl tull' emä wasta mulle
Ütel: „Paeake mes sa ikked?"
„Mes ma ike emäkene:
Läksi ma tilluke Teole,
Abi wainu wanderdama.
Panni püti peasi jälgä,
Kalakarbi kaasi jälgä,
Leiwäkoti lehmä jälgä,
Läsi isksi Õsure jälga.
Tulli jääl kuri kubijas,
Andse mulle palla maada,
Palla maada, raskel maada.
Tükk oll' jõõti,
Toine jooda,
Kolmas nurme nukakesta,
Nelläs jõõdi jülukesta
Wües halwa haanikusta.
Jääl mina künni kükäkile,
Aestasi ajel jalga.
Murdsi ärä Muste kaala,
Kõändsi ärä Kirju kaala,
Aije kaiski adrazawa.
Lapsi Muste maa päälle,
Kirju härjä keja päälle
Lauzi lakka laane alla.
Laane lilli lakkumaie.

55. Sääl tulli juşi Soomekuşta,
Laia käppäi laane alta:
Lahk' mul ärä laugi şärjä,
Kişk' mul ärä kirja härjä
Murol' mul ära Mustk härjä,
60. Ärä şei härjä mõlemba."

" Ärä ike pojukene.
Külap kirjäk kirja tuob,
Külap mustuk mustu tuob,
Külap laigas laugi tuob.
65. Ühu tillu täkukeşe.
Peni pallu kutşikaida
Emmis pallu põrşaaida".

2.

Neiukene noorekene,
Mis põled mulle tulla.
Meie ei kua kangasta.
Kaşşi kuava kangasta.
Tõokene löikab põlelu,
Vinolikene wäänäb vihku,
Käokene kakab kannab kukku.
Kurekeşe tiewä kuhjas
Arak anus anga nies.
Rebäne walmis peiu pöidşt,
Wanti hullu arwamaie
Karu kange kirjutanud.

Mõistatuşed.

1. Käşela ja jalutä, jooseb nukka müöda üles. (juits.)
2. Mustetiista, naestoriista, käiwä kokku tiird ja löks.
3. Üks uşs şisse minnä, wiis kammert käiwa. (ahjet.) (şõrmiim.)
4. Pädal jünwäs, nahka müswäs, liha ei kõlba kohezi.
5. Mõşja puu pikune, pilliwo jämune (puu päälä.) (kanep.)
6. Kõik mun ehiwä, kõlm rootşimieşt, ei ehi (kuuşk pudrk.)
7. Mägi Bocas, lõte kuiwi. (Kristus ristipäe) (konagi. kõpadek)
8. Põnes puu, palanu põrn, mehetapja şehen. (püşt.)
9. Tõõla jõudab rawwaşete liina. (ernet.)
10. Karn käkitäb mäe päält, raud kängä jalan.
11. Mäger mänjib mäe päält, puşi tõşşab käes. (ader.) (äestamine.)
12. Muşt (şärg mürrab törkeşen, walge kranits kaalan.
13. Neli neitşit jooşewa, kokku ei jaa konagi. (õp. kahleşi) (vankri jõnga.)
14. Emämb mulke maa şehen, kuri tähti tainan. (kõrvet.)
15. Kats päät, kats jalga, neli şilmä şombukeşt, kats hamba
1 wotşukeşt. Tükk puut, tõine luut, kolmas naha närtşike. (härjas ikkega.)
16. Üõşe ilutşide, päiwa peräşüle, kats karwa wahel.
17. Hagan kallimb kui niju. (waha.) (villa kraşil.)
18. Tõsta tüşt, tõsta tüşt, pane karwade wahele. (kaişte wahele.)
19. Sant jüüb, maa jüüb, ei kütşeta, ei keeldeta, karwa (hobune ehte.)
pääle ei panda, wäidşega ei löigata. (ima rinna päima.)
20. Sündinu es tut ole, ja surma kuoli. (eradam.)
21. Mes eşa tiek? mes emä tiek? Mes põşar tiek? mes weli
tiek? Emä tiib hääşt parembat; eşa weidikeşşt palju;
Veli könnib pikka tiest; põşar ajab perse uppi.
(Emä tiek wõit, eşa külwab, veli künnab, põşar kakkulina.)
22. Siberikn, jäberiku, mäe küllen kükitawa. (kõrvad.)

23. Eja oma jündimäla, poja juure poiksikese.
24. Ömäl lai magu, ejal pikk jaba, latje ümäriku. (kheina jaos.)
25. Päivä worst, üöse joolik. (jukk.) (keina m kabiolas, k
26. Wiikepun, waabepun, üle mere möödu pun. (viikerkar
27. Köwer kuus, kooba länne ien. (peri haus.)
28. Nallakas rattjamies istub (hobese ka jällän, jala körwa taga. (prillid)
29. Tehter vahter waarisklep, paha pöörisk lep.
30. Maast jai margapun, margapunk (kärgapu
Kargapunk wierwits, wierarikjast kulb lehk.
31. Luula, lihalä, egal ütel silmä näta. (ernes.)
32. Möista, möista, mölle rölle, käpitple kölle rölle, (vaat.)
üles alla öige rutte, kesk paika kera rutte.
33. Siga jongib Soomemaal, jüa päistawa (rilja vakaga, waltakse)
34. Ära ei kao, tulen ei pala, wien ei ujn. harjaste. (päev. (nimi.)
35. Kesk kui ora, Keskelt kui kera, tagast kui liiwa lapja. (ani.)
36. Peju ei jüxni, jaina wahele jünnile. (nael.)
37. Must kikas, mulk pää laen. (pudel.)
38. Suure ööna juurune, peni koorma pikune.
39. Mies könnib kare pääl, liha lind pääu. (müüdi kera (kakk.)
40. Krüks, krääks, kaklewa, rebase nahk perse pääl. (tulinaut, tael ja kiwi.)
41. Käts Keldrin, Kiel wällän. (p tulli ajus.)
42. Kure kaal üle mere. (paa wang.)
43. Kui paned, jis waob, kui wõtad jis (tõsel. (laps hälis.)

44. Ani uidab üle usaja. (welt kunakse.)
45. Liha ien, liha taga, pun ja raud keskes. (aader meies kohune)
46. Kats aila, mädanu raswa täis. (nõna jõormed.)
47. Roti tiraada ümbre kare. (Räästad lilzmad.)
48. Pikemb kui pun, madalamb kui maa hain. (tie.)
49. Ame all, liha pääl. (küünal.)
50. Kulol kurisk, vask warss. (ja rüa pää.)
51. Ojra viira öökst. (koer haiab majama.)
52. Keli teewä ajet, Kats näitäwa tuld, üts heidab
53. Munni mutipera, karwa kahjera. majama. (kaerdiebaja (juibu oundeja)
54. Käja kukub kuue otsan, jaba ripub maas.
55. Pääld ülä kandiline, jeheks jüru viiruline. (Kirik u Kell. (kell)
56. Mies raob puis öö ja päivä, lasteei ja konaja.
57. Wana vakk, wastne kaas. (jää.) (kell.)
58. Ööpi ei jüa, toistele ei aana. (jaag.
59. Aidan häda tegijä, aiola all kurja tegijä.
60. Mütt minti poorna, nakpi (putt.)
wälla oranna, jai täpp pisle toigatus ja mulk pisle puuriklus. (pill.)
61. Kiriw kari, valge wari, must karja kaitsja.
62. Must paib aiola varas. (pada.) (õp. Kogutus)
63. Siga lähäb lauta, sibul jällän. (seib lapiväg.)
64. Pein mahub, jaina wahele ei mahu. (nuna.)
65. Weski lukk, pun wõti, linal läts läbi, kütt jai häbi. (Israeli lapsi ja Warao.)

3. Laul.

Weli ella wellekene,
Kui ja lähäd kasjuelle
Wõid kähäd noista wõttamaie.
Tule, minellt õied küsimä.
Minu õieda jul juhata.
Minnä ära uniste uste,
Tahmaste tare lähvele.
Sõjar nuori linnukene
Kost tunnus uniste usse,
Tahmaste tare eden?
Unise ussi mudane,
Tahmaste tare rabarel.
Kos on wikksi wie pangi,
Sääl on wikksi wie wedäjä,
Kos on karsi kõari kannu,
Sääl on karsi kannust joojа.
Ussinde ussi pühitä,
Sarkade tare haritä.
Laisal on pää lagunes
Teimal kuusaku jusse.
Säält tunnus uniste ussi
Tahmaste tarest rabane.
Lähäl tarre minemä
Meidä Ma ristike.
Ehk om lähe lähe alla
Wõi om allik alla usse.

W 4. Wanes lapsel.

Mie kaksi waesta lasta,
Waesta lasta leina lasta
Põtsun, eitē kawwa pääle
Põiae põise weere pääle.
Leina rätiku käena.
Kurwa lõnga rälikunna.
Puhin' põine põise jälmi
Kõnelemä katekesi.
Võtan' Jeesu, võtan' Kõiksi.
Tõuse üles memmekene,
Põude ilus tõsta pääda,
Tule ilma ja elämä,
Tule tunnise kagasi.
Päiwas paaris pääle ilma,
Etastas armu andemaie,
Iuwes Jumala mõtkemaie,
Päiwäs paaris pääd jusima.
Kuus kätes kangast kudama.
Sitärlats ja linnukene.
Ei wõi põusta ei tõota.
Mul on manna maa Jeesu,
Jen man mul jurma lõhna,
Kätt man mul kärna lõhna,
Linikun om liiwa lõhna,
Põlle man om põrmu lõhna.
Sitärlats ja linnukene,
Ei wõi põusta ei tõota.

Emäkene ennekene.
Ma kütä Külälle Janna.
Janna lawa tie klaasjista,
Puu tuo Polli mõisaesta.
Wie tou wõõ kaawusta.
Lippe tie mie wahasta.
Sebi keeda ja likasta.
Wiha tie willa täterista.
Wihu jis manta maa kaisu,
Suu manta surma lõhna,
Käte manta kärna lõhna,
Linnikusta liiwa lõhna,
Põlle manta põrnu lõhna.
Tüdärlats ja linnukene
Ei wõi tõusta ei tõota.
Mul om manna kalli wahti;
Lorja urka, Maarja Kikas.
Maarja Kikas päitsen
Lorja urka jalutsin.
John pääola wäärätama.
Maarja Kikas kingatelle.
John jalga liugatama,
Lorja urka augatama.—
Tüdärlats ja linnukene,
Kolme opas kooldes emä
Wiis wärjest wiiesena,
Üle oia ka tagasi.
Tüdärlats ja linnukene
Selle oppa ma sinule.

Selle oppa õigesta.
Pane miele parajaste:
Ole ilus ja käi kallis
Ole ilus koina maalda
Käi kallis karja maalla,
Walge käü külä wahele,
Kenä külä keskeelle.
Ilus om endal nätä,
Kaunis om küläl kaeda.
Walge nellele wallata.
Et oled eßi waene,
Ei ole weßi waene.
Et oled eßi leinaline
Ei ole lippe leinaline (Et oled eßi kurwaline,
Ei ole kurna kurwaline.
Tie ja lippest liiwa jisse
Ulta kurna kubbi jisse.
Mõtse Pane kao elile,
Ulta kurna kun wa lule
Pane kao aiale
Kõrendile kõikumaie.

Külitsen, 15. aprill. 1889.

Armsadtund Suur Jugunenod!

Saadan, kui käib wana wara aiku, jiis kubli. Sexine aeg oli üsna kaßin, aga mis wõimalik, selles pidi tehtud saama. Kui muija wahul olete, jis ütlen; A- järg tuleb. Jään Teile, kui Juwele Jugunenale ja Teie abilise Reimann'ile, koolunaalt, pühalikku terwist soowides. Tie

Tartlane.

5. Annekene jõlikene,
Ole jul kuni koonu jõna,
Kikki lindu andnu teeda,
Musta lindu mullu kõnelda,
Et ju kurjale kohitsi.
Vihatsel või wiolanesse.
Pahatsel või pandanesse.
Tulle wiskas viina koobi
Katuspesse õlle kannu
Mõtsa või mõo karikka.
Tuli jis joogu viinatoobi,
Koatus joogu õlle kannu
Mõts joogu mõo karikka.
Joba wõtt reesi wihata,
Joba võtt allik acada,
Lähe salwe jaagata
Luuwa kuntsu kuulutelle:
Oh kurat miae kodusta
Oh marn miae maeasta
Pag an mine paea kalusta
Meile tuuwas nurme nukku
Nurme nukkuneida niiski.
Sie lätt nukkus nurme päale
Sie lät nirgis niidu päale
Sie lät akkis aia ~~koskelle~~ päale
Põdras põlla keskelle.

Nõo kihlkonn. Saadud $18\frac{5}{XI}89$.

(5x). 1. Mardi-Sandi laul.

Tere õdagust taluke,
Tere õdagust!
Kas Mardijanti wotsa on?
Kas om luba lulli luuwa?
Kulla, pai peresõake,
Kulla, pai peremäke.
Kas tahate kedadat laulu kuulda saada?
Lõo päale, lõo.
Peremies, peremehe
Perenaene linaake,
Tuhka sie tuli tubaje,
Lõõtsu lõke koldeelle
Taske Mõrdi lämmäelle.
Wõta pilust pinnukest
Kui ei ole pilul pinnukest
Wõta laest lastukest
Salwa sis sainast samblida
Raba raagu rästaesta
Taske Märti lämmäelle.
Mardi kündse külmetäwa
Mardi warba waluteawa.
Märt om tulla kongeella.
Ümbre ilma ümarä
Kawwest ma kuu kõwera
Ilt ma lulli alli ilma,
Päält tulli päiwä punalse.
Tuhat näi ma tulleenna,
Sada sita saeeenna.

Mikū lohku seda stohka lompi
Mito jõe jõrakut.
Sada aia koäaäkut.
Mārt om munnini mudane
Kellini kesā wesing. Wikka Hilla, Kasva K.
Peremies, peremehekе
Perenaine, lianuke
Perepoiga saabas jueri
Peretüdär kulda keesli;
Otsi nüüd Mārdile worstikesta,
Kae Mārdile kakukesta.
Mārt küll tunneb tuore haisu.
Siin om kārya ārā kapet.
Sita om seja sirya wõeta
Kohi oinas kokkilesse.
Peremies, peremehekе
Perenaene lianuke.
Laske Mārdi lämmäelle.
Tule nüüd Liisa kõsta linki,
Tule Anne awa usse
Kui ei Liisa kõsta linki,
Ei ka Anne awa usse,
Põrutа, põõna mõlemba,
Maha mina saada sagaristа.
Meil om kuljaa usse sepsä.
Tantsi nüüd taga Mārdikе
Tantsi taga, tantsi targu.
Wahitagu Mārdi päälе,
Kas Mārdil pää kähärä.
Sis kaswas kaara kahara,
Wahitagu Mārdi päälе,
Kas Mārdi jilmä terāwa,
Sis kaswas rüa terāsse.

Aituma, pereisäle!
Aituma, pereemäle!
Aituma, andaneisa
Pika pätsi pistämesse
Laia kaku kastanesse.
Sada. sülda laia leibä
Tukat sulda worsti pikä.
Worst oll ahja otsa päal
Kahasik kambren kapi päal.
Aituma, pereisäle
Aituma, pereemäle!
Aituma meie tenäne
Aituma, aituma, andaneisa.
Saagu te sia jõgine,
Saagu te lamba lagune
Pähk teil täisi põisaside,
Kaut teil täisi lambaside,
Kõik katus täisi kanaside,
88 Kõik murole muneje täisi.
Vana lammas lahe wälja
Kena ainas kaeru sarwe.
Lauljä laulab ikka ija
Aitä, Mārti jantsi,
Mārdi kündse külasseläwa, Mārdi
warba walutawa.

W. 2. Lina.

Linakene, linnukene,
Tuhat jurma sulle loodu,
Sada jurma sulle saanu.
Kaala pidi kakutesse,
Pādda pidi pillutasse,
Warja pidi kaaratusse,
Wikatille wiiletesse.
Sis jo likku wiidanesse.
Leost wälja wäetesse,
Aijas aiale kujunud,
Lilli päale liikunuie.
Sääl jo kuppa käänätesse.
Kalgitselle kolgitesse.
Roopitsele roppitesse.
Sis jo ära saetusse.
Sis jo ära kaalutusse.
Sis jo liina wiidanesse,
Sääl sult raha toodanesse.
Sääl jo süüdisse sirutadas,
Wõbe lauzas läpekile.
Tuhat rubla toodanesse,
Sada rubla saadanesse,
Linakesse, linnukene.

Õitsi laul.

3. Lähme lehti lepikule
Kulda ossa kuusikusse,
Waka witsa warikusse.
Murdeke ossa kakke kalsi,
Jätke jälle ülla ossa,
Linnul minna, käol tulla
Aijaskil sehen elada.

Kui tuleb käju meie maale
Sijask linda siia maale
Käju lõõb latwa laulamaie
Sirgu tippu tiirumaie.

4. Lääme, lääme, käime, käime,
Lääme seda tetu teda
Wassa walgeda radada
Lippa liiwaste mägeda.
Mes meil wasta wõi tulesse
Wasta tules tilluk' talukse,
Talukene, tilluke.
Ussekene iluke.
Kattus kui kalenke.
Kas jünnis tulla taessa
Kas ma meeli minijesse
Jünnis astu jaolisse.
Tere, äijä, wanadiesse
Tere, ämmä wanadiesse
Tere, küdi külle päälla
Nõudu narmaste sisan
Laps meisl käiä ja koeda.
Kus om kulda äiä tooli
Kas om kulda ämmä tooli.
Mejitse minija tooli.
Wahatse wanemde tooli
Pedajatse peiu pengi,
Kadajatse kaasa talawa.
Ei ole kulda äijä tooli
Ei ole kulda ämmä tooli

Kahatse ei waderde tooli.
Wõõdu lää äijä kodusta,
Mõõdu lää ämmä kodusta,
Äi jääs terelamata,
Ämm jääb terelamata.
Kuul käsi andemata,
Naol sõrme näitamata.
Kui ma tule tõisel korral,
Tõisel saajale juvele
Kewajille kolmatelle,
Sugiselle neljatelle.
Krap' jis äijä tereta
Krap jis ämmä tereta,
Ära kuule anna käe,
Ära naole näita sõrme.

5. Kossja nüüd kodu tulewa
Kus usse meil awawa
Wajis me wärete tulba
Äija jaska meil sadawa
Pidäöbn peie hobest.
Kanda kaasa waljaaiola
Kui wiijäs tüteri kodusta
Käo paari kamberiesta
Tükk jääb tühjada tareda
Sallas paik jäi põrmandule
Ait jäi armas võivi esta
Kiristu nukka käindaiesta
Aida nukka kammeesta.
Müigma jäänä mustik lehmä.

Kipandäma kirjat lehmä
Tänitäma wana tähele,
Kos jie jüsta jäänu
Kes meil eila heina anni
Waina anni kaara kanni
Läbi pilu pist meil haina
Enne haju and ta kaara
Läbi lae laskje wett.

6. Mes te es kurwa, mes te es leina
Mes te es kurwa kudrus kaala
Wõi om leina lehterinda
Temal om juga Soome maale
Eja ema Wiiu maale
Velle noore Wene maale
Onupaja Pobla maale.
Küsse äijältä ma hobesta
Küsse ämmält ma jadulta
Naolt tekki teedre kirjä
Küült piitsa ma pilulist.
Es anna äijä hobesta
Es anna ämma jadulta
Nadu ei tekki teedre kirjä
Küdi piitsa pilulista.
Sis läksi jala minemä
Järgi tõi äijä hobesta
Järgi tõi ämmä jadula
Nadu tõi tekki teedre kirja
Küdi tõi piitsa pilulise.
Jäti kaasa kaswamaie

Piin pikkasse wenima.
Sis lätsi Hiiule ejale
Sis lätsi Hiiule emäle
Wene magle ma wellele
Soidi Soomel' jõjarile.
Sai ma eja nurme päale.
Alli runna hirnatelli
Linnik ümbre liijatelli.
Sai eja tare lähvele
Kulda luoka katusesse
Walati nüna wellele
Kesji hoie ohjelane
Weli hoie ohjelane
Kesji ta tekile tereti.
Sõdje tekile tereti.
Kesji karas kakerisja
Emä karas kakerisja.
Eja andje kulda taoli.
Kulda tooli hõbe ä õrji.
Eja lätz äkki härjä tapma
Weli lätz wiksi welka otsma
Sõdje lätz pakki pada mõskma
Emä lätz ruttu rooja kiema.
Emakene, ennekene.
Ega ma es jõrgi jõõgi tätta
Ega es jaoje jaoji lätta.
Ma tulli eja arnu tõtta
Ma tulli emä armu tõtta
Welle aija wiitwitele
Sõtsiga jõna kõnelda.
Mul jäi kodu kolme jõõgi.

Kolme jõõgi, kolme jaagi.
Ani ahju kudjama
Laagri liha lawwa päale
Pertsi liha jäi paasi päale.
Saar jäi kapa mal taresse
Kali jäi külma kamberisse
Õlu kaaje kelderisse.
Lätsi jis Hiiult ma ejalta
Lätsi jis Hiiult ma emälta
Wenemaalt ma wellelta
Soidi Soomelta jõjarilta.
Piin olli sõistele peet.
Kaas olli katele maatu.
Piiul all poja poisikse
Kaasa latse kaastaaja
Näiolisse wie wedäja.
Wandsi maakaja wandsima maa
Wandsi kõik wälla waremba.
Kena wiis joo Soome maale
Eja ema Hiiu maale
Welle noore Wenemaale.

7.

Kõrtsi jõõrik, kõrtsi joorik
Kõrtsi kälgaste magaja
Kõrtsi piiga pitsitäja
Kõrtsi reim & näpistäja
Kõrtsi Anne auguttaja
Kõrtsi Krõõda küünitaja.
Ära näi ma nieti päiwa
Kui ollin otsti ojale

Külile Külma wille
Sõli jõlgä allikun,
Sun wilta, nõna Kõwera
Sun all wilta wiina poole
Nõna Kõwer Kõrtsi poole
Tulli juust nein junkra
Arult kabude kilola
Wõti aßjelti ajasta
Küli Külmä wiesta
Sõli jõlga allikusta

270

Wana usk ja Kombed.

1.

Kui kura pea pesä jüidäb, saab raha,
Kui hää, jis aanad raha.
Kui kari ejimaß Kõrola mõtsa aeti
panti kana muna wõrete alla, koß ka
üle läts, jäi muna terwes, jis es pia
elüja kahju saama.

3.

Kädßatab karak aid saiban, saab waß-
pid Jõnamiß. 4.

Mõpb kaß juud, jis tulek Külälißi.

5.

Soputab kaera jiilu, tulek naeste Külälißi
Japutab kikas, jis meeste Külälißi.

6.

Om kanal Kõrßa perßen, saab naeste, om
kikkal, jis saab meeste kuoljis.

7.

Sirutäb kana jälga, saab surma jõna-
mid.

8.

Jäi Tuulutamiße man jari saisma, jis Tõmmat-
willä (ßuni)kule riß päält, et [illegible] kiägi willä
jakku ära es wõtäs.

9.

Kes kärnä täben olli, sie wißäs sanna lawa
alla 3. kop.; ehk wõtt sia loudaß põhku, ßo
wißas maha ja kantß ihu alaste nende päält, jis
kallewa kärpa ära.

10.

Kui kana pesßa es mune, jis telli ölgiß
wõru maha, ja kulßuti kana sinna munele jäämä,
et muna kuhja nõues ja pesßä mines.

11.

Lehmile panti elawõt õbedat sarwe ßisse, ehk
juudaßilläl kõrwa, jis es kahita kuri silm lehma ära.

12

Kui ostetu elüjas oma wana Rodu tagaßi
tiekße, mes muidugi ßeß tulli, et müüjä kodutah-
was tõda tagaßi kahitßiwa. Selle arßmiße jaos
wõeti kolm kadajaß keppi, ja panti sinna
Rodu wõreti pealt nõale püßti, koß lehm
ostetti, jis pidi elüjas perigale jäämä.

13.

Om wanembab inimeßel nõina ßaba ülewan,
(jis) saab wiina, kui nowembal, jis saab pesßä.

14.

Lähäb jõõk alustußen kurku, saab kõelda,
kui wiinale, jis wiina.

15.

Kui kohegi lähäd ja tulek mesterahwas
wastu, saab hää õnn, ent kui naisterahwas,
jis halb õnn.

16.

Sõnna kuolja wiiä hobeße tagaßi tullan
kabeli man, jis tulek surm tagaßi.

17.

12.

Kirek kikkas kuoljast wällä wiijen, saab warsi
wastsid kuoljist.

18.

Kui kuoljast wiijen kuul jeri on, jis on te
jäägil Lää õnn, kui wasta jis halk on.

19.

Silub kõige kalu peni lauda lawe alla, saa
eläjä kahju.

20.

Kapesta aia päle ei kohi miste kältse pe
jis kaswawa kapstile muna alla.

21.

Kirek kikkas orsile minnen, saab käisi ilm
Ent kui enne kesk üöd kirek, saab kiesk
esimn tii päale kagaji.

22.

Südäwä silmä kolmu, saab häli:

23.

Tuleb kura jala saabas ehk kuraKäe kinnas enn
källe, kui häa jala ehk käe, saab sant õnn.

24.

Kui talwiste pühi ööl wällä minnen wilistä
mist on kuulda, saab ikke, kui kolinat, jis
surma-sõnumid.

25.

Ahja lauda (leiwa küpstam.) ei kohi ära palutada,
jis saab tarre palju silsikit.

26.

Kui peni Hundaden pää ülles koiab, saab tule
kahja, kui alla poole, jis kuoljis.

27.

Lendäwä kure kõrgelt, saab häid ilma, kui
madalält, jis sadutsis.

28.

Johub kogemata kraami wedämise man, kiro
ehk kasti taba taade poole, om soine aast
jälle kraami ve

29.

Süüb kirp käe päal, saab ~~kaotag~~ kanwelt sugu
selt kirja, ehk nudiga kokkn.

13.

30.

Käpertab kõndja latsi, jis tuleb rüläisi.

31.

Kui jala talla sügelewa, saab tandsi.

32.

Tulewa eläjä Mihkli päewal põlk suun kodu,
jis jääb tulewal talwel eläjä kaitu üle, kui ei
ole põlwe suun, jis tuleb põhu puudus.

33.

Näed enne Jüripäiwa ilma iwälä warja,
jis wasjad mõlja trahwi.

Wanad sõnad.

1. Kes jalga wiskab, sie kielt limpsab.
2. Oma silm om kuningas.
3. Saremb wana wanjul, kui noore ilul.
4. Wasline luud pühib tare puhtas
5. Libe kiidel om palju sõpru.
6. Kui peni jalga jirutab, jis kits handa wirutab.
7. Oma peni purelewa, oma lits lepiwa.
8. Koda lats kuulsamb, ahju päal auusamb.
9. Küll suvi suib, ja saan jala alla tieb.
10. Suder om puhas wäsa juok, aga enne meie jõuk
11. Kui koduse kahanek, jis wällast wähanek
12. Magu müijal, magu ostjal.
13. Sõits pätsi otsan, suure leiwa keskes.
14. Enne hagu, perän sigu.
15. Koht kosutab mieste, koht kaotab mieste
16. Konguga kohendada, ja argiga aeada
17. Minijäl ol mitu wiga, ämmäl es ole häda

Kedägi.

18. Kos hooletus, jäal õnnetus.
19. Wale puhtu, armas kõllu.
20. Eesi puhas, pesa puhas; esi ropp, pesa ropp.
21. Suurkeli, weidi willa.
22. Nokkimine noorte asi, pilkamine pire pesa.
23. Kohus koerale ei hirmu anda, mille ärä lappa.
24 Ei jõnni jõõma, ega mahu maganca.
25. Wihma lahje ikkerä, põrwa lahje nagarwa.
26. Ilma uni kiikma, magamine marsma.
27. Kool ärä kongi pääle, jäta mulle nirtsu.
28. Anna aiga atra kiitä, wana wankrit näpsu pärane.
29. Ua puhun on leib.
h. on enamiste (mul algul) koolaste jures häälela, aga
a pärib jõna ja silbi lõpul a õiguse.

I. Lun painede jutud.

Üks kõrd perenies magas jängin asene pääl, Kõrraga näeb ta naabri pernaist oma jängi poole tulewat, ajanna jõuden lasta ta Benda magajale pääle; nii nisi alt poolt warbist pääle poole roniden jeeni kui pää pääle, ja nii et magaja enämb liigutada ei jaa. Oman waiwan nakas ta unen tänni; jedä kuulen ärist tiedä pernaine üles. Sie jugulsid une raskuisi johtu tälle kihti kes ka wäega meie jõuwu ärä kuma johtu et ta jedä ~~jalli~~ ütele wanale kargale jutusi et kõhele äti jaas. Tark kõsis mehele üle pitsa ~~kõt~~ rõõlu; kedä ta kolm nellapä ööl agut pidi õigema, ja sellega sis lunpaine

kui mehel pääl om, pessa. Nii kui tark opes nüda mies lei. kolme nellapä ödagune pitsa walwis, kõrwas kõrwaga ärä, and naese kätte kes keda, sis pidi pesmä kui semäl lun paine pääl olli. Naine and ka mehele kolm länäkust pitsaga, kui ta oman lun paine valun tänit. Mies nigu üles, ent wõis rahuga jälle magama heitä, ja pitsa koope ärä unetada ~~sell~~ ta ei kiesi, ega lun paine enämb ei ule.

Ko tullen olligi ta piiri perenies jääl, ja pallel Jumala keeli (kes teise käest midagi tahab, jis üllema pallelsi teda Jumala kuli) et ta talle midagi jõõgi poolest annas, ~~sell~~ tema naine olewat koolu kaolmisen. Enda walge kaska pääl olli täll kolm musta justi. Ütel kaska pernaisel pääl olewat. And sis kiku leibä; meda sie oma naesele kodus rohkes wiis, kes ka warsti terwes jais ei oles ta talle annu, sis ta naene oles ärä koolu.

2.

Tõisel perenehel ~~olli~~ käis kohesele lunpaene palga; sell oda märk ta sellelt, et kohene ega homa muku leje kui mõsta olli.

Tals sis arsti mõtu, kes jukat, et piab kerika altri pääl olewa waha künõnle kulleb waha ~~ra~~ võtma, sellelt kolm nellapä ödagust künõle walmistama, ja sis palga ma paremba kui kuuleb kohest hirmwat.

Nigu käsku, nii tehtu. Waka wõetu, ja Kuuma
walmis. Ütel üöl kaubeb mees ka kohese jäl
hirmwat. Paneb taeva waka Kuundle ~~taeb~~ ma
laterna palema, jis laterna jiilu alla ja wälle
Wällas kohese mann jõuden, sõstab laterna kõrg
ja ets kae! kohese jällas juur must werewä lõpus
kikas. Wõtab kõigel jis kaeleft kinni, ja wiskab
laarre nukka maha. Ent jõba enne agu
om tema pendre pernaene jäal ja pallek
midägi oma peremehele rohkt, kes Kodu kaeb
päal on. Ent kuri naabri ei kõssagi. Wiimat
kui ta käik kumpaine pünamise alli ette arnu
au, ja pernaine silma wiega ~~ka~~ koot enelid para
dada and pes täis enidi ~~k~~ kõigile põlle, kes
juure tenuga minema lätz, et mieft jurmaft päsk

Seesugused wäikesi kumpaine jutukesi on rahwa ~~kogu~~ mõno
gi leiola. Aga mis tähtsa, seft neid jutasstamad Tarllas
kui Ka Wiljandlased, aga ühed ja neet samad.
Nad on meie rahwa omad.

Saaden siis jälle Teile üle mõne aja, „Wanawan
„üsatse koti“ ehk leiate mõne tera.

Sumised wiperused ja tõõd, ei annud mahti
„üsatsid“ kotti koppida.

„Kõrge Dr Herra joovib ma nime teada
saada. Aga seesugune wäikese töö“ alla ei maksa
nime kirjutada. ohkO ja Kaara Taoline, Kes wäikese
mure pärast kärmi lööb.

Wõtke südamelikka Kodumaa õhuliisi terwitus
mina poolt wastu. Nõo „Tarllane“.

Kui Teie selle nimega ei lepi, siis wiskan wanawana
Korjamise sule nurka.

N. 1. Nõo kihelkonnast

Teie tiehje tüdärlasse Saatnud Hans Eviera

Mis te emaft ehiede Saadud Jan. 1891.
Meie wosto walmistede
Ega meie teid ei wõtta
Meil on welb kui ne witfe
Oma pojo kui ne osja
Tädi pojo tärwe mehe
Seemede siisi jõõmätagi
Aasta ilma inäbe
Talwe tange maitsemede
Ehke ubin uibsemä
Sirge jarap jaksmaale
Weel oli uhkemb meie wemma
Walge ah wattomerena
Weel oli wälgemb meil wemmä

N 2.

Läme ära mo jõjara
Läme ära siita maalta
Siita maalta jinna maalta

Kumm kuuse kulda jõeb
Lõuna kallasta põõsa
Kuse kuldse kase karda
Leppa tõguro timmada

N. 3.

Külä naise nännikese
Linna põlle linnugese
Tamepä tosaserese
Ütlid põllele pärremä
Tanna alla auseppe
Sei näs põlsel jäi pöddeme
Tannalla aigusse
Tüsenemp alli tütrukunna
Nägusep olli näidusenna
Tüsenes oli tetta tõuda
Nägusep olli nätta vaeva.

N. 4.

Mi nüüd pukud tuuletsene
Või nüüd lõtsud lõhnakenne
Pukud jo näixu punada

Juud ja näru jumeda
Näud on pisut punnada
Pisut puna veida verda
Pisut puna tall jõsne
Veida verda palgenna
Enne puhu poiste punada
Enne jou mesta jumeda
Poiste punna oo paremba
Mesta jumme julgeppe.

N. 5.

Seda ei tija egga ei mõtta
Kummid kasvab mui kaasa
Või nüüd tõuseb tõine poolt
Om ta Wirvan või om arjun
Või oo tüki türvä maada
Jrakenne tüju maada
Jemo ei jao jija tullema
Alma ei jaa jimo minema
Juul tal vigo jõsjekenne
Juul tal vigo temmeida

Taivas ormo tall ajaga
Lepiss wiga lewa önne
Kaaßis kirja kaija önne
Sinnepuu ßigade önne
Wahterpuu wasßigaönne
Tammepuu wõ talle önne
Õunapuu hobuße önne

W № 6.

Waat mis ilußad laiwad mehed
Peniseßed pikad purjud porßid
Lasse laiwa liikuda
Nũ nui käkki kiruta

5. Meil om pottu polmi ruuna
Ütß om kirju Reine poodi
Polmas: poeßa karmeline

№ 7.

Kui minno enne noori olin
Nori ollin joari jeßin
Õüs minno kirb kinni wõtti
Jäneßed mo jäigi joßi
Lutikas ärs lugeßi
Parmo panni paaritßida

№ 8.

Mii minna laula näitz noori
Kui ei laula tõine näitz
Egga ei puskru polmas näitz
Õun om ulka näidußida
Oli ulka ßeßi ßalka
Olli nui ubine telka
SSeßi nui ßinepi ßalka
So ei üßeß üttejatta
Patteß polmeß roßtijatta
Kui ma eßi ieß ei üttle
Jeß ei üttle pääle ei päßta
Jeß ei üttle ilbikenne
Pätt ei päßto pääßukenne
Kelle oijad näitz noore
Kelle oijad kuulißida
Kuulißida häälißida
Peen kuuli ja pidenu
Peen hääli ja häliße nu
Kloijad kuuli kuiski ßüüja

Mada või madudè jüija
Liiva liplisìde imeda
Elüsk jüüb el unneta
Mada jüüb ei maratse.

N: 9.

Kus ma isti jäal minna iksi
Kus ma kurtsi jäal kurvatsi
Kus minna nörksi jäal nörendi
Al minu isti ling äija
Pääle või nõvver nõjese
Sinna tüni tekenesse
Sinna paiju paldenesse
Sinna laine longenesse
Sinna oja ümmenesse
Oja jai kobutse juua
Paiju pülle karja paija
Tiiä teo karji juua.

N: 10.

Sedo ei tija ego ei mõsta
Mis tes orjes ma oijusi
Karjalatses rasvanesse
Teopoiktes tesvonesse
Ei jee ei olle emä jüida
Ei jee ei olle esä jüida
See om ranna naste jüüdä
Vüs minu janna nikto maie
Sauna laval jalennaie
Pands ons orja odenesse
Karjalatt pajuski se
Teopoiste terrasele
Sett es orjes ma oijusi
Karjalatses rasvenesse.

N: 11.

Ei tohi sedo minnä
Sedo kurja pirenaise
Unitse onu noise
Keta mulle mitse putru
Aldi da läbi anna jõnglo
Suu jel jüs väriksi
Jalo mõttel mõtsa porle.

W st: 12.

Pannes ori öö majast
Sulan raine juigati.
Ori mages õrre pääle
Sulan mages jaudo pääle
Waine latsi warras pääle
Sulan jou reskelle
Se tulli orja äronteme
Watt orja raigiteme
Tulli ratsi engelida
Wõtiwa orja ölaleda
Wõiwa orja taeralsa
Anti allo nuldo tovli
Toodi sätte öllkannu
Süü jaija orjatenne
Süü jaija jov ällata
Tull jaid maale lieb jüwa
Leebo jüwa (ällut) jüwa
Se mul jülle järgi jorsi
Peremees se pero talli

Perenaine järgi jorsi
Kango paeri painelenna
Kinerpuu pikka preuna
Kango paeri painelenna
Tulle ori wõtta hinda
Tulle waew wõtta waewa
Ale panne süwe pikkesa
Laiso wasso laiesa
Ei miskes taka ünab hinda
Aenäb hinda palju patra
Jubo mul meeri marsi hinda
Suur looja rutas jutsa
Ei ma taha taeranna
Kui jaas mosu maapõule
Ego es tasa alla taeva.

st: 13.

Oh ma ono emäsesta
Alsi marja meneksta
Kui ta wanlsi tulerata
Laew taga laulaweta

Wõ wasta wara liuda
Sau werd jurma lida

N: 14.

Kiõtame küttame küttesetta
Madame matame matusilta
Keelõ jõli tullesa
Keelõ jõlori jõrentisja
Kello süspe rühkmesse
Sinne alla wõidmesse
Si näisja minne jõsta
Kiõtjõ minn peralta
Kamist pää ma nainelemma.

N: 15.

Kui me laula laseme
Kelo wiisil wiame
Meil ja õõni ütellaji
Meil ja kukemi rudada
Meil ja lõhsu lõnmeñi
Meil on saalan saulu laaji
Rinnan meil jõrede jõlgi

Õõlen meil lugude lõnga
Keski tõi jõnade jõlgi
Keski lõi lugude lõnga
Keski tõi mul laulu lãsi
Ejõ tõi mul laulu laasi
Emä lõi lugude lõnga
Emäsenne emesenne
Luu üllen lugelinne
Anna üllen angeline
Kus üllen kongsiline
Siis kus jüdi kirja
Keal kuus päiva kirja
Kuus kirja keskello.

N: 16.

Lõne õhtu õtjõle
Jõtu mutsu ruma lelji
Seni ma lõõ tuttu luttu
Senni sui tüdruk ovdanesja.

№ 17.

Läksi läbi üde ufe
Ega ei kuule üde koera
Ega ei räe üde naiju
Kuule üde ellu wellu.

№ 18.

Lämo läme käime käime
Peon ju kivi peoga
Kannon käigas kammeleno
Kui on porsi putkemaie
Naine mesi maeramaie
Poisis lei ma pole päda
Pole päda pole melda
Armoji aiju mõtemat. –

Tõrjanut ja ülesvirojtan u
Hans Kiera Ropkäpp
Nõõ kibelkonnaga.

par 246.

Wor J. Simus erhalten d. 7. Juni 1888 I.

Kambja kihelkonnast Krüüneri wallast.

par 247

Wanawara weidike.

Rahwa arwamise:

(IX)

a) Lindudest.

1. Kui palju laastõ riäni juurõriidi hommgu enne päivä tõjõmüst jaap laarõ tuuwa, nii palju tjirgu peosji tä juurõl lõüb. ——

2. Kes linahäniläist rewäjä edimäist nõrd linnun näge, toll jaap üntulõwal juurõ hää lina õnni, kes teda maa päälnäge, toll jaawa mää lina, kes aidjatõban ehk katusjõ päälnäge, toll weidike paremb õnn ja wiimäte-iä pääl —, toll lina-kuus kui traat. ——

3. Tollõ üst, kandas kõwastõ huult, et tjirgu mitte ärä ei jaa petta, jelle piäp egäüstõ, kes rewäjä hommgu wällä tahk minnä, rougõ edimält tjirgu petet wõtma. Rohkõmp kui muide, hoietas ennäst näo petmise üst, jetet näo petmine petetüle juurma näenolõwal aastal ette nuulutaja. Kui nägu mitte petta ei olõ jaanu, siis jääp

inemine elämä nii palju a astik, kui pal-
jautäüsi nägu nuiks, kui tä ruunemik
wahel tüvek aigu wahet pidä, sis tähen-
däs tuu(tuo) rotusse wai elu muutmüsk,
wahetamüsk. — 4. Kui nägu wäega maja lä-
hikesen nungup, sis saap majast nuuljik.
(Nägu lõpõtas ruunemüsk sis, kui tälle re-
wä uhan ruuru lätt. ———

5. Kaarnat, peetäs linnus, kes tulõ-
vik asju teedä wõip arwa, aga inemüsle
ei arusaamata neelega. Selle pääp
näitk ies hääd pallõma, nigu allpais
wa lugu näitap: Wana naine, nelle poig
jügise lõsi ala pidi minema, rõnõl kui
tähtsät, asja, et kaarna tall samal jügisel
ollüle timä maja linna nu ja kaits
rõrd ronk-ronk kenni, tä üteln tulle tõ
pääle: „Kaarnake, tuu ies hääd sõnum
ärä tuu halbu.“ Pääle tuu tulnu mut-
mada-näk, et üttsikit poige soldanis ei
wõeta, nelle jään na timä poig olnu. Üle-
üllse tuup kaarna nägemine muuta tuu-

mise inemisele, nigu tä esi muk om.

6. Kõgõ parembi na tegemine om sis, kui
pihu lauld. ———

7. Kurõ lääwä — kurja ilma, hani lää-
wä — halla taman, luiga lääwäslumi
taman. ———

8. Nägu munepoma muna tõsõ linnu peosä
ros pesä omanik näik poja wällä aud. Kui
nä juurembas ommawa saanu, lindawa pesäk
wällä, nõnde audja linda b ütsele näik, jär-
et leda taga si ruttsu. nägu ei tulõ. tõsõ
wõi tsire linda b timäga üten ja jääp
tälle pulaperes. Nägise jüüp nägu o ma
pulapõ ärä. ———

(Pääjurõsõ laul: Umbli, rägäsna umbli jär-
gi, panni ahjuotsa pääle, palli ärä
tõjär.)

B. Muik asjuk.

9. Kes juurõ rüüdi kommgu warra enne pää-
wä tõsõmüsk ennäk juusewa wõi jüse
saap nästa, tolle ei nawwa enämb naba
haiguse külge (näit. paise jne.) ———

10. Kes rewäjä ronna edimäist kõrd wii
sehen nättä saap, doll aüdu jõ (pädrwa)
warrba juwõlärä. ———
11. Kes rewäjä edimäist kõrd liblikut näg
ja tä walgõ om, jis saap nägijä sellaw
tal rõõmu, kui edimäne nättü liblik
nirriw om, wai mustakas om, jis murõ
pahandusst. ———
12 Kes edimäist jõtajõrret linnun näge jäl
terwes, wirgas aastak otsja, a kui tä
moän ruumas, jis tä hendäs tuu tõppõ
13. Kost puult kuul Mihkli päiwäl om
puhx jäält puult puhx tä (enämbiste) puu
dastat ———
14. Kui puuleht wallalõ talõmine ütes
ajas jaijatamajäär, jis jäär juwõl nii
jamaütes ajas willä nasumine ninni
15 Kui puiwillä, rumsõ rukkõ, palla om
jis om (muul) tõuwillal kunna minnew
aastak. ———
16. Suwi om ünninewä ümbre põõrdü talwõ
petra: om talw rulmjis om juwilämmi jne.

17. Kui päiw jelgelt ärä lätt, jis om tõjõl
päiwal hää jelge ilus ilm; lätt tä
aga pilwen ehx na jelgelt ja jelle
man pilwi, mis õdagu puul omma, were-
wäs wärw, jis om tõjõl päiwäl halba ilma
mõtta. ———
18. Kui pedäjä rahu rewäjä lowgan omma
wa ja kui pihla äitsämä nannagõ (wa),
jis om paras rehwä tegemise aig. ———
19 Kui rahwa tõlmama nannawa, jis om ta-
riku tegu rähile wõtta. ———
20 Kui wahe päiwal om rongõ paremb willä
tettä, nimelt linna. ———
21. Kos ruginurlaijõ maja ruumi jehen
wai tema ümbrel ajõt ommawa wõtnu,
jäälom hää ajõ kuumõlolla. ———
22 Ega maja ja huunõ all pedäwõt ütis
jis elämä, kui mitte — jis pedäwät tuu
maja õnnõtu olõma. ———

Wana jõna:

1. Reni om issu pikemb kui jaüsu. (Lastõj.)
2. Tarzom ja tarrõ jitup.

3. Mis ja sedä sitta (sõnniwat) wanemile jäe, mis wanemil ei püsi.
4. Rutul ei olõ liimi, mankal ossa.
5. Kotus ei ehidä inemisst, inemine ehitäs ise tust.
6. Allaminnä om rehe, üles-raske.

1. Soendidest.

Enne kui inemise posimise asjun ta gämba olliwa ja talo-, waluwõlmise-, ra kinnipanõmise- ja niiedest, sõnnu müüst sõwa, sis wõis johtuda, et inemine lõpo ine mise tegemisel soe muudu elajäs jai sed lel inemise pääl oll. Säärdses jai tä mun sõtus üitest, omast viha mehest, ses tolle tarwis soe naha endäl käeperäst pidäp, et kui viha-aluno kudagi wüsi timä manu asjalo tull, sis wijas sii tälle soe naha jälgä tuhuchatwa rotti ja üdel jaagu ja soendis. Õhwa pääle tun muud nõudu nahk inemise soendaj, ses ajawiitmätä mõtsa juurest, kon tä inemi si ja mõtsa elukat murdma nakwad, ses jäält läbi räisiwä. Mõnikõr

olõwat ka ette tulnu, et jäärde soend mõr jan puuragujide manu om tulnu, kui ni ma parasjagu wihä kinnitüst wõtsõwa. Säärdsel nõwwal tulõp tä hoobis puura gujide ligi istup sinnä maha ja ei tü näile midägi nurja. Kes tälle sis maa wõitse otst leibä and ja timä nime ärä tüi ütelöä, sis jaap tä jälle inemises ta gasi. Nii on milmast soendist jälle in mine saanu. (Pälu soendicd õlõwat kuus te mõtsan nätte.) [Sedä jutlu kuuldsõ ma ligi rate ja aasta eest.]

2. Walgjärwest.

Kolmkümmend wüs wersta Tartust lõuna poolõ Walgjärwe wallan om üüts järw, mida Walgjärwes rutsutas, mis ka Krüüneri ja Tammewalla rülge pu tup. Selle järwe kesk imisest nõnõlap wana jutt niimuudu:

Wanast oll' Walgjärwe asõmal üüts rülä. Oll' talo joba räen rui üten

talun tähendedün rüläm pulmõ pe-
ti. Üits wana sandike tull' nah sinna
et tõisto õnõlikmega õtse õnnõlik
olla. Tä issjõ jõal kuki äigu ja lugi
wärsji, ommõlõ jüwwä es'anna tälle n
ki, wümäti kuid: tälle sõrki jõõgikraä
mi ette, kos' mannõ luunõjõ wil närida
olliwa. Õtse tulli rätte ja wana jan
wai kerjäjä pallõlennäst üümajalõ
pulma talulõ. Tema palwõt es'w
ta mitte ruulda, selle laits tä jäät
ärä joba hoobis pimeji tollõ jama
jannamanu, kos' jamamüs, kes' ehk
rüll'mäel pullmõ peeti, sõrri nokun
olli, jest wanajõna ütlep: Kes' waese
waõris võtt ehk sandi jaäja ruut
Tema wõtsõ jänki äigõ lahesõstõ waät
and(andsõ) jüwwä ja tõi õlõ sise, nohi
päle tä rülälisele ajõma tegi. Tari
man pulma rahwas' tandsewa powlõn
üüni, nunas' nä wümäle puruwäsinüks m
gama heidäs jiwä. — Kui joba wäsnejs

walgõt nätä oll, ai jänk jannamehe
üles ja ütel: „Parõmb jest paigast,
minna taha ledä ärä häetädä wak-
wa ülemeelsuse peräst." Päale tuo
läksiwä ninnä mõlõmba päält ärä
kukk' maad üles mäe otsa, jäät
püüdsewä ennäst ümbre ja nüüt näg
jannamüs kudä wesi lainete wüsi
üle rülä wajosi, kõiki pulmalüsi alla
matten: wüle i olõ osa. Ei si kõik
walgõ tulõnõil jüüdi, selle järwe nah
Walgjärwes' nimitädäs. Peräst kui
wesi joh täwweste üle rülä oll' jõosnu
jah tedä järwes' muutnu, tull' wanal jän-
dil mülde, et tema paar' ruskekindit
om jannakeresse päale jäänu. Selle
and(andsõ) tä jannamehele oma nepi jah
ütel: Mine tuu minu kindad, mis keresse
päale ommawajäänu, ärä, wõta se o
minu kepp' jah lüü tõmaga häale jah
kuralõ põõlõ, si lahkuw wesi ruuskt, ärä

Kellelgi jääk siin ümbre raudu
es olõ mitte wõimalik selle otsa
pääle jaada, wõi nä tulnu ollõva
muud sui wii alla jäänu nüüd olõ-
jälle põhjuses.

Nü rahwa jutt, mida siin ümbr
tjuuri rõõmüldas.

Tõnõ rõõd wiil midägi.

J. Simus, koolimõistaja.
Krüüneriist
Kambja nihkonnast

sinawõik julgõstõ läbi jaada. Sanamu
täitse nak timä näkku, tõi kinda källe
nõitte, mis pääle nak jank ärä lahku,
tüümädä res da ol' ehk nohe tä lä
Kõik sannamüs repiga tüü
telen läbi wii laits ja tull, jääl om
wiil põlla naits rõõgõt notuist, nig
tüümis nimitedü järwe sisse wiiwä.
Kuiwesi jellen järwen matal jakselge
ilmom, sis wõiwat wiil nüüki loõkin
pääli ütte raud põsli nättä, mis jell
hukka länni siilä wäljõe tulp ar
watas olõwat. Mõnõ kinnitäwä,
et nah majade katust olõwat näht
wii alt. ——— Kümme aastat
tagasi-ai õdagu tuul hommgu pa
lõ wiirde nimme tammist ust, re
pääli puult ärä ollewa mädänü, ag
jeheti õige terwe hoidumewa, nii et
näist äija wõis jaada jah jelle jam
anõti pääle, kon nä olliwa olnu,
wõis prüüki peräst üle õõvetämäist

Wõnnu kihelkonnast Rafina vallast.

Esitatu v. kooliõpetaja D. Puusepa
12. 11. Mai 1888. (1x)

1.

Minatõnõ vaene latsi
Alailma armetuktõnõ
Pääle ilma pääso poiga.
Lõsti ma ütsindä vaene
Tujäse küll mis ma teesi.
Läksi juure mäe otsa,
Ilma Norge Nondi otsa.
Säält ma wõtti wiskasi
Säält ma kaiwo kargasi
Leejoht ma ütsindä vaene,
Alailma armetumb muida.
Egah wallah waeso latsi,
Egah jannah jandikõsõ.
Mia om weesi wilä pääl
Kattõ haana tutwa pääl,
Tu om õra ola pääl
Karalasto kaala pääl.

2.

Mida iki waene latsi?
Iki kirstu kuorijat.
Iki maka waalijat.
Lina kurstikaubusse
Willawatka wanusse.
Sand ta telle tee pääle
Sua ponde soije pääle,
Nitse otse nimi hülast.
Esi mõttse alostada.
Tegi teole minekul,
Kudi kodo tulekul.
Sääl iks teinä teolise
Kui teiwa abilise.
Mida iki läkä naine?
Kümolijat ja külwijat
Musta mulla pöörijat.

IV
3.

Tule ma üles kummotul,
Warra inne walgeet.
Kuuli ma näo kuukuwat,
Laanõ lindu laulawat.
Mõtli imä hõikuwat
Ärmu üles ajawat.
Tii iks kuuke kümni kirju,
Laulke laanõ linnukõsse!
Imä ruhke ärä koolda
Jät mu maha mäne juurus,
Põrmantulle põrmukõnõ.
Kua lähe nõu nõsse
Mada lähe arwolisse.
Jahitarre nõstijat
Iki aitaramtajat:
„Tule iks üles imäkene
Karga wällä kallikõnõ!
Ei nõi minnä tütär kella
Mull om juu man jorma haige

Käsi man mul kääpä haiju,
Ma tie maasikest mahko lipo,
Palohkest tie pallo lipot.
Mõso juw mant jurna haiju
Käsi mant jo kääpä haiju. —
Tule iks üles imätsene
Karga wällä kallikõno.
Ei wõi minna tütär hella
Mul om juw man jurna haiju
Käsi man om kääpä haiju.
Ma tie mustikest musta lipo,
Wabõrnest tie walgõ lipo;
Mõso juw mant jurna haiju
Käsi mant jo kääpä haiju. —
Ei wõi minna, tütär hella. —
Säält ma kulle ijoji
Säält ma nõsi nõrelle.

4.

Sirä iks uni mullõ tulgu,
Hainu mulle harinegu.
Kiä iks istõ ane rekke
Lamõr ramu ratelle,
Jus iks iotus iku tareh
Laul leenä lawwa pääl.
Ahep Tihre peena
Ka Nandlõ Nanglahi;
Ahku täll jüwwä, ihkus müwwä
Ahku trilli tralli lüwwä.
Uni olga noorile mehile
Noorde meeste noorikille,
Kellom kirstu ära kerit
Kell om waka ärä waalit
Meil wiel kirstu kerimäda,
Meil wiel waka waalimada.
Tulõ iks üles kummogulla
Warra inne walgeet.
Mis ma inne ette wõta?

Ette wõta illu waka.
Kon ma isto jäät ma ikki
Kon ma jaisi jaana liikõ.
Sinnä tehtü tiigikene,
Kaswi kala järwekene,
Sai kula kobõsto ojota
Walla warjo wallatõlla
Külä karuste karelda. — —

3. —

Velleene, noorõkõnõ
Läät jä jõtta jõkumahe
Jõa leibä jõglumahe,
Kunas ja lupat kodo tulla?
Jõjar, hella linnukõnõ
Madalikku mara kõnõ!
Ei ma sinne kodo tulõ,
Kui nii paiju pukule läänä
Ja nii kõivo kõnma läänä
Sinä lepä lehtimaije.

Ja nii oro oluta jooksma.
Sis ma tulõ kodo kõstma
Sis ma jõioka jõjaille
Sis ma weere weliler —
Velleene, hellakõnõ
Kuulõ kui ma oppa sinno;
„Kui jaat jõtta minemahe
Lahingohe lasõmahe,
Ärä ja ien jõht jõa minge
Ärä ja jõht jerrä jäägu;
Keerä ja jõa kesteke
Waali jõa waikelle.
Kuulõ kui wel oppa sinno
Kui ja üle mere läätе
Ärä ja mereß wett jõht jooge
Meren palje meeste päida.
Parembjuo püssü pühkimit
Mõõga terä mõssimit
Kui ja üle karwa läätо

Trä Narwast wellt joht jooga,
Narwan palje naiste päidar.
Paremb jao püsse pühkimit
Mooga terä möstimist.
Kus ja üle Ruiwa läätse
Trä ja Ruiwast wellt joht jooga,
Ruiwan palje Roolja luid
Paremb jao püsse pühkimit
Mööga terä möstimist. —
— Sõjar hella linnutõnõ
Madali Nu maratõnõ
Olõjoht jõah naine armas
Naine armas, Raasa Rallis.
Jõah om armas awwar mööda
Rallis Range-pää pobõnõ.
Welekene, noorõtõnõ
Ja jätit imä ikõmahe
Wirne (wend) wetta las kõmahe
Kunas ja lupat Rodo tulla
Rodo tulla, Rotsi olla?

Mis ma inne Rodo tulõ,
Teil jo moro muane
Jarõ Naarte tahmatõdlu.
Tekke tolpp ja pann pakku
Sis lää ma jo tarrõ Raema
Lõwwa ma imä ikõnata
Wele wetta las kõwatta.

— 6. —

Ega ei kujä teolije
Ega ei möis ta möija rahwas
Mis iks teol tettänes.
Teol tetti teibesid,
Kaahkit Rolmatõ lämelles,
Kubijide Ruiwatõlla
Kilteride Rinni pillä.
Sajõ iks Roda Rubijatõnõ,
Wallalis jo wanõmbatõnõ.
Sund mie jo Jullõ anna
Sund jo Jaurõ warballõ.

Kotoh ühtwa illi laije
Tuhkwa piimä linnukõjo.

— 7. —

Mõs tüjäsje imätsene,
Mõistlasje memmemuiskene,
Et ma jüä jürwä taki
Jurwa hella hingekene
Soosi ta pudi purdõllõ,
Lämmä leewä lätte mano
Annasi ta tükki, ütlesi tühä
Annasi pallo ütlesi pala.
Wõõrastagi, wõi matagi
Pool põstkõ punasta
Põnõ tõrwa Karwaline.
And ta pala ütles pallo
And ta tühä ütles tükki.

— 8. —

Imä opes tütteidl
Karjsi Kalmu minnen:

„Tütar hella linnukõnõ
Madalikku marukõnõ.
5. Ehki Külle Kõikuse mäe mängja
Mäe mängja tammõ tantsija;
Sia ja jo Kiwi peon
Kawwa Kang ikes Kangelan
Kui tulõ poisi patumahe,
10. Ahka järki haarimahe.
Lüü ja purus poisi pää
Katõs poolõs Kaasa pää.
Innemtä matta Kiwi man
Kiwi man ja Kannuman.
15. Kiwi ei Kisi Kand ei Kiaku. —
Poisi ei jäta putomada
Ahka järki haaramada. —

— 9. —

Kuulõ Annõ Kulla jõjar,
Heida Annõ hella jõja;
Kui ja taha Kallo minna

Jahat talo hoolt iKs pitä,
Kŭudä ja Kŏrit Kõrgemballe
Jallapool iKs parauss.
Tee ja tee tüge poolõ
Jätä jäle jänwe poolõ,
Kõa ja rada aida poolõ.
Wõta ja peijo pini leib
Kanglahe Karus pä leib
Jooda ja warra wasiKa
Inne atto aja Kar.!
Jätta ja Kŭdu (mehe wend) Kŭle pääle
Nado (mehe õe) armas ako pääle.
Ajat ja Kŭdu Kŭle päältа
Nado armja ako päältа.
Kŭdu Kŭll jis Kŭlmä janna
Nado haud jis halwa wiha

– 10 –

Kui ma iKs elli eja Kotoh
Elli ma imä helli Kuna.
Jantje nii taro Kõreji
Mänge nii mäe mŭriji.
Elli ma hebone helinala
Kaala roha Kakinala.
Hebone mull hülje tinga tilKje
Noore meeste silma pilKje.
Kui ma Kuŭa Kooŭa silmä
Kui Kŭll halwa hätа silmä.
Wõinu ma ellä eja Kotoh
Põimnu ma eja piŭä põllu,
Laatno wele laja wälä.
Kui ma elli eja Kotoh,
Panni ma pirolu purdõõs
Haawa lehti as tungis.
Kŭud pane palKi purdõõs
Haawa latwa as tungis.
Murrus palKi purdõõn

Hoawa latwa-aslungin
Kas ma tedä es' murra?
Sedä murd mureth juur
Taanutöllös paha miel.
Ma löä Rodo Raehnake
Oma jüänd jütitämä,
Kurba mi elta Rostutama
Ega ma es tule jöogi tõtu
Es ma jooje joogi tõtu.
Ma tulli umma Raema
Mul jäiwä Rodo Rolmõ jöog
Talla jäi mul parõji liha
Ahjo jäi kani liha;
Lawa pääle lagre liha
Ma tulli umma Raemake
Umma jüänd jütitämä
Kurba jüänd Rostutama

— 11. —

Ai tüma mis imäle
Laje joht halwas karineda

Laje ei wiendä wiidi Rus.
Tätte and ta käe Räpe
Suchte and ta jõna jõrre.
Es jõrda ma förmi keele,
Laba jalgo lombelle.
Kirsteh hois ta Ripõ wiija
All iks kaajõ Raswo laawa.
Kui ta wiije, jis wirodi,
Kui ta jutje, jis jopudi. —

— 12. —

Etta iks laulge laaja näu.
Etta wirwe weeretelge!
Kui tei ei laula, mina laida
Laida tei laijalõ mihele,
Kita Riige halwemballõ.
Kas ka Rõõtji Randijallõ
Särgi jälajt andijallõ.
Kia wei lüna näio linige
Tandis pande palla poolõ.
Kel oma wiijo wiiji jülda

Kabla oma Kätõs ja jülda.
Saaja pääväs pästäs Kellä
Ajas lajas arotada.

— 13. —

Kui tulõ õda Kõ Kõnõ
Ses Küll tulõ kalõda Kõnõ.
Ei olõ õigõt hõlmulijt,
Õigõt hõlma võtijat,
Kas Ka jüls Katijat
Sõrgi jüls jäädijat.
Kääna ma iKs Küle, lõwwä Küle
Nõõta jala lõwwä jahe
Kelles ma ütle oma oho
Kelle oma Kaiba uma Kohõ?
Kirbulõ jo Kõrgilõ
Lut Kallõ lajalõ.
Kirp Kõrk ei Kõnõlõ
Lutik laijk ei lauju jõnna.

— 14. —

Mille poiji meida põli
Külä naije näägutõlli?
Ütli meid õlleft ilojas
Wüna kobijft meid werewas.
Õõci olleft mei ilojas,
Wüna kobijt mei werewä.
Ema wei hällü põllule
Wärwu Kandje Kammulõ.
Sääl pand partji Kügutama
Suwi linnu lügutama.
Sääl iKs partji pälls lauli
Suwi linna lüaste Kõnõli.
Selle meil pallo jõnno juun
Pallo latso laulujida.
Selle poiji meida põli
Külä naije näägutõlli.
Ema jät meid warra waejes
Enne aigo armetus.
Es no mõista putro puhkõ

Pitro puhhe taewe juowa.
Pitro puhe, puhhe wüppe,
Taewe jõge holjo Raala.
Tini wüpsist pudru püha
Käsi Raalast taewi Raje.
Selle polsi meid ei Rs põli
Külä naise nõäzutõlli.
Olõs umma oppajat
Ei rmu jõna andijat.
Selle juure meid jorithjese
Kõrgi meida Rõnolõjo
Olõ mis muide melelije
Kükhi muide Rõlwulije.
Sunnu ei mis juurde jekhä
Kõlbai mis Rõrra Rõrwal
Juur lüü meile juu pääle,
Kõrh lüü meile Rõrwa pääl
Olõt waine, olõ waikhi
Alamb ärä aigutagi
Selle mis meheld olõ
Kalle ilma Raajata.

— 15 —

Juomal hoitku joodi Rõllõ
Kõrtsi tee Rondijallõ
Kõrtsi lawwa latsijallõ
Ega ta inne Kõrtsist tulõ
Lahho Kõrtsi lawwa pääle,
Kui jee Kikas wüsi Kire
Kui jee Kutte Kuusi lauli.
Sis ta Roer Rodo tulli
Tini omma perrehe,
Rahho omma rahwahe.
Lõus ta längu päädemäle
Une padja panemale;
Pääle ta rutte ouse Rille
Pääle ta Ratte Ramberille.
Ma lätsi längu päädemähe
Une patja panemahe,
Tanni ora otse päidi
Päkja wäitse pälu päidi.
Pääl ma ta iä lühendi

Kura Naaja elo Raotõ.
Säält ma pakkusin pageji
Weidi Neljes Wennemaale
Naaja Neljes Rattamaale.

— 16. —

Tule ima Raema
Kas on minun j meeleline,
Kas om Kõri K Korraline,
Kas om paras palla poole
Kas panet puujõlõ.
Kas tuket tuharille.
Olõe minun j meeleline
Olõe Kõri K Kõrraline
Ei pane puujõlõ
Ei tuke tuharille.
Jaeke parre, toake tala
Jeke lakes laudwotja,
Kwaras aks sitje!
Jobas tuli tuppa tulõ
Jule-Nijen põrmandulle.

— 17. —

Tulli ma üles kummotulta
Warra inne walgeita
Läti ma usje Raemake.
Muidu Rari ärä jaadet
Mull weel Rari jaadenada.
Läti hilgä ima mano:
„Imättene, hellakõnõ
Anna mulle aada wõtt!“
Lää ma aita ehtimaiji
Päälle Rulle pääd imaiji.
Ande ima aada wõtme,
Keerutelli Rinstu wõtme.
Läti jis aita ehtimaii
Tije jälgä jäidje hakkoht
Wõõli panni juure wõõ,
Kus tus wiru kui Rakaa.
Rinda panni kõõri-jõlõ
Nii kui Ruu kaiwake.
Läji Naala laja leke

Nii Rui Rula Riinni rawwa.
Kaldo nüüd Rarja jaadõma
Pallo ol' pois ja morola,
So abasjere jorgeta.
Leiwa kunne kuuli õjalla
Was Rõ ratast waino-ojal.
Leiwa põrmo põllõ pääle
Õõju uuwe Rãnga pääle.
Jäält mã Rodo joosteh joosi
Kuline inimãmano,
Kahjoline Ranga mano.
Ima mõistte iRu Reele
Ara iRRo kiiteseni
Wäis Kolm Raiwo meil Rolohn
Wäis Raiwo meil weliesh.
Ütteh mõjõ tõõjõb eha
Kolmandah jälle loputõllõ.

IX – 18. –

Näjotõjõ, noorõtõjõ
Noorõtõjõ, nõrgatõjõ!
Kui tie Näude tieda müüdä
Tieda müüdä, maada müüdä
Tidage tie pihta peosja,
Pihta peosja, wasjar Räesja!
Julep pois tiel putumaie,
Kolm tiel Riinni wõtmaie,
Naijemies tiel narrimaie:
Lõõge tälle lõuge müüdä
Köputage Kulmo müüda!
Et ta ei Ruule Rolmel pääwä
Näe ei jäätsmel nädälälgi,
Mõista ei mõnda Ruuda mielt.
Näjotõjõ noorõtõjõ,
Noorõtõjõ nõrgatõjõ!
Raaramaa on jeeni illos
Kuni kaiwo weel nüdenädä.
Jeeni naar Rauni Nõnõ

20 Kunnis paigal pallamada.
Marjamaa om jeen illos,
Kunnis marja Korjamada.
Märjokõjo, noorikõjo
Noorõkõjo, nõrgakõjo!
25. Näjo weel jeenis neitsi Kene,
Kuñi poisist pelumada,
Käsi kallis Kasmada.
Jala jun weel andemada.

19.

Siija küla Kõrakõnnu
Siija walola wakahtonnu.
Kulga tuhiga toetu
Jaana javiga paigatu.
Ei woi pääja pääle minna,
Haugas harja radada.
Pääjo hoit iks ümma pääda,
Hau Kakõnõ umma harja.
Müüda lää ümbre müsja
Persega ümbre persja.

20.

Õtak tule mis talole,
Hilu veerüs waanile.
Kiä meid iks Kodo ooti?
Kodo wotwa kuiwa Kuuse,
Wasta Koesjõ Kale pedajä.
Ole ei Kodo wõtijat
Ole-ei wasta wõtijat.
Kodo wõtja ärä Kuolnu
Wasta wõtja wangi miõlü
Käe külmä Küünderen
Jala jahe jakust joani.
Ole-ei Kodo wõtijat
Ole-ei wasta wõtijat.
Kotoh Kura perenaije
Wotwa Kodo Koodi jäläh,
Wõtwa wasta wääjä jäläh,
Aawa takah tapiis jäläh.

21.

Kuule Issa peäotsene!
Alet ja naise waielenu
Abiello astenu:
Sinä ja Julast Jumalgu
Wäetsi but ja nääqutagu.
Pesäsu ja pinni pütjaga,
Sinä ja Kärust Karbatsiga.
Hobu olgu sull hää hoidmad
Naise pahjo painemada,
Sia jõõnõta lihawa.
Koia hoost, pesjä naist
Sis sull käsi häste käüs
Pehkä ikkä peränolat.

22.

Eja wote kohesti poisi;
Weli tarka talli poisi:
Sai waene tütarlaste.
Eja ütel heedä wette
Weli ütel wiska jõkke.
Läksi wette wiimä

Kaowandoks kaotna.
Iste oiaka ionetämä,
Mättä otsa mähkima.
Kuis ma wii no were lwelle
Sanna waawa Kaawandoks
Inimse wii ma Kiwi welle
Sanna Kanne Kaowandoks.

23.

Wüsi weljo wihotada,
Põõri jama jannutada.
Sis te jaisi Jannatakah
Sis te kulsjit kua takah.
Wahete kulä tanemeh;
Kui jääl weljo wihotedi
Jäabasjere jannutedi.
Halle tule hamõht anda
Lig anda linnu Kot
Taras paar Kindit
Taras paar raiko anda.
Minge paio, lekke pallas
Wijake Kaesi Kõllo Kaala.

24.

Kuija mängi kiwi pääl,
Päpi wäänöst Könel:
Tulgi nuota noore poisi
Tüütse kallo kullatsist,
Kuldo luida lutsu Köisi
Hõpe handa hawwelääsi.
Wüge müügist müüri päale
Kaubast Raalu lawwa päale.
Kutske herrä Koema
Mändägi imehtämmä.
Mis ol' müüri müüri päal
Kaupa Raalu lawwa päal?
Säält mul weli weere wõti
Weere wõti, Roore Rorge.
Tanni sõlgä sini-sõrgi
Maani mase Karwalije.

Wõnnu kihelkonnast
Kastre wallast (Ix)
Saatnud: kooliõp. J. Suits.
Saadud. 16. Juulil 1888.

Kõrgest austatud õpetaja härrä!

Siin saadan Wõnnu kihelkonnast Kastri wallast ka näpu täie wana wara, mis olen püüdnud, nii palju kui wõimalik oli, waraaugudest wälja kaewada. Minu soow oli küll enam koguda, aga see ei läinud mul korda; sest wanemad inemised, kelle käest ainult loota on, wabandawad sellega, et nemad enamiste kõik ära on unustanud, ja

mõneft lauluft wõi wanaft
jutuft on ennegi mõned riis
med järele jäänud, mis ka
wõimalik ei ole üles kirjuta
Aga siiski lubaſiwad m
ned weel aegamõõda laul
meele tuletada ja siis ette
ütelda. Kui need laulud
ja wana wara, mis nüüd
saadan, åra trükkimiſeks
kõbulised on, siis luban wee
laule ja muud wana wara
järele saata.

Austuspaklikult

Koolisõpetaja

Kastre wallas,
27. Jaanikuul 1888.

J. Suits.

W Teopvisi laul.

Tillukene teopvisfi,
Tevlt ma tulli, tevle lätfi
Sai ma mõisa nurme päälle,
Mõisa nurme nuka päälle.
Säal mull' tulle uni fälgä,
Panni päitfe pää alla
Jala panni kannu päälle.
Kuri miis tull' kuufikusta
Waras miis tull' warikusta —
Waraft nu hüwa hobuſe
Pillirutfe piitfawarre
Lätfi kodu ikke-ella
Ikke-ella, nutte-ella.
Taat tull' wasta tanuminna,
Mis fa iket pojake?
Mis ma ike taadike?
Ike omma hobukeift,
Kuripniis tull' kuufikusta,
Waras miis tull' warikusta,

Waraft mu hüwä hobuse
Pillirutse piitsawarre.
Ära ike pojake,
Mine kodu, wõta hobu!
Panni ma hälli ajama,
Kõrwi panìni kõrwal juuskma,
Musta panni muidu juuskma
Sõitsi ma üle Rõngu silla,
Rõngu silda rõksatu,
Alaspalki praksati,
Sääl ma esi kergäti,
Kaoti kulda-pää sõrmuse
Sääl ma otse upakile,
Sääl ma käwe käpikile.
Rentku neiu minnu näiwa,
Rentku kaabu minnu kaiwa
Kae kos kõnnip hüwä müs-si.
Hüwä müsi, kõrkei poisi.
Oles jü müsi mulle saas-si,
Upin mulle uinunes-si,

Ma oles suwel sõõmätä,
Talwel tandsis kängätä.
Wüü oll' wüün kui wikerkaar,
Jala all kui jaani lilli
Küpär pään kui päiwä lill,
Kinda käen kui kõrkeu kiri.

W № 2. (Laul.)

Wares waaqup wainu keeli
Arak tõi sõast sõnumit.
Kes lät sõtta minemalle,
Kas lät esä, wai lät emä?
Kas lät weli, wai lät sõsar?
Weli wäega wäike-ene,
Sõsar sõrme sõrme suurune.
Wanemb weli, wanemb palju,
Sõll om paras sõtta minnä,
Sõtta minnä, sõtta jäijä —
Hakki ma minemä,
Hakas hale tulema
Laene põske laskemaie

Wesi filmin weerimaie.
Saiskem saaju! pidakem pulme!
Saisa armas sõalaiw.
Ma lää kodu kaema
Kes sää̈l kotun kõndinesa?
Taat sää̈l kotun kõndinesa.
Taadekene, tširgukene,
Lunasta mo sõast wällä̈!
Sõasta, sõa seest.
Minkas ma so lunasta?
Mul ei ole raha —
Sull om kotun kolmi ruuna.
Üts oll' hõbe, töine kulda
Kolmas see oll' wasine.
Üte annat sa minule,
Töise tõotat tõlgule
Kolmas sulle perrä̈ jää̈s. —
Ei ma sinnu armas tunne
Mine árä̈ sõtta!
Hakse ma minemä̈

Hakas hale tulema,
Laene põske laskemaie
Wesi filmin weeremaie.
Kai mina oma kodu poole.
Kes sää̈l kotun kõndinesa?
Saiske saaju, pidäge pulme,
Saisa armas sõa laiw!
Ma lää kodu kaema,
Kes sää̈l kotun kõndinesa.
Mem sää̈l kotun kõndinesa.
Memmekene, tširgukene!
Lunasta mo sõast wällö̈!
Sõasta, sõa seest.
Minkas ma so lunasta?
Mul ei ole raha.
Sull ommа kotun kolmi lehmä̈,
Üts oll' hõbe, töine kulda,
Kolmas see oll' wasine.
Üte annat sa minule,
Töise tõotat tõlgule

Kolmas fulle perrä jääs.
Memm es tunne poiga ärä,
Atje ärä fõtta. —
Hakfi ma minemä
Hakas hale tulema.
Laene põske laskemaie,
Wẽfi filmin weeremaie.
Kai ma oma kodu poole.
Kes fääl kotun kõndinesfa?
Wẽli fääl kotun kõndinesfa.
Saiske faaju, pidage fulme!
Saifa armas fõa laiw!
Ma lää kodu kaema
Kes fääl kotun kõndinesfa?
Welekene, Tfirgukene,
Lunasta mo fõaft wällä!
Sõasta, fõa feeft
Minkas ma fo lunasta
Mull ei ole raha.
Sull omma kotun kolme raha

Üts öll' hõpe, tõine kuld a.
Kolmas fee öll' wafine.
Wẽli es tunne welle ärä
Atje ärä fõtta. —
Hakfi ma minemä
Hakas hale tulema.
Laene põske laskemaie,
Wẽfi filmin weeremaie,
Kai mina oma kodu poole
Kes fääl kotun kõndinesfa?
Sõfar kotun kõndinesfa.
Saiske faaju, pidäge fulme,
Saifa armas fõa laiw!
Ma lää kodu kaema,
Kes fääl kotun kõndinesfa.
Sõfarakene, Tfirgukene,
Lunasta mu fõaft wällä!
Sõasta, fõa feeft.
Minkas ma fo lunasta
Mull ei ole raha.

Sull om kotun kolme sõlge
Üts oll' hõpe, toine kulda.
Kolmas see oll' wasine.
Üte annat sa minule,
Toise tõotat tõlgule
Kolmas sulle perrä jääs. —
Sõsar tuuse wele ärä,
Lunast wele wällä.
Sõsarakene, tširgukene!
Kost sa wele ära tuusit?
Kiriwista kindaista,
Uusi antu hammeista,
Werewista westi-ista,
Sinitsista seerepaelust.
Sõsarakene, tširgukene!
Mõse mu mõõka werestä,
Käe rawwa roste-esta.
Sis ma ütle omma ohtu,
Sis ma kaiba omma kahju
Kuis sääl sõan leiba süwwäs,
Leiba süwwäs, waiwa nätäs.

(vts. 2. laulu)

(№ 5. laulu järg.) pag. 303.

Kui ma rüdi liina lähä
Sis ma tõtelikult taha,
Hõpe prüsi sulle tuuwa
Risti rubla kaala panna.
Oh mo armas Aadam kuule:
Kui sa midä kingit mulle,
Kõik ma kanna mäletüses
Sinule ma lähä naises.
Aadam uskse makusi juttu,
Rühke liina sõita ruttu.
Ostis põlle, rätt, paela,
Hõpe prüsi, uhke kängä.
Hukas ärä palju raha,
Tegi tühjäs punga puhja:
Ehit Eewat ilusaste,
Eewa naarsi kawalaste.
Kink kui aig jõus sügisele
Üttel tenä Aadamile:
„Oh mo armas Aadam kuule,

Ei ma kõlba sooga abiellu minnä,
Sest mo wana essä keelas,
Et ma mõisa poisi wõtas
Peremiis taht naises minnu.
Wii sa oma ande liina!
Neid ei ole tarwis mulle."

№ 6. Laul.

Tei ma tüüd timukale
Näije waiwa wargale,
Es tunne timuk mo tenätö,
Waras waiwa kitelsteda.
Ules ma tennu essä tüüda,
Nänna waiwa wanembale:
Ules mo essä tenänü
Waras waiwa kitelskenu.
Siin om tütär tennu (tööda stöövä
Lats om käsi lavtanu.

№ 7. Laul.

Mina kõnni teeda mõõdä,
Marsi karja maada mõõdä,
Juus mul lehäs lepiteus
Ja waha latwa warikeun.
Meesi mõtel, mis ol' warjun,
Poisi mõtel puije warju
Wanamiisi wariku warju
Mina teesi mis ol' warju
Sii nu illa juuse wari
Ja waha latwa warjuken.

W. № 8. Laul.

Liha-heitel lastas linge ja
lauletas nii:
Minu lina liniku piku,
Walla lina wasta piku,
Külä lina küündre piku
Mõisa lina mulla al
5. Linge, linge,

Lina liiwulaſkjale,
Taku taren iſtjale.—

Rahwa ſuuſt üles kirjutanu
Kooliõp. J. Suitz.

Wõnnu kihelkonnas.
28. Jaanikuul 1888.

Mustamäel 9mal Sept., 1867.

Kõrgesti austud härra Dr. J. Hurt!

Julgen ja julgen mina, kõrgesti austud herra, Teid oma kirjaga tülitsema tulla. Mina tean väga hästi, et see Teile ju ülelüigseks läheb, aga Teie lahkusi, mis Teie minusse kirjas minule avaldate, annab mulle julgust selge kätte võtta.

Teie kirja kätte saades, käisin ma kohe Teie soovi-mist ja võtsin kohalõve õppetaja Sperling'e käest „elu tunnistuse" välja, kelle ma veel „kooli tunnis-tust" juure lisasin, just nii kui algul Peterburi seisule saatsin. Aga et ma Teilt veel ühtegi vastust ei ole saanud, palun ma Teid, austud härrä, mulle kas mõne kaupmehe, ehk ka jälle minu tunnistuse, näituseks, kuo poisi kohta, nuretseda, kirjutaja, ega muud varnast kohta, ei ole mull väält laste ega

ega oota. — Saksa keelega arvan ma sääl vunsi Venemaa päälinnas, hõbgvastri läbi Tulemad, et ma teda ka kauniskenaste olen õppinud.
Kui Teie nüüd minu kirja kätte saate, siis palun mulle kohe teadata, kas minu kooli ja elu kunsti-tur on oma reisi sihti lõppetanud, et ma jälle uusi teatsin Peterburi Teele läsi tada, kui nad sinna ep ole jõudnud.
Lõppeks soovin mina Teile tuhandeid terviti siit veikeselt Klepääst sinna vunude päälinna, ja palun oma kirja lõppetades, ülewelt Jõa, et Teie Teie walva ja lahkust, mis tuhande wõrra tasuks, mida mina mitte tasuda ei jõua, mis Teie mulle kui ühele wunalale vaguvennale olete näidanud ja edespidiwal näitate.
Ühtlaisi saadan mina Teile ka palju tuhat terviti armsa Jõa ja Jõrrä koolmeistri J. Pärnu poolt. —

Teie alandlik palujа
Otto Grossschmidt

Teie soovi wana sõnade üle hakkasin, olen ma püüdnud wõimalikult täita ja olen neid juba pääle saja korjanud. Kui palju aga neide weel Teil teadmata on, ei tea ma mitte, nõuda sama ka, kas neist ju nõnd ehk tõkkiolid on, millest ma ennast wabandada ta palun. Edaspidiaga, kui mull wähegi mahtun, saan ma Teie soovi wana sõna, kui ka rahwa laulude korjamisest täita.

Wanad sõnad.

(36 said endise kirjaga saadetud.)

37. Jeremeel sõõp piima leiba, selane sõõp soola leiba
38. Edimäst õnne ärä põle.
39. Ükskeinen silla pikkä, hämärikeun härjä suure
40. Parem pala, kui paha sõna.
41. Tädä ei lase päbetä.
42. Ärä kassi kotti osta.
43. Mis ei ant, see arwat.
44. Ära löö ka täis ossa, parem's lase täisel omast ossast löigata.

45. Mees mõistuseda, on kui kohene päidsetada.
46. Tõlg on wõõra ouna.
47. Laisa õõ on wäega kallis.
48. Laisk sõ kaswa hoietu, Peni pikä peetü.
49. Mi-oe-ouun, see oe kõttun.
50. Pehmeaab pessa.
51. Rikka wõlsri uutat, aga waese õigust ei taha keegi kuulda.
52. Waene aab kerkurgi pessa.
53. Wirgal wahib näly akna tagan, aga laisal [uste tagan]
54. Sisikaarne kuhä poole.
55. Kell kott, sell kohet; kell wägi sell wõimus.
56. Waesel wiga elu.
57. Näly ajab oe kõla karja.
58. Olgu kattal mõtsepe taht, küll ta saab kuudale ikk löid.
59. Kaswa peetu tüüdre on kui kaswa peetu pen kei perremehele ikk külge ajab.
60. Õõber koorib õõbra naba.
61. Kingitud asja ei tohi kõnkki.
62. Ker mõtsed kannab, see magusad maidsab. (järgneb.)

Otepää rahvakonnast.

I. Kahwa laulu,

Otepa rahwanna Wana-Otepä walla mursen ülesmärjutanud Willem Wahet.

1.

Wihmasene, wellesene! (1x)
ehrä minnu likes tekus. Saadud Oktobril
Mull ei natu, non ma ruiwa 1888.
Ei na tarre, kon tahena:
Ole ei esa tarre tenna,
Weli palni weeretanu;
Kõla esa tegi tare,
Kõla weli weeret palji:
Tegi tare taiwado,
Elu ilma weere pääle.
Säält näis müoda mända jaksa,
Müada mända omandit.
Küsitelli, nõuwetelli,:
Kas om Riiga wai om liina!
Wai om Soome saalalaiwa!
Ole ei Riiga ole ei liina,
Ole ei Soome saala laiwa.

8.

Sie om jändi jannadene,
Talupoja tarvidene,
Waese mehe warjuvene.

2.

Ziiri, ziiri, zirrukene!
Lõõri, lõõri, lõokene!
Kos su mulla pesaene?
Minu pesa peajan,
Kuiwa wunse ossa pääl.
Kos' tu petai jäie?
Wanamies maha leie.
Kos tu wanamies jäie?
Wanamies wooli ärä.
Rohes tima matetie!
Sinre korge pirwe ala.
Mis sinna pääle nastwi!
Penipüksi pääle nastwi.
Kohe penipüksi jäie!
Wikat maha leie.
Kohe wikat jäie!
Wikat naras kiiwi
Kohes kiwi jäie!

3.

Kiwi weeris meree.
Kohes meri jäie!
Härg jäi ärä.
Kohe härg jäie!
Härg läits lauta.
Kohe laut jäie!
Lautpalli ärä.
Kostuhw jäie!
Rana fairis ärä.
Kos rana jäie!
Rull' wäis ärä.
Kohe rull' jäie!
Rull' lennas taiwase.
Minas tälle perra minna!
Tulitside tungeldega
Wasitside wangerdega
Rauast tettu ratastega
Käpetside hõlgega.

3.

Kes sie wõndse teeva mööda!
Waorimeesi, wõõri paisi.
Seep sie wõndse teeva mööda.

4.

Hobu all sui ahi wars,
Ei pääl sui päiwasene,
Jala' all sui Jaani lilli,
Küpar pääl sui serku torni.
„Nie paol om noori mehi,
Kui nee seene sita argi;
Wana tati warien all:
Piip om suure pigitamu,
War's om suure waaratamu.
Täi' hauge trabeminna,
Kirbu prwoginno pureli'.

4.

Riila üdles: seeku, seeku!
„Mis ma laula tiinaline
Ruwa nurwa meeleline
Radu ma jäti laulu lehti
Kirstu kappi seele sõõsu!
„Nooremehe, hellä' nella':
Pandge radsu radu peesse!
Körwi rahwa nahwudesse.
Halli hõpe helmidesse!
Siis ma laula linnu seeli
Pajata teil pardsi seeli'.

5.

Kui ma naka laulemaie,
Peesin sõnnu pillumaie:
— Tulge siila sõulamaie,
Wiisi walda waatamaie,
Rosi nee latse laulu wõti!
Hullu sõna nüüs osanu.
Lugu wõti lutsu suusta,
Laulu latika nonasta,
Suure siisa seeli alta,
Hane hammaste wahelta.

6.

„Ma ole mies meremaapoiga,
Laawid targa mehepoiga,
Istu mere weere pääle,
Istu Rolga Roiwa pääle,
— Rae sui rala roewa
Täri siiwi päädelewa,
Hane hanba heitelewa,
Riisa seegelt nargelewa,
Lutsu luhan ladistawa,
Rogre raasa rohistawa.

jaz. 320

6.

Tulge noota noore meie!
Wõrgul Võnnu poisukese:
Ruska wälla wiskumaie,
Hauge wälla hammutama,
Lutse lambist püüdemaie,
Wähju wälla wõtemaie.

7.

Mis ma hooli wai muretа?
Mis ma hooli hollejunna!
Mõeste seltsi minnejunna?
Poiste turgu tullejunna?
Mul ei ole musta mokka,
Musta mokka karmi huule i.
Ole mul kühma küllе pääl
Ei ka nõtska noena pääl.
Tealt ma tulli teole lätsi,
Mõisast tulli mõisa lätsi.
Piima püti minnu pessi,
Leiwa voti minnu leiwa —
Selle mul jala nõvera
—Teere marja sinna tänna;
Selle mull kühm ka küllе pääl

7.

jaz. 321.

8.

Oh meie waesid esa latsi,
Esa latsi, ema latsi!
Kui meie sõtta sõrmitse,
Wäe hulka wärwitse.
Kes meie sõõdab, kes meie joodab?
Jõgi meie sõõdab järw meie joodab,
Hallik annab hõpna taari.
Kes meil pesеb peeni särgi,
Kes meil kriigib waala räti?
Kep meil pesеb peeni särgi,
Mõeg meil kriigib waala räti.

9.

See pole see pole hella wella
See pole zigo mis minule
See pole crix onupajale
Panni zia sulgu süoma
Sõõtse päewa, sõõtse waesi
Sõõtse wolmi walmandikku
Naesi tsika waemaie
Waemaie, küsimaie:
Kas em wülge kümme wasa?

jaer 322.

8.

Wai om sõlge sõitse vassa!
Wai om kaala kaessi vassa!
Vaesi tsiira tapamaie,
Ütli: Anne, tuo anume!
Tuo mul närtu käsimaa.
Wast saab werga weidikene.
Ja nüül vasara raasukene.
Teeme käki käredaa,
Jõulu maigu kõrie magusa.
Wiisi käki kellerisse,
Kandse maigu kammerisse.
Tulli nülast piilu silma,
Piilu silma, nõelu kaela;
Seie käki kellerista,
Kandse maigu kammerista.
Lätsi kassi sipsutama;
Kaisi läits piila kaerussa.
Kutse nülast kümme meesi,
Kümme meesi, kümme käista,
Kasi välla niskumaie.
Katsi läits kanepin kõista;
Niidist kõie niksatelli,

9.

jaer 323.

Kuuna kangi karsatelli,
Kümme kõista kakespiva;
Kassi jäi piila kaerussa.
Külal saie kolmi kahju
Kahju kapist, kahju kaerust
Kalmas kahju kaju weesta.

10.

Mee pole, mee pole, hella sella,
Mee pole wiersest selitse,
Katerveste kanatse,
Kalmeveste kuali poisi.
Saatse näala niitomaie,
Ära paja häestamaie;
Woli läits perra rihkamaie,
Tõne täista tõmbamaie.
Mee käi kui maa mürises,
Sääme kui rung rabises:
Siiski tormi tõusenessa,
Liha meil linda lõikanessi;
Weri nanssi kallatessi.
Sugu, sugu võsa võsa!

10.

Rauge minu järele!
Kui ma naeran noolemaie,
Ehi henge heitemaie:
– Ärge tehke rumpest reirstu:
Rums on hakka ropikama.
Ärge tehke haawast reirstu:
Haab on raske hallitama.
Ärge tehke lepast rinstu:
Lepp on raske ligunema.
Tehke mulle tinast rinstu,
Walige wasest ristikesta!
Ärge matke palu päale,
Palu päält mo parssi sääwa.
Ärge matke liiwa päale:
Liiwa päält mu linnu libiwa.
Wiige minnu Wiru kiriku!
Pandge Paistu puhkamaie!
Ennast wiige Helmienna,
Helmienn saa' hengo maada.
Kui fie rikas noolepinna:
Usji hainan annan aas.

11.

Madu suus sääl maiqutelli,
Ranas fie laoxi laadanessi,
Wesi liha weerinessi!
Meile toidus laadanessi:
Prungostis pureda,
Lõunas ärä lõpetada.

11.

Neiuxene, naoxekene!
Ärä tie tulda tuhtinna,
Mõfe pata mõtlejenna.
Fie tuli taxidade,
Mõfe pada mõjufade,
Aja afe abarade!
Põrmaxo liuda nurji,
Ahi algu alasi.
Kübu nuti maxtiwada.
Kübi põrmaxo parajade:
Talmu ei tii, pühi targaste.
Ahjul anna algufida,
Riku nüüri võrraperast.
Sis jaad rutto mehele.

12.

Kui on meesi meeleline
Kaasa kaala ärmuline
Wõta õlma õigede
Käe pääle kärmede
Liida ame liinika otsan
Kua kalsa kaali otsan
Kui on meesi meelemurdja
Kaasakene süamel kalge
Wõta suri kuke pääle
Käänа käe warte pääle
Wii sipelga pesale
Meilase murdge meesta
Sipelga säõge füanda
Ja on meesi meelemurdja
Kaasakene süamel kalge —
Põksi pööra pedajaasse!
Kalsa käänä kadajasse
Tie tal ame teki otsan.
Küll sis meesi muudab meele,
Kaasakene süamest kalge.

II. Kalwajutud

ülesmärjutadud Wana-Otepa walla, Wana Otepa küla meestes.

1. Kost fuji faie?

Kurat olli reaist radselaja laonu, ees naisk tiina walitsuje all olli. Ol tiina saari wäga fuures ei saawas, tahtse ta ütte murdjat leawa, ees tiina hirmu oles ärä ajanu ja fei olli susi. Sae niha jäädje saawa wannust näkälist, olpaja läsnustust n. n. e.

Susi olli joba saigiti walmis, ütlinda ellu es ole wiel. Kuradil es ole enamb sii pälle tarwust, et oles sae ellu wõimu ajada. Midagi teta es ole läits Jumala maad nõnu süsima. Jummal ütel: „Nüsugutse tühja aja päält tulet ja minu näest nõnu süsima, sääl ei ole minul midagi waja, sui hoima: Susi, susi tule, süo surat ära! ja susi ommegi sis olun."

Kurat läits oma sae niha manu ja hõigas: „Susi, susi, tule süo Jummal ärä!" Susi es löita hauda ei pääd. Kuradil es ole muid teta, sui sonisi: sorge pun otsa ja hõigas edimalt tasjamesti: Susi, susi, tule süo surest ärä! Hirmuga nägi surat, suis susi joba taga otsa üles tõstse. Nüüd hõigas surat kõwasti:

„Issi, tule ellu, [illegible] taevavenne
nii nüüd issi üles ärgas ja vurädi: paale naesu
juoksma. Kurat, nii seda-nägi, ärgas sumisest maha
ja pandse juoksma. Issi sai wiimate vurädi nätte
ja jei ärä.

Ies saani rahwama sae wanna tonte ja
kau nima neid nätte jaawa, säält murrawa
neid ärä.

4. Kost woele kõrwenu hais jaanu.

Issi nüüs Jumala näest, missugutsit elajat
või tuua siiawa, misjugutsit ei või. Jummal luas
kõiki siiawa, üellest enne jaau. saa.

Sae nüüsimuse pääle: „Kas inemist või
wah siiawa!" Jummal, wastuse asemel, lei woele
tuli tse werewa wepiga, nii et kartwa palama
hätsiwa. Jummal ütel: Inemist ei või sina wanaji
puttu, wah sis, nui sa suuren nällan olet, selleperast
piawa sinu kartwa kangesto haisema, et sis ärä
ta tundas, kost nuiskejaja tule.

3. Sute nüüsimine

Üits kõrd olliwa mäesa teu meie ema kobesitega
mätsan heitsin. Kuuis meie heidasiiwa magama ja
üits jäi üles wahis, nuis kobese omma

Sae nakasiiwa tiin maad naugel kiiski platsist
kangedo kundama s. o. nima tahtsiwa midagi
Jumala näest ära nüsimada. Wahis jäänu
mies ronisi korge nuuse otsa ja nullel säält,
mis sutele ütelõas. Kui sae kundamise olliwa
wanna jätnu, üteldi taiwast: „ellinge sööge
tähtetsaga kobene niidu päält ärä!"
Tähtetsaga kobene alligi wahis jäänu meke
kobene. Suure rutiga ronisi mies puu otsast
maha, wõtse tuli tuwi ja õõrdse oma kobese
walge läpi mastas. Kui sie tetse alli, ronisi ta
jälle puu otsa üles. Waiwalt sai ta ülesronida,
nui joba sae niidu päält kobeste siani olliwa ja
tähtetsaga kobest otsewa. Kui tüxaiga olliwa
nima kobest atsma ja nui es kõuwa, tätsiwa
jälle oma endse kohtuse päält ja nakasiiwa
kundama. Nüüd üteldi taiwast: „ellinge sööge
wulleja mies nuuse otsast ärä." Nüüd mies ronisi
puu otsast maha ja suure hirmuga pandse
juoksma kodu poole. Sae aiwa tõsa tanan, muusu
mies sai iest ärä pageda, juoksse oma nambrede ja
pandse sisse[illegible] uste pinni

Mies, nui kodu tulli, heidas magama ja
meie ema kelli joba üles, sest et wartsi hommuse olli.
Häwitsell nakas üits waas uste tanan nänguma.
Ema läits wälla ja lasuse sie nasli siise tulla.

Kui ema tagasi tulli, jis es löövva tima enamp paiga ei ra waisi. Nii olli jusi enda kaljis muutma ja ies sunalast talle süögis lubatud meke ära söömu.

4. Kuis susi miest hoitse.

Ütel mehel olli tarwis ütte sirja Liina wiis, selleperast läits ta hongu warra teele, sest et liinatee wäga piken olli.

Waewalt sai mies paar wersta nodrust rangele, kui mõtlest üits susi tulli ja meke wankrid ala türge. Mies olli suuren hirmun, selleperast et susi enamp ärä es lää. Küll witse mies kärtse manu aiga, et sisseg ammete susi ärä läät, muidu susi es lää raheni. Ta mõtel, et susi ies üitsteard wankrid alt wälla tule ja jis tima enda ja hobese ärä süo. Hirmust hualmata, söitse tima ies edesi, aga susi jõitse nas wankride taman, all ehe nõrwal. Kui mies sjiten ite nakeli waatale sai, tulli säält wällja üits wana tant, tulli hobese manu wõtse looga nüüdes natall ninni ja ütel:

„Kuu paistab nõrgeste
Surnu säidab sirgeste."

Waiwalt sai ta nie sõna ärä ütelda, kui susi wangerd alt wällä juuseve, kuradi ruunust ninni wõtse ja nii lariles nakelide läits. Nii päästse susi meke.

5. Kost saendi saiwa.

Wennemaal olliwa üitsnõud ütes talun pulma. Pulme pääl anti iel sandele hääd andi, et sis, naaberahwa "käsi hästi pääs käima nende tulewatse elu sisen.

Selle pulma pääle tulli ka üits saun, kelle ümbre naudne rahwas nõias pidas. Selle sandile ei anna keegi midagi, muud kui naaberema enne teda, tima nällaka nänomise perast, sest et tal tõne jalg wigane olli.

Sandi sõa sai selle perast wägi täis ja wanne et pulmalise ja nuorrahwas puendis sasi. Sant esi läits wälla ja nudes enda ielt weidi wesi ütes.

Tüni aja perast saatse tima iel wedaja sisse naema, et mis pulmalise tegewa. Poisnene tulli warsti wälla ja ütel, et pulmalise käiwat üitsteest läbi ja ollew sutes kesik muntrem, mun' ese ammu kuiw halli, üts inda natel sael on walge juon ümbre weala, wai ennne wanaderaaliga. Sant andes poisnese nätte ütte wihu ja käskse sute keskele wisata, ütelden: sie olgu teile hammas. Kui poisnene tagasi tull, saatse ta teda walmas nõro pulma tare ust wallale tegema. Kui uss wallale sai tettes, tulliwa saendi tarest wällä ja jooswa mõtsa.

6. Kuis üits soeld inemifes jai.

Üte paigan olliva perremies ja pereraliwas haina tegeman üte mõtsa fuen. Tõõrahwas olliva jabs jõõnu ja ~~tegima~~ nüttewa jabs, ~~üttiuda~~, ütsüda perremies alli üiel söömata. Ta tulli ja ütte wah pruugost wõtma. Kui perremies feie, tulli mõtsast üits fuss ja tahtse perremehe pääle minna. Perremies lõuk edimalt wäist wõtta ja fae ära ajada, wiimate sai ta aru, et sis ei ole mitte fesi, wäid üits soeng. Ta olli wanust inemisist saulu, et nui soendi Jumala willa maitse saawa, sis saawa' na' tagasi inemisse. Selle arwamisega wõtse wah ~~sie~~ tiina leima tüsi, fouwas wäidse otsa ja panse soele sõuwa. Suti, nui nägi, et perremies linale leiba pai' sis sai ta wägä rõõmsas, ta tulli suure tuhinaga puhma takast wälla ja haarfe leiwa wõige wäidsega perremehe näest ja jaoswse mõtsa.

Ja tõesti sis olligi üits soeng, nui ta leiwa tüsi ära sai söönu, sai ta jälleni tagasi inemisse. Enne ta olli üits waupmies olles ja nüüd nakas ta jälle ennist ametit pidama. Seda wäist, nesa ta perremehe näest alli haardsu, haitse ta, nui õõge wallimpa warandust. Et oma häätegija, oma päästja üles lõiwas, häitse wäidse leti pääl, et sis, nes tõde omas arwas, sis sie ongi, nes tiina soe naha alt ära päästse.

Siima puoli tulli üits nõrs üits mies; sei

nakas fõda wäist wäga terawade wahtma. Pärtelu waupmies nüüfe wõera mehe näest, et nis tiina nii sõda wäist tunnistas. ellies ütel, et tiinal olle wah üits just nisugune wäits, mis suust tiina näest ollew ära saadnu. Waupmies ütel: „ellina olligi sie suusi, wallele sa wäidsega leiba andse, nuis ja ales tahtnu' minna wäidsega ära sõõl ajada, fis'oles minna sinu ära murdnu, wgä et sa mulle leiba andsed, wellega päästsed sa minu hirmsa mõtsaloja nahe alt." Waupmies aõõse mehele wägä palju raha tiina häätsu eest ja jäi tiinale truues võõras elu otsani.

7. Suusi ja mies.

Ütel soel es ole enamb midagi süüwa ja ta nüüfe Jumala näest, et nii talle am metsast midagi luppas fõõjis. Jumal ütel: „Olgu fe fis fõõja awa mis wälle edimane wasta tule."

Suusi nakas nüüd üte teed müöda edesi minema, sellearwamisega, et teed müöda nis inemisi ehk elajit näi. Ja ta weidisene tee müöda ära minna, nui talle üits wäike paisuene wasta tulli. Suusi läits suure häämeelega paisuese manu, ~~sees~~ et teda nüüd ära süüwa ja ütel: „Mulle am fe fõõjis luatu, nes edimane wasta tule ja fina olet nüüd sie." — „Noh nui nii am," ütel paisuene,

„ega sis sinna midagi parata ei ole, minu halasta
mina päälo, minu naarusse perast, lase nui ena ammeloj
juurembas kasvu, minu vanuses pihast ei tule sulle
ütteki naju, paremb mine edesi, vast lõuvat juurembat
ja parembat palla, nui minust laadatiei saada."
Sufi ollika poisikese juluga rahul ja nakas tõd
müada edesi minema. Nüid tulli timale vasta üits
vanamies. Vanamehelo selel suusi miisamatte ära
nui poisikeselegi. Vanamies ütel: Sis am sul õigus
pül minnu ära jüüva, minu vae ammeloji, nui
näkin ma ole, paremb mine edesi, vast lõuvat
parembat palla." Suusi al kah sellogo rahul, ja
läits edesi. Nüid tulli timale vasta terve tulli ja
täisealine mies. Suusi, nui alli ära nänelnud tälle,
mis poisikesele ja vanamehelogi, ütles viel: „Sina
alet mulle, nui luadut, sest sa alet reeglili tubli
mies ja minule hää nakka panda. Mies ütel:
„Ega sis mina ei nakka vasta panema, minu viel
ma palle sinult meidmene armu, sis am, luppa
minnu, et ma lää puhmu tagande, „Meie essa"
lugema sis perast väid minnu ära süüva."
Suusi andse pah veda luppa. Mies, „Meie essa" lugo
mise asemel läitas puhmu siseet hää löpaku, nui
ta nüid särgi süüa all haitse ja pallel viel sut:
„Luppa viel mul enda patuseo silmi puhtas puhuri
sinne püha hannaga." Kah veda lucas suusi.

Mies, nui kanna manu jai, nakas ~~sacke ise~~
vältse sae hannast sinnu ja nakas jacke valtu
andma. Ta pesje niisama vaest suut, nui jaba
tõsel süüg pallas läits. Vuui enamb nuri pälle
nändi es jae, vanisi mies kargo juu otsa.
Suusi nakas hundama valu perast, selle päale
väga palle vusje sinna kaaku tulli, just nui
pühapäeval inemisi nennun. Oma sellu hätä näten,
nakasfiira jae näun pidama, nuis jõa vrantsi
miest juu otsast nätte saasji. Üits suusi andse
nõun: „Säime üits lõpe päale enda nuhja üles, nii
kaua nui nuhja ots süünues pia juu latsa mehe
manu ja palla nüllegi suusi juuiku üles miest
maha kuama." „Ei ilmanagi ei julgu mina miest
maha kuusa, paremb jää mina kargo ala ja tõese
vaadgu enda jis riida ~~minu~~ ütel palja nülgi
päale." Seda nõun väeti
kah ruulda. Ise kuhi süünudu pia jaba mehe manu
ja üits suusi nakas jaba ronima üles, et teda maha
kuusa, es lia tima enamp mies tõta, viimatte tulle hää
näun mieldo ja ähvardi: „Adat sa palla nülgi! Vill
ma sinu täne sõõd paremkide ette vältta, nui ja
nüid seda viisi tembutlas." Selle ähvardusse päale
nakas all allors pallas nülg rabelema ja nuuk
soe nuhi vaiu alla. Säist nuhja es nakka
enamb sae ehitama ja seda viisi lahkusiva nima
täne tõrest ja mies pesji kah suta raud.

8. Kost lambil sõrad lahkitses saiwa.

Wanapagan olli lõpmata suuro lamba karja ütte aida
nakkiu ajanu, kes kõik tiina perandust olli. Eja nord, kui
lamba aian olliwa, sis jaise wanapagan aja wärjide ien.
Jal olli pikk wosk käen ja korupill waalan, nellega ta
ona aiga wiitse.

Ütte wiisi saise wanapagan wärjide ien ilma
wäsimata, aga ammete olli ta nüüd magama päänu
risti wärjide otte. Enne olliwa lambil tõõrun nahja
nieja kobeselegi, nüüd, kui wanapagan magasi, läi kristus
lambide nahja lahki, kes nüüd wäljä näitas jiwa kui
olu riist päale tettin ja wanapagan ei tahi ütlegi
riwiga arja puttu. Kristus naxas lambit hirmutama,
et nie aiast wäljä lääsi. Lamba, kui nägiwa, et nedagi
aia wärjide ien es ole, nakassiwa suure tuhinoga
wärjide poole minema. Oimatse, kui nägiwa et
wanapagan risti wärjide ün magasi, ales wõi wiel
tagasi lännu, muun midagi es ole teta, sest et ta ga
mise wägä kõwaste pääle liikuwa, pidiwa õuwa üle
wanapagana kõtu minema.

Kolm päiwa wenisi sis suur lamba kari üle
wanapagana kõtu. Kui käik olliwa jaba üle lännu,
tulli wanapagan maast üles ja lahtse lambit tagasi
minna ajama. Muun kõt olli wäga ärä paistetu,
es wõi kändi, ning ta mõtles: kül ma na ikes lagg

aja, paremb ma aada, kui kõt terwes saa'.

Kui ta kõtu parandas lagi hirmsa pika
raasa lambide tarwis. Kolme päiwa perast sai
kõtt terwes ja — nüüd wõtse ta ama pika raasa
ja läits lambit taban atsma. Otse, otse ja —
oh hädä, mitte ei õnkni' ama ennest lammast ei
löuwa ta suamb; nawis muidu am kui endnegi
lammas, muud kui ütsainda nahja anma läist
muuda kui iks peres tiina lambil.

Wiegest häast, mis tiinal all, nah ainult —
lambist pidi tiina waewakene ilma jäänu.
Nah karjasse ametegi pidi maha panema, ehk kül
wägä suure kurwastusega, ales iks sõal mõne hää
pere täuswe magusat lamba liha saanu, — muun
mis atsan tuo atsan. Sest ajast ei ole wanapagan ei
ei ütlegi ametit ja ta reis' ilma mööda ee enne
ümbre.

---

9. Kaits sõpra.

Liitsnäre elasiwa kaits sõpra. Neina armastiwa
wäegade kõne täist ja kõneliwa sagest kõne kõrde: „Kui
meist kumbgi ärä ~~kolet~~ + kaales, sis ollaw sõber, kui
ta pulme naxas tegema, sis nah naalust sõpra
kaits pulma."

Wiimate kuuligi kõne sõber ärä. Enne kuolmist
nuhi ta oma kalli sõbra enda manu ja nõnel: Kallis

säber! Mul om tunn tullu, nüüd, kui ma jõnust pia lahkuma ja jõnnu üksinda siia surja ilma maha jätma, siia, kon sinnu tuule ja tormi saava vinnutamma. ella kennitu sinna ole waper tuuldele ja tormidele wasta panema, pia kõigempast ilma juhatajas meelen, sis elat sinna õnnelikult. ja wiel wiimaks ma ütle sulle: kui sa naaksat pulmi tegema, siis kutsu minnu kah pulma. Ja nüüd wiimast kõrda, jumalaga! Ela jis nii, nigu ma sulle ole ütelnu, nii saad sa mult kah parra saat tulema."

Wanti perast säbra surma wõtsegi tõine säber naise. Enne, kui laulatusele läits, läits ta ja watse wah ärä koolu sõpra pulma. ärä koolu säber tull wah elawa säbrale pulmi ja alli niimana kui länunani. Sel alli inimesi liina ond ütelnu perra ja ta tahtse jälle oma külma aiada lugasi minna, ning kutse oma sõpra ennast saatma. Peigmees säber läits wah teise saatma. Kui nima aiada alliwa länna, pallel koolu säber, peigmees sõpra lina ülu watust kaema lulla kui nima aiada alliwa saanu siis alliwa nima kui läits ilma saama, kon päis wiel lämmamalt paistse kui sün.

Sis weeren, keda müüda nä' näisiwa, näiwa sõpra ütte suurt tsirku, kes wägade rõõmsalt laulõse ja palli wäimesi tsirko, kes murwa näiewa alewast. Kui säbra wiel liikk maad saiwa odesi minna, sis näiewa na ütte suurt tsirku, kes wägä kurb alli ja wäikese tsirgu, kes jälle rõõmsalt laulseiwa. Koolu säber selet: Kon suur tsirk tähendas opetajat ja wäikese tsirgu nagudeust. Kon

suur tsirk rõõmus olli, sis tähendab usinast maa päälsed opetajat, kes sirk Jumala sõna nülüja olli oma nagudusele, kes aga mitte seda kallist seemet, mis tima sülüse, oma südamide waata ei wõtnu ja talle oma südamen sis tarwis moodi ei annnu, selleperast am nüüd siin nagudeus kurwastaw ja õpetaja rõõmustaw. Kon jälle kurb suur tsirk olli, ja wäikese rõõmsa olliwa, sis tähendab opetajat, kes laisk olli Jumala sõnna wastutama oma nagudusele, kes nül sedawi häste tallele pandse, mis ta wastutas. selleperast am nüüd tima siin kurwastaw ja tima nagudeus selle ieest jälle rõõmustaw."

Nii moodu käneldes olliwa nima joba hulk maad ärä länna ja peigmees säber tahtse wah. rääu joba pöörda, tima jäiwa jah pulmalise kodu ja wõi olla, et wah nima joba watwa, sest et päiw olli wah äige madalale länna. Koolu säber tul üten ja saatse tima, wõi ennast wälja ja — Jumalaga jätten suolise pallu õnne tima tulewasen elun.

Kui peigmees säber oma kodu tahtse minna, sis oi länna tima oma tulluki ärä, sest et kõik täist moodu olli nii enne olli ollu kui tima katust oma säpra saatma tul ja sest saani ei almus enamb, kui wäiwalt pärast wiis, kuus tunni, mis wõis ammetegi selle lühikese ajaga kõik

täitke muutuda. Ja küsje inimiste käest, kes talle väär nägudega vasta tulliva oma tallu; ka nie es mõista midagi tema küsimuse pääle vastata, muidu kui loba seletiva et 100 aasta takast ollew kül üits jutumees ärä matnud keda rahwas olli armastu, et keda wana Jumalas wõtt ärä wiinu. Wanemat kirjust kaeti, et sest saaru ollew küll wiissada aastat müüda tänna. Nii pikk olli tüüdeu ilman weel päiwa ollu.

---

10. Sepp ja wanatant.

Elitu sepp, kes oma teenitud rahaga, mäste läbi es taha saada, tahtl wana tanni maut ehi minna ätoma. Ja läits Nellapäiwa hommuku õdagu rist tie pääle, sääl wiiest ja wana tant tulliqi. Wanatant kusje: „Noh mis sul tahtmist on minnust, mis iest sa minnu wutsest?“ Sepp ütel: „Ma taha sinust abi, et muis ma paremb läbi saas.“ — „Noh säärast abi wõi" kül ma sinule anda, aga sa peat mulle kolm tilka weere andma nimetis järmest, siis wõil sa kümme aastat elada ilma hädata, kümnendamal päiwal aastal tule ma sinule perra.“ Seda wiisi sai kaup walmis tettus ja sepp andse kolm tilka weri nimetis järmest kohe raamatuse oma nime kirjutamises.

Sepal, peba esimadsel päiwal perast wana tanni

rauka tegemist, tulli wäga palju sepitsi, millega sep mõne nädali perast joba rickkast meles sai. Nüüs es ole wenagi sepitsist puudus, nii et sepp pidi endale palkama 3 mõne lasima sellisi. Töö sai pallu rutemalt ärä tettus ja palka töö eest maksti kah rahrem, kui enne, sest et töö sai wäga kõrraperast tettus.

Kümme aastat saiwa pia täis ja sepp pellas joba, et ta warsti wanast tanist põrgude saa arwitus, selle läbi ta nüüs nii suure rickuse sisse olli saanu. Sepa tal olli weel kaatust, ennast päste ja selleperast läits ta ühe nõia käest nõuu küsima. Nõid, hea meele hääs tuu anni iest, andse kah tiuale hea nõuu: „Kui wanatant sisse tule, sis piat sa tema ütte nurgatse tooli pääle kasema ütte, selle jale nõuwate sepikoja põrmandu wulge um ninutsu, mis ta pääle on istun, sis löö wolm nõru kuue teere luuga tooli jalgu wasta, sis ei saa wanatant ülles tulla pea tooli päält, selle wulge ta perast pitt ninni om jäänu, muidu ärä luppa tuu sääl walla lasse, wai ta and sulle wiel kümme aastat aiga rickuusen elada.“ Nõid andse sepale kuue teere luu ja käskse tooli nurgata tegema. Sepp tennis nõida nüüsugutse häänõuu iest ja luas tema ütelusse perra töta.

Tool sai walmis tettus ja wai tant tulli; sündiski nuilk nii, wai nõid olli ütenu ja sepale antti jälle kümme aastat õnne aiga.

Ka neidsi nümme aastat lennassiwa pek jaba otsale
ja jälle pidi sepp nõia käest nõnu minema küsima. Nõid ütel
„Nüid piat sina timaga üten minema; tie aeeren am üten paigan
uibu aid, kon wõgä palju ubinit am, nui tont simu aja üles minu
sis ärä sina mine, las timal minna, nui ta uibun ülesan am, sis lõ
nuro seere lunga nalm nõrda uibu jeurt warta, nalge, nülge ta sis
nimi jääs ja nost walla päästmise iest ta sulle nümme aastat am wiel e
Jälle sündis nõia ütelusse järgi ja jälle anti sepale nümme
aastat.

Ka neiagi nümme aastat oliwa warsti otsa läpnu ja jälle
läits sepp nõia käest päästmise nõnu küsima. Nõid ütel: Nüid am wägi
raske sinnu päästa; sa piat üte warbi tegema, nelle sisse saa tond
piat petma saama. Kui tont warbi sisse am länny, pane warp
nõnaste sinni, ning wiska lõdsa suurde, kon tal lase nuiana
alla, nui jaba warp werewas ei am länny, tulest wõta wälla ja
tambi alasi pääl, sis wiska jälle tulle, las tal sääl sis nuiana alle
nui enamb warbist midagi porra ei jää. Sis olet sina päästetu.

Nii sündse ka nuiki. Kui time hengt tahtja toat otsan
olli, tahtse ta kah oma nimme hengeraamatust nätte saada. Sepp, ne
ta põrgude oma hengeraamatut läits otsima wõtse ta haawere ja tängi üte
kui ta ninnilise porgu usse manu olli saanu, nadas ta haawaga ust
wastu pesma, mille jääle üits wana tasut oma pika nänna usse nuilgu
wälla tuuas, Akaia, ues sääl am, sis wõtse sepp tangega nuinast kinni
ja es luppa muidu walla lasse, nui sepa hengeraamat time nätte an
Pond: rõõkmise pääle tulli põrgu sikretäär ja wõtas nuiki hengi raam
sepale wal nätte, nes nüid tonis nuina tange wahelt walla lasse
Sedawiisi sai seppa heng ja ihu põrgust päästetus.

III. Rahwa mõistatused.

1. Preili ist pendre pääl, hõpe saapa jalan. Oder.
2. Lipitu, lapitu, ilma nõgla pistmata. Kapsta pää.
3. Üits saks, saba särki Kapsta pää.
4. Käits preilit tantsiwa üte saapa seere pisen. Terre surretas.
5. Peo täis palgast, püünar narwast. Wihk.
6. Kurat nalme jalaga, raud hamba suun. Wõti
7. Ist nui emane, tallatas nui awanna liisi. Wõti.
8. Üits sann, saba awant. Kuu riist.
9. Wäike, walge lünakene, ei ole ust ei awant. Kanamuna.
10. Lünges, langes, ei nanna aiha lehesõwi pääl. Suits.

11. Must emmis nurmes käis.
Sanna seeres.

12. Mu puu piinu, pillirus jämmune.
Piru süa.

13. Wanamis nuvap, pulk peon.
Saari Kõrve.

14. Werrew peni haus läki luitse aia.
Riel.

15. Lagi all, lagi pääl, latse laulva lae pääl.
Wiiul.

16. Werrew pallise, jõhvine kuiase.
Kure mari.

17. Esa tetas, poeg istus jõka kare otsa pääl,
Suld tetas, suits kare otsa pääl.

18. Rähara pääga paisvene aja müdsa ziien
wälla.
Pää fugimise ari.

19. Lõda sõit, pää sinetas.
Lina äitsas.

20. Pikempat puud, madalampa maa rohtu.
Tie

21. Mis on vorgi pikemp ja vorgi madalamp asi
maailman.
Tie.

22. Hark all, paun pääl, pauna pääl rist,

risti pääl tulp, tulpa pääl noogutaja, noogutaja
pääl tsälgutaja, tsälgutaja pääl pilgutaja,
pilgutaja pääl mägi, mäe pääl mats, mutsun
elaja.
Inemine.

23. Tulen ei pala, mullau ei mädane.
Inemise nimi.

24. Tsiberiku, tsiberiku, mäe pääle pääl oo
rüvitase.
Inemise Kõrva.

25. Kaits orre täit valgis kannu.
Hamba.

26. Ruum niiri aida all.
Lehma utar.

27. Tillukene, mustakene, üle ilma ehitaja.
Võgel.

28. Üle ilma rüünis, ümbre pää ei rüüni.
Silma.

29. Kure saal üle mere.
Wiiruman. Paa vang.

30. Mees nõiest lõunatas, nõiu liin liigut.
Langa seritas.

31. Mies läi mõtse ilma sirwe ja mäio sedda ja tegi
üte võrraga kaits rüütümütu.
Mies jära pähkma sadi.

32. Wirvi puu, värvi puu, üle mõtsa looga puu. Wikakaar.

33. Kes om maailma pääl kõige ilusamp. Päiv.

34. Kes om kõige vägevamp. Maa.

35. Nüüdi nõrk, hüdi nõrk, hagune rõõt ja tuvri puu. Rass.

~~36. Neli teeva ajend, vaidsi.~~

36. Neli teeva ajend, vaidsi näitava tulõ, üits lammes pääle. Penn.

IV. Wanad sõnad.

1. Ega sufi sis rangel ei ole, nui timast räägetas.
2. Kahru kapjal algu säng, päära kapjal virst valmis.
3. Ega ameti tundmine sõllan ei tule kunda.
4. Abi aiast, vari võrgust.
5. Sõna nõit, sõna põst.
6. Mälg on kõige targemp nõu.
7. Kon härga, pääl sõrga.
8. Kes vaese hõta nõus!?
9. Ema and lastele rinna mõtt ta lastele põtä ei anna.
10. Ettuga andas, hänga sõõrvas.
11. Kelle jalg tatsub, selle suu matsub.
12. Warane warest pühta noorki, hillane perst.

V. Mõned tähendused

„rahva vombedest, pruukidest ja eba- ehk rahvausust."

1. Sündimise mann pidivad lõõt läbi musta amme võtma, sis ei pelgavat laste rahutust.
2. Tütarlaste pantavat perast sündimist meeste amme sisse, sis saavat ta rutto mehele; paistlaste jälle naiste amme sisse, sis saavat ta rutto endale hää naise.
3. Lõõtseristmise vesi pillutavat lille, nõõse ja majakatuste pääle, sis saavat lõõtsest ilus ja terve inemine.
4. Kui pruut lauletusele läät, sis pidivat tema ite katuse pääl ennast rõõvile panema, selle tähendusega, et sis ei tule timal rõõmsist ütt platsi pääl tõsi pääle, vaid elas kõik oma elu aja ütte katuse pääl.
5. Kui pruut mehe esa vasu läät, sis pidivat tema rattiti maha kargama maja poole, et sis näeb elu nõnigiti sisse tulelik ales; ehk kui pruut mehe esa vasu läät, sis tõst tee mehe esa vana kaska pääle, nigu näidatas, et mehe vatem läät itse katte poolest pruudust ei ole; selle iest and pruut mehe esale paar viiwit viinet.
6. Kui pruut mehe esa vasu läät, sis pidi tema naema, nas sõõgi laud täis sai kühi ann.

Kui täis on, jis ei tule vanaja puuvem sõõgist neid ilu jeen.

7. Kui preunt meie esa vaen läk, sis piswad tüna egast sõõgi anumest maitsma, et sis ta ei pölgawat määrategi söövi, oma tulewasen elun.

8. Kui nuoljal tautsil ollen tõne jalg pikemp on, jis jaawat perra kõeski nuolma.

9. Kui nuoljaga wälla minnen habene situs, sis saa mulga waatin naisi perra nuolma.

10. Wabeli päält vaen tullen piswat kanguste ajama habestega, muidu tule suurm järgi.

11. Kui jälle wabeli päält matka vaen annmeva jõudma, sis, kui märä habene wäherdas, sis saa naiste siaft nuolma, kui muun wai tüw wähertas, jis jälle meestevahwa jiast ja kumma nenne, vaas Lutre vai Wenne nenne puole habene pää wäherdanise mann pand, talle usu jisest saa nuolma.

Mõnest tähtpäewadest:

12. Kui Wana aasta õhtugulse pühkime põlja poole waardo ala wiit, sinna pääle saiad ja wallet, sis muuled kõrtsi, mis külan Wastsel aastal sündima saa'; nigu: kon talun latse ümmist muuled, sääl saa' laits sündima, kon talun muuled kolm pannu, nigu wasaraga lauda wasta lüwawat sääl saa' neani ärä nuolma; kon puol kuomi helli muuled, sääl saawa wastsen aastan e laja laste sigenema, n.m.e.

13. Kes Wastsen aastan ärä saa' nuolma, tu ollen Wana aasta wiimatsel õhtugul ilma päält, sis kui rahwas sääwa. Ol sõda mitta saassi, piswat hobesnüüsta, s.o. lauge lenlega nat nuola wõtma ja läbi ahjoja wahtma. (Sis olli wanast, kui wiel rehe tarem deti.)

14. Kui karjusse' enne Jüri päiwa tuld tuwa, jis saawa nä' juwel peisa.

15. Kui karjusse Jüripäiwal päste tuld tuwa, jis ei tule juwel jusi karja, – sis suidentawa sae silma ärä.

16. Kui naisterahwas Jüripäewal häste nuhtleva sis ei tule suwel jussi karja, – sis nuhtleva sae jelma ümmi.

17. Kui Tõnnis päewal ajga taiwase päewa ärä näge, sis tule hää willä suwi.

18. Kui Tuhapäewal tuiskas, sis saa marju ja ubinit.

19. Kui Lihatseitel lumme jalas, sis jalas marjait ja maukesi.

20. Kui Suuren Reeden latse wällast laste enne päewa läsengust tuwa, jis läiwa' nime juwel palju linnu pessi.

21. Risti Wellajäiwal ei tohi niedsi leisku, jis lääwa nu palju werewas.

22. Jüripäewal ei tohi karjus puid murda, jis jaa lema juwel pesse.

23. Jaanipäiwa puolpäiwal olleu rooir kilti ja hainа rohi, ütsinda tuli kill ja tõrwalill ei olewat.

24. Jaanipäiwa puolpäiwal tuuwas õuni ega üle enemiste jaus üitse, sis, nelle õnne [üle kilti] Jaani päiwa ~~puolpäiwal~~ homgu äitsawa, neil om iks üttewiisi hää õun, kell suuresti ei äitsa, tuu nookes ärä,

25. Kui Mihkli päiwal puolpäiwal eleja juure haina kõrsi redu koowa, sis tule eleja fõõgist puudus talw

---

26. Kes rõiwit sälga pannen mõne rõiwa pahpäidi sälga ajat, sis tu saa päiwa pesp.

27. Aistasen ei tohi õgli pääle istu, jis wäsis hakene ärä, ehk sis ei lää hakene häste edesi.

28. Willä ehk jahu walleri annme jisse panemen ei tohi üle jahu jisse panna, jis minnes wiljal ehk jahul jääk mant ärä.

29. Kes leiba ahju pannen üle leiwa lapja hanna aitus, tuil saawat liitrinu teotaja.

30. Kui leiwa ema lahemu risti, sis om nota ristiwetsi, kui pimedi, sis pujit.

31. Kui ranga pääl tuuwas, jis saawa neno rõiwa täiste ja rinkuste.

32. Kui neiu perast ranga lõputust tellide all olewa ranga nüllest sõrdunu [krõnji] wälja pülk, jis saa tiimа ruttu mehele.

33. Rewaja warja edimast nõrde mõtsa ajatau wõetawat Wenne nernust [tuun] Urbe päiwa liwa asja wälte ja kui wari om mõtsa aetu, sis tuuretawat nie asja lauda lähe wattale ülles laeta.

34. Kui [Sug] ~~sug~~ on pannu, sis olewat wooge paremb püku elli pääle tsilgutada; pärast pidiwat pääl panema priindi rõiwit ja tuuwaseud, mis neth awitawat.

35. Kui jõug om pannu, sis tsoo tullen ei tohi tuli maia, ehk woo eletas minna, jis paisletawat puretu watsu ülles ja wõiwat wath kergese surma tuuwa

36. Sepp, kui ta wästard tege, sis ei wõiwat ta mitte ütte paiwa tühjalt wastu alasit wajaraga lüüwa, jis saawat hää wästar.

37. Kalameche, kui na hääd [wõtta] mõrda tahawa saada, pidiwat mõrra alustame neuu ehk päiwa warjutuse ajal. [Päiwa warjutuse ajal ~~saawat para~~ alustetu mõrra ollew parembe, kui neuu warjutuse ajal.]

38. Kui wõtt püsjile jisse nusewat, jis ei pulgawat püss wahetust.

39. Püss minnew jis hääs, kui elaw jõug püsji jisse ajawa ja jis püss wälja laine.

40. Kui newaja nuttu kumi lai, sis pidiwat

perremees warra töugu nakkama tegema.

41. Kui neiuja kingsen palku seinte am, sis tule külm warra.

42. Kui hobusega nasi meetas, sis ei lähe hobune hästi edesi.

43. Kui hobesel wehmerde wahel tanise maalast ärä wäetas, sis läsü hobune ärä.

44. Neiuja, kui päästusest pesa teeva, sis on hää külmi aig.

45. Kui kure lääva, sis on hää rüa tegemine.

46. Kui wõrku palku maha tule, sis on hä rüa tegemine.

---

47. Kui homga lehma line amma, sis ellew lumpain lehmil sellaen räinu.

48. Sinna ussaida ei julgewat tant tulla kun aja sad ehk aia tee nadajats amma.

49. Tuulis pääs mutelwat eunast üits näis inemine; A tiba nätä saarsi, pidiwat läbi siwi mulgu naema ja tiba saawat ütsinda hüppe nuuliga maha lasse, ka tinatse nuuliga, kellele kolm rüa terwa sisse walelas saawat tesa maha lasse.

50. Pimki ehk pisuhända pidiwat tegema kolm Nella päiwa õdagut ütsinda samman; ta säetawat kaeken wannust luuwa nandest, räbäladest, n. n. e ja mähitsa

kaeken wannu tuuwa napliga. Kolmandamal Nellapäiwa homaga õdagu pidiwat wesse laskma nimetis sõrmest neide ribulide pääle, — ja sis ollew pisu and walmis, mimid wesi anna lõõd enne.

51. Pisuannast saawat sis walla, kui näse kal niisugutsit tõõsi teta, millest tima jaeken ei saa, nigu: näse läwast wõist tetta ehk üle suure järwe õra randa jõglaga mitme wersta teado, ehk kaela maailma tiesje puhtas hoita sitast.

52. Kui päiwa ümbre tuwap õsõõr on, sis saa külmi ilmi tulema

53. Kui päiwa ümbre sapi ummawa sis saawat wihmatsit ilmi.

54. Kui nuorem sõlili on, sis saawat sel puul palju inemisi haiges jääma ja ära surema.

55. Kui nuor kun pisti on, sis ammasel suul inemise terwe.

56 Kui tähti sureva, sis surewat üits inemine ärä.

57 Kui hannaga tähti ilmus taiwa laotuse sisse, sis tullew mõni sõda ehk miragi häta.

58 Kui Wirmalise wehtleswa, sis tule tuisku ja külma.

59. Sinnä maia ei lääwat pisne sisse, nou lidi palas, kas ahjun wai lambi küllen pisne aigu

60. Kui Wiranaar wargi on, siis tullew kuiwa ilma, kui matal, siis wihmatsist ilmu.

61. Kui pälwas, siis walmistawad enne aega wilja walmis.

62. Kui lumi werrew on, siis tullew midagi reatsew, wast sõta wai nälga.

63. Kui udju maha tale, siis tule illus ilm, kui üles tõuse, siis wihmast ilma.

64. Kui päiwa tõsenga aigu taiwas weeretas, siis tullew lämmimpi ilmu.

65. Kui päiwa mineku aigu weeretas, siis tulew külmi ilmu.

66. Jürewen ei tohi käwarte laitsat wasta ummad liiwwa, siis nopsutadas jõgi ijn mant ärä.

67. Jõõgi mann ei tahi mõtselajaist wanalda, nigu jänesesst mõtsweisest n. n. e. siis teawes auma wer

68. Kui talwel waresse waagumra, siis läst ilm sulale.

69. Kui arwas usfaida wõi, siis saawat sääl talun tulewahja alema.

70. Kui ähu usfaian saibit ragu, siis läst ilm sulale. Kui wan wanni pual ird siis sääl saa rea ärä kuulma, kui jälle kuiw, siis sääl saa pulmi alema.

71. Kui edimast kõrd käku kuulet, siis mitte sun täit kägu kux, ~~on~~ siis mitu aastat sa elat.

Lisa.

Mis ~~kuuw~~ pärast poole juure norjasin.

Laulud.

13.

Wõi mul wõõras memmekene
Kuulis mind kadu kulewat
Laane otsast laulemast
Jo tulek kätar nõuda
Jo astub abi majada
Wee pangi weeretaja
Õlle kanni kaunistaja.

Ajab hommiku ülesja
Hüüab korra, hüüab kaksi
Kui ei kuule kolmandale:
Läs ta tuwrike tududa
Marja warrike magada
Sealt ta tullu ta tuduma
Wällast tullu ta wäsima
Kõrra koti kandemasta
Teo päiwi tegemasta.

Wõi mul wõõras memmekene

Kuulis mind noda tulewat
Laane otsast laulemast:
Jo tuleb kurja kodusa
Jo astub halba majasa
Küllä sööja külla joosja
Küllä külaste kandja.
Woi mul wääras memmekene
Mis ma ole küllä säänu,
Küllä sõõnu, nüla joonu,
Küllä külaste kandinu?
Andse pala ütel palju
Andse raasu, ütel rasju
Wõtis sundida sulasta
Käiä kärmä käsni jälga
Pistab pangi pimedale
Paneb pangi waljeede
Jo tuleb kurja kodusa
Jo astub halba majasa
Ajab hommiku ülessa
Wiiab korra, wiiab kaksi
Kui ei kuule kalmandale:
Tule õitsi lüpsa lehma

Tule kahja saada karja
Tule koora jõuda hobu.

14.

Minu peig on pilli seppa
Kaasa kanneli tegija
Wiib mu pilliga magama
Kanneliga kambereda.
Paneb pilli pää ala
Kanneli lae wahele
Ajab hommiku ülessa
Wõtab pilli pää alta
Kanneli lae wahelta
Tule õilles lüpsa lehma
Tule oma saada karja
Minu peig on pilli seppa
Kaasa kandsiku tegija
Wiib mu piidsaga magama
Kandsikuga kambereda
Paneb piidsa pää ala
Kandsiku lae wahele
Ajab hommiku ülessa
Wõtab piidsa pää alta

Kandsina lae vahelta
Lasek piidsa mul ütelda
Kandsina mul nuulutada
Tule Lätsi lõpsa lehma
Tule kahja saada karja
Tule hoora jooda hoben.

15.

Perremies perremehele

Perrenaine naisenene
Ärä elgu meeli paha
Siidä armas haigeeppa
Ei käi pääda põllu päälta
Söödule loia sabaneisi
Kül tule homme vastne päiwa
Ülehomme Teine vastne
Aja kani ärsimaie
Pörsakese põimamaie
Kalauna raabatellema
Ani noorikseb naeiga
Pörsas põimab põlwili
Wana leiga valsamille
Kuffti tuhmitseb rummali
Sis saawa elsa ammetegi.

16.

Läne uuele iele

Uuele iele, wastsele waale
Otsan meida aatelie
Weeren wasta wäetie
Otsan saisi emane
Weeren saisi welle nuori
Jumalale ilusale
Päigele walgele
Otsan ähet joodanesi
Weeren ariina ferwatesi
Läne uuele iele
Uuele iele, wastsele waale
Otsan saisi ubalane
Weeren saisi wenelane
Jumalale kirmsale
Päigele paganale
Seda juust ep mina joosi
Palet pain pagesi
Juust ma joosi itoxma maada
Palet pia poole wersta
Tulgu teilta täne winda

Kubjalta nolmas rinda
Waardjalta valda randa
Sansalta rada tuhanta;
Läxe Riiga rinnamaie
Tallinade täplemaie
Wannu ninni võtemaie.

17.

Liisukene, tsätsukene
Oles ja jõda enne tiedmu
Tsiga sitte sinist
Otsa pusse punast
Lammas laskse lasgelist.
Oles ja rohuu nagunu
Kirsta nurru nerinu
Säält annu ahnile
Pilnu pihile nõlnule /ninule/
Kui sa annat müügijat
Mälettat sa määjijat
Sis ma nuku nua tiesi
Astu alla aida tiesa
Sadu tehmil lauda tiesa
Kui sa ei anna müügijat

Mälesta ei määjijat
Jõstu pera pengi päälle
Kedsi jala nergu päälle.

18.

Milles sie willake wiiasse,
Tõuwuke tõbi alane!
Ei om nünnü nühku sälgi
Säestama ägel jalga
Adra ajama ja naitsa kaemu
Kaemu nüki narjusida
Wahtma walla neiduside.
Käl ma üttle welle wia
Kaiba welle nawaluse
Ei taha rapust kuitsaelta
Ei ka asust annumitta
Olgu kuits nui kuigakene
Saari käsk nui näsidene
Ei ole nõtske nõina päält
Ei ka nühku nülle päält
Tsiel om nõtske nõina päält
Peal om nühku nülle päält.

Wellenene ellakene

Kui läät naiste kosjeilla
Wõta minnu sällä saade:
Mina tunne teima oeiu:
Tuimal jussje tutsanun
Wihatsel silma sareswa
Kurjal musta silma sabane
Laisal laja laba jala.

19.

Läxe mee mehe minema
Saneme pübu palama
Wana tõbi kossama
Kurat pantis nubjassje
Eitis pantis esandas
Woras valla wahtsejas
Mehe tulbana tadessi
Naise rauun rabeliiva
Latse waesi nardajanna
Tule üles härrakene
Kulda krouni prouakene
Kae kui valda waivatas
Peris valda piinatas!

20.

Mida, mida, tõlsiaese,
Mida muret tee piate!
Mida nahju tee sannate?
Kas sa piat pein teina?
Wai te sannate naasa nahju?
Konas peiga tee mureti?
Konas naasa tee kahetsi?
—Sis kui hauda kaiwatiee,
Peni liiva pillutiee,
Sis ta kaie Kaie pääle,
Ille haua Anne pääle,
Läbi liiva Liisu pääle.

21.

Wii üle wipu wihma
Aja üle humme huoku
Meel ei nätu nan ma kuiwa
Ei ma tarre nan tahena
Mine wihma Wennemaale
Aja huoku Harju maale
Wennemaal willa palasse
Harju aida härbenese

Wenne maal am mehe mucstle
Mehe musta naise laisa
Tütriku igi pigitse
Poisi kanna karwalise
Meie maal am mehe walge
Mehe walge, naise wärge
Tütriku ime ilusa
Poisi poale pauselise.

22.

Ole ei kuli halba kaulu
Seeli suuri sansa kauli
Roodi pix ja preili kaulu
Hiin emanda ilu kaulu
Kost see kuli siia saanu
Seeli saadu Sansa maalt
Tooman ollu tuhat hobust
Saaman sada ratsuwest
Hein habu pandeline
Näiw habu palmikune
Kõigil liki linti pantis
Kõigil kabja kalewitse

Kõigil lindile adutu
Kõik ol siidile sidutu
Kui na läänä teeda mööda
Kui na panna palu müüda
Sie kilase, palu pausse
Tulda kuiwa tuima rauda,
Kibeneida külma niiwi.

23.

Minu weli kahi puida
Kahi puida kahi maida
Kahi suode suure nuuse
Saande kadwata pedaja
Tüwest kätti tünderida
Kadwast kotse kange käimi
Keskelt nein küüru kirsta
Küüru kirstu waeko waeku
Nee kiigusa ninni pannenen
Waagu walla wätejanna

24.

Jorre härtu härrakene
Kulda kroonu prouwa nene.

Tulge wällä tooli päälle
Saisse saali weere päälle
Kaege oma karja üle
Wahtige oma walla üle
Kuis te walda waiwatas
Peris walda pänatas
Ega Riedi riisutas
Sõlgi rinnast sõrwetas
Ega puolpä pessetas
Mehi tulbana Toodi.
Naisi saisi saibaanna
Satse waagi wardajanne.

25.

Neiunene noorukene
Oles ja mullu mulle tulles
Ma oles sulle aida tenna
Aida tenna haawa päista
Ma oles sulle sängi tenna
Sängi tenna säre luista
Mul on rehas rammani raha
Päale rumma rumbelida
Saie neiu saaminasja
Saie neiu jäämenasja
Ratas rummuni porine
Päale rummu rastikõu.

W 26.

Oh ma waene waewa meesi
Tilluene teopaisi
Õise pesi mõisa rehe
Päiwa nimmi mööda maida
Esi nimmi ja waadessi
Kas nee härja häste päiwa
Ruuna roomenna wiawa
Panni Musta mulla wierde
Kuida panni kiwestikku
Panni laugu laane ala
Walli panni waarikude
Heitsi ma meesi magama
Pika põllu peendra päale.
Issi tulli Soome maalta
Wedi handa weta mööda
Murdse Musta mulla wierde
Kuida kiwwise kiwestikku
Lahuse laugi laane ala
Walli sei ta waarikude

27.

Jurikene, jurikene!
Heila sa isust hurmanna,
Toona hukerdit uane,
Mullu sina ollid poisikene.
Mullu ollid muide nägu,
Tinawu ütis ime legu.
Habema sul jaswa pisti,
Kee no näeb kedals risti.
Jälle laula töisi päidi,
Korra töisiti nõnele:
Mõisa mehe mõne sugutse
e Mõni jo ihu alaste
Mõnel siidi rõiva sällan
Mõnel pika püksi jalan
Mõnel rauda mütsi pään
Mõni nalme kandiline
Mõni oll. üsna ümargune
Mõni pisut pidergune
Mõni om liper lapergune
Mõni ju all muane

Mõni am nümme korraline
Jälle laula töisi päidi
Korra töisiti nõnele
Nisu jo ihu alaste
Rüal siidi rõiva sällan
Haaral pika püksi jalan
Keswal rauda mütsi pään
Tatrik nalme kandiline
Üks üsna ümargune
Herne pisut pikergune
Säärs all liper lapergune
Kortul jo all muane
Kapsi am nümme korraline.

28.

Kui ma eine naeremb olli
Kui ma kirikn kinni säli
Jänesele järgi jõosi
Harakele harja aie
Tetrele lei titi pääle
Waresele warba pääle
Kurele lei nondi pääle

Kurg läits mõtsa kambatella
Teista jalga tõmmatenna
Teder tätti tõmmatenna
Wares warwast siputenna
Jälle laula teisi päidi
Korra teisiti wõnela
Cunemp ma mängi mätastega
Kleida tolmu turwastega
Kui neide noorde näidudega
Näis/nüm/ ol poolele peetu
Süp ol sigudel sougitut
Põrs ol wõrwal pöötsutanu
Jälle laula teisi päidi
Korra teisiti wõnele
Meie wallan wana paisi
Kui nee seene sita all
Wana tati warikun
Käiwa hulgan kui nee hundi
Poratsid nigu peni
Kaalatsid nigu kassi.

Mõistatused.

37. Läits tamm, tanamel naistäistrümmind asja, egan ossan neli jesa, egan jesan säidse munna. — Aastaig, kuu, nädalat ja päiwad.
38. Siiwuta kondas, hambita pure. — Süss.
39. Mürras nui härg, liang nui käega, kondas nui kirk. — Sõtasilinas.
40. Temp ün, toru tanan, hüüe karp keskpaigan. Kass.
41. Saa täis tutwit, sanna täis saiswit, üits ei tunne üttet, kõne teist. — Juimise jäled.
42. Kell Lehm, söödsa mägu, egu wanaru wahel wasikas. — Sina nugarm.
43. Neli sön sood, kaits kandwa taiwast. — Lehm
44. Esa pikk puu wilasse, ema wide wäädeline, tütre, Lidt Lõdisew, puja üt ülbalise. Tapuwään
45. Hobu kirn Hüü maal, heli kuulus siia maale. Pikne määratamine.
46. Mis ragu puud öö ja päiwa, kasti ei ole kannegi. — Kell.

47. Walged süo, musta sitsis. Pire.

48. Kümme nitse sööva üte haina nuhja mann. – Ketramine.

49. Kana muna kannu otsan. – Kapsta pää.

50. Ummine piitükene, kate sugune õlu sisen. Kanamuna.

51. Reie lajal, vorst vahel. – Hobune rehmr. vahel.

52. Õlse soalk, päine vorst. – Suus.

53. Lömme leht lantsmen ei märgne ei mädane Kiel.

54. Wana wan, vastse naas. Jäe järwe pääl.

55. Pii kara pisti kara, naa kara naiste kara tälli wasta meiste kara, leie kaksu lõust. Kanga nudamine.

56. Pesen elau, paasen palku, esi teeb meil röövli hauu. – Worsti valamine.

57. Sipp kuna mulitsan, tamm Tartu taru pääl, kõiva kaku langewa, puure kaksu joosewa. – Pulmad.

58. Härg maas, massa' kabsu' liugusse. Ella taro

59. Neli mitsit nuusse üte nullatse kanni sisse. Lehma nüsmine.

60. Must mulk, werrew puik Pörnad maa sees.

61. Kes om mu oinas? Wähi.

62. Kis om kaane lammas? – Sing.

63. Must mehekene, kiwine nõlakene! ~~Kiwitaraa~~. Toome maa.

64. Suure nõuga mies tands ja niwine näpar pään. – Kiista warrega ketramine.

65. Mies lät mõtsa, naine napa piiki sällan Kirwes sällan.

66. Mies lät mõtsa, saaloja kimp sällan. Kabla kimp sällan.

67. Ewa, ema loomata, puja katse sään. Kuhja loomine.

68. Saks süo, maarahwa süo, säidsega ei lõigata, laua pääle ei panda. Ema rind.

69. Peni hauk, perse paut, nui silus söuliit. Lina palgits.

70. Lipe all, lipe pääl, lipe kala kesken. Kanga kudamine.

60. pag. 374.

71. Ja all jää pääl, oja seda käi ruskelt.
Kanga rodamine.

72. Üits hanni, neli naanna.
Pää alutse katt.

73. Kümme miest wedawad naeta mäle.
Pükste jalga ajamine.

74. Otst kui ora, keskelt kui kera, taast kui kapjeke
Kana

75. Üits jann, sada käiwe tuhat tuule joosengut.
Puu iut

76. Mies kät tere pääle, leiba kiwi pää otsan.
Kuuk.

77. Lipp lipi pääl, lapp lapi pääl, siiski ilma nägla pistmata Kana.

78. Kaits aita, mädanet rasawa Päris.
Nina

79. Mahane püss, tolmune tust, kondsa trehwitas, raswa tule
Inimese puss.

80. Tsiga trong tsaru maal, karjase paistwa viia maale.
Päewa tõusmine.

Otepää Kihelkonnak. (IX) Saatnud A. Laos. pag. 375 Saadud 18 12/IV 89.

Austadud Dr. Hurt.

Mina sadan wa teile paar weikest wana laulukest mis ma wana inimeste käest olen korjanud. Kas teate Dr. Hurt siin Pühajärwes on wana waro korjamine wäega raske selleperaft, kui mina ütle jelle, kes mõistab neid wanu laule, tee ja siis mina kirjuta näid üles, ja sadan näid sinna kus tarwit. Wenna ütlewa üttelaki ei ole näid tarwis mis näidega tettas. Ma palun kui ngd wähest kõlbulikud on, wasta wõtta, sest neid on küll wäega wõta, ja ka puuduliku.

Otepää Pühajärwes A. Laos
Aastal 1889 Sell 11. ~~Mart~~ April

№ 1 Laino patte Langukene
Mulle küsju pette
Ahuido ~~aiwoto~~ kawwuto
Kuiwo kala kuppato
Kohe jo tolle pao pannid
Mis ma sülle eile anni
Eile ai ni toona kinge
Panni pao rüütale
Rüüdale ja reppile
Saks sõitis-jaani'ga
Maamees maa niga
Pois pani rega
Kiltse kiri'wa kasi'ga
Kubi jär kuiwo nuiäga
Pes jaa pin nale
Lahs pao lõkwõlõ
Mis ei kann ar keldresi'
Minu wi'no keldresse
Mino kanni kambresse
Küsi-minno keldresse

Sööl külm ara külmetas
Sööl kall ara kalledas
Pada läits lapki pau nadas
Kiwwi wosto kilgatas
Soi poa pangilise
Katte kolme kanni lise
Siest jüru wiiru line
Päält tüll a karwa line
Küis-pallo pala pääl
Ilma poi'pui'do törwosida
Ja ilma noori'do mehido
Sat ilma noori'da tüdrukido.

W № 2

Ja minu kallis welleke
Ja tõodid külläst naist pül wõtto
Ja kobetast kül õlmolist
Käänid kuldo käele
Obetast ta kõlm alist
Kuld käest es kõnele
Õbe kõlmost es pajato

Päraft sait muru magaja
Aido weere aigutaja
Tapu wääna wähertajo
katte ta külo kaiwule.
Wõttid jüs otsi oryaliſt
Pallel ta kül palgaliſt
Orja õlmaſt jül kõne le
Palgaline wasto pajat.
Op minu kallis wellege
Op minu kallis näijuke
Oles ja mulle mullu tullu
Ma oles jõo ammu aido ten
Aido tenne ani mu neſt
Kambri tenne kana muneſt
Siſe tenne jull jüdi jangi
Pääle pes nu jull põõra pajo
Jüs tere nu kallis naijuge
Ja Minu kallin naijuge

№ 3 - Kiiga laul

Läki küllo õlli pääle
Kiigäälee

Lää pois olli olli ten nu
Kiigäälee
Poras jo pois olli parre panne
Kiigäälee
Mes mino näie kõrgen
Kiigäälee
Mino näie uibu orus
Kiigäälee
Uibul olli kolmi oſſa
Kiigäälee
Egal oſſal oli uben, Kiigäälee
Uits oli mü mavoline, Kiigäälee
Töine wee walaline, Kiigäälee
Kolmas küllo harwaline, Kiigäälee
Tulge hällma näijukeſt, Kiigäälee
Näijukeſed noorukeſed, Kiigäälee
Kos lõt näiju ollimaie, Kiigäälle
Kana tall külla munemaie, Kiigäälle
Ani oija kanutele Kiigäälle
Party paju puhmaſſe Kiigäälle

5 par. 380.

Ole ei näijul munakest, Kügäälee
Näiju muna kadus mutta, Kügoolee
Kes toad näiju munakest, Kügäälee
Wölja otsi-muakt, Kügoolee
Muna ei olnud muas mitte, Kügäälee
Muna olli sõle all, Kügäälee
Muste särgi jüku all, Kügeale
Jüluft sõlgus-munakene, Kügäälee
Mud sisse maha, Kügäälee
All jüs-kuttsut-küsinal, Kügäälee
Poistel piitsa pikkisti, Kügoolee
Üle piha wihinal, Kügäälee
Söikse älli köidet kotski, Kügäälee
Küla wäinul künka otsas, Kügäälee
Nukkus näiju kipedast, Kügolee
Mis pärast näiju nukkusõõl, Kügoolee
Et küga koidet kotski löigas, Kügoolee

?

par. 381. 6,

№ 4

Turwas kui tarwas Talule
Pandas kui pada tulele
Turwas ei saanud tululine
Turwas ei kalkunul nõ tuuja sõna
Turwas tõstes tuujol wasto
Mis pidi tuuja tegema
Tuuja jüs ütles
Mõtli ma jüs-juuto jootawasse
Mõtli ma jüs luuta loodawasse
Ohja üksu undruk rõõsutand
Pilu põll ja põrmu pers
Ei ta raip ei jüü,
Ei ta raip ei jüü
Ei ta memme elli kuu
Puhk ta memme püdru patta.

Pühäjärwes sell 11 April
1889
Ajutajam Matsar

?

(48).

Ilmjärwes, 30. Sept.
1889.

Kõrgeste armastatud sugulased!

Nüüd olen Teie soovimist mõõda
nalja jutu sõsed ülestõrjutanud ja
saadan nad minu wanawara hulka.
Peale jutuseste olen weel mõne mõis-
tatuse ja mõned unenägude seletuse,
mis mul saadawal oliwad, siia juur-
lisanud. Palun siis sea neid heaks
wõtta.

Wel tahtsin tähendada, et wiima-
ses armandes minu saadetuse ja
wististe ositus on juhtunud: seal
seisab minu nimi teistkord saat-
jate hulgas, kuna mull kolmas
kord saata oli, esimene kord
Hattari, teine kord Birkenbaumi
kaasaitamisel ning kolmas

Nord üksi. Sedamööda on fee siis
juba neljas nord mull Teile
wõimaliksult parandada.

Ampakiwiult

Kiwisaar,
kooliõp. Ahjaswes Otepää

pag. 386.

pag 387. Saadud

Wanawara. 18 9/X 89.

Korjandus Otepää kihelkonnast,
korjanud J. Kurrika ar.

I. Sõllajuttusse.

№ 1. Maamiis ja Weneläne.

Üitskõrd käesiwä Weneläne ja maamiis
ütenaeisnän. Maamehel älli kouts nasnat
üten, Weneläsel es ole ütkegi. Wümäte nasnas
Weneläsel kiülm. Maamiis ann tälle fis oma
kõige kasnoi fälgä. A Weneläne es taha wümäte
kasnat enämb tagasi andagi. Lõtsiwä fis
rohtinde. Lehtu nammütel maamiis:

„Kosme es käi natuesti üten?"
— „Käesime üten!" —
„Kas es ole kiülm?"
— „Olli kiülm!" —
„Kas ma es anna fulle oma kasnat fälgä?"
— „Annit kasna!" —
„Kos ome kasti jäi fis?"
— „A mis kasti?" —

№ 2. All pudru naha all.

Üitskõrd elliwä kaits peremüst ligitsi de. Tõene joak üitskõrd oma sulast mõtsa pu raguma. Sulane ragus küki aiga ärä ja jäi sis widika puhkama. Sääl kuuld kuedas all paisega jutlu aijewa. Tõine ütel: „Si aasta älli meil küll ää alla, ei tüä kuedas tulewa aasta om'. Ei kohe minnä!" All ütel: „Siin jo tal peremüs füüb egä kõrd pudru nokka pääle ärä, ma lää sinna alla, sis füüb ta ma üten sisse." Joak ütel: „Ma lää tõise peremehe wiha sisse, sis al ma täll õrwa küllen, kui ta wihtma lääb." — Nii teiwä ka mõlemba.

Sulane ütel jälle ärä, et pudru nal alla all tuleb. Peremüs wõtt naha, pa põismetsi noti sisse ja notiga tare lõhna ül Nüüd älliwa allil kurja päewä.

Kui ma aasta peräst jälle kokku joewa, ütel all: „Mull älli sinnu alb alla: wahel älli külm, wahel kuum, wahel kuiw, wahel liku, mõnikõrd suits, mõnikõrd wing." Joak ütel: „Mull älli küll ää alla: willu jehen terwe aasta magasi, egä päiw ainult kuurd süewwä."

№ 3. Laisk sulane leol.

Ütel peremehel älli wälgä loisk sulane. Egä kõrd jäi ta teole minnen ihäs, nii et joba peremehel piwi kaewalama. Üitskõrd küsk peremüs täll joba pühäpä õdagu wanger ärä määri, et ommukene wiga pa teole joaks. Sulane es paane seft tüdwäsegi ja mõtel: egä müügi midägi ei ole. Naa as sis üspa ommukene minnemä; wanger ütel iks: „Ei tüä, mes joap; ei tüä, mes joap." Sulane es paane seft suure täheleg, nähwäs obeskarwsaga kõrra ja ütel: „Mes jõäl sis wiil ei joa!" Jõus wüümäte sinimajas peräle. Kaa sääl tetti mehe sõlg üige kiri wõis jo joa ei kodu tagasi.

A tagasinimine es olegi enämb nii rahulik: wanger wõimdlane nuuskas perrõi

augutama ja ütel iks: „Mu kõõen, ſii kõõ-
mes kõõen, ſii kõõen!“ Mõõ rohkemb
rummale ſiput, ſõõ rohkemb wiil wang
augut. Korwike wõtte kah egä lõõgi
pääle, ei tüa kas üſt wai tahaſt: „Olli, m
olli!“ Nii olli mehe ſõõ anneq kammat
ſiſt õige tühi, nui kõõ jõõſi.

№ 4. Rummal poig.

Üits kõõ olli ütel emäl rummal poig.
Sii ütel emäle: „Emä, wõta nauli-seak
noene.“ Emä olli ſellegi kah ütel nõud,
ninn wõrsti olli poja-l naisu kõõen.
„Magaſiva paar üüd ütten õmä, ſis es
tahaxi naene enämb kõõ mani eitõi
ja pääne kitſe endä aſemele. Mis puhas
tüki aiga ärä, wingutſi ſis üles ja norkas
neiſt wetoma, lõis wiimäte kitſe ninja
ja õigas emät: „Emä, Emä!“ Naſſel on ni
Emä ütel wasta: „Tasja. Laſ olla pääle,
nii piäp olema!“ Sälle kõõs mis õõſi,
lõis kitſe jälle wee ja õigas: „Emä! Emä,

Emä, naſſel on jälle wee!“ Nüüd karas ema
üles, wõtt tule ja norkas naema. Sis
jaewa wiil aru, et naene ärä olli
pagenu. —

№ 5. Teõmüs ja ärrä.

Üits kõõ wanalajal nännu teõmüs,
nui ärrõit peoſeti. Ja ütelnu ärrõle:
„Sii ei kõlba, nui jõõna rõõgid, jõõna
ütle iks: Soo, ſoo!“ Ärrä tennuq
teõmehe jutuſtuſt müüdä ja ütelnu
egä lõõgi pääle „Soo, ſoo!“ Wiimäte,
kui õige kibe naeranu, ſis ütelnu:
„Ei ſoo, ei ſoo.!“

№ 6. Ärrä, kes irmu es tunne.

Üits kõõ olli üits ärrä, kes ſugugi
irmu es tunne. Ütel pääwäl wõtt
tõi wina tarepeſi ütten ja läits ooõmä.
Ja olli kuulu, et ütten mõtſan paällu
rüüwlit olnu; ſiinna taht teõmõsed
naema minnä. Sõuſiwa sis õõſe nak

nii õdagu utsel ajal mõtsa. Kui na tüki maad alliva ärä käenu, sis lõesiwä üte tapetu inimese kolukohä maast. Tarr poiss nakas jobа pélgämä. Lätsiwä tük maad edesi, sis ütel ärrä: „ Minu lüü täenе käsi otsast maha ja tuu siiä!" Poesil olli iim küll suur, pidi siski minemä ja käs ärä tuuma. Jälle tüki maa taha ütel äm „ Mine tuu täene käsi kah siia." Wül suuremb olli jeesi iim, pidi siski jälle minemä. Kui na jälle tüki maad alliva ärä käenu, läks ta poesel täese jala, ja jälle tüki maa tagast täese jala ärä tuuwa. Wiimäte, kui na läst jo väge kaawen alliva, ütel ta poesile: „ Mine vao pää kah otsast maha ja tuu siiä!" Poiss es tohi ko wasta panna, pidi minemä. Wiimäte jõusiwa na üte tule manu, kos ümbre mõrdsuka istewa. Sin ütel ärrä poesile: „ Pane liha küdsämä!" Poiss wisas edimält, täese käl tulle. Küüwli nakassiwa jobа suurde silmigü käema. Ärrä ütel: „ Pane

rohkemp liha küdsämä!" Poiss wisas täese käe ja wiimäte jala kah tulle. Küüwli tõsiwa jobа üles, sest na mõtliwa, et nii om inimese jüüjä. „ Pane wül liha küdsämä!" ütel ärrä. Nüüd wisas poiss pääd tulle. Si es ole küüwlil enämb aiga, panniwa kõik plagama ja jätiwä kõik nende kätte.

Sääl mõtsast lätsiwä na üte kuninga aia manu, kohe nedägi sisse es lasta; soldat sais wärjjä üm ja läpp kõrn maha. Sün wõtt ärrä oma mõõga wällä, tõisep soldati ärrä ja läits üten poesiga sisse. A süt wõeti mehere selleperäst kinni ja pänti üttе wanna kerkude wangi, kest enämb kiäri tagasi es jaa, sest et kurjawaemu na kõik sääl ärrä seiwä. Poiss jäeti wällä ja lasti wallale. Nüüd isse müs seeni kui õdagu ni wangin. Õdagu nakas altre koltast suur rohin; wiimäte tulli sääl must ja walgit elukit wällä, nii nakassiwa

Rõmetõesse walu annma. Temä kai
Tüki aiga päält, wõtt wünäti mõõga
ja nüüd mustele walu. Tapetsiwa nii tük
aiga, sis nakasiwat musta läwe pool
pagema ja lätsiwä wünäte löwest
wällä, nis panti kinni ja temä olli
jälle üdsindä. Tõine üü olli jälle nüsama
temä ainu jälle mustele walu ja jäi
wünäte üdsindi kerkude. Kolmas üü
olli jälleki nii, nüüd küsi ton ütte käsi
et mes sün teläs? Tuu ütel: „Mine sin
altre poole, sis päädset wällä!“
Temä läits ka altre poole. Siäält tulli
kolme päädga elukas tälle wasta. Temä
wõtt mõõga ja lei kõik kolm päädi üh
kõrraga maha. Sis tulli altre kõrwa
üits illus naeste rahwas wällä ja temä
teda, et ton temä olli ärä põõstnu.
Sii olli üits prüstre tütär olnu, kelle
pärast Rurahi englidega mitu sada
aastat olliwa sõdinu, nüüd olli

wünäte wõit englide raatte jäänu.
Selle tüdruku wõtt ton wünäte endale
le naises.

II. Mõistatuse.

1. Jänes istub jäa pääl, paabik pera pääl.
2. Karwane Jumal ninaga (kaua pesa pääl) kerge pääl.
3. Kolm welle üte sugust (pesapanna) suwel, kui talwel.
4. Ema ei sündinudä, latse pesa (kettäi, katai, kuub) laoreli.
5. Liha liwwan, liim wardan. (oma kuhi.) (Üked)
6. Soda pöit põrsa müüdä. (Siisse küüb.)
7. Üits ülpi, tõine tõlpi, kolmas koguni kõwwer, nellas neitsi wasar, wiies käänirand, kuuwes tibu ann. (Wõtme)
8. Musta süü, walget situs. (Uhendiga (mulku) laste.)
9. Walget süü, musta situs. (Tuli.)
10. Esi pikk, pera must, suur juur. jupi tan. a. (Tiartul.)
11. Must kui üdsi, sõng kui siga, mürrab kui ärg, lendas kui zirk. (Sita sitik.)

12. Obu tallin, saba rästäs. (Rüügä)
13. Tüb süü, wett sitsus. (Süp.)
14. Sgowene tõrina, pool aasta wäsnu (Jõewesi ja kaa
15. Saade tilli tõmmatas, tare targa, rõõ
gätäis. (Uhero)
16. Tamme leht lombin, ei märdne, ega
mädäne. (Kül.)
17. Werd kaud, werd wajotas, end al si ei ole
were. (Sattul.)
18. Engeline all, engeline pääl,
engetõi wahe pääl. (Sattul.)

III. Ilmenägude seletuse.

1. Tulekahju = suurtuult, külmäi
2. Waffet ovnet tegemäi = warsti kuuljo
3. Suuri kalu segämäi = suurde kohtude kirsti tegem
4. Tuud maha raguma = suamo. saama
5. Käru nägemäi = sarmo
6. Käguhukub = saab midägi kuulsat kuu
7. Müristämine = sõhandus ja tüli.
8. Leibä saama = õnne saama.

9. Kui uss ilus on, saadõnne, kui ärä
tapad, on eläjä nahju.
10. Kui sussi nurme lääb, saab pole
ää, kui ta suhu lääb, lääb pole urkas
11. Alli obest nägemäi = Tuisku.
12. Kõrb obene paegal saisten, = ilus ilm.
13. Must obene = sula, wihma.
14. Kui rookü midägi tumb, tähendäp ää
kui ärä wiib, saab abo.
15. Abet ärä aama = aun rawtama.
16. Ilus must abe = aun.
17. Pruun abe = äbi
18. Ilus narwan rübar = ää.
19. Waffe saapa jalan = Tü reisi
20. Kuuljet nägemäi = abo ilma.
21. Kroonwi kõrama = kuuljo aud a rajama.
22. Kui sussi taka aab, jääb aiges, saab
katte, kooled ärä, ei saa, saau ter wes.
23. Saman nõumäi = aigust
24. Werewõit peni nõigemäi = aigust
25. Kellaga sõtma, = warsti kuuljaga sõtma.
26. Waffet maja nägemäi = surmut nägemäi.

pag. 398

pag. 399.

1. Wanast Ottepast.

Saatnud W. Lorup. Saadud 18/III 90.

Wäega armastedu härra Doktor!

(N).

Kui ka mina, wiŏt edimane siirt neŏ-kast (Nõuni külast, Wanan Ottepan) selle mõt-tega sule kätte wõtta, et ka hennast mana-wara kokkukandjale sekka toppi, siis ei wõi-ma seda külmütte selle ehkusega teha, joba-wõna korjaja alla, ehk seegi kõrd rohkeste ja tähtsat asju saata. Sis, miŏ mul Teile siin saata on, ei ole muud, kui üks jutt, mi-da ma jõhtumise kombel nii üttelda miŏda minnen tie weeresŏ löidse; ja miŏ minnu selle mõttele sundse, seda Teije kätte ära saa-te, olli selle juttu mõtterikas siŏu ja sellepe-rast sie illaw suow, et ta Teije korjandusest mütte wälla ei jääsi; mille juurt tähtsust ma kül mando aimata, kui tähnweste tuta jõnwa. – Jutt, nii kui ma teda kuuli, on järgmäne:

1.

Ühtel rikkal perremehel olli üks ainuŏ tüttar, kes kül nägo poolest illus; tüötoo-le jälle peratse laisk olli; nii et ühtegi tüŏdes wiisi teta, ei üttegi sundluse läbi. Müüdi olli jääl samam külan tõse perremehe man üks hää tubli; tüökas ja nakkaja sula-ne, ja sie nakas toda tüttart tuma ilusa

mäe peräst hendale naisest hinnurtama. „Kas
ma sis misugustegi nõnnu ei piasi löidma, t
da ka weidikesegi tüöd tegema opata," mõtel
ta esi henda man, ja mõtsk otte toda laiska
tüttart ehk kärst hendale naisest perida. Ta all
hendale huolsa teenistuse ja korsuhoitmise
läbi nii pallu raha korjanu, et üte waikese
maatuki päale majakese wõis ehitada ja es
perremiees olla. Kui maja walmis sai, olli
edimane asi, mis ta päale tuo otte mõtsk, ru
ka perremeke tüttart kosima minna. Tüta
olli küll walmis talle tulema, a esa ei taha
jukkugi perra anda. „Sie ei olesk muud, kui
minule teotsejs, ja sulle, kulla külamies, sun
nes kahjus ja kahitsemisest, kui sa peräst lõ
wrat, et minne tüttar pere'naisest jukkugi ei
kölba," ütel wanamies. „Olgu sest kurjast
küll, et minul laiask tüttersom." Kui tõne
kes esigi tüttrest küllalt tiis, sirkis meidle
miost perra es jätt jäta ja esale tõot, et
küll tema tüttre tüödtegema oppawat, ka
ta tema naises olewat saanu, sis ütel wi
mate tüttre esse: „Ilaa küll, mul om üks
peru walge mära, kes ka üks üttegi tüö
päale ei kölba; ma anna ta mõnes ajas
sinu kätte tüöd teta. Kui sa sie jõuwat
nii ära opata, et tonaga midagi tüöd
wõi ära toimetada, sis wõit mu tüttar
wõtta, kui tahat; ära sa mu hobest tann
üle lija pünama nakka (ütteldas ka „nakaku"
Mies olli sellega ottsega rahul, lubas hoby
ilma püüsa hoobita tühü harjutada ja
läts walge märaga omma kodu. Sääl

lask ta hobese ilma haina körreta ette üte päe-
wa ja üö sulun saista, pand' sis nie ette ja
läts nõtsa puid tuoma. Küll olli waew tüh-
jagi wäga mõtsa saija. Sinn ladusi ta henda
hobesele üte ja walge märale tõse kerge kuor-
ma nie päale, kõrtse sis henda hobese kuor-
ma pera külge haina märsi ja läskse peru
mära haina märsi taxan käwwa. Kui ta
saisma jäija taht' (ehk tahtse), sis aije nälg
teda pia jälle märsile perra. Ulli wedas
walge edimatse kuorma puid kodu. Sest
olli täämbas küllalt. Perremiees wõtse ho-
bese iest wallale, wies sulgu jes endse nii
pallu kaaru ja hainte ette, kui ta sei.
Päale selle kõtu täwwe pisti ta jälle üö ja
päiw nälga kannatama ja sis jälle kuor-
ma puid, mis joba weidikese rassemb olli;
sel jamal wisil kui enneki kodu tuoma.
Nii tetti wiel mitte kõrd. Kuorma tetti ik-
kõrd kõrrast rassemba ja ega kuorma pää-
le sai hobene hää kõtutäwwe toitu. Arwa
ta kate nädali peräst tõi ta kergemba
kuorma joba ilma nälletamada kodu,
ja kui kolm nädalit müüda ollinu, wedas
walge nüsama kui tõsegi hobese, ilma wast
panemada. Nüüd wõis jo mõistu kaut
kui mua kewaja tahenu olli, ka kündmist
miost harjutada. Wiie nädali peräst wõis mies
hobese omale tulewatsele äiale jälle kätte.
Sie proowise se hobese läbi ja nägi müüel,
mis ta enne esigi wotku ei oles: hobene te-
gi tüod, nii sama kui tõsegi hobese. Müüd
es ole esal enamb üttegi põhjust tüttarst
muhele keelda, ja saja pesti keskmaist

muodu ära. Emne, kui mies nooriku kodu
miis, ütel ta äsale, et ta neid emne kaema
es pia tulema, sest aasta perast. Edimane
päiw peran jaeaju es tule noorik küll jängist
wälla. Saja kõtt kõtutäiwne es alewa wiel m
lest lännu, nii et ka nälg wiel wirutajäl
ole. Mies tegi mõtjan tubliste küttist. Tõjel
päiwal läts mies jälle päiwa tõsengu ajal
mõtsa küttist ragusma. Tema wana elanu em
jäi kodu tallitama ja naine jängi magama.
Kui ta kodu juõmajale tulli, magasi noorik
iks wiel kui kot jängin. Mies aste tas jakast
jängi minde ja nakas tõjega maheldade kõ
nelama: „Kulla naisekene, jul om iks wiel
makus uni pääl; kas ja juurwa olet ka
jaanu jaba?" „Ei ole wiel!" sootse naine uni
tjit silmi õõrden. „No tule jo üles ja teke
emaga midagi juurwa, wai anrita muud mi
dagi emal tallitada, mis waja on, ta on
wana inemine ja ei jaa muidu sõõgiskiel
misega konagi walmis. Võõme, jo wõt,
kui tahet, jälle puhkama heidata!" Tühi
kõtt könel häste karedambaste, kui mies
ja nii es anrita muud midagi, kui jäli
jängist wälla tulema. Ema andse lusi
ma kätte ja näskse tare põrmandu puh
tas pühki, nii kauwa, kui ta ei juurwa
kietwat. Kui noorikul tare poole pääle
puhtas olli pühitu, wõtse ema hää tüki
leiba, määrse mett pääle ja andse tolle hää

---

*) wirutama - wanakau, jõnast „wirge" - vorf. Diese
wõt olema „wirgutama, kost „g" wälla on jäetud:
wir'utama. Sõne jõna „wirutama" - pjeaütsen,
„takkan wirutama" - wastsõnitsen, wastjagun.

meelega noorikule kätte, et ta jo midagi tee
nu olli. Nii pia, kui tüo leiwatüki kätte sai,
nii wirut jala pealt luurra juma samma kesk
tarre maha, keriś henda kõge leiwa tükiga
kui kubu jälle jängi ja es liiguta kõik päiw
otse enamb omma jõrne. Tõse päiwa juõm
õigu olli asi niisama. Mies wirut jälle mahe
da könnega ke noorikut üles hendale ja tolle
juurwa muretsema. Ema laskse tal jälle emne
põrmandut puhki ja kiitse eśi teoga. Kui
puol tarre ära olli puhtitu, nii kui eila,
jätse noorik puhkmise jaiwma ja nakas
jõba ümbre wahtma, kas wast jõba leiwa
watükiga es tulda. Es tie nüid ema wiel
tekugi, emne kui kõik põrmand puhas ja
ask tare laiwe ien olli. Sis wiel andse mie
ga määritu leiwa tüki kätte. Nüid olli se
jauna temp, mis eilagi. Lund ja puhkme
põrmandu puhkme jäiwa tarelaiwe otte
maha ja puhkja pageśi jälle mant kõge leiwa
tükiga jängi. Kolmandal päiwal es anna
ema emne leiba kätte, kui ask kah tarest
wälla olli kasitu. Muidu muidu nii pia, kui
leiwa tükike kätte sai, olli noorik jälle jängi
kadunu, ja kui kõtt täis olli, sis noorik
hennast jängist es liiguta. Mies nägi ära,
et nii asi ei parane. Waja olli töist nõuwu
prunki. Üks kõrd tulli jälle mies küttotra
gunast kodu juõmajale, leits nii kui emagi
jängi wiewle ja üt üitel naisele: „Naisekene,
kas kottun ei käi ka pulmakutsjat? Minu
man mõtjan käis pulmakutsja ja kutse
meid mõlembit pulma; ma arwasi, et ta
perast kottun kah käis. Tule jo ruttu üles;

arvita oma[l] tallitada; korjaks piima, mõõkk
annina puhtas ja valmistage kõik nõu val
om, pulma vasta valmis." Kui naine pul
mast kuulse, kon ilma tüötegemiseta en
jõuva andas; kui kõttu makus; läks uni
õige reettu mantära. Mõlemba, noorik ja
ema naksima (naksasima) nüüd katt kate
õige nobedaste tallitama, mõsima annum
kuldsõma leiba, keedima liha, kohutima
piima, ja hoolsa taluema juba tuse all läk
ka noorikul tallitus õige kauniste edesi. Ku
päim kätte tulli, millal saaja pidi jõudm
ma, pandse perremies kats härga, jugali
ja mustu, rataste ette, saja kraam kamm
ti päale ja perremies noorikuga naksima
saja jõitke jõitma. Kui ma usjajast mälla
ollima saanu, hõigas perremies mustule
„Must, must, mulla tõed!" Kül ütel noori
oma[l]t poolt: „Pugal, mine pulma tõed!
Es mõo midagi: Must, vana orjalik luom
olli tüüga ära karastadu, häste näwemb ka
pugal, pulmasõitja, tõmmas ratta kenda
perra tie päalt nõrwale ja wedasi üle mu
la kütisse manu, kon ta ennegi perreme
hega tüön olli ollu. Kui noorik selle üle
suure eliga ja ikmisega pahandama na
kas, püidse mier teda tassa reste waigista
da: „Ära, kulla naisekene pahanda midä
gi!" Me oltime ära unetanu, et meil pul
ma õlu wiel tegemata, ja ilma selleta
me jo pulma minna ei wõigi. Enne pi
me wiel sie kõtt kütis ära matma, et

kes wi wõime maha külwa ja lämasist saija,
millest õlut teta wõime. Kui sis kostegi tul
das pulma kutsma, sis oleme kõigi pidi ette
walmis Tedu ja wõime julgede minna. Kui
pulma võõmust tahame õiget maksa tuta,
sis piame enne waiwa nõmmu alema. Kes
tüöd ei tie ega waiwa ei näe, sie not võõ
mu püüwi ilma aojatta. Ei arwita sis mind
midagi, kui nakkame enne turbitawe
päale tõstma." Naise tüö läks kül edi otsa
wäga wiletsalt edesi. Kui ta turba tõstnu
olli, rapput ta jälle ja kaapse mulda pul
narõiwaste päält maha. Kui rõiwa muesto
allima saanu, es ole ka neist enamb hoolsi
most. Nii tetti pia nätal aiga mõtsan kütis
se man tüöd, mis iks päim päiwast parem
ga bide edesi läks. Sünna olli neil külland
ütten, mind kui pehme säng pandu, kohe
naine ales mõinu wahel tüö ärst pakkus
minma. Tõisi nisugutsit tüösit wõeti wiel
mõndagi wälla päal kui kõtten ette ja toi
metedi noorikuga iluste ära.

Aasta peraot tulli äi tütart ja wäimiest
kaema. Tema es lõrwa mitte tütart säng
magawat, nii kui ta arwanu olli; wai täre
nelkan leiwakoorkut ja närrivat. Tütar tallit
maija müüdu nii, et wanamehel kust olli
päält kaeda. Wiimate, kui ta külland ine.
telenu olli, küsse ta tütre käest, kas wast
tallitamine rasse ei olewat ka. „Ei ole, esa,"
ütel tütar, „tüötegemine om pallu kergemb,
kui laiskleminе. Ma annasi sulle nüüd ka
midagi jürwe, emē sa ei ole sün täämba
wiel midagi tüöd tennu. Kae sün om nii

tšekera; nua nüskawwa paar wiise, kui mina lõunat keeda. Mee talul ei anda kellele õgi enne jürrwa, kuita mid kes midagi tüöd ei ole tennu." — „Häämeelega taha ka mina tüöd tetta," ütel esa, „ja kui meil, kulla latse kene, ikz tüögi rest jürrwa saija on, mis meil jis wõga elada." Ta iste ahju kõrvale pengi päale ja nakas wiisu kõdama. Nüskawwa kui perr'naisel jüök walmis sai, olli ka wanamehel paar wiise ära kvetie. Nüid iste wäike pere külalisega lauda jõma ja hääel juttu ajama. Wanamies nägi egalt puolt, et hääkõrd ja rahu majan walitsemaan olli. Ega ütt tegi tüöd võõrug

Tähendusi: Wiega tarwilik sõna „aga" ei ole meie murden mitte pruugitawi. Selle asemel tarwitadas „muske", mis wist sõnust „mund kui" kokku sulatedu on. Mõnikord ütlen tärwembalt „mudku" ja mõni jälle koobis täiwiste „mud kui". Wist edesi „enne" ehk „ennegi". Mõlemba sõna ütteldas mitsama häste ka „ai „nult" asemel. Päale selle „ä", (wist „aga = á'a = 'a). „Ent" ei ole suksugi pruugitawi.

Seda juttu kuuli ma joba latse põlwen mina wanainemise käest ennegi tükete. Mõnes tija mund sellest luost jutustada, kui nie sõnes: „Must, must, mulla tiedi; pugal mine pulma tied." Sõne jälle aige weidikese pirrembalt: „Wanast lännewa mies naisega katekõrjaga saajaminema. Mies ütel ütelnu: Must, must, mulla tiedi; naine

jälle: Pugal mine pulma tied. Must olle pugalist kõwemb ja wedamus üle mulla kütise mannu." Hilda aja iest wiel sai ma sie juttu nii tärwrestä kuulda, kui ma ülese kirjutanu ole, üte nooremehe kre juust, kes pallu jutte, wannu ja wõttsi taja ja hää meelega kulles ja tähele pand, kui aetas. Teije saade küsima, kas ma enamb ei pääsi kuulu olema, kui ütt ainus jutt. Ole küll pallu kuulu ja ka pallu unetanu ja weidi nii juguttst, mis mõtted olerpiwa jõudnu ära tada, nelst midagi kirja panda. Sie arwamine on minul nimelt tondi ja mõia jutest. Kuis Teije, kui as jatundja mõte selle kõrtale on, seda ma ei tija. Tõsselt on minu lõigikond wanawara poolest õige kehwas jäänu, nimelt laule ei ole kuultagi; wana aja jutte ja mõistatusi wielegi lõnwesi. Et aga enne mitte nii ei ole ollu, seda tunnis tas minu elatanu aeg, kes nii seletas:

„Kui mina poiskene olli, ellime kats peret üten majan, minu esa ema- ja lastega ja tõiste rahwas. Nii pia kui talwel ädagu tuli pirruga ahju otsa sai, kegutiwa kõik maja rahwas tarre kokku. Naisterahwas istiwa wokkega kaarin tiele ümbre ketraman, minu wan esa küüst ahjuweere päal, tõise wana mehe istewa ega ütt oma sõnigi weere päal, tõmmas piwa piipu, nooremba mehe parandiwa reke ehk kobesriistu, karja poiskese teiwa waja küllen kapla, latse asjatiwa mitsama maan pirrutuskmidoga tuhkawwa kiwi ümbrel. Tutusjamisel, kui es ole sis otsa ega arru, mõni kõrd kihutedi wai poolen: öönt. Minu esa tiese palle

noist wanuist tondest jeletada, töiste oma
olliwa jälle sõitkjugumatte wana laulu
ja jutt jutu, wanust jakjust, katsu ajast
kui wõttis ajast ja pääjisse jäänu, ega tal
konagi puudust es tule. Sääl jis waeriti
noid wana laule, anti ütsõtõjele mõista
tuisi mõista, aeti wana aja jutte, ja nii
kõik talwekõne otsa. Ütsõ ixe jutu alust,
lõpet, tõne jälle uuttu alust. – Itare muxu
mõlisi näen."

Niisuguttest talwetõdagutttest nuonela-
mitest talistaren pirrutule walgusel om xx
minul (eal ja põgwent) weel ellaw pilt silmi ien. Muxxu
wana laulurveeritaja ja jutuajaja ollinwa
joba siast kadunu. Tütarlatte laulinwa was
sit laule ja meie aiwa muidu juttu omas
wanast aegusest ajast, näen olewist asjust
ja muida muõda lännuisist ajust, mis-
nasest (ennemuistse) nännu ja muidest tähele pannu
olliwa. Wana aja juttest ja mõistatustest
es wõttawa nimelt wana meie inimes
kõrdagi. Aga mõni jutuxas wanaemaxe
eralt latsile aije, kui muiol kuulman es
ole, nii wõrra jai kuulda. Tort ajast, ku
jaani, kui pirru tuli tare ahjunurka wahel
hääbu, kui ega ütsõ oma lambi man, oma
tarenurkan ehk kambran tüöd tege, om ka
see pilt weel ainult perra mäletada jäänu.

Lisas weel ütsõ wainult nimitamise
wäärt laulukene, mis juwel nurme pääl
linnakarjust mõõda ninnen kuuli. Ütsõ
wana naisterahwas, kel pea täiskaretu
alli, sirut kenda pisuti, ja ütel pesjie
kenni kõiten:

Siin om nümme mühkus jälga,
Häestanu ägeljalga,
Wahtnu küllei neidusida,
Kaemu küla karjussida;
Wav ixõ aije, tõje kaije.

Lõpetuses palle alandlixult andis, et
oma piska iexkõnnega ja lisaga Teije
kallist aija raiska.

Alupaxlixult

W. Lomp.

Tartus,
25. Webruaril 1890.

pag. 414.

pag. 415.

Rõngu kihelkonnast. Saatnud Peeter Eichwald.

(12).

Auus latud

Saadud 18 5/III 89.

Eesti wana wara toimetust palun, all nimetud, seda tähendust oma wana wara kuhu wastu wõtta, nui ta nõlwuline on ja parandada, nus tarwis on. Olen püüdnud teda wana Rõngu rahwa murde peal kirjutada, nõnda, nuid a teda enne räägiti ja mõned wanad inimesed praegu räägiwad.

„Wanemb raswatas nüüd latsi üles, ent ei jaa tälle müüd pähä panna!"

Lätts ema saatsi oma poja tõisele talule sõnna otsima. Pois läits nah õnwa tõise talu rijale non/pa rast ta tuulutedi. Tä es mõista tere tädä, mugu üttel, nui ta seda suurd willä unisust näitse: „Oj mes teil pallu willä om!" – Tuulutajal läits selle päale jüä täis, and poisile paar nõrwa lopsi, saatsi leda wõtta minema ja üttel: „Pois, pia meelen, nui sa tõne nõrd nüüd läät, sis piät tere tämä." Tsottun nütse ema: „Nah turu, nos sõgel jäi!" Pois ütel: „Mina lätsi rijale non tõise talu taatesi tuulut ja ütli: oi mes teil pallu willä om, sis wõtt

temä minu ninni, lei mulle ja aije nõ
tagasi." See päale ütel emä: „Armas poi
nui ja tõne nõrd nüllä läät, ja jääl tuulu
2
das. nüllä, sis ütle: Jummal angu teile ja
meile." – Läits nõrd johtu nülan tule na
ju olema, ja jäi pois läits nah sinna.
Täll olli weikmeelen, mes emä tälle oli ütel
seeperäst ütel tema õnna nui tä tule nahju man
jai: „Jummal angu teile ja meile." Sääl wõt
wa tedä mihe maha ja anniwa tälle hää naha tän
Sinen läits läits tä nõdu ja ütel emäle:
„Sina näsit mull ütelda, jummal angu tei
ja meile, mina ütli nah tõsel talul tul
nahju manu, ja jai jälleki pessä." „Kulla
pojanene," üttel emä, „nui ja tõne nõrd ser
õnne tuft näet, sis wissa nah wett päale ja nu
wett ei ole, sis nisu kunnägi lasnä." – Tõi
päiwal läits pois oja wiirde pangiga wett tu
ma, nui parajaste sääld suuretiid müüdä
jarja tõllaga müüdä jõidiwa. Pois wõtt nah nui
tu pangiga wett ojast, läits sillä päale jarjul
wasta ja nahmas terwe pangi täwne wett
tõlda, tõmmas nattega näega tõllega attast

ninni ja tahtsi rattast otsast ärä kisku.
See päale pidäsi nutsar hobese ninni, tulli
punni päält po maha ja pesse poisi roosa-
ga õge tublivte läbi, sis iste tä punni
päale tagasi ja jõitsi edesi. Inren läits
jälle pois nõdu emäle naibama: „Mina
lätsi oja wiirde wett tuuma, sääl jõdiwa jar-
ja tiid müüdä, mina wisasi näll näile wett
ja tahtsi na tõlda lasnä nisu, ent nutsar
pesi minnu sisni roosaga." „Jummal pois,"
ütel emä, „ja ei piä minu oppast itse meelen,
ma näsi jull sedäwiisi tule nahju mann tetta,
nui ja jarju näet. Sis wõtta nüp pär päält maha
ja rumarde näide ümber ja nui ja saat, sis
anna näide näele juud." – Paar päiwä perän
jedä ennsi pois nülä tänumit müüdä ja
läits narja manu, nui sääl parajaste peni
purelimas. Temä läits na nutta sinna jenna,
wõtt õna nübärä päält ärä, rumard maa-
ni neide wahele, wõtt ütte peni näppäst
ninni ja tahtsi tälle juud anda. Tõsi (60)
nari penne lätsinta nüüd waese poisi nese
päale ja nisiwä tedä õge halastte.

Uluden, natsni nistu rõivastiga läits
tä nõdu emäle paibama. Emä paras
wiil päälen ja ütel: „Mes ja olit sis
nii rummal, sarja näele paät ja juud
andma, mitte pani näppäle, nui ja
penne näet purelawat, sis wõtte mal
ja anna näile nägi lä(ö)walu ja laha
ta näid raest ärä."

Perän toda näije poes üits nõd, nui
üits waene pimmer jaät liid müüdä
oma üst-wedäjäga läits. Pois wõtt' na
rutte nuija maast ja lei näid
mõlembit maha. Neil waesil es
ole ütteg i nägijät ega nätte tafuja
ja pois läits suure rõõmuga, et t
pesfä es saa, nädu emäle nõne lam
„ kaits santi lätsinä tiid müü
minul olli sinu oppus wiil meelen
ja ma wõti nuija, nigu sina näsfi
ja anni näile mõlembile, nema
es ütle mulle midägi, ja minn
es pesfä niäni. —

„Nüid ma taha edespidi ikz nii, sinu
oppus perrä tettä."
Emä es mõista sedä ruulden muud
midägi, muidu nui ütlel enneni:
„Loll poes sa olet, lollis ja (ra)
jäät ja lolli surma ja ra üits
nõrd läät." — Nü om sii aji, waremb
raswatas nüll oma latse üles ent ei sas
tälle mitte müld pähä panna. —

1. Wana rahwa tarn sõna laisa latsele:

Käse käret'u wai ära ärne.
Ütte laisa mõlemba;
Mine eji, saat ennem bi. —

2. Kui om murdu muil puil,
Sis om natnu nädajil nak.

-6.- pag. 420 IV 1.

Oh mina wäike mihe ke
Põlwe rõwu pujine.
Õõse peesi mõisa rihe
Päiwa rändsi mõõdu maa.
Panni hobu piiri päält
Esi heitsis magama.
Waras müis tulli warikust
Kuri müis tulli nuusikust
Woraft minu tilly täkku
Seeni kui ma magasi.
Lätsi mina inken rõdu poole
Võrwil lasi rõrwal rõndi
Mustal lasi muidu joosta
Walgel isttsi esi säljan.
Saat tulli wasta tanu min
Küsis: Mes wiga, Hendrik pois?
Mina inken wastasi
Paaril sõnal pajatsi:
Waras müis tulli warikust
Kuri müis tulli nuusikust
Woraft minu tilly täkku
Seeni kui mina magasi.

2. pag. 421. -7-

Järgmist laulu laulsid wanad rahwas, iga
viida naksu korda, nagu ma teda kirjutanud
olen. Ka esimesel laulul tunnen wiisi.

Oles sina mullu, oles sina mullu mulle tullu
Oles sina mullu, oles sina mullu mulle tullu.
Ma oles tennu, ma oles tennu kambre sulle
Ma oles tennu, ma oles tennu kambre sulle.
Kambre tennu, kambre tennu kana muneft
Kambre tennu, kambre tennu kana muneft.
Aida tennu, aida teñu ani muneft
Aida tennu, aida tennu ani muneft.
Paari päält, paari päält parõsi muneft
Paari paalt, paari päält, parõsi muneft.
Katuft päält, katuft päält hõbe hõlgsift
Katuft päält, katuft päält hõbe hõlgsift.
Kulda kirstu, kulda kirstu aida sisse
Kulda kirstu, kulda kirstu aida sisse
Siidi särgi, peene põlle kirstu sisse
Siidi särgi peene põlle kirstu sisse.

Jaan. 422

1. Kui Tartu linn wiil pois'ke olli.

Ennemuisty, hääl ajal, kui Tartu linn wiil pois'ke olli, sis kehti jäälnah õhtu. Sis olli wägga wähnew. Üks nõrd lennas nolme-päewane nunne poig õlle tünni weere pääle ja jõnksi kedä ümber. Õlu joowr. Ema jõnksi ja nõiw kaua naagu kiwa selle nohina pääle. Wana ninnas lennas seipse wiird jõi jäält Ema jõest ja ütles: „Parembb ikka, ku pallas Wesi.“

---

1. Wana rahwas ütlewa nihukaest, kui ka inimese werd taht imeda, sis lauld ka: „Onu, onu, onu“. Om ka ennast täis imenu, sis lendas ka ära ja ütles: „Peni hind?“ —

Peeter Eichwald.

Rõngus.

Pag. 423.

(2x) Rõngu kihelkonnast. Saadud: 18 6/VI 89. —1.—

1. Tähtpäewad. Kadre lapsemise oppus, nõige aasta pääle antw tähele panemisest.

Esmalt peab tähele panema noort kuud. Kui kuu luuwas kommungo poolt, onne lõunast, sis piab jelleest famaist päewast pääle nakema lugema, ent kui kuu pääle lõunast luuwas, sis nanatas täiest päiwast lugema ja om selle perra arwatu:

1 mens päiw halb, nawtab inemise nasuwu
2 ns päiw halb, wõib hall tõbi tulla.
3 nas päiw halb, saab suurembat tõbe
4 jas päiw halb, wõib häni line surm tulla.

Täh. sel on nuu neil nimetud halwadel päewadel eelsist lastas.

5 es päiw halb, weri kuiwab ära.
6 wes päiw hää, lastas weri ja wesi wälja.
7 nes päiw halb, nawtab jõõgi isu.
8 jas päiw halb, waiwab jiseronda.
9 „ päiw halb, tuob pidali tõbe.
10 nes päiw halb, saab joostwat ja halli tõbe.
11 nes päiw hää, teeb inemise priskes.
12 „ päiw hää annab jõõgi isu.
13 nes päiw halb, ei mai tõsta jõõt.
14 nes päiw halb, saab ütte tõbe.
15 nes päiw hää, ninnitab jõõki ja joowi.
16 nes päiw. Kõige halwemb päiw kuu jiseu.

17 nes päiw. Kõige paremb päiw oma sisen.
18 nes päiw. hää, tuleb ternuses.
19 nes päiw. halb, toob ütte suurt tõbbe.
20 nes päiw hää, nõige tõbe wasta.
21. ne päiw hää, päästab nõigest tõbest.
22 ne päiw hää, hoiab nõige tõbe eest.
23 mas päiw. hää wõllab nõiw iggineminst —?!—
24 jes päiw hää, tuleb ternuses.
25 jes päiw hää, hoiab schlange ja halli tõbe eest.
26 nes päiw halb, mõtlet surma päale
27 nes päiw hää, tuleb ternuses.
28 jes ja 29 jes. halwa päewa.
Sõh. Meie tähtpäewi olen üks wana inimene näest saanud, nellele meie aadre lastsja, kes nüüd aga surnud on, kirjutanud on, sellepärast ei ole nõiw arusaadaw, sest et se inimene ka selle üle sellele tuhsteiles. Nimelt 25mas päew. —

2. W Halli tõbe sõnad.

Abra catabra.
abra catabr.
abra catab.
abra cata.
abra cat.
abra ca.
abra c.
abra.
abr.
ab.
a.

Neid sõnnu piab ütte siniksi postpaberi päale kirjutama ja haigele sisse andma, ent omamete ilma selle teadmota, nellele seda sisse andaw.

3. W Rwosi sõnad.

SATOR
AREPO
TENET
OPERA
ROTAS.

Rwos lõppe.
Walw panne
Hada nao
Tõbi nasi
Paistus kuiwa

Jumala se Essa ning se Poja ning se Pühha Waimu nimel Amen.

-4- jaa. 426

Enne muistu olli moor (moorlane)
Wanal ajal olli waar.
Waatil olli poig
Põjal olliwa punatse pärsi.
Ta roojast neid käis
Sand kare ette waja otsa.
Kes peeratas ehk naaratas
Ehk edimast sõnna pajatas
See lakub seda puhtas nigu
Lõhmuste niidu.

Täh. Seda salmi loeti lastele ette, kui
lapsed närutsejid ja õõldi siis eesmi-
sele, kes selle salmi wastu tegi, et ja
neid pärsa puhtas olla lakkuma.
Selle järele hakasid lapsed seda aja
witsaks mängima ja tegid siis igas
üks wait ülles nägusi, et üks teisi
naerma ehk rääkima ajada.

Rõngus. Suuri-mail
1889.

Peeter Eichwald.

G. Hermann

jaa. 427.

Suure-Rõnguš, 4/III 89.

Saatnud C. Hermann

1K Saadud 18/III 89.

Austatud härra!

Oma paberide wahelt leidsin
ma 2 wana laulu ja „nõidumi-
se-sõnad", millede abil nõidujа
wanal ajal müüsa härra meelest
alati on armaš olnud. Ma
jaadan nad Teile, ehk wõite
nid wahest tarwitada!

Ma olen neid 8-9 aasta
eest tagasi, Kadawere nih., Konno-
ra wallas, Sawastwere külas
üke wana naesterahwa suust
muulnud, neš praegu jäal jaab
elama. Ta nimi on Kadri
Kunsik, ehk, nagu külarahwaš
teda nuttusiwad „Sed-Märt-

/.

Jõgani-naene". Ta oli jee-
nord ligi 70 aasta. wana ja
hea terwisega weel. Ta teadis
paljugi wanast ajast näärida
— nahju ükskõne, et ma jee-
nord, nii jäil pool elajan,
mitte ülesse ei ärajutanud,
nii nuilsin. Ainult nes 2
laulu ja „wäid.-pinad" — nii
jäin ühes läbiwad.

Ma elan ligi 100 wersta
temast naaqul, ja ei wõi nii
pea mitte jüt - jinna paale
reisida, et uma hoolekuse jälle
hääne nuuta, ja nõuk, nii
ülestähendada olen — enne
wanaese surma ära teha.

„Oleminuse" lugesin aga nõn
et Teile, annetatud käsna
na Aleksiwilt, wanu laule

on saadetud. Mõs ma ei tea,
minelt, nes Teile saatis". Se
wõiks" nüüd waewaks" wõtta
ja pea
ja (täh. wanaese juure minna,
nuna Aleksiwi ja Kuusnõma
— naabri wallas on. Ta saas"
säält nõudagi nuulda, nii"
wahest wõõrt ja rallis" on,
— ja wõib olla, pea nuulla
alla pugeb!...

Ma püüdsin nuiduid laule
just nii ülesmärkida, nagu
nad nõlajad. Mõnes" kohas"
ei mäletanud wanaene
enam sõnu — ma olen seda
„...." tähendanud. —

Autpanlinuk:

L. Hermann

P. S.

Lõpetus jaadan Teile paar „Kadawere - neile" proowi, mis praegu nuil alles weel meeles sejsawad:

1.) „ kits, nuudi liõd? "
(lanas, kuhu lähäd?)

2.) „ mina ep fua, " (mina ei jaa)
„ näwõ ewä fuawa. "
(nemad ei jaa.)

3.) „ wai sina fuad et ? " (wõi sina jaad?)
(ega sinagsi ei jaa!)

Ja mõned sõnad, mis wahetst neele - murrete sinnes sisaralinnu on:

1.) walllawanem (l tuleb wisja räägi nagu wene - keeles r)
— Ikl. Läis, Laiuse kihelk

IX

1. Lemming poega poisinene.

Lemming poega poisinene,
Tõotas naseta elädä,
Abi wainuta wanata,
Ara nugelta rõsinata.
Es fua naseta elädä,
Abi wainuta wanata:
Tegi nullosita enändä,
Hõbedaista nugalta wainu.
Läks ta nullaga magama,
Hõbedaga hugamaie. —
Mis õli nülge nulla puole:
See õli nülge nulmäsene,
Mis nülge ligi linada:
See õli nülge fuojasene,
Kõik õlid nulla nülgid nülmäd,
Hõbeda jalad jahedad!
Kiunt ta nülje — leis nülmä,

par. 432.

Se jala – leiŏ jaheda . . .

×

Lennung palga juŏjanene,
Tŏotaŏ naeseta eläda,
Abi wainuta wanata,
Ära ruolta näŏinata.
Leŏ sua naeseta eläda,
Abi wainuta wanata:
Läneŏ ta Tuŏnesst naista tuŏma
Kalmust näŏina emändäd.
Sai ta Tuŏnesst tuŏnud naese,
Kalmust näŏinud emända,
Läneŏ ta naesega magama
Abinuŏaga uaga-aama.
Nes ŏli nülge naese puole:
See ŏli nülge suojanene,
Nes nülge ligi linada:
See ŏli nülge nülmada . . .

. . . . . .

. . . . . .

par. 433.

Weijen ellä einä-muale,
Weijen nulla nuari piäle.
Ajaŏ nuari, ajaŏ nanji,
Hanaŏ 3 dat ajama,
Hanas pälwista pödema,
Labajalaŏt langemaie,
Seremarjutt ta magama.–
Wiŏin jiŏ Harju aesti juure,
Kulla nielilä nöneli,
Kulla helilä heliŏi,

. . . . . .

(Arst ennud rohud)

. . . . . .

. . Ei nu tuŏnud Tuŏnesta, "
Enäle inu-ruŏsta,
Minu tuŏdi tohterista,
Danti ~~mudo~~ muale palberista.

. . . . . .

. . . . . .

(Siŏ jaanud „enäud" terwesŏ)

amen

IV 2. Nõidumise-sõnad.

(nii mõisa-härra, kui proua vastu tulemas)

„ Tere, tere härrakene,
„ Tere, tere prõõvanene, —
„ Härrä mustа-mõisalane,
„ Prowwa nirju-kivitagune —
„ Mis° Teije jala sohisiwä,
„ Nägemätta näpistätä?
„„ Teije jalugu sarapuu-juurel
„„ Haawa oksad hammustagu,
„„ Näpi niinide näjelt!
„„ Kõju kivi sammelda,
„„ Wiha witsaga wajuta —
„„ Härrä siast, laudast lauta,
„„ Mina nurgst laksa!.....

(Sellepääle pidi nõiduja veel „kõelja suus kisti tõmbama" — jüs olluta härra — eks proua — meelest annas alati. —)

IV

3. Mai maiad neitsinene.

Mai maiad neitsinene,
Mai tantsid Tarwastule,
Tantsid Tarwastu mäele,
Wõmmu wõtted käsne.
Riia kindid punsa pääle.
Üljo sõitis tiädä müdä.
Hobu halja nisi ot ojus,
Ise pääle nisi päewä,
Mai naeris üljo nuarimale,
Hüpas üljo wankrile,
Wõtta nutsu üljonesta:
Kawaldellä nuasunesta:
„ Tule üljo üünajale,
„ Tule nuasa naannerije!
Läks ju üljo üünajale,
Läks ju nuasa naannerije. —
Mai wõtt siädä sängisida,

nagu

Panna aluš palangjidä',
Wõtta wätsad (?) wiŋodiziji,
Nuad nuneti linaje,
Siis wõtt' nutsu üljenenta,
Läns' ji üljü ünnajale,
Läns ji ŋuŋa nonnieriji ...

×

Ainu läns' Maie nutsunaie,
„ Üles' Maie, nu ninijä'!
„ Oh, ninu ämnioine = õmane,
„ Mehesemä meeleline,
„ Ma nu wäi tõusta – ei ülesse,
„ Ninu wiŋodi-eed weriset,
„ Unnaset uni-palangad
„ Wõtta ja pawad xx) palweesta,
„ Helmed helistä sõnusta!
„ Oh Maie, minu ninijä,
„ Ei pawad palweda manse,
„ Helmed helistä' sõnuste,

x) lina.
xx) raela-rahad

„ Sina tapid meie nuore,
„ Hunaset unise ŋuŋaŋese!
„ Oh nu ämnioine – õmane,
„ Mehe-emä meeleline,
Laŋatt tapin laulu-nuxe,
„ Luadatt walge-piä wäsina!
Ainu läns' lanna nõtsunaie,
Ainu läns' lanita wiŋatanaie,
Lanas' lauli' laulu-nuxe,
Luadas' walge-piä wäsnes',
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . "
„ Oh Maie, ninne xudida' x)
„ Oh Maie, jala naluda xx)
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

x) mehe-wennad
xx) mehe-õed.

. . . . . .

„ Tehke jüri tuli' ilusa,
„ Jlusista ehtesta!
„ Tehke jüri tuliriwa,
„ Kiriwista ninda aarta!
„ Nüüd Maie Maalale mina,
„ Jmne-ilmarita nadeda!!..
(Mai põletatud mehe hunna
mise päraft ära.)

„ Fragment" ühest laulust

... Tuulel saadan terwituisi;
Suitsul suojida sõnuda!

. . . . . .

2.) „ Ma olen warrra-mees"
s. o. wara-walla mees".
— Warrol, Kirchsp. Mar. Magd.

3.) „ ükstõisku, wiistõisku" = 11, 15.
— Schl. Ringen, Kirchsp. Ringen

4.) „ Jewa, jemä, jesa" = ewa, ema, isa
— Ayacar, Kirchsp. Ringen.

5.) „ päss" = päike (Livländ.)
— Löwenhof, Kirchsp. Theal-Föll

6.) „ ta waraft mu hobuse kärre!" -ära.
„ 1 pudel olut" „ sulane" (sulane)
„ 1 kuhu õlgi" (raägitakse õigeste)
„ nikani" = niikaua,
„ timatse", timahawa" = tänawu,
„ mi" - meie, „ tsipakese-aiga" =
pisut aega, „ ta läi mu waaf-
wagatse" - ilmsüita, „ kõlgas",
Gen. kõlka" = küün. „ ziga" = siga
— Schl. Sagnitz (Theal-Föll)

7.) „ osmik" (ozьmuxъ) = põhuküün

„nawa" - naba, ta läks „Kallaste
pääle" = ta l. Kallastele - Ev jing
nay Kallaste (Grasnogor um Faipu)
„ännukene" = heinaraad, „onn" (онъ)
= põhukuun, „und" = õng (Angel)
„unnatama" = õngitsema, „wihtlema"
„wihimä raadal" „lehemä" - (Geist
von Lehm), „rostu" „lasti" „kõft" =
rohtu, lakti, kõht., „kalja-aftja" =
kalja = tõrukene, „leiwa-aftja" = l.t.
jne. — Kuksona, (Kaddafer)
(Rosenf Sawastfer

S.-Rõngus, 29. juulil 1889.

Saadud 1889 VIII.

Armastatud härra!

Ma saadan Teile seks „wana rahwa jüna" mis nagemalle jüm pool nii kõnnu wõttjid:

1.) „Kui palju närbläjt — jüs palju tatriku!"

2.) „Kui jaxvat päewal iga ühe põllu nurga pääl seewa pää wäljas — jüs saab palju wilja!"

Kuiwatji (Lõ"äwi) wallas, Sangaste kihelk. nuulsin, nii üks teisele jelekas: „Minu põld on nii-ja-nii mitta jüdsa laga (lai!)

Lõppeni

Lõpetuseks palun minu poolt
„tilgakest" mitte avalikult
kuulutada — jõuab aga palju,
mida ma pigaji ei poori! —

Austusega tuttav:

C. Hermann

Rõngu kihelkonnast. Laulu. Saatnud Johann Martin
(1x) Saadud $18\frac{26}{V}89$.

№ 1.

Oli mina kene noori poisi, Noori poisi nõrgi poisi, Sõitsin ülle Rõngu silla, Rõngu silla rõkkatõ Alus-palki praxatõ, Rõngu mõrsja mõtteliva, Kae kost tuleb nari mesi, Nori mesi nõrgi poisi Ei sa minust sina naista Sinu naista, ei ka Sinu poja naista, Must saab Riija rõõsi naine, Katte mõisa karja naene Lihunina lillekene Kodanika kuuskene.

№ 2.

Oi oi oi oi ossa mätje, Otja Matjil suuri mõtja, Sääl minna naidsin katta puida kõrcutajin. kõdarasida, Ropotajina rumu puida Tiltsutajin tälle puida, Sääl sai Saxstel põida rõsta Kuningitel nulla wedda Kuningitel nulla wedda.

№ 3.

3) Mus ta mesi-meri karka, Sida tall sõa paremäa Tuleb aga nõrgsot wõtma wiina, Saaja wista sama õlut, Tuleb sui tuvikse talve, Lasep lehte põrmandale, Õkab kõva õkab vaikse sui ei nule Rukolmandati, Wõtab jääda järgikese ka Wõtab kätte raska jõlu Tuttu tuhu matuske

Naga marja wareke.

Wolge mees waline kurat, Tuleb aga kõrtsuse
võtme wiina Saja wista sama ühut Tuleb
kui tuli talule Satab jääde põrmantule
Öikab kõva õhtab kaitsi Kui ei kule
kolmandati, Wõtab jüs kähwi kämeletas
Võtab pesa pihtalama.

4) Oli mul üks üheksa Uibul kolme osakesta
Osjal kolme omakesta, Üks oli õuna hõbe
kirja Teine oli õuna vaske kirja Kolmas
oli ouna kulla kirja Üks mina piistsin
ema
~~ema~~ peose Teise mina piistsin Esa
peose, Kolmanda ema peose Selega ma
petsi nore pein Augustasin armu kaes
Petsin pein pengi pääle Abi kaes
kamberisto, Esi läksin waejuld wadama
Kes om kitta wai om laita Ei ole
kitto ei ole laita See on minu melelin
Abikaesa armuline.

5) Hellakese welokese Kui tee nakate
naesta wotma Kuske minu kohjuela

Pange minu paneja. Mina tune tuima
mäne Minaga tija tikke näne Tuimal
pisa trombi moska Laisal laia lõva-
lune Kurjal mustu silma nolmu Tigedal
om teraw ninna Jodikul jala jämeda.

6) Tikkut tikkut tenike Eestu tikku Pastu
tikku Sirotno Krotna, walge sikka
wasgi woo.

7) Kiagene silmakene ära minu wõrra wilja
Wõrras tuleb wõllas selga Teine wõras
teiwas sellas, Loe kial silma pääle
kurat pole kulmu pääle.

8) Wii pääl tedre ükendasit Palubäl
partsi prääksusit Kaitsi naista
kakelesit mõllemil pannil paladsit.
Aidu raidu rala la. (salmide lõpp)

Wana sõna wõx.

1) Kui suu suidab süs saab külla kosti
2) Käna süidab süs kolga sõnumit.
3) Silma süidawa ei ikke
4) Kõrwa süidawa süs sulla kihwa ehk wihma

5) Peo pesa jüdab häel käel jüs anat raha väljo
6) Peo pesa jüdab kurat — jüs saat raha
7) Kas miskes sund sii pol ana ots jüs tuleb külm
8) Kikas handa liputab tuleb mesta külaline
9) Kona handa liputab tuleb naste rahwa küla
10) Kirb käe pääl jõle jüs saab wiina
11) Läb jõrk kuusu, jüs saab rijelda ehk wiina
12) Koer ringutab — jüs rijelda ehk wiina saab
13) Koer hundab jüs näeb kadu
14) Tiga ejendab jüs näeb albu ilma
15) Konna jõputawa jüs ilma jubale läwa
16) Konna näkitjewa jüs ilma külmale läw
17) Kikas peram päiwa õrtse laulab jüs töjsi ilma

Sexõd jäwa kõik poleli
Aeg ei ana enamb luba.

Kirjutadut Tel 21 Mail 1887
Rõngu kihelkonnas

Peris koha omanik
Johan Martin
Udermas

Rõngu kihelkonnast. Saatnud H. Martin

Wana aeg.

Saadud 18 18/VI 89.

(IX).

1. Kui noorpaar laulatuselt kodu tuleb ja esimest korda magama heidab, jüs peab proovik (praut, kõik sõlmed mis tema ümber on lahti pastma. Näit. tema, undruku ja wöö. Jüs jaab wallaline lapse jünnitus.

2 Kui praut laulatuselt tulles altari juures peigmehe jala pääle astub, jüs on tema kõik aeg mehest üle.

3. Kui praut laulatusele läha ei tohi lema kirikus juures ühtegi teretada, sest käe andmise läbi lähäb armastus ära.

4. Pulma lauba ei pea praut tallitama jüs on temal abi elus palju tallitust.

5. Kui neiud teada tahtwad jaada kas laulatusel aastal mehele jaab jüs pange jes wiht nellega ta Jaani lauba wihub, õue wäraba alla, kui mardik alla tuleb jüs jaab mehele, kui maske jüs jurest ära.

5. Kui Kellelgil kinnu on nõiaks saada ja minna Saani lauba ööse ilma kellegi teadmata jõna jala õisi otsima minema ja võtku laulu raamat ligi ja ootaku kunni kuk ööni pääl jurus ei tohi temal ühtegi karjatt olla Kuita näeb jõna jala läigatamist näeb jüs nõiaku tema ju ära ja kantku ihu pihus jüs ei näe teda kegi, ja tema võib igata kohta minna ja saada mis soovib.

7. Riikuse kalikas: Selle tarvis otsigu jüsi must kaks kell ühtegi walged karva ei ole ja kuttku kolm neljapäeva õhtud kolmetle arude pääl. Wahepeal võtku pada kasiga saunas kerese pääl ja lagja. Kui kolm neljapäeva õhtud ära on saanu jüs istuku tema ühte tarri ilma üheksi teadmata ja võtku pudel ette ja hakaku luid wälja korjama. Iga luu juurest waatagu pudelisse, missugune luu juurest tema oma nägu ei näe

jeda võtku omale jüs wõib igale kohta minna ja üksi ei näe teda. Ja nenda wõib tema enesele nikuhst kokkukaguda otsata.

6. Ja töine selle sarnane:

Süsi must kaks pa"lagu kotti ja keitku ütesse kümment ütesse solme otte ja minge Soulu lauba ööse keriku ukse juurt ja kopu tagu ukse pääle ja ütelgu kes tahab Jänest osta. Siis tuleb kont keri kuhst wälja ja hüüb: „Kes jänes maksab." Süs peab üttema üks rubla. Kui raha kätte olet saanu jüs joorge nenda rutku kui üsiki jõuate kaugele nenda, et jaa ei kuule kui kont röökma hakab kui kas teda murrab. Kuulet ja röökmise ära jüs jõud kõrwitsu aga ei kuule jüs wõid selle raha eest osta mis tahad aga üks wähemb kui rubla eest, jüs tuleb raha iga kord tagasi.

9. Kui küüsiajal külmajal mõni itsa
küülmada jääb juues jääb tahab
mõni inimene jõllaastal ära.
10 Kui tüdruk näha tahab jaada kus tee
mehele kohib ja panju jaani laupäeva õhtu
aida wõtti ja piibli raamat pääalla.
Kes ja aida wõtid ära tuleb wõtma
ja wõtab teda mehele naiseks.
11. Jõulu õige wõtku tüdruk wõi poi
üks keeteku ammu ja lööju pooli ja
wõtku tõine mindist poolest üks ja
jõõju sisest ära ilma woorimata
ja läiku joolaga täis ja jõõju enne
magama heitmist ära jüs tuleb
ja kes teda ära wõtab muna koorg
juua tooma. Aga ei tohi wastu wõtta
jüs ei jaa abi elu õnnelik kui wastu wõ

12. Jõulu lauba õhtu wõtku tüdruk wõi poi
kaks künnalt ja minagu ühte tuppa ilma
ühegi teadmata ja panju uks kinni ehk
lukku ja jüütaku künnlad põlema
tõine tõisele poole peeglit ja peegli taha
panju üks kruus weega. Ja ise lugegu
piibli raamatud. Jüs tuleb ju kü-
tima teises poolest jaab ja tahab
ülle tema õla peegli taga ast wee kruusi
ära wõtta. Aga jüs peab tuled ära
kustutama ja peegel maha pehkimata
löötama. Ja kui midagi temast
maha on jäänu jüs ei tohi mitte
ära wõtta. Kuiara wõtaks ei jaa
abi elu õnnelik. Näituseks:
Üks proua õpetas omale lua tüdrukule
seda kunsti ja tüdruk tegi proovi järele
Mõne ~~aasta~~ aja peraft küsis proua
tüdruku käest, kas tema proovi on
teinud?

Tüdruk ütles, et tema on tühi. Proua
küsis: „Ketassa nägid?“ Kui tüdruk
es taha öelda ei jäta proua järele enne
kui ta ära ütles: „Mina tegin omas toas
proovi ja meie oma härra nägu ilma
peeglis. Mina lin peegli nummali ja
härra oli kadunu ja oma lühikese mööga
maha jätnu ja mina võtin selle mööga
ja pannin ära. Proua ütles, et oli hea
et ja mööna puhuski.“ Tüdruk ütles ma
kardsin, et möök minu kambrist leitakse,
kuna ta kindla luku de tagaon.
Proua ütles: „Mina jutenäita ja sina jää
prouaks.“ Mõni aja pärast läks proua
ära ja härra kosis tüdruku omale
abikaasaks. Mõni aeg elasid nad õnne
likult. Ükskord läksid nad matuse
sõda ja kutsuma ja hakasid jutte puhuma.
Ja juttus tuli ette härra mööga kadumi
Härra ütles kui ma jõuaks tuppa,

poolt pidimaga
jain ma ühe lühikese mööga ampalnaks aga
see pidus just täna aasta eest minu kallis
asja kambrist ära. Minu teadmise järele
es pea sinna sisse ükski meesterahvas minu
ükski.“ Nüüd jutlus taas tüdruku kui
saamast proua kuhas möök tema võlialu
saanud ja seista tema nastik warjul.
Kui nad koju tulid ja möök omanikku
kätte jäi lõi härra oma mööga warjul
hoidjal pääst maha.“ Sellega on
lugu lõpetatud.

13. Kui see naste rahwas keerab jalgu
on pehme rõnajuures seisab ja pesuwee
jooskma lasep ja ise hanikseb, kuseb see
lapsmistõmast jõnnib kuiluma täie
ehtne on ala. Wastus selle naste
Kui ala kuseb see mingu kaboliste ja
kui mõni hand walmis on hawitse kuseja
nägemäle hauda ehk laskuma mehel
tuuk luuga mis peade küllest kaswab

8. jaag. 1856.

palja häbedusse pääle nõmmorda küüa.

Austud Doctori härra
Kolge nenda kääks ja wadake
kasmine wanawara nisu wai kaude
hulgast on.

Aumpalikult

Röngust.

Ajerna:

H. Martin

Epp lei ame tuleri kus
paremaid teri.

8 (IX) jaag 1857.

14. Kui töiset kohast töisi minti elama
ja sis nooli sille jalg ärra
Sis es olle hä inn ellada.
Aga kui karwa jalg sis olli hõi
inn. 15. Kui taari selli sis lauliwa
naise. Meie taar hapnema.
Külanaise kaklema,
Kes joap se joopnus jääp,
Kes maitsap se maha jattap.
Sis lähap taar nutte hapnema
16. Kui kangast tekde pääle.
känedas ja sis öra om känedu
Sis wõedas känedawa pulga
nutte ja wisatas tekdete ala
Et kangas nutte maha joaps
Ja kui kangas maha kõedas
sis puhitas tellede alt puru
ja wiias töise kallu poole
Et laikus sinna lät

jaan. 458. Eba uskus 1

1. Joulu pööba pühidi pörmantära ja pühkkja wiis pühkme põhja poole tare otsa, jos jäis sinna pääle, ja kulles kos pool kvolinat kuulis, sääl jaie kooljit.

2. Joulu pööbo olata tetti tühkawa and tagatses homgu kaedi kui olli inimise jälg pääl sis kooli inemineõra,

3. kui elajo jälg sis kooli eltajo ära Joulu homgu söömise aial, läits üks inemine ilma kellegi teadmata, wälla, jos aie hobese taose tagasi= peri kala, ja kaie läbi akna tar Kes ilma pööato olli, se kooli äro

4. Joulu homgu and Jea karjus hainu Ligatele, jo laulis Jeagese silmakese ärge minge wõeras wilja, wõeras tulep wõlas jäljas lep lööp Jeale silma pääle kurale poole kolmu pääle.

jaan. 459. 2

Sis ei lähe Jea wõeras wilja.

5. Kewade enne kui kari mõtsa aeti sis, tooti kusiraudse peffa ja keedeti wee= jeo ja lipudi karjo pääle. Sis ei pane sing karja loome.

6. Jüri päiwal pidiwa karjus tuld tegema. Sis palawat jo esilmo äro. Ja pidiwa üks kep tegema kos elaja pääle oliwa 9 lõigatu ja kuias lauda katse sise. Sis olewat sügise ni paljo elajit kui neid kewade olli.

7. Kui kari esimest kõrda mõtsa läits. Sis pidi karjus kodust wits kässe wõtma ja se kodu toomo. Sis ees kar tamal elaja ärra karjus es tohi Jüri päiwal mõtsa ajje maurda Sis wihkap mõts teda. 8. Kui kewademees kuulep sikkutaja sis muraps palju=

Ära raud puid. Ja kui mehitajo
Sis naeraja kik juwi.
9. Kui kewade näed sittajitsige woma
wad sis womad jee juwi
Ja kui kewade näet komma wee jees
Sis auduwa warba ära
10. Keskohaje raua leis ja oli kaab ja
Sük küllen Sis tetti kala wästar
et kpalju kallu jaie.
11. Kui pulli lehma perra olli nõiju
Sis löödi lehamale kol körda
naiste aonnega ehk keideti naist
ro wõõ jorwi
12. Kui lamas poea ära põlep
sis puretadas teda kasjiga sis
nakaps jäle hoidma.
13. Kui emmisel poea om sis kumi
perenaine porsile pääle.
sis ei nakka nõidus. Külge.
Ja kalup üle pörsa ärra
Sis kaswaa rutu suures

32. Ene Jüri päiwa paa ei tohi juma
tallule minna pi kos mehitse om.
Sis ei läha mehitse hästi edesi.
Kui Koolja majast wälja rojas,
sis wisatas puru tagast pera.
Et sis koolja hirm läheps üten.
33. Kui kägu kodulähital kukkup,
sis kaetas kõi pool temal nõna
ora kui om metsa pool.
Sis saab koolitt.
34. Kui mahla kõiw joska panti
jõ pidi enne mahlaga juud
mõkma, ja peraft jõma.
Sis ei paluta päiw mustas.
35. Wastse aasta poolpa õtagu
kängiti jala wastse juka
ja Lugega kinni, jumi kui
homgun. Sis ei auduwat warba
ora.

Eba uskus

17. Kui tüttar laitis sünnips sis
Juuksep wana moor kaelm korda
läbi pükse jeere.
Sis olewat häste armas meestega
wale. 18. Kui surnut maha wijas
Ja sis kodu tuldas. sis kaetas
kui kirstu hobese wäherdawa
kui neil pä kerkupoole on
Sis saap jäle koolsit.
19. Kui peremehel tender tuleb
sis löwas tendril koolm korda
pärse h ahju. Sis temip
tema middu wastad.
20. Kui elajas kodust ära sõkseb
Sis käsetas se annum kumm
Kost elajas om sõnu.
Sis tulewat tema tagasi.

21. Kui kigo laudast põhku wälja toop
Sis lähap ilm hääle.
22. Kui kigo õisentap sis lähap
ilm alwale.
23. Kui kangale esimest linga sis
löwas sis öigap Kodaja üle
inimest nime pidu ruttu
Kui se wasto öigab. Sis üteleb
Kudaja ni kergesi minu kangas
Kui sinu keel on.
Kui on harkas katsutap.
Sis tuwas sõnumid.
24. Kui mees esimest korda kewade
kündama lähap sis wisatas
temale wet jälga.
Sis olewat hõste wirge. umega
25. Daio pili ei tohi puhku kui
Kuno awup.
Sis ei tiowat poige wälja

Eba uskn 7

26. Suure nelja päiwal peawa Karja
je ene päiwa lõuja lasse tareto
Et palju kirku pesi lõwaw
27. Sure nelja päiwal ei puhka
põrmantud. Sis om palju kirpp
28. Marja päiwal kütsetas Karaskü
Sis kajuwat laia kapsta
29. Marja päiwad ei lohi ömelta.
Sis kajuwat kapsta lehe
m mulklise.
30. Marja põiwal panewa noise
wälge tanu päha ja keriwa
lõnga sis jawat sure ja
walge kapsta pä.
31. Pudru päiwal kedetas pudru
Ja tettas õlgist rõngas. Ja
pandas puttru sisse kanatele
süwa Sis munewa kano et
ütte pesa.

1. Wana rahwa jut pisuanast.

Peremehel kadunu wüli aidast ärra,
et tal mitte jaku ei olnud.
Sis könelnu ütle wanamehele,
Se oppenu, wõta kindlega tuli ja
pane wakaala, ja minne aitawiljo
jalwe. Ja wahi kui ait walges lõop
sis wõtta tuli waka alt wäljo,
sis näed kes wiljo jaku wõtja om
Peremees länne aitta wahtma,
Ja nänu ait löönu walges;
Peremees wõtnu kindlega tule waka alt
wälja, Ja nänu noor jaks istub wiljo
jalwe päal, Peremees wõttab kotti ära
ja ja käest, lähap taremanu,
kaep wõigune kot, hoiab seda kotti
taskus näitab wanamehele se ütlep
se om pisuanna kot, selle kotiga
piab wiljo-küllima sis kaswap
hä wõlli wili

Peremees külime, selekotiga wiljo,
Jaksame wäega kiä iöli,
Uts kõrd unedanu Peremees koti
pendrepäälemäha länne kaema
ei ole, olu kül kahju.

Olen mõne wana sõna eba usk
leidnud ja olen teile kirjutand
Palun wabandada et puudulik
kirjawiis nä on. Kui kõlbap siis
korjan weel.

Rätsep. Karl, Kukkats.
Rõngu kihelkonast.

Saadud 18/V 89.

7. Kui kas sunt mõtsp sis lärwas kema
perse iste ja kaebas selle sängi
mana kema lät selle tulep
külaline.

8. Kui kas sunt mõtsp sis kaebas kui
kema ära on mõnu soft kema
lakkup kui kema lakkup tagajalt
poolt sis tulep meste külaline kui
eest poolt sis naeste külaline

9. Kui lambit mõtsas ehk püetas, sis
pandas willatse sukka jalga
sis jawa lambil suure willa

10. Kui lamas ära on mõtsu sis wiskap
mõxjo peoga wet järgi ja ütlep
paar põrge puund wilku,
sis jawad lambit paari pora.

11. Kui sänna läät sis pane tooblisse kolm körda weest põlwe käri pääle sis ei maksa pääd walutama.

12. Enne kui lawale istut sülge kolm körda ala sis ei maksa kärne palge

13. Kui sannan ära olet päinu ja rõiwile pannu ja sis wihe lehese lõut ihu pääl sis sõõ ära sis ei maksa pea osjelle mitte noonarii

14. Kui lehmast mõõda lähat ja lehm teep mökk sis sülge kolm körda wasta sis ei tulle sanna pool

15. Kui tüdruk läwe pääle astup sis lähe tema norsu mõõta

16. Kui tüdruk neset teed kuleb sis läwa ka tema norsu mõõ

17. Kui jala usse wahel johut löömo sis saap nodsit kuulda

18. Kui sun süda sis saap kõlo leiba

19. Kui put peig mehe jala pääle astup laulatuse aigu sis saap tema wõit ega asjan.

20. Kui pulma leiba ahju pandas sis pandas edimatse leiwa sisse kaks roa pääd nii et pääi wälja jäwa Tõin peig mehe jaos Tõine prudi jaos, kumma roa pä mustas lät, se koolep enne ära

21. Kui laulatus rahwas kerikus maanu läwa. Ja sis inemisele ehk eldajale riga saap nii et weri nätta on sis saap sellel paäl wa waene ellu ehk koolep Tõine ruttu ära

Wana uskn.

Saadud 18 17/VI 8

1. Kui pestas ja wits walus ei ole jis tõmba kolm nõrda kuraja ala kond ja alt läbi jis on wäega wallus
2. Tawel kuul teda piima annum jis on häste koord piima pääl. Kui pada jine ajap jis lät ilm wihmale
3. Kui lõug ja nõna ühe kõraga jüdap jis koolep pari rahwast ära.
4. Kui nina ühsinta jüdap jis koole wallalt rahwast.
5. Kui luwa kabel häki wala tulep jis könelep keaki teda.
6. Kui luwa kablu õhtu nini pletitas ja üts oru kogemata jäp plettimata jis jaap pikka teed könna.

R. Karl. Kukkats. Rõngu Ki

Olen teie kirja näitte saanu ja olen teile jäle wana uskn saadnud.

ja tõuka tüdrukut lendaft jälle kolm kõrda ära ni et jeda kuut keaki ei näe kui keaki näep jis ei joo abi.

Jõine nõiduse Kunst.

Kui pois tüdrukut armastap ja tüdruk ei taha teda, jis wõtka pois kolm kringli jaia ja pangu üts kanglealuse domu, et tema igiga kokku jaap, ja lasku läbi pükse jeere maha, et keaki ei näe, ja andku tüdrukule kui tüdruk ära jõop et temaokellekülle ei anna, jis nakkap poisi armastama.

Seda tagasi telta jaap jeda wüsi. Wõta tüdruku jumside otsast üts rasike ära ilma teadmata ja wii mõtsa jinna puu wahele. Kus kaks puud üteft kannuft wäljas ora kasuna kes tuulega tewa kiigsi, ja pane jinna wahele jis ei armasta enämb.

Kolmas nõidaste kunst.

Must kas ära keeta kolme teeru-
põal. Kolm neljapäeva öhtust
et keegi ei näe ni et liha luije
Külest ära oom.
Siis wõta jäeglí ja wahi ama näo
pääle, ja käego otsí ne lu pah
wäljo kui je luutulep et sinna
~~sinna~~ henast ei näe, siis wõta je
lua ära jelle luga wõit sina
raha wõtta ~~kui~~ et keegi ei näe.
Kui tema jull peon on.

Neljas nõidaste kunst

Kui keegi kõrjele tahaps nõia täi
jälga panna, siis kael tema pera
kui keine käsep ja lõõp sinna
kotlale kolm kõrda kuna jala
kontjaka, siis tulewa täi jelg a

Nüd ära häwidata jaap jedamüsi.
wõtto kolm täid ja panne aia
toe alla ohk panne püsi sisse
ja lasse waljo.
Siis kaowa ära.

Kui sinagu näet enne Türispäiwa
siis wõto pää ja two kodu,
lase lehmi rohe sisse mulg,
ja panne siwu pää sinna
sisse siis ei ole karjal metagi
wiga eh rikket
Lase lehma sarwe sisse mulg
ja pane elawat hõpet sisse ja
pane wahaga kinni
siis ei pelga nõidust ehk
kaetad silma
Pane sinag püsi sisse ja lasse wäljo
siis ei pelgo kada silma
Ja jaap häste lindo lärke

Nõidusi kunsti.

Enne Türipäiva kolm päiva, kui sina mõtsas kõnnid ja käitsi kõnna näet kui ülesse õnna. Siis võta päkrine kan jõu pane väikesse karbi sisse, ja kask väikese mulgu karbile sisse.

Ja nii kuiskautske peesa, enne pant onna kõrvad kinni et sina kõna wõõrm ei kuule, muidu jääp kõrwa kuulmine ära. Ja kui lehma kuiskautskil ära on jõõ sis wõta kõna arklu ohs seljalu, sele kuuga wõib pois tüdrukut ehk tüd poisi nõiduda. Seda wõib se ristlu wõta peo sisse et keegi ei näe. Ja türuta ümbre hendajatüdruku kolm kõrda, sis nakkap kõne kõigt armast ma, ni kaua kui nemad ära jaaw lauladetus, sis eiwõi nemad kõne kõigt enamb näta. Seda tagasi tetta wõta jälle arklu peo sisse =

22 Leiwa mõhe pääl ei tohi jõwa, sis jawat juur kõt.

23.

Mihkli päiwa poolpa kaep perenaine kui kari kodu tulep kas mõnel lehmal hain suhu on jäänu sis tulewat põhust nälg, kui hain juur on.

24.

Kui putru päiwal ni palju ét reejale ära tuuskap sis jaap hà juurdi.

25.

Kui tõnis päiwal ni palju päiwa paistap et meel kobuse selga jaap karada sis jaab ha juurdi.

26. Kui külälisega eiten jõõt sis: naswanna piirga linaga

27. Kui päiwal tulp pääl on si saap kolmantal päiwal wihmoa

28. Kui peremehel kiiwi aiga kogemata iza kälimata jääp si koolep temu majat iits jel astal ära

29. Kui märal wari sinnip ja si pörna wälja turnap, si wõtas pörn ja pandas kerge ma sisse si saap wirg obe kui rasse ma sisse panda si saap laiск hobene. Ehk pandas sain wahele si kui hobene ära warastat si wõets se pörn ja paistedas sule pääl si sulewat hobene tagaj

30. Kui wars sinnip & espa ehk reedi si lõgatas kura kõrwa otsast ti ära si ei jõõ susi ära.

Laba 31.

Lamba mõrsja ei tohi sel päiwal juut mõkke kui tema lambitäja si saawat podja lamba.

32.

Lambi püedes kolmantal päiwal pääle mõrkmise si saawat sikke willa

33.

Pratse hilka ei tohi ära wõta si koolwat woonakese ära.

34.

Haina aiga ei tohi reho sallile pana si sulewat wihmo saatama

35.

Säemi päiwa poolpa tuwas hõnne lille kodu ja mpandas sinna kohale jauna wahele kõs nagatas. homigu kaedas nelle hõn bitsp sellel on si asta hõi õn ellatu kellel ära kuwap se koolep ära

36.

Kui kas kukkrupõal maakaap
jis lõwa ilma alwade.

37.

Lirpi ei soki põimu aigu tare
tuwa jis tulep rukki külm

38.

Kui kas käpika küsup wõli
ehk jängi tulpa jis kaetas kos
pool tõma sand on jinna poole
käpap tuul 39.

Kui kikkas orsile lõat ja kirep
jis jaap homnen wõsi ilmma

40.

Kui kana and ja pud ap jis
tulep naste nukaline

41.

Kui amme ul umbleja wõp ja
esi umblep jis jakwat selle
hamme jeks paja tõle

3x.) Saadud: 18 14/VIII 89. Rõngu kihelkonnast
Saetand: Karl Kukats

Wana uskmine

1. Jaani poolpa panap tüdrun aida wõtme,
ja juure Püblipä alla, Kes une ära
wõttap je wõttap selle tüdrunu naises

2.

Kui Jaani poolpa tüdrun ära on wihtnu,
Jis panap wihu usaia wärja ala.
Kui mardik alla tulep jis jaap je
aasta mihele, Kui maokene jis
koolep ärra.

3.

Kui peigmees ja prut laulatusele
lõwa jis pedab olema juur järk
päljan ja künda käen jis jaap
neil hä lamba ön.

4.

Kui noor paar esmaft öödmaganma
heidawa jis pästap noorik ttanu
nööri ja undruku nööri wja nööri
kük wallale, ja wöö wallale,
Jis jaap hä wallaline lalse jünnidamine

5.

Kui noor poiar edimast korda magama heidab, siis kaetas kumbasi ene magama jääp se koolep emebi ärrae;

6.

Kui lüdruk joosa elätanu omja arwab et lema emamb meehele ei saa siis wõtku se nõna rällik kellega lema kool korda lauwa keriskus oma käsu ja mõsku ärra, ja selle weega mõsku sunt ja kaella siis saap lema weel mehele.

7.

Kui lüdruk edimast korda lõwa kerikuläät, ja koju tuleb, siis istku kool korda jõugi lauwa pääle ja ei läha tema kosja nor.

Kui rasse jalaline naine jahu kotti pääl istup siis saap selle latsi ihu nõmetama;

Kui rasse jalaline naine talaga likka lääp, siis jaawa orjasse latsel päha

9.

Kui rasse jalaline naine weel ülle laiwe wiskap siis orjentap laits.

10.

Latse orjendamist ära arwida saap nii wüsti Pühapäiwal juttuse aigu last imedata kaew palwepääle siis ei orjenda enamb,

11.

Kui latse sun illa jaap siis mutsudatas musta ärja perisetaga siis ei jooje enamb,

12.

Rasse jalaline naine ei tohi mitaki wõlgu kirjita siis lõwa koi selle lõwa ärra nii ei olle ando

13.

Rasse jalalise naise pä nõoriga mäihitas kibi kinni siis saap nüüd terwes.

14.

Kui rasse jalaline naine tulle
kahju näep, siis ei tohi temma
röit kohegi ihu külge pesma
kui temma näe ihu külgi panep
siis jääp latsele sinna notsile
tule märk

15.

Tulle märki ära arstida saap jedoa
wüsi wotta willane rõõiwas sink
ja-lõbe raha ja waeuda
kool korda sinna kottale kus
tulle märk ona, Ta pane kuljo
kirstu kui rõiwa lap ära
mõdanep siis kaop tulle mär
ära

16.

Kui rasse jallaline naine sinu
näep ja latsel siwu wiga on
siis pandas sinu weesise ja
mõrtsi ö laot selle wega
siis saap laits terwes

17.

Kui laits ära on ristidu siis
wajotaps, enna kolm korda
ramatuga latse otsa pääle, ja
segaps latse näega ramatud
sa ütlep se olgu sinu töö
siis saap ramat latsel rutta
selges.

18.

Kui riotkabsi aigu liha warastada
siis walutawa latse hamba kui
temma suures kaswap,

19.

Kaejabsi naine ei tohi ölgi wõtta
hamaste Luski selle näise sängist
kellele temma kaejabsi lät
siis nakkawa latse hamba
walutama.

20.

Kui lüdar last kerkun ristidas
siis ütelp watter kui kerkust wälja
tulep lüdrus walmis mes taht
tulgu wõtja kost laht
siis lähtap au kõrgele ja saapmeehele

21.

Kui lüdar laits suure kaswaps
jis koop ema ütle kanga selle
latse jaos, Kui kangas on
teldete pääle känetu jis wisata
känetawa pulga ütte körge
hoone pääle ja üttelt as neitsi
ülles mamsel maha jis
soap rutu mehele.

22.

Naste rahwas ei lohi röiwa mol
alla nusesta jis nusewa
latse alla.

23. Kui laits ära on kahetedu
jis pandas laits lähe alla maha
ja kutsutas peni ülle,

24. Kui peni ülle karkab jis
on laits ära kahetedu kui
ei karka jis ei olle kahetedu

25.

Kaste jallaline naine kui tema
leiwa ahju pühib jis ei lohi
temoc jalaga luda ära nistudatta
jis sawa latse nõna alutsewerewa

26.

Kui mees ära kooleb ja naine
pera jääb, jis lõgu naine kello
kui kooljat kabelite naketas
wiima ja wõtku kooljo pinsi
nõopi wallale jis soap rutu
läisele mehele.

27.

Kui sitta wetas jis kaeb
perenaine kui lauda põhiwälja
tuleb, jis andas sitta wedajile
wõid leiba, Ja wõtab perenaine
käppätais nõgesit ja murab
kattekõra ja panep kiwi alla
ja essi üttleb kattekaalkatte-
kõra siseinaka kahetwelajidekülgi

28.

Kui keriku kella waledas jä
tettas üks kuulus jut rahwa jokko
jä saap hästa helle kell.

29.

Kui räjest jadap jä pandas
pada murupääle kummali
jä lähap kuttu üle

30.

Äglika ei lohi üle muru mino
jä murawa elajoe jalalu
kaskki

31.

Kui talliste pühal kerikust
kodu tultas jä pandas keriku
röiwas aia päale
jä saap palju ubinit.

32. Kui pääwa warjutetas jä
koolas kala noota jä saap
palju kallu

Poisi waja polku pääle kaskes
Pääd on jõda jõulamana
Rootsi rooga röialmani
Wene püsi pikka pussi
Rootsi rawa raske rawa
Käiwa mesta näkke päale
Ära mesta ölamuka
Pükistawa pihta luida
Wanast olli aega halwa aega
Siis olli jure jõa aega
Siis kui lekki Kija linna
Wilant wana witjuteti
Paidel pandi allus palki
Wana talinoa wõitowti
Narwa nuka nukerdati
Siis olli aega halwa aega
Rüpiteti lepa leemi
Kase noreft jäi raraski
Sameleft jäi jäia pulli

39 Jäänikene Janikene jooge ruttu
40 Jaanikese Janikut!!
41 Jaan loi janikto jarikuse!!
42 Kirju roeju rusikuse!!
43 Pandi elle abise aisa!!
44 Tulli rodu tare lâwele!!
45 aida aisa rääteese!!
46 Sista sisse sidi näid!!
47 Kargo sisse koorta näid!!
48 Lâne sone sõllamaie!!
49 Arule aelamaie!!
50 Sone silda kõigutele!!
51 Kuroe ma nägi kroomisi!!
52 Soomest saame Luzu!!
53 Arult saame hà hàh!!
54 Ema loi mule helo hàli!!
55 Essa loi wälja nàrga notsa!!
56 Kikut kiwi rulle alas!!
57 Ülle löie nurme nurga päale!

58 Tõise nidu raela päle, Janiku!!
59 Kolmas rodu roa lâwele!!
60 Mis olli nurme nargoe päle!!
61 Se olli raera libelisto!!
62 Mis olli nidu raela pääl!!
63 Se olli ristin heinetsto!!
64 Mis rodu roa lâwele!!
65 Se olli oa âtsemisto

66 Hants oli meei madala kasne!!
67 Tina tupe mis tuxewa!!
68 Rikaste raha wedajoe!!
69 Suarte meste solatajoe!!
70 Tei ta silla sode päale!!
71 Madalate made päale!!
72 Tei ta silla sibulisto!!
73 Tõise poole porgantsto!!

W/. Kaſila mine wana rahwaſuu

1 Näioſeſe noorukeſe. Karke::
2 Miotäis kurdate kurwaliſe::
3 Seiſat lijaleinaliſe::
4 Nüüd ei olle kurwaaega::
5 Ega lija leina aega::
6 Küll jaap mulan na murethja::
7 Ala liwa ſiſta leina::
8 Mis ſiis norku noore poiſi::
9 Orku noore poiſikeſe::
10 Nüüd on poiſte päine aega
11 Waeſte laſte waewa aega::
12 Tornin netorn Kübara::
13 Waewal ne waha jünkſe::
14 Seſtep o noorku noorepoiſi::
15 Norku noore poiſikeſe::
16 Kiri lulli reiſe ziſta::
17 Ramad tulli rantſujeſtas::
18 Mihi waia militſeſta::

Tolstoi Tsyry pag 487-489.

luli ära, ja wõljo jättab midagi
maha, aga ära mitte pulla kui
ſinna puttud ſis tappab meie ſinu onne
aega ära.

35.

Talliſe päha poolpa õdaku wõtta
muſt nai pane kotti ſiſſe
ja neida 99 ſõlme kotti ſabla ſiſſe,
ja mine keriku maha,
Ja koppuba keriku iſe päale
ja ärkka kei ſahab Jäneſt oſta
ſis lulep oſſa wälja nakkab
kauplema aga küſi üks rubla
wallaliſt raha, kui roha kätte
olet ſaanu ja nakka jooſkma
et ſina kaſi röökmiſtei kuule
kui kuulet ſis jääp nõrwa kuulmi=
ne ära, kui ſele raha eeſt oſtat
ſis jätta jugu normani=

Sis tulep raha jale karmani lagsi

36.

Jaani poolpa korjaku tütrik
ütteja jugutsid kille ja kodaku
neist wa ödaku neljа tee arute
pääl üks wanik ni et teda keegi
ei näe jo temaga medagi
könelda je wanik pandaku
päha ja heidaku magama
Merast poisi unel näet je
wõtlap tütriku naiseks.

Wana wara korjaja.
Karl. Kukats. om jündinu
Rõngu nihlkonas Uderna
wallas Paotaku külas
Tohu talusi ostal 1859
20 Novembril koolis käinu
Uderna walla koolis

Ametit peiasu Rätsep

Wana wara ole ka Uderna
wallas Paotaku külas korjanut

Kasilamise laulu ole Udernaso
kirjutanu Wilandi meeke käest
Hans Antoni käest.

33.

Saani poolpa õlaku enne magamoo
minekit keetku tüdruk kana muna
ära ja löigaku poole jo jogu
pool ära ni et kuor terwes jääp
ja nuore lèis soola.
Kes unel jele nooruga juuwa
toop je wõtap jelle tüdruku
naisei.

34.

Saani poolpa õlaku minnu
tüdruk rambrele üssinto
Pangu pegli lauwa pääle ja
pangu kaks küünalt palama
löine löjele poole peglit ja
kuusi tõos wet pegli sahe,
Ja esi wahtku peglisisse,
Kesööse tulep weekuusi wõtma
je wõtap jelle tüdruku
naisei. Kui näet jis puhkas

jaz. 498

jaz. 499.

Sangaste kihelkonnast – Rev. P. Koolmeister

esitatud 31. Mai 1888.

(IX)

Ammutatud Olewiku
Toimetus. Palun ampa
ei mulle maksandada, et
ennemb ei ole wõimalik
Teile wanna wassa jaatko.
Palun selle meie ja jaemi
rahul olla kui edaspidi
enam eige jaant Teile
jaada.

Waalu kooli
majas
17/II 88

Teie teenistuja
Ampmees: kuld

P. Koolmeister

W 1. Kahitu jõnad.

Jõsand, Jõsand, Jõsand.
Paranda minu elajid
Läbi nahte natte nurgu keelpera
Läbi nahte nelja jilma tera
Essa poja. etc.

2. W Kahitu jõnad.

Kuri jilm kaegu minu elajist kurada poole
Hää jilm kaegu hääle poole
Kea kiwist pirru (pag) siist
Kea lainest lõmmu lahk
Kea hegenist tundi käänd
Sinna wõtku wõhlu jilma
Kom wähjal amma
Essa poja etc.

3. W Kahitu jõnad.

Kula mihe, kula naise, kula tüdriku
Teie kiel miel lihalikus
Alt ütsema aija tae
Alt ütsema põllu peendre
Alt ütsema kaina kukja

Kûla kirka kirgwa
Kûla kana kaagwa
Minu elaja teewe
Sõõma ja jooma
Eesta poja etc.

4. W Kurjawastuse jõnad.

Jesanda engli taewa nagla
Taewa tähe taewa riski
Kuiwata kuradi noolid
Kurjawaimu wõrku
Eesta poja etc.

5. W Kurjawastuse jõnad

Tähe täendamine
Kuu kuuldmine
Ao (cha) aruttamine
Päiwa päästmine
Liiu ära kige kuradi noolid
Kurjawaime wõrke
Soo jammelte mättaste wahelt

Amen.

6. W Kurjawastuse jõnad. pag. 503.

Jesand, Jesand, Jesand.
Nja jina kuradit mõlla
Läbi pellje puude
Läbi teraue kiwe
Läbi teraue mõõga
Maaja maa Maaja ~~kiwja~~ kiwwe
Eesta poja etc.

7. W Lunpainaja jõnad.

Jesand, Jesand, Jesand,
Lõõ jina kuradit
Pihus põõsnus
Tuhas tolmus
Surte suhu
Lawka laande
Pikka pedajade
Kuiwa kuuske
Pää allaja pesse ülles
Eesta poja etc.

8. Kuuja wastuse jõnad

Kolm püha ütset kuhated pikned
Söö jõõjid murra munajid
Puttu putsjid
Mina ole Wiruline wenetine
Silm een silm taga
Esja poja etc.

9. Latsa wainuja jõnad

Tjisja, tjäsja.
Püstja, pästja
kivi ala kinni
Kannu ala kaane
Kulu ala kujuma
Mälla ala määku
Wakka wajugu, makka majugu

10. Latsa wihajõnad

Püha aurja põhja tuul
Käändgu wiha minu päält
Nagu aurt julgi päält weski
tuules.

Sangaste kihelkonnast. pag. 507
Saatnud: P. Koolmeister
Saadud 19. Nov. 1888.

IV I. Kuusjawastuse sõnad. (3x)

Kolm püha ütlet tuhatkord pisikest
Sõõ jõõjid, murra murdjid
Puttu purtjid
Mina ole wiimane wanduse
Silmi ees pilmi taga
Essa poja etc.

II IV Lahke waimu sõnad

Pjisja, tgäja
Püstja, pästja
Kiwi ala kinni
Kamm ala kasme
Kulu ala kuijuma
Mätta ala määku
Wanka majasse, wanka majasse

III IV Saatja wiha sõnad

Püha ase ja põhja Tenel
Käändge wiha minu päält
Nagu ani hulgi päält wesi
Amen.

IV

Naba jänad.

Mitku pum jumeresp
Sitku naba jaaneksp
Aja naba ajemele
Pesja naba pesja
Ni kimi kui kivi
Ni jäisma kui jaan
Ni pargale kui piist
Amen.

V

Wene kimi pandmise jänad

Tulge jä tuhad engleid
Saatke jä tjada engleid
Paage jä tuppe nahka
Pange päälle pargit nahka
Sitku kimi kui liistrega
Pane kimi kui plaastrega
Se jumu were jaaek.

VI

VII

Uhi jänad

Tee tigo mas magu
Ära piiska äöjs

vrd

Ära päista päeva
Ära jahma jelgi.
Orja mitjuga jead löötku
Mätta alune nampe alune
pjanda engli Puhapitja
wälk. Kurja waimo mal
Rantago ära. Rantago ära
Rantago ära. Amen. Amen Amen.

VIII

Paki jänad.

Lõu vaen elo kõrd.
Elo kõrd elles kõrd kõrwa lõnge
wahele. Kõrwa lõnge wahele
O jüsta tall O Jesus. amen
Amen amen. O jüsta
Tall' Jesus jüd nisti külges
jooxnati. Ehk jüd küll kurjast
pöörati. Siis patud jüe vanta
jüd. Meil amu arms o Jesus
meil amu rahu o Jesus meil
amu rahu o Jesus. Tuule

vrd

Kulun kuulde minga. Maast kuld
maha minga. Merest kulnu mere
minga. Oä ehk päiwa ajal kül
ehk pealwaga. Kuija aled kulnu
nenda lähat. Dagana ära jaadan
Luma ja jaada tema kirwus
Jesusse Kristusse peräst amen
Dagane ära minnyt.

I. Laul.

Mis te lauki jaijate
kuuli kuldse mäeje.
Mis te läbi minna
kuuli kuldse mäeje
Mis meieje lagunn
kuuli kuldse mäeje
Küll me ei peranda
kuuli kuldse mäeje
Minnas tiis peranda
kuuli kuldse mäeje

Sis kullaga peranda
kuuli kuldse mäeje
Koste pitsa-pis jaiste
kuuli kuldse mäeje
Weri eila Priaps kulli
kuuli kuldse mäeje
Tona ässe Päämeste
kuuli kuldse mäeje
Priaps Kaame wis meki
kuuli kuldse mäeje
Dartuse ~~Kaame~~ wana Kaldale
kuuli kuldse mäeje
Walgest wana suhkapidu
kuuli kuldse mäeje
Kulda küis katti Käwwe
kuuli kuldse mäeje
Läbed jäeje kõlma Käwwe
kuuli kuldse mäeje
Kui ei usi jüe waeje
kuuli kuldse mäeje

Kus on kodu ihena linna
Punli kuldse wärvi
Ühuhanda käänoskeku
Punli kuldse wärvi
Wanja vabi vastikst.

2. Talu tütar

Neitsivene noorsene
Kirju jaikte penivene
Talu tütar tuuvivene
Kellel sina ka kasvid
„Mehel minna kakasvi?
Mehe mõistse mulle
Poisid tuleksse silmale
Kas ja kahad vangumille?
Ei maksa —
„Vangun vene väljale!"
Neitsivene noorsene
Kas ja kahad mäldsemille?
Ei ma kaks —
Mõlemi kivi müüjale

vend

Kõsto maare äärjesse
Talu teeb silma sagedes
Neitsivene noorsene
Kas ja kahad punkusille
Ei ma kaks —
~~Kuldse~~ Junges jäawad
päämäele.
Kesmen vangakvatsi päis
Pütsid pündid jõglusse!
Neitsivene noorsene
Kas ja kahad talu pojale
Jah ma kaks talu pojale
Maa mehele mehele pojale
Talu poeg on tõe kaks
Päält kaks maalmaugu!

III VIII. Naba sõnad.

Kid jaikes ajk unior
Pun juga p. tõi nagu
Aje naba ajamele
Pesse naba pesse

Ülle meelde muan
~~Ülle~~ läbi aastte aia
Nii kimi kui jüts
Nii jaisma kui jain

Sangaste kihelk.
Waalu raahmaja
28/7 85.
P. Koolmeister

1. laul.

Sangaste kihelkonnast. Saatnud P. Koolmeister.

Kui Tee alle ulwe paisi
Waiwa nia naadi hena
Mis tii waiwad waesd lattsi
Kellad it ema lattsi
Saadud 18/I 89.
Taoge niiesse riwas naine (4x):
Kosike kuninga tütre
Zödsiwse linnuwse
Oli siber sinna minna
Oli ommsid ojida
Zirgul siiwa sinna minna
Kalal ommuse ojide
Taewas korge linde minna
Sea sawwi jäle jäese.
2. Ulwe nein laul.
Neitsse noorusse
Mis tü wäed summa kuuli
Päad siina palled
Kas ja diad kirotu kirjao
Wai ka mekka waigesse
Pane kinnas kirotu kirjao

Ame maka malgesse
Kinnas kinstun kirenek
Ame maekan malgeneb.
3. Taki latsi sia lauda
Haste käälte kuuladdes
Sün an kulleja kuram
Sõna wõtkiji ~~wõtkan~~ wõjun
Kes wõttäna nein elu (käält)
Äratä kisk nein kuul, nein medé
Nein eila käält ast
Vaene kuuda maksti
Käälest andta kõlle paari
Säänist loivas helme kõrre
Kurgust kullatu ubina.
4. Üles maitse magamisest.
Raipe rõivaste pihest.
Üles nette pesse maie.
Maka pesi musta neke
Maha ael agamisse neke
Ei jää utsu ütse päälle

Põrma põse saarma päälle
Utsu jäi usu päälle
Põrm jäi põrmandale
Tolm taeve äwe päälle
Reke pappi patte katki
Seitse maie maada maste
Maie põhjani põrutki
Paie kaudini kaimasse.
5. Wihmakene mellekene
Ojakene mu omane
Ära minnu eikes teeta
Eikes teed ma käigume
Märgas teed ma mädane
Ole taeve kon taheme
Ole katka kon ma kuiwame
Ole ela taeve teenu
Weri palki meeri taenu
Kõla ela taeve teenu
Kõla meli meeri palki
Tek ta taeve teenne alla
vihtu.

Kus kuima kunge alla
Sääl taren ma takesin
Sääl kuan ma kuimasin
Wii wihma wenne maalt
Saada aeken saare maalt
Sinna wihma adekas
Palju wihma palleldas
Sääl maal wiis kuimas
Saare maal jam palamas
Orji aida kõrbe nesse
Sinna wihma adekas
Palju wihma palleldas.

Kui kaima taat kerep
annab sean mel das
paide jaatma.

Aum pakkimult

Waalu kool
maja 18 20/XII 88. J. Kaalmeister

Mõis ka Rugsed jag. 579.

Kes pika ema laia, kütse käsi käsi-
nesse, poja pää ümargune? Kuusal.
Wahtras on walget kasva, kahi nõun
ümber käela, pää otsas pisi'sene, jälgu
'ilmas olemaeki'?
Mus ja halja pile ja palja vargel
no laagus pesidalmo paegus? Kirp
Mis nii siis vanmest käiwa?
jäämm kinnas.
Kimmiku käsenikku kümna mäe
küllt päal? Kõrwa
Hambiide'ala ja pure finni ei
ala ja lendas? Kirp.
Mull on helle laulu pun, näg-
nik ja puhas lun. Otsa olen õpetaja
tahtsa une lõpetaja? Kivas.
Rawahsi pawlane kand? nõel ja niit
Liga Jaan mõisamaal pisi
maale korjate näkka?
Titti pi'li Tänatas kare kakan
viile.

sõ'vakas? Kajo waldas
11. Hall' käng auk jällas, Sällas
jüü küllest ja'kkus? Vesi' viin?
12. Wäike walge ker'kukene ei
tija läowe kaotki? vana munal
13 Mun jakks ehk kolm jakka ei
ehk! Pekk, Rakk, Puur.
14. Püan vai mätsa puu madalam
kui ma kain? Suur Tee
15. Ehi pikk ja peenike tõd mull
jämme lühike? Käi'ks
16 Tamme lastukene keik med ei
idane ei mätane? Kõil (keel)
17 Wana mure mukkan muna
nüppuur? Sanna kepp
18 Pi'kene punti'kene kell alli kin
la kinnitakene, es ka wätta mätti wael
es ka kääna muuk rand kinni vai lä
vatsk jio saat wälle? vana muna
19 Se pi'ka joone pi'kk, aru pi'na

aga pi'ng, ehi must wis vas Rukk?
jõgi
Tõtsikun kanga mägi väe
piima jõgi? Nõja
Pi'kene pai'kene kiwine kaa=
kas jällas? Päki
2. Kõs jaut jada pi'kk mulgu?
Sun riist
3. Pini auk pesse paun pi'kk
mulk jõvet jõkkid? Sina kalgi
4. Must kuus mun pääl ei ja kast
ei üll ei under? Sinimyts mari
5. Pääl pinnas all pinnas, ehi
hi hunnas pinnas?
6. Kiri mun, rand ader, käima kaugel
seman? Käi, tulinand, pese.
7. Meil an must, Teilan must
igan paigan ehimas? Pada
8. Must kui kaut, kaut ei ole,
mõtsas kui käng, käng ei all
viele

Long kui Ligi, Ligi ei ole? Sitta pi
29. Kiwwer kõwwer koosa läkeb, ~~mis~~
ninkga peljas mis ja kelad, ma lä
ama ehe kody? Ojo
30 Sõime rielle raielle karwane
kraaks vaala? Kobess pandes otte
31. Wäikene Hans seisab kaina
maa pääl, kulb kübar paen? püh
32 Ü liba, mea juga, mõtsa ku
mere pikk? oegi äigel, käigu, wäh
33. Waba siigis, waba liina pisen
rubiseb kõwwel maailm, keed
ei lää sinna kaugi. reeletu
käskjalg tõi kirjutamata kirja
kaalitamata kuningas lugesi
seda kirja, ja sai aru mis tähen

N.oa. laiw

I Laul. Wangaste kihelkonnast

Kui jo kassivi Kaeken
Maale jo tõsi Maeken.
Lõppe nälast es lõgene
Kaue kalast es kahane.
Siis es ja jo külla maada
Külla latse lammiskleda
Õitsi poisi ei kengata.
Kui jo katte Kaeken
Maalt jo viidi Maeken
Siis jo saie külla maada
Küla latse lammiskleda
Õitsi poisi kengata

Saatnud O. K.
= Otto Koolmeister.
Saadud 18 18/IV 89

(1x)

II Laul.

Endrikuene ivelleken
Ja otsek illast naisk
Poole ligga punäsk naisk
Sai murru ja magaja
Otsi weere aisutaja
Küsta kagatse ringotaja
Es takka pulma patru reeta
Täita, kalu taari teeka
Kuu ka putru ja puruste

Tekk ta taari ja takmatte.
Wellekene naorekene
Wõtune wallast woene katto
Ilma emmata, kana
Ilma pääde päjurene
Ilma sunde juvelint.

III

Laatre mõisa rangi mõisa
Kuratite kaali mõisa
Surnte omeste surma mõisa
Sün jo paukwa paijo malka
Sün jo rõikwa rõiwa latwa
Lükwa liiga witsa
Süst minge muija mõisajeste
Ei jüs liigu liiga witsa
Ei no paukwa paijo malka
Ei ka rõisku rõiwa latwa.

IV.

Kelle küllas jün tullewa (kaitut)
Mõnnego küllas jün tullewa
Mõnnego aija jün algawa
Sün on kone urwikulli
Sia pakka silme sälge

Mulka muago kuppitu
Saina sawiga märitu
Sün ainna sõeguri sullose
Nõutaja nõwe mehke
Selle kone urwikulli
Sia pakka silme sälge
Ei olle murru puile puhas
Ei laasteft lawke
Ei olle külwed kõmenille
Ei ka pillut pipparille
Ei ka sikut sõepille.
Kelle küllas jün tullewa (kaitut)
Mõnnego küllas jün tullewa
Mõnnego aija jün algawa
Sõrde sisse kaemoie
Kiar on murru puile puhas
Puile puhas laasteft lawke
Kiar on külwed kõmenille
Kiar on sikut sõepille
Waid ka pillut pipparille
Kül on murru puile puhas
Puile puhas laasteft lawke
Kül on külwed kõmenille

Kül on pillud pippoville
Kül on Kiisud hingepille.
Kül wõin minna minijast
Kül wäin käända kõllusest
Kül wäin wända welle naesest.

V.

Emakene memmekene
Kükled kaalbu, nui ellada
Mõtsid kaala kullast ollevad
Kana wasule walletu.
Kaab alli ärra kappiteta
Haud alli ärra kallideta
Kaab alli must ja mullast
Haud alli liiwast.

Siin saatan 5 laulu riismeest nui
nad kõlbawat. Siis saatan teise
järgi weel. Ainul on neist
jälle korjata üks jagu ja
korjan weel nui naad nõlbawad.
Õngaste, 18/11 90.
Laatre vallast. O. K.

Saadud 18/11 90. Sangaste kihlk. Saatnud: Otto Koolmeister.

Wanad usso punktid.

1. Kui laps risti tahtse, mähitas enne latsse pealse ihu ümber ramatu lehed, siis peab temast tark inemene.
2. Kui laps risti tahtse, mähib enne waeder oma keha ümber ellajade lõijad ja lamba rauad, siis ollewad latsel hää õnn ellajade ja lammaste peale.
3. Kui laits sünnib on ta poiss-laits, pantas naesterahwa ündruku sisse, siis ollewad temal hää naesterahwa õnn. Aga ta tütar laits-pantas meesterahwa püksi sisse, siis ollewad temal hää meesterahwa õnn.
4. Kirikust laulatamisest wälja tulles ei tohi nad kätt mitte enne wallo lasta, kui läidu rüsta sman, kui nad walla lahkwa siis ei ellae nad kaua kokko.
5. Kui laulatamise ajal saab prut kolm korda peigmehe jalge päale sõtku, siis ollewad walitsus-temad kõen.

6. Kodu tulles-laulatamisest ei tohi wanker
ehk nee pääl istmisse terwki üller tõsta, et
tuul alla lõhab, jüs olla nende ellu naga
terwkil tulelen, et liiguk edasi jo tagasi.
7. Trunk ei tohi ennast palju maa pääl mi
te rõivile panna kui ka laulatusele
lähab, jüs ei kasrawad lambad.
8. Kui koolnud matmo mintas, ja kodu
lähikesen mõni waster tuleb, on ka meest
rahwas, jüs koolep warsti jälle meesterahwa
ära, on ka naesterahwas, jüs koolep naesterahwa
9. Kui matmisest tagasi tulltas, jo kodun
obbene wallu lastaks, ja obbene wõhertas
ja pääd wärawate poole on jüs jowa warsti mat
10. Pääd kooli tüdrukud edimetsel nõdalil kodu
tulewad, jüs andwa ülle jäänos leiba meeste
rahwale jüwa, jüs jowad warsti mekele.
11. Kui pääd kooli tüdrukud edimetsel nõdalil kodu
tullewa, jüs wectas obbene ümber kaijo, jüs
jowad warsti perran kooli ära wiwad.

12. Enne jürripäewa ei tohiwa karjapuisid tullt
mitte mõlsa tetta, jüs tullewad joed karja.
13. Jürripäewal peab nõgloa läbi rõiwa tlusktma
enne päewa tõsemist, jüs-tlusitawad joewe silmad
wällu, et nad ei nõggewad karja manu tulla.
14. Kui wastlest ametz umblemoi nakatas-ei tohi
nõgloa nüdiga ilmoa jõlmeda läbi rõiwa tõm-
mata, jüs ommo käid ammo jees. Kui olled
läbi tõmmanu, jüs tõmbo ühenjoo nõrda
jõlle tagasi, jüs om jõlle hää
15. Kui rükki põimo nakatas jüs lõikatas
kolm peo käit, ja äeritas neidega jõlgoi ja
ütelltakse: mino jõlg terwe rükki jõlg walutamoa.
16. Tüdrukud ja noored naesed ei tohi kõhu pääl
pirtu murdo, nende latsil ollewad kidsi nalka jees.
17. Kui puid lahutas-ei tohi puud mitte poole-
kult kokko jõtmo, jüs kasrada latsil
kiddo keele alla.
18. Kui Ligadele jõglagoi wilja andas-jüwa
jüs minewad Liad marjo.

19. Kui Juha päeval kapstit sürvas, siis jõua tuhk mardikad kapstast ära.
20. Leiba ei tohi ahju lugeda, siis kui ära koolep jäärva lambad irmile.
21. Kui leiba ahjast, rõlla võetas, siis peab pu alg ahju viskama, siis ei jõvad ahju leiba tühj
22. Marjapäeval ei tohi pääd sugida, siis ussi jeva kannad kapsta lomad ära. Marjap. 25 Ma
23. Kui leib poolest lõigatas, peab risti pää le tõmbama, siis on leib jorsa.
24. Kui tuumride vett, aralatakse, ei tohi puum perran olla, siis jääb vaenu ajetaja ette.
25. Kui edimist kõrda kari mõtsa aijas, veeb üits-lehm ümbre karjas ja vedajal on viivi peas, kui on ümber joonud, siis viskab ta viivi kelk karjas, siis seisvat kari paigal nagu kivi.
26. Kui meesterahwa rõivid leiba anume pääle pa tas, siis minevad obbese kõhri ja riiva otsad katki
27. Siis päeva enne Marjapäeva se on Tõõrdla pää val ei tohi haga ega puid mõtsast kodu viedava,

siis tullevad ussid kodu.
28. Kui edimist kõrd karjamõtsa aijas, peab kar ja viits-kodu toomas, siis tullevad ellajad kodu ja ei kadunud ära.
29. Kõtma õõne sisse ei tohi puhka, siis nakkad wõlsma.
30. Tütrukud wisatsid omas sun mõtsamesse wessi jõi nad ehk aija pääle, siis jaisvad nende aun kõrgen.
31. Sanna minnes ei tohi leiba süvva, siis mineval pulmalised kackema.
32. Kui Kuudlapäeval tuiskab, saab kõõdikettri. Sadab lumme saab mesilasi.
33. Kui ummelten niidile sõlm sisse lähab, saab kurat oma paisa üllen.
34. Kui pudru pada keskelt keeb, tuleb näljane kullaline
35. Kui põrusse ümbert pudru jääb, saab perenaises.
36. Kui pört ära kachitu om, siis lasse wett ühenja kõrda läbi jaanna nerrese, ja selle weega mõsse pörtsat, siis laab kerneks.
37. Kui pört ära kachitu om, siis püsti tõrren pur ro kokko siis pane see puro ja rasva sitta ja

kaks wihta päale ühe nöu sisse kus tulleb
alla tetta, siis pane selt se puro palame jäs
tömbo pörs kolm körda tiukiti läbi seitse ja
panne pesta tagasi, jocab ka waesti kerneks.
38. Kui laits on ära kahitu siis wötta usse alt üks
kord wäitse otsagu porri, ja suitsuda ütlesse körk
ümber laitse, siis jocab ka kerneks.
39. Kui laits ära kahitu on siis tee umalist aasta
ja koppi laits kolm körda läbi wahto jocab kerneks.
40. Kui usji hädu inemisel on, siis mäki käits-kohta
nondu et mulk sisse jöäb, ja koia käitse ots
üllest poole ja lase kaigel kolm körda läbi
tiukki, siis kaowad hädu ära.
41. Kui latse leiva mätke päält söva, siis
kaowad neil nii suur kätt.
42. Kui loulatama lähad ei tohi kätte käis
süwa, siis jowad lo ahnes latsed.
43. Kui jallaga kuld kohendab siis tiukkisse peni purema
44. Kui sul mees ära kaob, ja mahmaa minka
siis kötta mehe kübar ja panne puku ja

mine tee oru päale ette, jowad waesti töisele mehele.
45. Kui äkklidega üle murru ehk kaija tee lähad
öesse, siis jowad lehmad el äkli ehk porkk waskad.
46. Perrametse wihaga nellaga pruut ennast wihte
wötku üits tiutruk ka wihi ja wihtaga ennast
ja wiega kolme tee oruse päale ja lahku ka
ära, siis jowad aasta perrast mehele.
47. Kui laulatamisest kodu tulleb, siis lautatas ka
ma kask usse ette maha ja köpletas pruut kolm
körda päale, siis jowad edimene poig laits.
48. Kui puid nõesterahwas laitwa päivi ohjo ehk paralla
pandas, siis sünitawa nad kaaris päide latsi.
49. Kui töise inemese kuri silm üle sinu ellajo on
käinu, siis wötta tulle innemese oenum ja anna enda
ellajoale ka jeest süwa, on kurja silmu kaenine kadunu.
50. Kui puder ära körwenu on siis wötta ümbruku
ehk ommo aud ja keeruda kolm körda ülle pea
nenda et keegi ei näe, on körwenu mooga kadunu.
51. Kui rehkas perran wiad kohl on ära ribuku
siis pölgwa lamba pojad ärra.

52. Kana ostes ööangul pandas iga üks inimese
jaoks üks terra juuda laua päale, ja lauteste
valge rätt üle, aga hominagul käedas selle ja
ga joola on ära salanu kaotab sell aastal ärra.
53. Ellarjapäeval kätselasse käsi suured nanaik
siis kasvad üige suured kapsta lehed.
54. Kui ellarjapäeval päod puitasse, siis poiad
mardikad kapstad ärra.
55. Kui tüdrukud jälli päite puid lahkus
siis jaavad temaga litsi.
56 Kui lehmal lupaine jälga käib, siis võtta ter-
re leiva pätsi- ja löika otsast tükk, sell tük-
kiga tõmba lehmal ristitimisi kolm kõrd
üle jälja siis löika see ots- kolmes kattke
ja anna iga Neljapäeva õhtul üks- tükk
siis on kolme nädaliga lehm terve ja ei
tulle lupaine ennamb.

Sangaste kihelkonnast Laaneres.
18 21/II 90. Otto Koolmeister, inne. 0.

Sangaste khkr. Saatnud Otto Koolmeister.
Saadud 18 31/III 90.
(6x).

Kana uste punktid.

1. Suure päeval piab linged lahtma, siis kas-
vavate pikad linnad.
2. Ille amme jaksu ei tohi jahu kallata,
siis ei olle jahkus jaksu.
3. Kui enne päiva käänagul kapsta saava
ära istutut, siis kasvate suured kapsa päad.
4. Enne jürripäeva ei tohi tõiste kallu minna,
siis kaotte jäält tallust mehitse ärra.
5. Suure reede enne päeva tõsemist korja lase,
siis lõivad paljo tsirvu pesti.
6. Kui ema last toitu aastat imetab, hendaa
ei kolm suurt nelja päeva, siis jaavad naised tema
7. Kui pengi jällile maha viskab, siis kaotab
viisi ema ärra.
8. Kui penni päru naarab, siis naarab
omal mult lahki.
9. Kui kaskla päeval lumme jaatab, siis
jaavad palju marjo ja ubbinet.
10. Kui laits eitab, siis annab vanaroosid rohkes.

11. Kui tüttrek tütarlatse nõttab ümmelkoiss
latses, ei saa sis mehele, kui poig latse,
sis saab autta mehele, ja saab temal edim
ne laits poig laits.
12. Kui tõmmispäeval päeva paistab, sis on kõä
rne aig; kui päeva ei paista, sis ei ja ernid,
ja om sel aastal nihmatsed ajad.
13. Kui kure sügisel kõrgest liibase, sis saab
nägga sügavt lummi sel talvel.
14. Kui puulpä (laupäew) pera st päewa lähmi
nüsse, sis saab perran rähemb püma.
15. Kui kewade õige warra ärra nüä ligusse.
sis saab kuiw suwi.
16. Kui kuu päale sõrmega näitab, sis
mõdaneb sõrm maha.
17. Kui penni aina süü, sis nakkab nihma sadame.
18. Kui wareste aid saiasse otsan omma
sis nakkab nihma sadame.
19. Sawel kari karkab, saab kolmandal päewal
20. Sügisel kui kure koda läwa ja üttes pukku

ära esise, sis saab nägga kuiwne talw.
21. Kui poig mees ja preut laulatama lähwa
sis peab nel raha karmanin ollema, sis
ei tullewat nel kunagi raha sest puuru.
22. Kui kolme kuninga päewal lumne sadab
sis om kõä marja aig.
23. Kui sunst süü maha sadab, sis tuleb
mälgane nälaline.
24. Kui silma sõnasse, saab iwwa.
25. Kes oma armuese nätta tahab, see
wõtku üts laulatamisse sõrmus, kui
meeste sahwas sis meele, kui naesterahwa
sis naese sõrmus; pane ütte õlleklaasi
sisse ja wahi ütte pukku sõrmasse päale, kõrs
wale ei tohi mitte kaeda. Kui näed et arma
gene sul kõrwal saisab, kui kaugel sis ei
ja. Sedo piab talwiste ehk waste aastapaeva
päewa ärangul tegema, et ütsigi seltsis.
26. Wõtta üts mänd kaardid, nelitse üts
kaart sea sugasse karra meisugusse pruti

ja tahtab. Loe selle kaardile iets kõrd mee
essa palve päale ja äitsi kõrd alla, siis
pane omale pää alla kui magamas heidad
peab kolm neljapäeva ädangust tegema.
Kui siis näed et ja tütrukk jäl kõrvale heid
heida ja tahab, siis jääd omale maiste, ei
heida ta sulle kõrvale. ei ja siis.
27. Kui tulli pilli ajab, siis jääb waesid laffi ihm
28. Torre pühkimen purre tagasi läät, siis
tuleb küllaline.
29. Kui peni wäkkerdab, jääd riina. ker näeb,
30. Kui ko ousst tahab wälja joita, ja enne
joitu alustusst kohone anda töstab, siis
tulep tii päält tagasi.
31. Kui kurk kõrisseb, ja ad riina.
32. Lihaheitte peab wegi ära heitma
33. Kui pihlakse wittaga elajale lüüd, siis
maknas elbai wero kujuma.
34. Kurrijäeval teritas ahnega kui mõtlen, ja
palotikes jos silmas ära, einäe ka karja.

Laulud.

I. Wellekene noorekene
Kui ja nakkad maiste wõdma,
Kuhju minno kõrsile
Mina tunnen tuima neio
Etwagi alva neio
Tuimal omma uule tormi
Wihatsel silma wesitse
Tahatsel pale punatse
Laisal laia särgi jälle.

II. Läen kunsse, kunse nõrku
Pihu laulsi pihla nõrku
Lisasi laulsi, silda kõrku
Es ma käu kätte saasi
Es ma pikku peio saasi
Käuse tiisi nätte rätti
Pihuse püsi pälleresse
Lissaskise siidi rätti.

III. Omakene õlle õlle
Klemmekene õlle õlle

Kaswi karjoi olle olle
Kadu aiga olle olle
Kas om walmis olle olle
Kaska jaoki olle olle
Kas om raken olle olle
Lehma jüüsi olle olle
Pistetu olle olle
Penni jüüki olle olle
Wares üttel olle olle
Karajane olle olle
Trak üttel olle olle
Tõja kadu olle olle
Kaarna üttel olle olle
Kaitsa rastu olle olle
Teder üttel olle olle
Tü nii kui kunner olle olle
Parts üttel olle olle
W Paras aig olle olle.

IV. Lihaheite linge laul.

Liveldes, laveldes linge lauge

Nü pienad meie linna linge lauge
Nü pirra kui linge mäe linge lauge
Lükki ulgan ukinille linge lauge
5. Mäe päälle pähelille linge lauge
Ulgan olen ukinil kää linge lauge
Mäe päal pähelli weerre linge lauge.

V

Oles ma eila jõe äärun kaske
Oles me mane rõõsun kaske
Matti jaru kaske
Külumitta kitse upse kaske
Elsin atra aukumaie kaske
Kirewere littor kinnumaie kaske.

VI

Penni ei kunle pilli illu kaske
Kas ei kunle kaske ellu kaske
Kuri pilli pitsitanu kaske
Käsi lase käkistanu kaske
Jõru õlja umistanu kaske.

VII.

Emarene, memekene kaske
Tule wäljo raema kaske
Kas om minni meeliline kaske.

Poja naine nallaline kaske
Kas om fuger foverille kaske
Foras vii pangile kaske.

VIII. Ema laulab vaske.

Las maha, las maha katsa kaske
Kas om minni meeliline kaske
Poja naine nallaline kaske
Foras vii pangile kaske
Fuger meie foverille kaske

IX. Kui ja näed meie kuda kaske
Ellorsja mäisa poistoavas kaske,
Vae ama forki fülu kaske
Kobiste oma kaska nolga kaske
Nein wallus wahtindi kaske
Nein raual kaemaie kaske,

Otto Koolmeister

Valk 28 März 1890.

Langaste kihelkonnast pärit.

Walga linnast.

Laulud.

Saatnud O. Koolmeister

Saadud 18 24/V 90.

I. Ema laulab kui minni meeliline. (7X)

Om kül minni meelline kaske
Poja naine nallaline kaske
Foras vii pangile kaske
Fuger meie foverille kaske

II. Ei olle ema le meelline.

Ei olle minni meeleline kaske
Poja naine nallaline kaske
Kegge keda kja anda sirgunema kaske
Kasfi anda kasumaie kaske
Penni anda pinkendama kaske
Kui om kjigo sirutama kaske
Kui am kaks kastrotama kaske
Kui peni keda pinkendama kaske
Sis fuge minu foverille kaske
Pange minu paari alla kaske

Kana usso kuhtsid.

1. Lauks päeval ei tohi kuld nelke ahju panna, sis om sel aastal palju tulekahjusid.

2. Enne Surripäeva piab ülts-ast (sing) ära lämma, ja pää ottast ära lõigama. Kui juvel ast-ära pand sis selle päärga rajutama jaa kohtust, sis jaavad perves.
3. Kui Surripäeva hammingal ia jäädelajide rechte ei tähtsamaks, sis tõmbab selle iage ülle ellajade sis ei mahha juvel parmud ega käärilajed mahha.
4. Kui kaugast ülest käneres sis piab se pun kellelle rääkma ärge rutta wõlgi sisest wõlgo tõmbama, sis saab rutta maksma.
5. Kui linnu külluine mintast sis peab külluja kohn mulla künni wõtma ja ülle õla jälla taada wiskama, sis ei jääa roosle mitte linnu ära.
6. Külu misse aigu ei tohi mitte külvi ainumes jällele panema, kui kui misse rahel wahed ehk lähetuse ajal piab iga kord kummuli pandma muidu rehitsema ässirku semmed

wälja.

7. Kui jahi päale tähad, sis piab kuradjala wälla minnes kolm korda risti tegema, sis om hää õnn.
8. Kui tahad et täine midagi ei saa, kui mõne loma päale lased, sis piab ütlema, päss pende, kui laud kaua jäägu taaramaha.
9. Kui püss käsi ei mõtta, sis piab ütlest ast (sing) wõtma ja püssi sisse ajame ja wälla jälle lasta tulla, sis om ta hää wõtma.
10. Kui kallamehhe kallu wedaze sis ei tohi sedda purre mis noaraga wälla tullek, mitte pagasi wissata, sis ei anna kellad enamb kääle.
11. Kui tõisele leiba laenad, sis piab päält ottast ülts külluge ära lõikama, sis ei anna leiva jälkeu ärra.
12. Enne Surripäeva ei tohi mitti paja jallaga wallan kändi, sis naaberad nõia kunstist mahha. Kui päid midagi tahtsab tetha.

13. Mõra kohasel ei tohi lastwa piddi pu
perra panna — sis sünitab, ko poija
tõise pääge.

14. Kui aida tüd sis pead witsal pelle
saiba paari nimi kõitad otsast tükk
mahd ragune, sis ei pääse wana
kuras witsa wahele.

15. Kui kukja alustetes tegema si
pead masterachwas edimetse ässa
teie ainor pääle panema, sis sawa
ennamb lambaid, — kui meestera
wast sis ennamb ainad.

16. Kui kukja otsast kõitis mata
tõmates ja kõutse otsa wälla poo
lest sis läheb nälg mõõda, aga
kui otsa sisse poole sis tuleb nälg.

17. Tänni, Taomaja kündla pää
wad reedesse tõsta pääd, kui mis
pääd sis sest wälja wõetas, sawa
tõsta pahta wisatas, sis ei tule
wad tõigadel midagi hädas.

Saadud Augustil 1888.

Saantaga
20. Augustil
1888.

(Vt: R. I 2, 55?) (IX)

Armastatud õp. Dr. J. Hurt!

Nagu arv andsid aja lehtedes tunnis-
tawad, on Teile mitmalt poolt wana
wara saadetud, sis wõtsin ka mina
nõuuks mõni wanna laulu korjata,
ja saadan neid mõni Teie nätte.
Ma olen neid nõnda sõna sõnalt
kirjutanud kui nad wana eide
suust wälja tulid, ja loodan et
Teie saate umbrohtu wälja kitkuma.

Armastades. Peeter Rosle

Sangaste kihelkonnast.

Laulud.

I

Melles sün maja mõdala,
Roogu rõstatse rumala,
Hõlgi hõllutse kõtkema
Ees sün sõnnuja sulatse
Norutaja noore mehe
Päämutaja palgalise
Ole ei põnuja palata
Norutaja noore mehe
Päämutaja palgalise

Pikut siin 2. pere meie siidi
Pikut pere naise siidi
Tandewa tanuta tarena
Ilma öda mudienna
Las mu kaialas waadata
Kas am pengi piiman mästu
Lawwa laasin kirjutada
Kas ämm ehke niku aia
Kas am wiesi wismap aia
Kas am kõrgi kõrsilse katusi
Siin am hää äia taoli
Siin Ei hää ämma taoli
Pedajatse pein pengi
Tradajatse kaasa lawwa
Nesitse minija taoli
Tarwis minna siia talule
Siia minna minijas
Siia tulla tullawas
Siin am pengi piiman mas
Lawwa laasin kirjutada
Siin am ehke niku aia
Siin am wiesi wismapaia
Kõrgi kõrsilse kattuse

W II 3. V par. 549.

Weli hella welleken
Takit puusta maista leta
Lepa pakust lepilada
Tamme pakust takuda
Kulda panna palgesse
Hõbedad iku ilusse
Lätsit kullaga magama
Hõbe hella hingama
Ei no kulla es käsela
Hõbe hella es tee hel'
Kullad waja kolme aasa
Keelekesta, meelekesta
Ei hella hengekesta
Hummal hulkes pajuna
Kõki kärkis põlsaenna
Tule siia noori meesi
Wii mu kotikа kadesi
Pane parre weere päale
Sae sängi tuhho päale
Sis saat kotti kapikida

Sis saat 4 tasku taalerida
Pungo pooli rumbelida
Sis so astad nuwe naise
Ostad nuwe, saat paremba

III.

Läämc kiita kohale
Lääme walla wahele
Kukume küla kohale
Waagume walla wahele
Küla ei kuule kukkumist
Wald ei kuule waajumist
Kui ma ei inga itlemaie
Kui ma hanka arwamaie
Peesin säus pildumaie
Kuningas jääs kullemaie
Sõda jääs serbi seisamaie
Wäg jääs walutamaie
Lipu löüwa lendamaie
Hõbe mõõk jääs mot temaie
Nende kaste kaste päale
Weidikese wiis päale.

IV.

Kül ma kaulas, kui ma kastas
Kül ma kuskus, kui tahi kõrs
Pelga sämuft säma tawad
Pelga kauluft laidetawad
Hõõlist häki tettawad
Kuijast käänelettawad
Ei ma ei käigu käänelden
Liigu liia laitalema
Ma kül käigu käändiema
Liigu linna kodkema
Nunda kül käigus könelleja
Kui kül käigus kõiwa mõtja
Waljus ne wana seedaja

V.

Ole ma heli ennitse
Kurku kulda minnatse
Ära minu pettas pilli häälo
Hõbbe kannelo kõmina
Wenelaste wilos pilli
Suurte jaoste sarwe pilli

Ava wüdu häälekene
Ära kunne kurgukene
Anige käte nein häälc
Nein häälc nein meele
Ammus neid ju häälc astis
Häälc astis meele saie
Häälc and ära ta häja paari
Lõõrist läige helme korda
Kurgust kullatu ukina

VI.

Kuuli kadun ma kalina
Esa majan ma madsina
Mes jääl kadun kolistc.
Kadun müüdi neidsite
Kaubeldi kadu kaupsida
Emakene emeskene
Esakene Kaadikene
Enne müüme müügi tuki
Kaubel nu kalo oi paki
Enne kui müüsit tüterieda
Kaubelit kadu kaotada

Ammit kalwale vahale
Kurjatule kapikule
Enne jäi nein kapikule
Kaku kattele vahale
Nüüd ei ja jäa vahale
Tuhandile tuhandile
Kurjatule kapikule
Nüüd anno pida jangatud
Täis pida jangamata
Anna kuus kullatud
Täis kuus kuldamata
Anna wiis witsatud
Täis wiis witsamata.

VII.

Peremees peret kaguji
Perenaine pillutemas
Veet ta känga katalema
Wana pastala jaana
"Öö" jöö julane meesi
Väri näri näidsik naari
Kui jaat kurjale mehele

Kui pani puida vaiu maie
Halb pani hagu wedama
Ilu kõtu müdat haina
Aru kõtu ajat kaari
Ilu jääs haina kaari päale
Puna jääs puu juure päale
Ilu kõtu müdat haina
Aru kõtu ajat kaari
Ilu jääs haina kaari päale
Wägi jääs waer witsa päale

VIII.

Kuul on hulka neidusida
Kiri hulka mõrsusida
Sa ei hulgast laulasida
Kui mina ei ees ei ütle
Et ses laulge laisa neiu
Weeretage wirga neiul
Kui te ei laula mina laida
Laida laisale mehele
Pikapuu palutajale

Witsa kirtsi jaadusele
Kõrdsin joo, kõrdsin jaanilas
Kordsi pika pengi päälta
Kordsi loira laawa päälta
Kats tal nätte kamu päälta
Wiis tal sõrme witsa päälta
Kelles haiat, neiu noori
Kelles haiat hundijäari
Haiat hundsada hiilatse
Haiat madude maratse
Hundsa sõõra, i hiilatse
Nas sõõra, i maratse
Haiat äia karwiersa
Haiat ämma karwiersa
Kiri kurja kuulutada
Nas närwa nõõgutada
Kui sinu äia hangutase
Kiri kurjaste kõneli
Nas närwast nõõgutase
Kost ne äia hangutase

Wai ne ämma ta haugutase
Wiis kerjakse Kuulutase
Nas närwä nääguta se
Käiwa mu läbi südame
Wakkuse marjat kolme körda

IX.

Lätsit naista Korjuela
Lätsit juurile Talule
Kuitju minnu kaasella

Mina kunne kuima neen
Tuima kuljaku juurse
Paha ne pale punatse
Laisal ne jala jämeda
Wirpal neiul seise pika
Kena neiul keere kahle
Kahla kattese wagula
Kätti kümme küünarida
Lätsit naista Korjuele
Lätsit juurile Talule
Ilusaile haanile
Körgeile kattesile
Säädeti se säädeti se
Säädet se Jõe lihale
Katteti kana munale
Wärskembile wäisemile
Wüdi aita mu magama
Paole äöde ma magasi
Täise paole kullelle
Kas kuuld nein kuke häälta
Aranes ilma helita
Kuke lauli nein es kuule
Öösne es ilma helita
Säie se hommiku tulema

Hagu aita paistu maie

Jumalaga neegi äia
Jumalaga neegi ämma
Ei ma enamb jüa ei luke
Omma jalga jüa ei pista
Olgu aiga, kui ma aste
Olgu kunni, kui ma tule
Olgu täisela juurele
Kjastele kolmandale
Kui mina jälle jüa kuke
Omma jalga jüa piste
Lätsi wäikse talule
Kangemile kattesile
Kasalile rästaile
Säädeti mu jaadeti mu
Säädeti jõe lihale
Katteti kana munale
Wärskemile wäisemile
Wüdi aita mu magama
Paole äöde ma magasi
Täise paole kullelle
Kas kuuld nein kuke häälta
Aranes ilma helita
Nein kuuli kuke häälta
Aand ta ilma helita
Kuke lauli üle körve
Nein jõgi läbi jämmi lauda
Kais läbi karja lauda
Ots ta wälja koberste kaowi
Säie se hommiku tulema
Hagu aita paistumaie
Hakkas muld hal eelema
Wesi kõrki weere maie
Laine pöörki laskumaie

Terti äia esarsa
Tereti ämma emarsa
Tüdi hella wellokene
Nadu sergonna põsera
Nüüd am tanni, et matule
Nüüd am eiga, et ma ärla
Olge toisel päivale
Sis mina jälle siia tule
Siia jalge siia pista

Kon am hulka neitsida
Sääl am tolle kiliva
Langa täimde tegina
Kon am hulka paegsida
Sääl am kirwerte kiliva
Sääl am wäitse wälkumm

Sangaste kihelkonnast.
Saatnud Peeter Roose
Saadud 18 30/V 90.

(7x).

Armastatud Doktor!
Tlle mõne aja alen jällegi natuke
wana wara leidnud, ja saadan Teie
nälle seitsmendat korda.

Armastaja: Peeter Roose
Sangaste kihel konnast
Soontaga wallast

Sel 26 Mail 1890.

Wanast pruuki seest.
16 Kui tahetas teedoo saada kes tüdruk
täiste seest enemine mehele saap,
sis pandas ega tüdruku jaost üts liha-
kuus maa pääle ja kutsutas peri man,
kelle jaost kuus peri kõigo enne ära
wõtab, sis tüdruk saap kõigo enne mehe-
le.
17
Neljä päiwa ödang peetas pühas.
Wana aasta ödengu sulatadas tina,
ja lastas sis wette (kutsutas ännu wala
nimest) kelle nimel walatu tina wees
kõige haralisemas kääp, selle saawat
kõige pärem ämm olema.
18 Tännis päewal siiwas sea kõrwa
kümnes päewal siiwas sea külge.

Mõni pruuk wana usku.

1. Kui piod palas ja uidi-kate haralt lääp, jüs tulep pale kuulega külel
2. Kui Jõulu ööl elaw jäne: kimi pu tas, jis läbab jee jäner kulla tükis
3. Kui lina rabajal lina lew silmil lääp, jis lääwa lina kallis.
4. Kui pühu tombajal suits Kjõri, o jis saap ta wiina
5. Kui Kjirgu pojale hambaid näide jis jätwat Kjirk pesa maha.
6. Kellel jõuk kurku lääp, nii et la kutus päält tulep, se peab wiind ehk pesa jaama.
7. Neljа päiwa ödangu ei tohi mi kedrata; kui seda tetas, jis hädem lamba ära.
8. Looma wilja, naga an lina, kap tid, enid. j. n. e. ei tohi pöhjä tuu ja tetta; kui seda tetas, jüs ta ei kaswa hää.

9. Kolmapäel päiwal ei wõiwa kapsid istutada jüs ei kasiwad nad hea.
10. Mõisp päewa tuulega ei wõiwad kapstaid külida ega istutada, jis jaawad mardika neid ära. jõõma
11. Kui hobest walla wõetas, jüs peab hobene enne kaustu paalaff ära wõtmisp wehmerde wahelt ära wetama, kui mitte, jüs wäsiwat hobene ära.
12. Kel peni kutsikal muust kurgu lagu am, sest jaawat kui peni
13. Kel Kerraw kukku lun, selle jääp jusi ära.
14. Kes magadeb iha Päiste ees (päe) magab, sest jaawat jällegi kui peni.
15. Kui warsa jündmisel päid pöhjа poole ain, jüs jääp jusi Kerraw ära.

Wanad laulud.

1. Aja mõtsa mäisa karja
Mõtsa liigu liina karja
Soo suure ihroa karja
Palu pika papi karja
Sõõ kari, kan ma jõõda
Laku kari, kan ma laja
Sõõ seda jõõdi haina
Laku seda locan haina
Seeni kui kasvas karja haina
Muhe-nesa mued haina
Ahu-nesa angerpürsti,
Pihu-nesa pilli rooga.

---

2. Hanse kene vellekene
Näed näin, kaulit kulla
Ojan jooda uhtawata
Mõõan jooda mäskewata
Aijet mane halli ruuna
Liigutit ja liina-lakka

Näigutit ja kõwi suuna.
Os ne näin mulle tulla
Kabi käpa mulle kanduu
Mul on uhke uibu aia
Kadaliku marja aia
Laid oli täis lambaida
Katsi lauta kandewida[1]
Sea sillana mannale
Warja wõrkwa wõrendikun
Sai näin saaneus
Läje näin jäänenu
Laut oli täis lõina wetta
Katsi lauta näiun wetta
Sia sillana mannale
Sai wõrkwa wõrendikun

3.
Hanekene emakene
Käista õoa minu uni
Hagaja ma Kari-mäel
Sõne lilla sea ala

[1] kandewida, sea on tehm

Waha lilli waie"ela:
Kuues kasvi kesa läwel
Tamm kasvi takeläwel
Kõju kasvi kõlbsa läwel
Haab kasvi aida läwel
Sarapuu kasvi sama läwel
Wismapuu kasvi vll wõõres.
Tütre kesu noorekese
Kuu seest sinna kaf tas
Wismapuust sul wijas wiina
Sarapuust sul Jõawa õija
Kõjust kõlbsest kännikotas
Tammest tarest tarilsitekas
Haawast aidast ehitetas.

4. Mellesi noorus noore mehe
Mellesi kurwa nõrge nõbara
Selle noorus noore mehe
Selle noorus ~~noore mehe~~
Selle kurwa Norge nõbara

Selle kesa ka sinna kesa
Mäe külgi mänge kesa
Tammaite tandsu kesa
Kari sei kabe kesa
Mäe küllest mänge kesa
Tammeäst sei tandsu kesa
Selle noorus noore mehe
Selle kurwa Norge nõbara

5. Memmiekese õnaken
Kas on karja kodutõjar,
Läki kodi kolmekesta?
Ilte nüüd nelläkesta.
Kas on walnis maa ja õiar.
Lopu pela kolma jõudi
Õra kettas härja sõki.

6. Ille mõtsa ussi žiga
Lõse mõtsa kaisa mõtsa
Missa kaswas kõtsas keit
Paise (tudrute) ossa ja magesit.

Kumbes teid ka alla Rusi'
Poisi (kiuvus) sinu likes Rusi
Jäi ä ja noda Kündama
Tare päale Kahendama
Aja otsa äigutama
Koa otsa kuivatama
Küda päale ripsutama

7. Kuku kuua käoxene
Lauta laane linnuke
Käge Kuuki kuuli nõrra
Pihu laulja pihla nõrra
Osne käo nätte tulle
Osne pihu peiu kulli
Käoki es saanu nätte vaat
Pihuki es saanu peiu päalle

8. Mari marja saar sinne
Tandawa Tandi Tarwasta mäele
Alla sinu päng all jõäru
Põlli alla wala da

9. Wii wihma Wene maale
Aja oge Harju maale
Saada sate Saare maale
Wene mael wili palas
Harju aida nõbenesk
Saare sauna lägunes
Aia minnu likes keku
Likes keku linnu kesk
Kalliki Karja katsekesk
Ei ole terre kon tehene
Ei ole kolla kon ma kuiwa
Mõisto I. pd.

Maa mulla täis, Kõik wahtwa taima poole põua Kõrs
Saarik sais sauna taga / Kanga wõllar
Neli and, neli kand, kats Koera kaigak ütspõrma piitsk (Lehm
Kuum kiwi aid all / Lehma udar
Murta pääga poisikene lät lauta aja wee
wõi sinu wõlla / Korbiga kiputes ahjuk tulep
Lastuke tare läwe een, ei kidene
ei mädane / Keel.

Laul. 1. Sangaste kihelkonnast

Kuu tõsse Kuramaalt, Saatnud:
Aju armas Arjumalt, M. Lepp.
Päin Pärna läte est
Ne essä, ne emmä. Saadud 1889 VII.
Ne fõsatt fõrme fuuru,
Kelle wije päiwa wannu, (1.X)
Kelles fõna Rõnele,
Kelle aja armu puttu,
Kelles marja maasta wõlla
Kelle Korja Korwi täiwwe
Sõjar läits fõjamitele
Keli wõtse wihatse naise.
Prüdi laul. 2.
Mis ja: pelgäd minu pea,
Kahitsed ja minu Kaasa?
Et ma perut ja peenikene
Tina rinda liliukene
Õppe rinda õhukene,
Minu Kittus Kerikun
Minu aun alterin.

Raastamine. 3.

Ratteckene Hölfekene Raske Ranik
Arä ikku illuft miist Ks. Ka.
Jahku tarka miist Ks. Kn.
Ilma rais ihu siüja Ks. Kn.
Werrew mis ivexe puja Ks. Kn.
Müst om meesi mõõdusemp Ks. K
Tinne Tõnnas tulusemp Ks. Kn
Raba sa arima Ks. Kn.
Tõnnas Randu sa Rasuna Ks. Kn
Saie meesi Kui muileki Ks. Kn
4. Saie Raaja Rannike Ks Kn
Memmekene, emakene Raske Ran
Tule wällä Raemaie Ks. Kn
Raemaie, Ratjumaie Ks. Kn.
Ras om minni meeleline Ks. Kn
Meeleline, Reeleline Ks. Kn.
Ras om paras pangele Ks. Kn.
Kai om tukew tõõverile Ks. Kn
Küll om paras pangele Ks. Kn

Küll om tukew tõõverile Ks. Kn.
Tel omma Rindju Kui Reveskiwi K. K.
Raie Kui raawapäitsi Ks. Kn.
Seere Kui seebi tükki Ks. Kn.
Tuhare Kui pilli tõru Ks. Kn.
Kuija Kui niidse Reräi Kas. Kn
5. Kus es tereta lauleti
Mine müüda mürgi tükki
Käi Kaewelt rawa Kangi
Kui sa es tunne nii tereta
Ega anda Tunnual appi.
6. Ukke poisile
Toia nahka jõudi teeda
Rammar Karguta õõesta
Mõttel näiu nägemaft
Kappu Kulla Raemaft
Näiu es tunne nägewas
Kappu Kulla Raewas.
Küppär pään sull feidse faina
Ame ilma arwamada.

Ralfa ilma Raemada
Rae mõlfa puie päälle
Waata laane latsou päälle
Kui sa ukke poisi päälle.

7. Waese latse laulu.

(1.) Emä olli ei mäletä
Esä" ollnu ei ma tija,
Kas mu tennu tedrekene
Wai mu munni muda kuwil
Wai Ra audnu ahka lindu
Täi ma maha marja suuru
põrmatule põlwe Koru.

(2) 8. Emäkene, memmekene
Enäump waiwa näit sa minusta
Kui su muista tütterikste
Üü istet ülewen
Päiwa istet pähilsen
Kistu tuli ei taresta
Walu waewawneeista.
Weit iks ällu ainamaale.

Pannit ta Riigu Refet muru
Pannit ta pardsi ällutama
Suwilindu liigutama
Pardsil olli pallu sõnnu
Suwilõnul lija laulu
Sääl ma latsi laulu saie
Ullukene sõna oppsi
Mina laisi laululine
Põie sõsar sõnaline
Kolmas Rulla äälleline.
Kelles maja sin madalan 9.
Kelles nume ussa assa
Sija pahe tsilge tsälge
Sin on suikuja sulaf
Korutaja noorenike
Selle nume ussa assa
Sija pahe tsilge tsälge.
Kelles nurme sin nurjatu
Killä wigalidse tõu willä ädälidse
Sin on Ründnu Rühmä sälgä

Äestanu äglijalga
Selle põllu põdelidse
Tõu roillä roigalidse
Kui mõtsa ainule minti lauletc
Tjirista, tjirista tjirbikene
Tõlista Rõwwer rawwakene
Läbi laane läämc lauldcn
Telle laul jin ette jõwwap
Selle peigmis mütsi ostap
II. W. Müraku laul.
Jvo, jvo jovnimani
Jovnimanist jai müraku
Müräkust jai moderpilli
moderpillist jai pübuna
Pübunast jai piterfelli
Piterfellist jai jõmera
Jomerast jai jovlawakka
Jovlawakkast jai walumaa
Walumaast jai wikkakaari
Wikkakkaarist jai Rabuna
Rabunast jai Kalgimõtsa
Kalgimõtsast jai mõrsja
Mõrsjast jai mõrupulli
Või mu emä või mu esä
Või mu jada jajamiist
Või mu Rünnu Külamiist.
Lähki teeda triüs tribulist
Maada marja warrelist
Tres jääl mulle wasta tulli
Talutüttär tammekene
Terepeegu linnukene
Kulla Kanni tel Käen
Õppe pikkeri peen
Tõrjas maasta mäsikit
Ligi maada linnukit
Tulli wasta wana meis
Tere näiu noorekene
Tere Kabu kapekene
Tras om meeli mulle tulla
Wai om meeli mule minnä

Kai om meeli mu wellele
Mis om meesi sinu weli
Minu weli Kalamees
Kalamiis läits Kalale
Liis sälgä surmasärgi
Ma läe maa Künnäsäle
Künnäsäle Külväsäle
Latsi motsa ommukult
Ommukult vaatset
Kuuli Kolmi ikkevat
Emä latsi laulavat
Mis ja ikket näin noori
Kahilset ja Kabu Kulla
Kas ja ikket ehtimit
Kai taht tõisi võivet
Ei ma ikke ehtimit
Taha ei tõisi võivet
Sikke enniit elukeist
Kaimiit kasu põlvekeist
Mis mull enne ellen olli

Kasupõlven Kasuden
Olli ma Kui uppen murul
Käuvve Kui Käbu Külän
Ulle lätsi uikuen
Tarre tulli tanjen
Kui ma saise peigu Kodu
Kiirdu peigu väreen
Sist Kaise peigu emä
Takkast Kaise peigu tadde
Joba ummer meil uffen
Taru pakku tarre kuudu
Oda, oda nun, nun, nun,
Konas sii ummer unnes
Taru pakku tasanes
Kuiva Kovriku nõjal
Toari Kalde Kaldesen
Usse lätsi unnaten
Tareft tulli ikken
Maagasi ma marinäen
Sininime siän

13. IV

Kahaninne waijen
Näi ma unda maaten
Tõista unda tõusten
Emäkene meneRene
Mõista ärä minu uni
Kunsi Raswi Ruadel
Kaiwa Raswi aidadel
Koore Jaare Jannadel.
Tüttärlatsi linnuKen
Armas latsi AnneKen
Sinnu ärä wiidenes
Maja Kunjes Ruadel
Maja aawas aidadel
Kunjes Rosja tuleme
Jaares Jamman wihtumen
Kaiwast aidast Kõndimine

Kana sõna.

1) Kos Mustu muhu jättwõi Armi
ona ameti.
2. Kes warjan wõttap ji wanan piäp

3. Kana naine iKs laste rõõm wana
miis, Kui wankri rattas Kes aidwaren
wedlep
4. Surm iKs nop nobeit, Käp Käbet
wana elÿKi wiäp perrä.
5. Kel jalg Kõnjatas, ja Kiil linjatas
6. Kel jun lämmi jell perje Külma.
~~7. Kel jala pohsini wäega jel jun~~
7. Kel jala polwini mun jel jun Kõrwuna
wäega
8. Ji tüüd Kui lennätas jüü junk
Kui jüllatas
9. Kos punkt poig jaap, wõi lamme
lastuft laits
10. Exdimine tüttär wõjõs ema tõttu
mikele, tõine tüttar jõjara tõttu
Kolmas elÿ ona tun teu tõttu
11. Alasti pallas nattas ärä tükja Kõttu
ei näe.
12. Keefi ja tuli ei wõi walgustamata
jäädа.

(tähendas: nimelt Rui prunt, peigmiche Rodu wiidi, pidi lenna tulle ja wette raha wis Rama.)

Mõistatuse.

pMust Rui üdsi, tjongip Rui tjga lendap Rui tjirk. Sittajelk.

2 Latse Käiwa emäle, emä ei jaa latsile Kapu

3 Mõts Kits ja Kiwitse jala. Nit

4 Küla peni kiskitas ja lugetaiwa tähte. Korstna.

5 Müs meeletu ja obene ilma jalata lät Rui wutsjas

6. Ilma jiwuta lendas, ilma ämastet pure. Püssi pauk.

7. Ilwes iKK naaris nawd, sarapuu süda lätt lahki Pouti peigmiist.

8 Tim müig tam müig üle püha peäje ladwa. Opetaja ja Köstr

9. Kuuta weetas üle puffu mäe merde, Undrikut weetas ümbr[illegible] är ä

0. Kõwwer, Kõwwer Kos ja läbät pallas pää mis ja tahat. Nit ja oja.

Tuld süüp ja werd sittup.

Kuppu lastas.

2. Sun pikK ja Jwone pikKä, aja pikKä aru pikKä efi pikK ja pewse pikKefi must ja wiJas Kuft.

Keske.

Mile tulli melli wõras, melli wõras Keeli wõras igäwedje Käng jalan Karupäie Kaska jällän.

Lehmäl paig.

2. Säält Käi Jur süda Kos ei maha Kassi saba. Mehitse tare.

3. Pää süüwwäs ja nahk müüwwäs, liha ei Kõlba penneleki. Kanep

6. Teras, wiras ong aja otsa mures mina. Tappu wäär

7. Kalge wari, Kirew Kari ja must Karja Kaitsja. Kerk.

pag. 584

Neu laulu ja sâna ummanev
nii ülekirjutadu, kuis Rüla
emäkese ütliwä, nii Rõneldas
Keeni wallan.
Kui naa laulu midägi ei Rõlba
palle ma wäega andes, et Teid
oma alwa kirjutusega tülütan
ole

Ülekirjutanu M. Lepp.

Sangaste Kihelkonnas 6 Jaanual
Tuulil 1889.

(2x). V /. pag 585.
Sangaste kihelkonnast. 1
Saatnud M. Lepp
Saadud 18 22/X 89.

Emäke memmeke
Rüksid rutku ärä Roobda
Enne aiga auda minnä
Kõtlid Rooba Rullast ollew
Jurwa wasesta waletu
Kuup oll Ruumiste kiwiste
Jud oll mustaste mullast
Emäke memmeke
Ättit warra mu waeses
Enne aiga armetus
Ättit oma mu ekita
Talla wije walmista
Küla mu ekit Küllipäide
Võõras ekit wõõripäide
Oma ime ilusale
Meke memmeke
Kule iks üles üttes tunnis
Istu ahu palawus
Ei wõi minnä tüttärlatsi
Kul om suure surma ais

Kae manne Kärnä aisu
Pölle manne pörgu aisu
Linni Kene liiwa aisu
Imeke nemmeke
Ka tii leppi liiwa Kule
Musta mulla molli Kule
Nõse su suusta surma aisu
Kaemanta Kärnä aisu
Linni Keste liiwa aisu
Pölle mante pörgu aisu
Ei või minnä tüttärlatsi
Külä Kündi õnnedele.

W

Latsi Karja saademaie
Kärrist wällä weerimaie
Panni sõba soru päle
Kui mu Kuuld Kuusi Kust
Karas meesi wari Kust
Kaala raha Kannu päle
Wot mu sõba wõt mu sõla

Wott mu Kalli Kaala raha
Latsi Kodu i Kkeen
I Kkeen unnateen
Kes sääl Kottust wasta tulli
Imä esä wasta tulli
Kis sä i Kket tüttärlatsi?
Kis ma i Kke imekene
Latsi Karja saademaie
Kärrist wällä weerimaie
Panni ma sõba soru päle
Kaala raha Kannu päle
Tull' nu Kurat Kuusi Kust
Karas meesi wari Kust
Wõt mu sõba wõt mu sõba
Wõt ma Kalli Kaala raha
Trä i Kku tüttärlatsi
Kul orw Kirstun Kiresõda
Alla Kaane Kalewõda
Pika alla peenu Kesi
Ka Kka alla waalgeida

XX
3. IKKe ma waene
Nãlutasi ma nowri
IKKe maale marjawarre
Alla nõrKu nõgeste warte
Yes sããl ümbre lindeliwe
Lindeli ja Rargeli
Sini siiba tsirgukke
Haha falga waimukke
Mis sa inkset naiu nowri
Yas sa iKKet ehtimida
Yai Ka tõisi rõiweida
Ei ma iKKe ehtimida
Ei tah tõisi rõiweida
IKKe ennist elukeist
Kaanist Kasu põlwekeist
Kui ma olli oman Kottan
Kasuoi oman Kamberin
Alla aKKande pronane
Pããl laasi rõkelin
Kõttis woidu es wãhane

Kas Kala es Kahane
All es painu pirru puu
Essa nõgese warre.
Kui ma lãtsi üle muru
Kuru ei tahta mahune
Kui ma lãtsi üle aia
Kid es tahta alanen
Perrã Kai iks pein imã
Pein imã pein esã
Kunas see ummer unnes
Tamme paKKu tasanes'
Kina es wasta Kostunes
Oga see ummer sinn es Kaswa
Tamme paKKu sinn es tahu
Ummer Kasewi oman Kottun
Tamme paKKu oman tahen

Smãkke memmekke
Annit minnu pannit minnu
Annit minnu alowehale

Pannit minna pallakule
Sindsed suise sulasele
Päise päivõpetlijäle
Smäke memmeke
Mõtlid Rulas poisi pudunewa"
Kallas wäu wähäneva
Ennep puus puumõtsa
Ennep lõppes lõhmusmõtsa
Kui nu Rulas poisi pundus
Kallas wäu wähänes
Smäke memmeke
Suurep olgu sulase maine
Paks palga poisile
Kes pud sängi sällän Randa
Jhagawase enne man
Läits ta alla ainamaale
Riis ta rutu riuamaale
Paun tel sällän
All tel Raalan
lanik Rõrval

Võts ta rihma rindu päale
Pudru pütti puusa päält

O Jummal Jumaleke
Olli orjan Raswi Karjan
Olli nuur ja nurbaste
Karjan Rämwe Raral,
Urbasten olli suure urbe
Karulan olli Rallaspoel
Kis nu palgas pakkuti
Ja andi ajastäs
Siga seidsme saawene
Lammas iwje willale
Tuu palgas pakkuti
Tuu andi ajastäs.

Kis ti leinad naiu nwore"
Kahitsida Raba Räppe,
Kas ti piäd pain leina
Wai Rannad Raasa leina?

Kiga peulise pettä
Kiga Kaasalise Kanda
Pidtä oma päkä
Kanda oma Kaalu päälle.
Ska piä oma ime leina
Imeleina iseleina
Ime leina iKs illus leina
Peiju leina iKs pettis leina
Kasaleina Kakju leina.
Päiv läits Kui wereti
Ime iKKe Kunereti
Ime iKKe tüütlärit
Kahits Karja saadigat
Kahel wäsKa joodigat
Leinäs lehma nüssigat
ImeKe memmeke
Küll nu lep pä lehmä nüs
Küllä waene wäsKa juat
Kahär Kõiwu Karja saat.

Läts üles mäe päale
Kõrgeile Kottusile
Tetti üles näru liina
Kalkule KerKida
Küüda jousKi müüri tüKKi
Küüda KõrKu tõrwas Kandu
Kõik nu meist Küsiti
Küsiti ja nõiwoeti
Kis iKs seu syä tellu
Kas liina wõi lippu
Kai Keiseri Kerik?
Ke liina ole lippu
Ke Keiseri Kerik
Seu sandi sannaKene
Kaese müke tuulewari.

Näru Kese nooreKese
Arge iKKu ilusale
Ärti tahtKu puntsele
Illus mis iKa süüjä

Kerew miis were puuja
Mine mustale mihele
Must oll' mees mõõdusemp
Tinne Toomas tulusemp
Aa oll' poisi päältanätta
Kaunis karwusta Kaeda
Siia tel sisen sitti Kene
Mudsu pään mutti Kene
Sunst tel tulli tulist suitsu
Nanast meiä wiha wingu.

10. W Kui nee näiu Kõolenesse
Kuis nee näiu mattetes
Külä Kullale mäele
Küla ala alewide
Kes tull' näidu mattemaie
Külast tull Kolmi nuori meesi
Mis sääl näiu awwa päal
Kuld upin saassa sipul
Ti Kerpunda Kirewida

Kõnapunda wereiwida. 10)
Kuis nee poisi mattetes
Küla Külmäle Kaole
Küla ala alliKule
Kes tull' poisi mattemaie
Külast tull Kolmi KoiraKeista 15)
Mis sääl poisi awwa päal
Angerpüsti nõija naat.

1. Sen mõisa iks põrgu mõisa
Kuradite Kõolimaja
Kon nee orja opetas
Kaese latse waiwatas.
Kimpu panti Kippe witsa
Kaja päale waiwa rõõsa
Tooli päale toome nuija
Liha lei luu walule
Liha Kuoonär riiweride
Liha liiwsan lagusi
Veri pilli pillKerin

Liha sõi sei ta leewä iist
Were jõi ta wiina iist.
Parem põlw iks põrguen
Kui meie mõsjan
Põrgun paukwa iks paju urwa
Libisewä leppä lehe
Mõisan paukwa palla pole
Libises amel linane.

---

12. Ol mul üitse walge weli
. Armas akka särgike
Tuud nu sõtta wedenes
Käe pääle wärmites
Püssä sälgä pöreti
Saapa jalga aeti
Tull' nu weli Räumaie
Jõt' maha engämaie,
Puu pääle pukkamaie,
Aas mulle sõja juttu,
Rõneles wainu Rõne.

Sõsareni armein
Mõse mõõk mul werest
Saapa talla mull sawist
Ruuna Rõttu rostest
Helle Rene nwore Rene
Rost sai mõõk sul werega
Saapa talla sul sawiga
Ruuna Rõttu rostega.
Sõsareni armein
Eila ma tappi ilusa äija
Mullu tapp. musta äija
Tarra tappi walge äija
Sääält sai mõõk mul werega
Saapa talla mul sawiga
Ruuna Rõttu rostega
Helle Rene nwore Rene
Kas wn sõan naista armas
Naista armas Raosa Kallis
Sõsareni armein
Ol mul sõan naista armas

Naista armas Raasa Kallis
Sõan om armas allas mõeR
Sõan Kallis Kauba waits
KelleRene noreRene
Kui läht sõan sõdimaie
Ar sa sõitu iin weevi
Ar sa sõitu perän sõtta
Sin were lasRemine
Perän vll' peni pesemine
Keeren dl' were walamine.
Sõida sa sõa KesKen,
Kala wainu waeen.
KelleRene, noreRene,
Ar sa jõgu merest wetta,
Merest wetta, Koiwast wetta,
Meri vll' täisi mille luida
Koiw vll täisi Kuulja luida.
Sun juiwoes tiies
Serba selgest lättest.
KelleRene, noreRene,

Konas. sõast Kodu tuled,
Konas su lastas lahingust?
Ei ma enne, sõast ei tule,
Ei Ra lasta lahingust,
Kolso wuie weeb laskuwa,
Kui nee oja ollut puiskuwa,
Aina ladwa annikut,
Sis ma sõast, Kodu tule,
Sis mu lastas lahingust.

3. Kurat Kuuse nõlKuwiisi,
Tõne awa nõawiisi.
Kurat iKs Kuuse ratteid,
Walmist wanna wangerida.
Poisi wija, poisi tuwwa,
Poisi wija põrgule,
Tuwa tõrmäele.
Sääl olli Kolmi awwaKeista,
Kits olli tulda, tõne tõrwa,
Kolmas Kuuni Kiwiste.
Tulda süwwä, tõrwa juwwa,

Kuumi Kivwe Keele päale.

14. Ystu maha ilma rõKKas,
Perwile perätu riKKas,
Ystu Kulda Kuludema,
Obeeta õrunene.
Kuis Kulus näin Kulla,
Õrunesse näin õppe,
Sai Kehwale mihele
Kõdapoolt Ku pojale.
Ostse tuul Kübäre,
Õnne Kaasale Kasume,
Naule narmaste õppele,
Peiule piKKä piibu warre,
Sinna Kullus näin Kulla,
Õrunesse näin õppe.

Kõistatuse.

1 Sunnel maKKas talwel eläs.
tule ase
2. Tsiberine, tsaberine mäe Külge

KüKKätu ? Kõru

Säält junsk, täält junsk allitu
wiipe manu ?nemise lähwä KeKude.
Uts wäiKe tareKe ei pillu ega wajju ? Kuwa
? nemise lähwä tarre uits nardwasta ? Lahe
palgin.

Wana sõna.

Siä saa pilla, palla, aigapitti aja Käiwä.
äKKi tüd sõKKe sünnis. 3 Kõnas KoKe Kulp
sanes, wai taari Känn jannes ? Kiis om
wälla ? luK, naine om Kodu luK. 5 Tii õelale
räd wai Kaisa Kurja Karja.

Teie Kirjä, Kõrgest austadu ärrä, sai
Kätte. Ja andse mulle julgust wiil
Korgata. Neu laulu sõna üttelt Sangasta
nimese suust, Kes aga Juts-wallast peri,
üle Kirjutadu. Mõni sõna ei ole selgeste
üteldü, selleperäst et wana inemiste meelen
üldänime jõba nõrgas jäänü.
Teie wanwa eest alandeKult tennätes,
Sangastes sel 15 Oktobril
1889. M. Lepp.

pag. 604.

pag. 605.

pag. 608.

1. pag. 609.

Walga linnast. Saatnud Ernst Kornel.

(17)

Nr. Saadud 18 19/V 89.

Naeritamise laul.

(Harjala Nõlv. Tahkuranna.)

Kui mehe laulumeda, Raskekanike,
Wai peni pillumeda " "
Ega meil sõsar sõnast puu " "
Waene lats laul eiläppe " "
Me lae luua Randsest " "
Wikkelte viha Randsest " "
Kuldiriest luuda poine " "
Kirpest kimbu kõioda " "
Kui panni katti tõuwe " "
Palu panni palaja tõuwe " "
Ku, sõrad mi sõima " "
Ku laseb mi laima " "
Tulgu urust uni ajiga " "
Mõe alt mõtu Karu " "
Tulgu üts tuboku nõna " "
Soie jarne Rappujaja " "

Sinna mi ani arja and Raske Kanike
Pääsheline pää Rääni " "
Mil all mujal wõtsijad " "
Kaael kauba tegijad " "
Küll püütse püütsepära " "
Koie Kanni wiitsuda ja " "
Wõie wõreja tegija " "
Küll mäkki mõija piiji " "
Küll tahtse töre piiji " "
Issa ani arja anna " "
Pääsheline päädis pääna " "
Küll mi ükki tõtseline " "
Kuuki kulla armala " "
Tõtse lõuts miilest mihele " "
Kannu ütsast Kaasale " "
Mäkkel mihe meji leiba " "
Käsõlise Kulla Ükki " "
Mis on mihe murdjo " "
Kaas sõame süüja " "

Sun all jarna jalw kaske kanike
Käe käand, kämbla käänd " "
Wire piiu pitsitas " "
Liha kääud Kämalaode " "

Nr.

Mitku on parmu pakku pääl Kaske Kanik
Sitku näiu palge pääl
Mitku kirja Kiwi pääl
Sitku nõiu kühmo pääl
Tõtseline tõõrikene
Kõna armas laatsekene
Wõiduna ja Kulla kattumalla
Narjakene ejä majan
Olnu ju aun aunsam
Tõõti kiwi Kiwimam
Oli ja kattun marsit Kulla
Ejä üin elawa õppe
Kõiwwe murun kuśmuna
Taren Kõiwwe ku Käbu

Jala all Rue Jaani nimm kaskeRami
Pää on pääl kui pääwa minne . .
Jala tandswa taäderid " "
Rondja kulda rumbelid " "
Sis on aue augsaine " "
Sõõri kiwi Rimmame " "

A 3.

Sõtse lätse üle Rümnekeeru
Saie üle saa jun
Siin tekk ilma teedameda
Kuiwa kõrwa kuulolameda
Kauba tekk kõrtsi Rambren
alle waadi otsan
Wüna waadi woihel
Rüllmiks äkki Sõtseline
Kuuki kulla armaken
Rüll ja iks näed nõttenen
Ja Rüll Raed Raienen
Ku tule õnnis õolanguene

Piha pümmi üüRene
Sis tuli õks uludest
Meelepaha palajast
Ega iks miis pane
Miis pand Käe köuma
Ja sõrme jõudma.

A 4

Tütarene armane
Kanajene Kalline
alli kulla unan Kaldun
Marjakene sä majan
Sis Käänikäe unes
Sõrme Sõõri pähilses
Ja juurde ilusi waha latwa walget
Sõrmesais ilma jugimada
Kaalde ilma laabimada
Ja Kas juuri jukki taha
Ja Kas kuul kabistamise
Wehma mõsk

Tuuli koowas
Agu aiale laod
Kuu saie peju kuu
Saie kaasa Kalevla
Ogalmõsul mõske dahtse
Ogal kuul kolkmist.

A 5.

Kuulpeeni peiu imä
Wai Kallis Kaasa ima
Sada saie sõidamada
Pirka jälga pillumäda
Sidä ette uma iiru
Paneltte uma paadi
Kelle ikz weli aana and
Ja Kaara Kand
Wü weie rihmadsel
Tennäke mu welle
Annstage ahka sõrkt
Umast valest oppew üh

Umast walgast walla pääl
Umast wolest uuenene
Umast rauast uarutene
Tennage mu welle
Kea wõts saare saisamest
Imä leppa istumest
Jäämiks kui kuse paknus
Tarelle samme paknus
Käsi vinaste aelde
Kerä sarve keerudele
Kasusse nägese nissu pääle
Pajukese putsi pääle
Kaolastik Kanrade pääle
Tennäke mu welle
Annstage ainarest
Keavast orjusest
Päst teeo päiwisest
Küll litsi leewä pätsi
Pissiti piima nappi

A 6.

Wairs om iks wairstel
Alle om ilma armedusil
Enämbom iks wallan waipsid
Alle ilma armedusis
Aguelle efilitse
Wai elli imelitsi
Esa rullas worra woolda
Enne minno muldaminda
Jätt maha maa koru
Pörmadule pälse koru
Iska taldataari juwara
Is pulma puitru juwara
Taavri jõie – Raala Kalud
Puitru jõie – jun palud
Jätt maha küla oppetõ
Jätt walla walmistõle
Wõõras oppes wõõri päivi
Wõõras Külale Küünud

Tuu andi wõõrile
Ime Rondse Kirjud
Ime waud warbile
Miilte tule imä armu
Siiamede imä jüuksi
Miilte ikstule minnemen
Siiamele jüienen
Tarrast Mari madlemo
Kanakene Kaelene
Wesi iks silmal weerumes
Põne lanke lajus
Kolmas kolka Rogumes
Wairiks om waistel
Alleilma armedusil
Es miiksttiõnu taokitaie
Maraltse maa paiga
Maha miiõnii tooniuse
Põrudenu põrgu wärja
Usse mi toonii uma esa

Pandenu Kasvodeja
Pandenu mi pürsti pirru nõjale
Saisu saina nõjale
Tennu mi lõppe liua nuole
Musta mügra mallinuole
Summant ikse mäsnse summaisu
Kõsi mant kääpa haisu
Rindu mant ♀ risti haisu
Palge mant palu haisu
Sissuse mi tuu toonisist
Nose Kauna valmisist
Selle ikse omüli armas
Üli armas, Radu Kallis
Mis uri või vaava tetta
Kua vaava Kohemimma
Toonivmüli tirre
Kaoskn ♀ üli nädelik
Seda umiks summal esi loomu
Esä is iskinu

Pulmaase võtta
Tütrile mihele minna.

A 7. IV

Hälli laul Sihawõlle piha aegu.
(Karula kihelk. Kaagvere vol.)

Hälsix Külla kiikumaile, kiikäle
Ilcaia ällimaie
Sälga haie suurehamme
Kui see suure sõre võrgu
Ümber panni suure kõrti
Kui see ilma ümarusse
Otte panni suure põlle
Kui see koerju aiola usse
Rinola panni suure sõle
Kui see kuu taevaemma
Päha panni suure põrja
Kui see rihma rinnakaarri
Kuuli six Külaw kiikevetta
Ile oia hälliwetta

Külan olli palju poisineji, kükäle
Waldvellitäiji ralladuiola
Wijas juitsi jurra päälle
Karmu kaalarätti päälle
wijas pörmu pälle päälle
Juitsi rikku jurra kirja
pörmurikki päle Kirja
Karmu kaalarätti kirja.
Lättsi jüs nülla küinemaie
Ülleaia hällimoie
Küla welli rellerene
Saada teele jaas minema
Ära wijaku wihaste
Ogatömmaku täeste
Siin ora hauda allahäcci
Jürra hauola rauola põhja
Johus Rullus Kurjatema
Ristirene riiuradema
Margeke maha jadama

Ulei inama Rüelle Restar. Kümäle
Heeremelle palegi
Heamu kulluje Rogusi
Waimarge maasta wõtti
Waimuriiua sristineji
Jummal Kulluje Rogusi
Mari marge maasta wõtti
Käi küke Rõrgelle
Rõrgelle, Rängelle
Mis ma näe Rõrgesta
Rõrgesta, Rängesta
Rulmalli uibu jäalmäele
Wts alli nulla Kirjudeol
Tõne raabadud rahale
Kalmas wõieol wõijemele
Mia nulla Kirjudedu
Seomu peris pèimene
Mia waabadu rahale
Seomu wana ejäle

Mia wõiced wõi semell, kiikäle
Seomurana imale "
Kulmuibud jäälmäele "
Igaluibulasja küllen "
Igalosjal omubina "
Maha hõrja hälli päält "
Puha tõrre tuulumesta "
Wiiraadi iralumesta "
Lasse müü küsja küge päale "
Hõmlasje häli päälle "
Mina küge, mina killa "
Mina hällile anna auu "
Olgeteire hällisepja "
Küge kimi iritsujeda "
Penne häli hääle maale "
Kuirale, kõirale maale "
Mis ma aima hällisepal "
Wai ma kingi küge sepal "
Kana mõtsa mulle mineje "

Hani aia kääna bule, kiikäli
Paritsi paju puhmaele
Kui kana kodu mineje
Hani oma asemele
Partsi oma paiga päale
Siis me anna häli sepal
Ja me kingi küge sepal
Siis me küge ja killa
Siis me hälle anna auu

A 8.

Lätsimõtsa hõndimaie
Tolangule, hommungule
Mis ma leiti minneema
Waimina jälle tulleema
Leiti mere minneema
Jälle jõure tulleema
Mes jäälj~~ärve~~ mere keskeella
Koppel mere keskeella
Peiji tulla koppelen

Mesma jääle tööda leije
Tööda leije tuulda alle
Pilwa kullastas kiwiola
Pilwa karrastas katsada
Kohe jü kuu meneßi
Wai jü kaßa Kargeli
Kõiwa jü kuu meneßi
Kaßa Karra kargeli
Kuu tõi Kiwaßt minija
Kaßa tõi Karraßt wellenaise
F. Karra naine naaruline
Tallinna naine tandßuline
Tandße kuitore tüniße
Kõnde kui koda Kõniße
Astle aita, ait helißi
Kaßik tandße kolui kõnga
Õßimetße eßa Kõnga
Wiimatße welle Kõnga
Peramitße peiu kõnga.

A9.

Hähme lehti leppi kule
Kulda kuula kuußi kule
Waski wißa wariku le
Murra orßa näine noori
Murra orßa, karra Katski
Ärattiru tippu mesta
Oga laaßi ladwa mesta
Jätta latra näo lauda
Tippu tedre uxnerta
Kägu ei kuugu kiule
Hind ei laula tammelmaal
Kägu lõõtß puile puntaile
Sarapuile, ßirgeile
Käol jäätße kirja kiwi päale
Käol jäätße märgi mõttaeda
Kukja naiße kowala
Palu naiße targa naiße
Wõtwa kirja kiwi päalta

Wõtsa mõrgi mäldaesta
Armi aia keibaesta
Rudawa kirja kindaesja
Haawa aarni hammeesta
Päiwa kirja päidelede
Kuu ma kiirdwa kirikule
Wai ma laskwa laade teele
Kuu kirja kindaenna
Päiwa pöörа päidelena
Hao kirja hammenna.

A 10.

Lähme sõõrile mäele
Sõõri liina mi tegema
Teeme liina lilliesta
Kuame waalli rabaresta
Müüri ümber mustikiesta
Sai see liina walmis
Paneme sisse siskalindu
Paneme kuldu kukkelindu
Lävel pääle läänelindu
Sinen lauli siska lindu
Kurul lauli kukkelindu
Lävel pääle hääne lindu.

A 11.

Nätsku mäiolu meestemurdu
Haoneme soisse katsku
Tei haimust ma hobesa
Sihi liidi ma limiesta
Hanna halvust kanebist
Hätsi sis Riiga riidelema
Saade Riiga tappelema
Wasta sõidi sõda suuri
Wastu wiirde wenelane
Wäe tulpana toesi
Sõisewääni wõõrawele
Meid es putku Poola püssi
Ega hakka Harju raudai.
Me ale tamme tüitarida

Wana wahtere wõsuje
Kaia lehe laotsiani
Nõtskui nõidu meeste murdu
Kaokene poiste katsku
Kümme meesta lei küllesi
Sõitse meesta lei sõlile
Wõis lei Wiru silla päälle
Tuhat tuule warju päälle
Siiskinäid ma neilsinene
Ülepeene preilikene.

A 17.

Kui mina hakka laulamaie
Kaulamaie laskemaie
Siis saa üüs üttelegi
Siis saa kirgi kinkaemi
Siis saa wõoli walguni
Siis saa kuldseni kudaola
Kuldne lauluni laduola
Külatulli wälla kuulenna

Wallane walaolamaie
Kuule kon laulwa loodi poisi
Piiududese tünda poisi
Kuisi räägis ramanagi
Wiidiw wiis weere päale
Kui si angerjas merena
Kenda ep laulwa loodi poisi
Piiududese tünda poisi
Kaulwa ep Wirum wiisa päale.
Kaejun haawa oja päale.
Wõppun käju lehe päale
Tuejun koome oja päale.
Olgu müüd nõrda Kuulejile
Jõre jälle jaisajile
Jõrra jätta kõhnusile
Jõre nõrda jätdusile
Jõrd omtulnu kõrgijsta
Jõre jälle jaisajsta.

N 13.

Weli ella wellenene
Ära nõiu ma jüri päiva
Kui ti pettist näidesida
Hauguõedi Anneida
Küla all olli Küttigule
Ria all hargugile
Supka suun, kalja kaalau
Hane hammaste waihel
Tule mulle näio naari
Tule mulle mull om tuhat
Saamulle mull om sada
Tule mulle külla hoidajisse
Poha karga pästejese
Wõtsime wõrisolejis
Holw om aita mullmäela
Ütz om rümaku rügija
Töine reerud keswija
Holmas taalis tallerida
Mina kuuli, koste wasta

Küla weli wellenene
Holm om aita sullmäela
Ütz om hürede elada
Töine kasside karada
Holmas rotte raomada
Wälelik ales wõtsaemaa
Mahemanu jaicenna
Wälelik ja pesselik.

N 14.

Kaajitamise laul.

(Rouge kihelk. Kõrgepalu v.)

Külalised meile tulli, kaske kanike
Mis mineile jüwra anna
Härg om tappetära jüüdu
Sarw ja hand jänel jääau
Kubjas jõie kutsmata
Oota, oota kubjakene
Sinu oja om alale
Sinu pala om paigale pantu
Sirbu kits ja parmureis
Se om kõik mi kubja anna.

Mõistatusi.

(Kaagjärvest)

1. Püri üleval pool ladu all pool = lehmaho
2. Puust purkirese, luust lukki rese mah= Raudsinibinabilise = vaekk.
3. Hobu jõvtab liha veal vähemaks = h
4. Sini jõba luuaskuel lõng lõigatas = Kn
5. Võsta piiu, mutskapersede = Käsikäri
6. Sass sada jalga = ägel
7. Minust jõõdi ja mina jõi, minu all jõõdi ja minu pääl jõõdi = laps jõie em rinda, naene jõi hobuse seljas, hobune ja orav puu otsas. –
8. Mismaks mikkimakki kvoli kip kurnidaja = saal.
9. Wana müsnulgan, nõna õilgus = taari Joritsene
10. Kasi visu persen = kimmas

(Saatja Ernst Kornel, valga linnast, kornelimaja).

Walga linnast. Saatnud Ernst Kornel

Nr. Saadud $18\frac{27}{V}89$.

Kaasitamisse.

(2x).

(Wõhme kihelk. Jägeviste vl.)

Emakene ellakene kaske Ranike
Mis pannid minu mehele " "
Pääi jäua pärga kanda " "
Otsi ei vhu liniida " "
Nimi ninni võivochida " "
Ütlit mehemette vakka " "
Ütlit kaasa vakku kärra " "
Mehemõisik mette vakka " "
Kaasa kämmel Rakku kõrra " "
Sedas mu linik libisi " "
Sedas mu haue kabesi " "
Sedas kitli purka kõrva " "
Kihnsit panda rõõselille " "
Sahi naise tappijale " "
Tüdenaise timmukale " "
Pannis mu mustale muriie " "
Annis mu hoiule penile " "
Kirivale Reiseriie. " "

A2.

Kaasitamine.

Tulli saaja ma saama Raske Ramike
Kas kaia, las valada
Kas on juiksu juitsuaegu
Maamu marande aegu
Pese tahtle peenikesta
Urg tahte ussu hameta
Es saa pese peenikesta
Urg es saa ussu hameta
Urg läts kodu kummaten
Pese pilli lüürasema
Pihora toru haicema.

A3.

Kaasitamine.

Emakene, memmekene kaske kaasu
Pule välla kaemaie
Juba sõnni sõidava
ja vorsa valava
Pule välla kaemaie
Kas ar minni meeleline.

Pöja naine nallaline Raske Ramike
Wai on tooud tuhat kurat
Waitoo di meelest minijat
Mimiläts mamu teredema
Tereäie, tere ämme
Emma öppas oma tütle
Harjud oma askeelle
Emakene memmekene
Anna kätte aida võtti
Kingi kätte kirstu võtti
Mõha heida kiriku kipsu
Sälga pane rehe kipsu

A4.

Kaasitamine.

(Karulast)

Kuule kulla kodu ema
Maasik marja maja ema
Kas ma karja Kõdu aja
Wai kirja Kõdu kaera
Kas om valmis vaskejooki

Autedu lehmi aina
Kaetud Karuste
Jeestud pere vaeg.
Kui ei ole valmis vaske jaoki
Kaetud Karuste vaoga
Sis aja karjama kaevele
Kevia kirja muilemaile
Muilemaile mustikile
Ülle sila sitlikile
Ülle liina linnukile
Ülemaa maasikile.

A 5.

Armas veli anna patta
Mulle Riis Ku Riita
Aganide auta
Kohesa panni tuu paa
Mis ma sulle eila ami
Ami paa pangilise
Katte kolme kandilise
Siisst tsiru viiruline

Päält pulla karvaline
Panni paa ma sulele
Vei ma vett Ka veere kaja
Kes sääl sõite teede möödo
Mõisi sõite teede müöda
Karja mest ma kaemo
Seeni pada lahki pangadi
Viis mõisa viinadi.

A 6.

(Jõgevistest).

Ma ole latsi laululine
Teine sõsar sõnuline
Kolmas Kulla pääsuline
Sulge meile tii kaema
Nella telle meil tarena
Viie peale põrandema
Ütsmeil laku lavatsida
Teine tunneb toimetsida
Kolmanda mehe kuasta
Neljas pere laku peenitsesta

Lodjil laku lavasta
ehk Endal ise jugusta.

A 7.

Siia memeline minija
Käänam kodu kälisse
Siin ummon mahla kõivu
Werew siin vihalehse
Mõõdu jõida mõldarista
Kaugel käite kanguvista
Mõlderi kivi müüsi
Kanguva kera kõrisi.

A 8.

Mis ja naerus minnu naerad
Pilu silmi ja minnu pilkad
Hamba sulel viirurärava
Nina naisle nägla Joov
Kel sul kui ~~ei~~ Kirikuus
Sul sul soe sitta mulk.

A 9.

Viige neevihaseneiu
Tõmmake kõra kuriku
Viige suurta jooda mööda
Viige laknet laanda mööda
Kust ei kuule kukke häält
Teise talu tõlva häält
Kirke kurku kuuse otsa
Kaala nadaja nägla
Perse pedaja pimu.

A 10.

Ole vaiki vaaramokk
Pia sun piima läug
Tilaimmitemarimman
Joona maitsid makke pudru
Tõuka tõrva tõmmikut
Saje rasva katlasse
Aranäin ma siiki päura
Kui ju kurun koinati

640. Tala all kallati
Nirka lakkamusiti.

A11.

Wanakene, vaaravene
Habe lõuga hallikene
Wana vii värade toade
Laks põinu põllu päale
Haavra hama vootsu päale
Titt on ära tingutud
Muna vorvid vaaratud.

A12.

Eitsi laul.
(Kapulast. Antsplaast.).

Eitsilise ilma nällatse
Lõtsina naista kõrsule
Muola pulki puttikul
Kusi laulse laasikul
Karsi ma neiud leppütama
Neid es kõiana teista külge

Oh ja armas Antsupene
Käesa kallist katrikest
Mina voosi lilikene
Mina linda kuha päal
Päältmu Kodu otsitas
Sis ma es jätta jumalaga
Ja Hendrik Kanavene
Sis ma anni mu tälle
Nimi suu ja anni mu.

A13.

Artu härrake
Pupperlilli prouake
Saistage üles saali päale
Tugege üles saali päale
Käege kuis valola vairatas
Valola ainsvaradale
Es poisi teibale
Vallal oli palju vaeva
Es poisil palju teiba

Sõllan all' sini särginene
Pükspõ rakkemu jalana
Ihu veret vasta vett
Lätsta oia uhtuna
Oial tuli muda mummini
Full'ta välla aina päale
Tulli neiu vasta
Neiu Käände kõverede
Heidi mütsi silmi päale.

#14.

Sia nahka sõiti teeda
Kämmer Kargud paberta
Matles nerole nägeraD
Kabu kulda kaeraD
Neides pane nägeras
Kabu kulda käeras
Kust tunnus tuule kõrgi
Vai näis näla kõrgi
Küpparütte Küllu päal

Wüü neil ninde päal
Säält müüd tunnus tuule kõrgi
Säält müüd näis näla kõrgi.

#15.

Peremees pidas pereda
Perenaine pillas pereda
Kütta Känga Kattalemma
Tuus pastala paana
Sõõ suus sulane poisi
Säri Känga näitsik neidu
Ti mu hakku rağuma
Paju juuri jompima
Tulli Kippe külmarene
Külmad munad mülemad
Pitli otsa tilgakesi.

#16.

Linalingu lasKejale lingu, lingu,
Pakku Kare jaisajale " "
Suu Kuriu kurtajale " "
Kenda pikkas mõe linad " "

Kui se nii türkene lingu, lingu
Meie lina murde pikku „ „
Tõstre lina tõlra pikku „ „
Walla lina wossa pikku „ „

A 17.

Hüudgeme, lauelgeme lingu, lingu
Welge seelgimõele
Saatke saanid keskmurru
Tärkuhirne helede
Nein ikke alusade
Nein käie kõhehede
Ants laulse halede
Juba munad murult kalte
Ants laul ilma mütsida
Juba katre kaunu
Silmaweesi järel jäänu.

W A 18.

Ohmimu noori pojakene
Lätsi metsa kõndimaie
Kõndimaie käuremaie
Mis ma leisi kõndimaie
Leisi hulga uibuhida
Teise salga sarapuida
Kulmas salk kuslapuida
Neljas salk elli näideside
Esse julgust juurdeminna
Egamahtu mamu saada
Lätsi kodu ikku keeli
Ikku keelt lina meeli
Kes se tulli ikku küsimaie
Wai tulli lina leidamaie
Ema tuli ikku küsimaie
Esa lina leidamaie
Mis sa ikket poja kene?
„ Lätsi metsa kõndimaie
Kõndimaie käuremaie
Mis ma leisi kõndimaie
Leisi hulga uibihida
Teise salga sarapuida
Kulmas salk alli ~~kats~~ kuslapuida

Neljas salk oli näidesida
Ots ale julgust juurde minna
Ega mahtu manu saija
Wõtti püssi päälta
Tina nuoli nurga pealta
Lätsi püssil püündamaie
Tina nuolin noppimaie
Ah minu nuori paja rene
Suusi on püssil pünedaus
Kära mastin maale lasse
Jänes luodin lakkitera
Näid an Rullal Rutsutera
Hõbedele hõigudera
Enne jai näidu rahata
Kabu katte koppi kaga
Nüüd ei saa näidu saale
Kabu katte koppi keta.

№ 19.

Wiibusiw ma hellat wennad
Wiibusiw ma wiliotamaie
Kena jalgu kängimaie
Sere sildu säädemaie
Selni näidesi jaedu
Mu saiwa mukesi
Kõiksaiwa Rekki
Ma saie musta ja rumala
Tõwas kandu ja tõbise
Wõtti tuusti ma tumasta
Seebi tükki seina päälta
Waalse neiu walgeesa
Paal neiu puhtaesa
Siis saie naine Kuiulimuil.

№ 20.

Ahh, tahh talli
Wõtti halli alla
Wõtti kõrsi Kõrwa
Lätsi Kiltse mõisa

Ommapruuti Kalmoa
Ilusad ja walged
Puhased ka palged
Minu pruut on neitsike
Elas Kui ütse inglike
Elas muide meestega
Mängis mõisa poistega
Kas sa kuraat Kõdu wõtta
Kõdu wõtta Kappitama
Kaua alla hallitama
Mis ja süs mulle ei tule
Kui ma juue wiina wiise
Wiina wiise
Kosja saadi
Kuulma saadi Kuue Kosja
Nädalal ma wiie wiina.

A 21.

Kae kaft näine nägudeja
Kae kaft mõrsja mõnideja
Kes on suurel suilsun allen

Talvel tore pühisel
Kes ei mahsa maasta wõtta
Seina äärest seisamesta
Nii mõne näine nägudeja
Nii mõne mõrsja mõnideja.

A 22.

Mis ja laulad lampi lõuga
Kõdriided mule Kõrvera
Siga on su sõna söönud
Kammas laulu lawkatanud
Kitse palg Reele imenud
Mine kalme tee arule
Sääl on Kolmi augukesta
Üks on tulola
Seine tõrwa
Kalmas Kuumi Kiwida
Wõtta # tuld, ja tõmba tõrwa
Kõrweda Kuumi Kiwida.

№ 23.

Köstre poiss ja meistremees
Tule alla Kõrtsi juure
Wõtta viinul pähe päale
Kannel kaike Käe päale
Mine piija tahtra tomlsi
Mina tomtsi Kuisse tamme
Mina nõrgu Kuisse nõmme
Katsik tomtse taade Känga
Pirus pärus piin Känga
Külab mul astetakse
Peise jälle taadanessa
Piter tõi mull pikka Känga
Tuomas tõi mull tuima Känga
Mats tõi mulle madala Känga.
Jaan tõi jala järelise
Maha pisse Pitre Känga
Tulle viiske Tuoma Kängo
Maha panni Matsi Känga
Jalga panni Jaani Känga.

№ 24.

Minu noorikelle Kene
Kuilänt naista Kosjule
Kutsu minnu Kosjulle
Mina tunne tuima neitu
Mina laida laisa neitu
Tuimal tutsa ka hiusad
Laisal on jalad jämedad
Kõrgil Kõrad tinglutud.

№ 25.

Tütorlaps ja limurkene
Ilsa jäi sind ikkemaie
Oma jäi sind muretsemaie
Mis sa ikket issakene
Oldsa mullast noori velle
Ehk sind petra peni särgi
Haugudeshalli särgi
Kartra kardidse Kübara
Omakene nämikene
Eskene taadikene

Enne mind pekka peeni liiva
Haugudegu halli liiva
Kartsa kardiste kiriku
Enne kui pekka peeni särgi
Haugudese halli särgi
Kortsa kardiste kübara.

A 26.

Neiukene noorukene
Mis sull viikka mulle tulla
Tule mu sängi säädejas
Padja pehmeks pesejas
Liina vai laodajas
Küla velle vellekene
Kes so sängi enne säätse
Padja pehmes enne pese
Liina vai enne laodi
Enna sängi enne säätse
Padja pehmes enne pese
Liina vai enne laodi

Neiukene noorukene
Mis sull viikka mulle tulla
Mull on ussu uibu aida
Tare lamban tappu aida
Weremihalese
Küla velle vellekene
Kus sull hundie uibu aida
Vai sull maital marja aida
Weemeskil viina lehese.

A 27.

Jõnes joonsis jõvvke mõõda
Mina pikka mõkke mõõda
Keise ütte luttu kese
Karsi luttu ajama
Luttu kuuldi Rootsimaale
Rootsi ja Rsa sõdamaie
Ehaudiku ruunaga
Emand paadi mõõgaga.

Mõistatused.

1. Ühe all, ema pääl, vitt vatt vaihel = rõlla kraasim
2. Kattu pääl kõmiseb, aga sisse sääl sihi = ses = mehilased.
3. Hiiu linnu, piiu piiu seemederaudа = vark
4. Käsi visu perses = Kimas
5. Maalt tõse mannelpuu, mannelpuust läuka puu, lauka puust suur mõts = õrne.
6. Sõda sõit sinin küppar pään = liivaäitsa
7. Külä peni kükkakule lugi taeva tähti = Kaevaldas.
8. Muri ütles puuri seen, vahi varnast välla, kats tõpra kahmandad. selu pääd otsas katsega jälga all = vang kaeb läbi akna välla, näib kats vanavaresi sisu sõlla on markivad.
9. Üks üks kats aruda = õunk.
10. Nutsi üm, nui takkan üre keller kaska
11. Härg tuuas kõdu saaliku jääse mõtsa = kuuse juu

12. Pällas pist kaevast = jalg, sukk.
13. Kauane susi parklaeand = nõkk.
14. Kiinas kaevast, pea tõus palla ast = vint.
15. Tõrr, tirr kiis mõõda, raud jest ma = jakeste = ümis valetas patta.
16. Suure juure juppi takkan = kartuli.
17. Kiri, kari, valge väli kork kõrja kaits = ja = inimest, ilm, õpetaja.
18. Sõga pus läbi arjaste = jaama rees.
19. Pume pukkri, kiitsene nikkeri, savine jakri, kullane kukkri = leivamõhk, sõge, ahu, leivä pätt.
20. Maatsiga, tii liba, järvesikk, mõtsa kukk = äke, ader, kala, orrav.
21. Neitsimella nunnaline, katri katte jakkuline = kaera valdas.
22. Elusikk, naritsnaar sarapu juda sisen lahkes = puutikk, peigmees naa pr. ema juda lahkes.
23. kalme kõhriga orik = katriku tera.

24. Saarik jair (karolast.) samma karkkan jada pulkka
perjen = 27kl.
25. Uvra mulkku, auda mulkku jandid
jada sillamulkku = puu riit.
26. Ojast ora, kes kist kera, kannast tourlak
27. Edangu pühit perjed, ammuku ammä
juud = prunty.
28. Suji undas katte juure mäe vahelt = ju
29. Päiva tair liha veri, ööje tühi kui pörgu
pull = jaabas.
30. Mõista, mõistatulte ätta kättun = jukk
jalan tjuuk pääl.
31. Tjia ruk, kahru jammelde vahel = püs
32. Putsi pääl pure = prees.
33. Sui pikko, joone pikka, aru pikka ise
must viskas kust = pilve.
34. Tare maatjid täis aga üts teistl i tumme
35. Kats jakkja tantsu ütte jaapa jeere
jisen = juhtera juhtmine.
36. Suji aia pääl jun ammuli = vinkat.

37. Ejaistus, paig pistus tütar kakkan kallitas = (kaevahtas)
38. Mo jun om lihtraf lõigatu, mo jälgem
ära haavatu, ma kuiva kokku päiva
käen ja vingu tavalt laste käen = paio pöl.
39. Perejüü, laud laul = immis imetab paigi.
40. Peniauk, perje pauk peremiis jällu slem =
mikit = linamasjin.
41. Kats jõjard ütte üüga kimi köüdetu = (vanast)
42. Kalmejalaga kurat raud hamba juure =
43. Kats jõjard jilitje võidu = jala lumejäjen
44. Edimalt valgemb kui lumi, pera jt kui
hallendav hain viimast verevamb kui veri (värjimu)
45. Härg makka mossa lüguse = inimese maja
46. Kurekaal üle mere = paa vaeng.
47. Karvane kurat nulgain, kirime kere
pättuall = kana munek.
48. Müs lätt mätsa nami nappi pitlin
jallan = ~~kinnes~~ (oder) ala paal.
49. Simine kui jaks, müüs kui härg, Jumg
kui tjiga = jitta jilli kas.

50. Sun pirra, saarepirra, aru pirra, aina pirra, pirra pärra-päälelävra = Sampilude(kirjade)kodamine.
51. Ärialas pää pablas mütse kadja jalas
52. Mäs ragu õõssa päära lastu ei karga koheki = kell.
53. Üts sarv sada mänkli = kapsta pää
54. Kiipas, kaapar lät saarde päälpiis-lu
55. Kõigist puist pikkemb mädalamb ku maa kään = tii.
56. Muu puu pikkune pilliroo jammine = puu süda
57. Timmumüng, tommumüng, üle pisa pedaja üle kõrge kuuse ladva = kirku kell.
58. Must tiga ajab vereviõ põrsid pornast vällä = Koabiga ütlja hust välla tõmbam
59. Valge lünaka läppeli laha kastki sisse (kana mun
60. Pää süvvas liha müvvas liha ei kõlb koheki = kanep.
61. Kiri ues stood, süda sisse loodi, kelle

tütar alli, selle emaks saie = ija alivongis tütar imet läbi müüri.
2. Mu ast õhu rake sinitse mokka = Sõuke.
3. Meile tulli meeli vääras, meeli vääras keeli vääras, igapäiva käänga jalan karupäie kapuk sällan = vasik.
64. Neli kandjad, neli andjad, kats kaejad kats kuuljad, kats koira kaitsjad üks parmu piitsk = lehm.
65. Harr all, paun päal, pauna-päal rist risti päal lõkkudaja läksudaja päal muu = sudaja muusudaja päal pilgudaja, pilgu = ja päal kõlu, kõlu päal mäts, mets an mänesugust lindu, kahra pääga poisike lät mõtsa ja ajab lindu vällä = inimene.

Kõttu lükamise sõna.

Mitku puu juure kest
Sittu naba joone kest
Roja naba, pesa
Pane naba paigale
Nagu piist.

jaz. 660

— 1 —

jaz. 661.

Kolmas Wannawanaste jandus.

Walga linnast. Saatnud Ernst Kornel.

Saadud 1889 VII.

1. Üksik poeg. (3X).

Wannal ajal imenäit pisikene poisikene wiistõistkümmend aastat enma nisja. Poisikene tulli rambrist wälja ja laskis ommale seppale jurest kirwe tekha. Lähhidal olli ka üks wanna jämme tamme puu, arwas ühhe hobiga seda tamme puud makha lüia. Et jõud weel weisli nõrk olli, ei jaksanud mitte ühhe hobiga makha lüia. Selle peale wiskas poisikene kirwe makha läks rambrist taga. si ja ines täine wiistõistkümmend aastat wiga amma emma nisja. Kui nüüd täine wiiskümmend aastat (täit) müda läksit, ja ines 30 aastat

wamaks, tulli kambrist wälja, läks jälle juure tamme juurde waatama, kus se kiwwes jüs on, mis minna wiietõistkümmne aasta eest ja matka jätsin. Leidis kiwe tamme juurest üllese ja olli nenda pisuke kui wasjar. Meel läks jälle seppa juurde ommale uut kirmest tellima ja löi ikka hoobiga juure wanna tamme matka, jättis kiwe sel senna paika ja läks ise omma teed.

Nüüd arwas noormees ommale naest wõtta, aga kus mina jüs peaa jaama? Küsijin tõiste käest nõu, aga nõu andjaist olli palju, kelle nõu aga nüüd heaks wõtta?

Üks ütles: Kirikuhärral on üks ainuke tüttar! Nõrmees läks jüs kirikuhärra juurde tüttart mak-

sekõsima. Härra aga teadis küll seda asja, ei lubanud weel mitte oma tüttart. Kirikuhärra ütles: „Sinna ollet küll jõukas meest, kui aga nendä käsu ollekõ; waman mina sinule üks tõo. Kirikualtari all on üks ümargune kiwi, kus jalge põhi põigi pääle juur, kui jõuat wälja tõmata, siis ehk wõib olla, et saat minu tüttre.

Nenda jüs läks noormees Reedi hel päiwal kirikusse ja se kiwi olli jõrmandnga üks toja. Kui tema küünet kiwi külge pani, tõmbas paar tolli kohe kõrgemale. Sellega aga mitte weel tehtud, kus küünedega jeeni kui palwiwi, aga kolmas kord, aga kolmas kord wiskas jeeni kui jõua

äärde ja wiimate müüriſt läbi
ühtaſi teiſele poole. Jelleſt asjast
nüüd ~~nüüd~~ Kirikuherral jelleta-
nut, kurvastanut enaſt wäega, et
Kirikummer alli makkalähetud,
ſest täna on Laupäew ja homen
Pühapäeval on tarwis Kirikuſe
minda. Müür on tarwis ülesse
teha. Kohe peale jelle andis Ku-
kuharra mehele oma kärnaſe
mära, käskis mõlſa minda
ja üks nisjugune paks affida,
mis just jelle müüri ſisſe paſis.
Mees läkſab mõlſa affile ja otſib,
leeni kui wiimaks kõne kuuldi
mõlſo tullemat. Tema aga tõm-
bas kõigel kümnel kimbul mara
ha jelj'aſt maha ja käitis käsi
kümme ~~ma~~ oma wõõ alla ja lät-
ſit käsi kümme kimbut ilma

itmoa mõlſa.
Temale jändes leidis mees kurna-
ga ühe jäne taropedaja, käis jelle
kiiwega maha, pantis Ree peale
aga Kägi läks alt katki.
Jelle ajemel rajus mees 2 palgi
jännuſt kuuſt, käitis mõlemat
ühte koko ja pak peale ja
wana pärnane mara otſe.
Tuli aga ühekoraga wana karo
mõlgast juurde ja tahtis wana
mära ära murda, mees aga wõtis
ja käitis karo märaga Reeſte
ei jändnut aga kummagi nedata.
Mees tõmbas mära ja käru Ree
ſt ärra ja käitis neid para kär-
male kiirii, aga iſi jäädis Ree
ſte ja nenda jis nedas leeni kui
para kodu jändis. Kohe peale
jelle laskis müürieſpadel para

Sise müürido, nenda ja siis olli Laupäeva ohtu kirikumüür valmis. Kutsus kirikuhärra juurde, ja ei näinud midagine teha, sest et müür olli hästi ära ratehtud. Meeri nõudis kirikuhärra käest tüütart, härra aga vastas: „Pääsegu, et näeb ka jaada, aga Pühgli jahu on meel pulmade pidamiseno tarvis.

Jahkata aga kuskeid jaada on, käe mina siis toon. Päew on meel käes aga kui jäew läja läheb, mine ühe weoki juurde, jis hakanod seal kiirit joopma ja seal on jahu küll.

Meeri nõttis ka jeta nüü järgi jäewa lõjumine kutsetle, jäudis selle weoki juurde, aatis weidikene aega, ja kiirit hakasid joopma.

Seal weokis olli nüüd hirmus

palu mõlder, kus sis tema käes kas ei taha mitte maalda?

Mõlder Jenna olli küll kõva meeri aga mõlder tahtis weel kõvemb olla. Nenda sis maksid mõlemad tulelõ meele, seeni kui wiimase mõlbre jalg kirri silma sise juhtus ja ämma jalla lus kottis murdis. Mõlder läks ärra ja meeri seadis suure rõõmu Pühgli jahu peale ja läks omateed. Mära aga wiimate ei jõudnud mitte medata, wõttis kaarma ette ärra, keeris wanare külge kinni, läks isi kaarma ette, ja sis jõudis käige kaarma ja märaga kirikumõisate tagasi. Noh, jahud on kul siin, aga Kaha on tarwis, ütles kirikuherra. Meeri aga küsis härra käest: „Kas teie mitte ei tea, kuhu Kaha wõib juada. Jah, siin on

küll ütsö keller, kus Raha seis on, sealt on waewaline kättesaamine ütlesö härra.“ Jahatas emme, sälle minna siis toan: Kiriku härra ja hakatas ühna kärnasse märaga Wana tuudi Raha juurde. Meesi läi seltsi inkseleti ärra, lätsi reede sise, sealt aga tulliti waared tuugevat mehed käinge jagoste riistatega wasto ja tahtsid teda ära süüa, tema aga kartnut seletsi kinnitti nii ägine, mütsu kui enne aga Raha kätte saatsö. Tagatsi sealt seltsist tullist wanna tompak meesi wasto, kes silmapilku teda ära tapsid, ja täisele ärra selletasö, et se on se meesi, selle minu maelsis, ja wiimaste minu jälle ärramiidsö. Tulge mehed aga emme ärra, ja käisi lõksis omma

teed. Meesi seadis Raha kaarma peale, nenda palju kui isi arwas, ilma sõ kellegile midagine üllemiste allnud.

Rahakaarmsi käis kahe Kiriku härra juurde kaardud, sellepeale lubas Ka Kiriku härra ühna tuhtre, le giwat mõlemat palmad ja nendest kümnett kuuli makkasi lasta kõige meesi julma ajaga Ka sura Jehowa ja elliwat seeni kui surmani.

Oz.

2. Kaps.

Wanalajalt olnud meie maal Kapsi. Sellepärast oli rotte wäga palju ja kõige [name] Kanades kiwi majades, ja tungisiwad käsi kiwi kiskjad metsolajad inimestele kallale. Kuuelt ütskord juhtus üks wana Krooni peal wäljatelginud soldat, kes

juba 27 aastat Kroonid teenimas olli
ja selle äratenitust aja peale kodumaale
lasti, ühte teeäares olevate kõrtsi. Õhtu
oli käes ja vanamees palus et tema
saaks õõmajale lubatud. Kõrtsmiku
tahtmus küll heameelega lubada, ja
tõrkus selle vastu, et mina ei või mitte
sest et siin on väga palju rotte, jest et
nemad murdvad teie ära, ja nendelabi
on juba väga palju hukka saanud. Vana
namees ei hoolinud sellest vähemhast kui
midagi, muidu kui et aga temale saaks
õõmaija lubatud. Kõrtsis olli ka üks
suur pikk laud, ja see süs lubas kõrtsmik
vanale soldatile voodiks, mis aga va
na mees tänuga vastu võttis. Vana
mees astis ka Kõrtsist ühe Rüünla, mis
tema polema jüütas, ja Kõik öö läbi
põleda laskis. Hohe peale see kui kõr
tsmik sest kinni saivad pantud, heitis k

vanamees magama, ilma et midagi sellest
hirmsast asjast mõtteldagi võiks, ja tema
jalgadele peale heitis ka tema selgkiline
isand, Rass, kelda vanamees ühes oma
teise paunas kuni nimetatud kõrtsu-
mi kandmudolli, kui nüüd vanamees
magama olli jäänud, kargas Rass tema
jalgadele pealt maha, ja hakkas rotti-
sid murdma, kui see hea tükk aega
olli kestnud ja Rass juba äraväsima
hakkas, ja ka rotte sid veel väga palju
juurde tulli, kargas ka vanamees laua
pealt maha ja hakkamas ka isevoma
reisirepppiga muheldama. Nendasiis
see hirmus töö kestis kuni hommiku
valgeni, kui nüüd ühtegi enam näha
ei polnud, hakkas vanamees äratap-
petuis rottisid kõrtsi nurka kihti seda-
ma, nendaet see kui heina ruga välja
nägi. Selle läbi tahtis vanamees kõrts-

mikule ära näidata missugune öö orja
temal olnud. Kui see töö valmis oli
heitis vanamees jälle laua peale puhka
ma, ja Ka tema jalgade peale seltsimees
. Kaas. Hommiku kui suur valge oli,
üttles Körtsimees omale pojale et mine tee
Körtsi pool uks lahti ja vaata kas va
na soolat ka on menolest röövlidest
alles jäänud ehk on paljas luu kont
järele jäänud. Körtsimehe palg joo kes
kohe suure vöömu ja tahinga tagasi Körts
mehe f juurde teada nõnna, et vana-
mees veel elus on ja et laua peal tema
jalgade peal üks elus elajas, kes ühte-
puhku nurr ja nurr teeb. Kole selle Kui
Körtsimees seda asja oli ära kuulanu
Kargas voodist üles se, tõmbas püksid ja
ja kuldas silma pilk vanamehest edu
Körtsi vaatama. Kui nüüd Körtsime
seda lugu nägi nõudis vanamehe

käest kudas uni olnud? Vanamees üttles
et Jumal tänatud kaunis Rena, aga
selle rottimäe üle imestles körtsimees väga,
ja veel enam selle pisikese elaja üle, ja
küsis pohe: mes ime elaja see teil seal on?
mees üttles et see on minul vöörastmaalt
Kaasa toodud ja nimetatakse rottide
kuningaks ehk. kaasikes, ja selletas Ka
veel mõnda muud sellest elajast körtsime-
hele. Kui nüüd körtsimees sellest elajast
selget teadust oli saanud, soovis tema
vanamehe käest ära osta, muud kui
mis aga maksab. Mees selle juures Ka
mitte laiske ja nõudis 300 Rbl, körtsi-
mees heameelega lubas nõutud hinda
ja kinkis veel 50 Rbl juurde, peale selle
veel 3 päeva läbi ilusaste ja mehist
maadi süüa ja juua anda. Wõmosse
päeval kui vanamees körtsi selle summa
kätte oli saanud, soovis emast jälle

jalgawe peale et üks kord Kõdumaale
jaaks. Wanamees alli tükk maad kõrt
jist emale jäudnud kui temale üks juut
vastu tulli, kes seljas pits ki panna
kandis. Juut pakkus kohe vanale mehel
oma kaupa müüa. Wanamees ei pan
nud selle juures mitte palju vastu, jest te
gadis et meie maal pitskid väga kallid
jest et neid veidi alli, ja ostis kohe 3 voo
est, 30 kop aga jättis rüsi rahaks. Ta
mees müüd 3 versta edasi alli läinud,
istus maha ja mõtles järele, mes mina
neid pitskid ilma asjanda kõdumaale
omale vaevaks kannan, parem ka
mina naad. Kohe ühe korraga põlema
panen. Kuda öölolud, nenda tehtud.
Wanamees süütas kõik ühe korraga pü
lema nenda et taevas ja maa alli
täid veerli suigu. Mees mitte oma
tõeuise
töö üle kuld, rüsib edasi ja mõtleb jõre

kas peaks veel mina naist saama, ja
kes peaks minule vanale mehele tulema.
Siis kui temo niisuguste mõtetega alli
tulli temale üks suur mees vastu,
ja küsis vanalt mehelt, mes tal mõt
lesid sina järele? Mees ei mõistnud esi-
malt vähemhat kui midagi selle peale
vastada. Viimkord küsides, jelletas
vanamees, et mina mõtlesin küll
üht asja, aga kes teab kas see siis jeraji
peaks olema? Mina mõtlesin et kas
mina endale veel naist saan, ja kes
saaks kõik minule tulema. Noor mees
vastas selle peale, jah, õige seal alli sinu
mõtte. Mõlemad lahkusivad üksteis-
est ja igaüks läkebomale poole. Üks
maa edasi jammuses tuleb vanale
mehele üks noor, priske ilmeline nei
vastu kes teda terviseldes kohe rõõm
sasti küsist. Wanamees mes sina teed-

mõõda rõndides mõtlesiv? Meesrahvad
mina ei mõtelnud midagi kui ag
et kuidas mina omale naist saaks. Naab
nein seletas et mina alati sinul taeva
naeses saadetud. Wanameesk küsis koh
nelt kõest, kas siis teie navilus nein
minul kranale mehele tahate naese oma ra kest tõõd. Agene andis headmõu
tulla? Jah, mina olen saadetud taeva, ja tõõstis tesa. Hommingu läksmees
englide juurest, nemad rõõmustasivad tõõle ja tulli õhtu õnneli kult mõisa herra
rõõga selbiselt siitsinile ja laulsiva juurde tagasi. Nüüd andis mõisaherra
imeilusasti, selle põõrast saadsiwad nemlesel kalle ks päevaks kaks rahet tõõd,
mind sinul naiseks. Nüüd rühisiwad tema nenda sammuti oma abimaa
mõetsad, ja jõudsiwad warsti. Rookmasa hea mõnga kõrda saatis. Nüüd nägi mõ
le, sinna mõisade kust tema ära saie sel sa herra et kranakõomu mees wees ja tulest.
saatis randuv. Mõisast tagasi jäudes taõnneli kult läbi käis, ja krama sõrvi kut ega
riolad kohe ühtlahimest. Wanameesk surma ei kartnud. Nüüd pidi temal kõna
kohe rullas mõisa herra juure et omale mehega heaga oma tahtmist kõrda saa
ammeti kätte saaks. Kui mõlemad nüüd kätsuda, ja sõrvis ära astu, aga kui
koha peal tehtima hakkasivad, peeti palju enegi jalvat tahab. Wanameesk
ka kohe pulmad ära. —

Pärast pulmi kui naer mõisaherra kraua
mehe ilusad abikaasa nägi sõrvis kraua-
mehe kõest ~~kraa~~ eneselle ja omolis meh-
le hommiks päevaks kõõ et kranames
surma saaks, nüüd läks tema õhtu kuusas
mina tuppa ja seletas omale abikaasale
et kuidas tema nasket tõõd. Agene andis headmõu
tõõle ja tulli õhtu õnneli kult mõisaherra
juurde tagasi. Nüüd andis mõisaherra
kalle ks päevaks kaks rahet tõõd,
nenda sammuti oma abimaa
kraua mõetsad, ja jõudsiwad warsti. Rookmasa hea mõnga kõrda saatis. Nüüd nägi mõ
le, sinna mõisade kust tema ära saie sel sa herra et kranakõomu mees wees ja tulest.
saatis randuv. Mõisast tagasi jäudes taõnneli kult läbi käis, ja krama sõrvi kut ega
riolad kohe ühtlahimest. Wanameesk surma ei kartnud. Nüüd pidi temal kõna
kohe rullas mõisa herra juure et omale mehega heaga oma tahtmist kõrda saa
ammeti kätte saaks. Kui mõlemad nüüd kätsuda, ja sõrvis ära astu, aga kui
koha peal tehtima hakkasivad, peeti palju enegi jalvat tahab. Wanameesk
ka kohe pulmad ära. —

läksmees kuuntalt oma naise juurdesõ sellega

asjast naisele teadust anda. Mäne käs
ki mehel mõisa herra juurde minda ja
härrale teada anda et tema kõik kuna
raha kaotku korjab. Härraga teadis ta
temal maa jees Keldris kolm pütti kulda
ja kolm hõbedad on, valmistas kohe ühe
kirja omale ära surnud isale, ja selleta s meh
ära, et neljа tee koru peal üks risti ga ki
vi on, ja selle kivi peale peab sina kolm
korda süleminnes ja välja tulles kõva
Selle kivi all on üks silus tee ja seda tee s
mööda saad sina ilusade linna. Aga sina
kaitsatsat selle linna muidu sade peal põrg
lisest, sina aga neid ära karsta, vaid min
ka läbi veekidest läbi. Mendа jõudis vana
mees mõnest kümnest kambrist läbi,
jeni kuni viimaseni kambrini, kus
vana mõisa herra (mõne) kesk kambris laua
juures kirjutab. Kohe käre hälga ruut
tas tema saldanile vastu küsides mes

sina siin otsid. Vanamees aga vihaselt
vastas, Ühk teie se ei tea, et teie palgon
minu selle kirjaga saadnud. Vöttab va-
nameche käest kirja, loeb läbi, ja juhatab
vastu standes. Seal mõisa on üks suur
keller ja kuraal peal keldreumse on kolme
korne paks muur, selle müüri taga
on siis 3 pütti kulda ja 3 pütti hõbedat
korjel. Müürutlas mees ära kuulde s
selleft limast läbi jälle suure kivi juure
lõõb kolm korda keppiga ja kivi veerib
ette ära, läheb kõdu ja annab mõisa herra
et selleft asjast teadust. Kuda vana herra
juhatanud. Kohe läks kis mõisa herra
tee ndid kokku kutsuda, müüri ma-
ha lõhkuda ja raha välja kanda. Nüüd
laskis mõisa herra need raha pütid ja
kapku korjada. Saadab vanameche kõdu
naise juurde, et kas müüdi võiks tema
selle kahaga vanamehe naist ära osta.

Naene jellest asjast jelgeb teadust saamis
ammatmehele arvatb poolt teada, et
mõisa härra Kõik Roma raha, hõbeda
ja Kulla Ko Keu aksib ja jeda kõi mõisa
suure Raalu ühe aksa peale panda ja mi
na lähen teise aksa peale. Kui raha mi
üles Raaleb siis võib mõisa herra mind
vmaks maksko saada, Kui aga mina rah
üles Raalun sõraga mitte. Kui kõik
mõisahärra varanduse müüb Raalu
pealt alli, ja tema ise Ka seisis Raalu
Kõrras, siis tulli kramantehenaene vma
tunast suure tuhinaga ja karas Raalu
teise aksa peale, ja Raalus raha üles, Ka
juures kõik raha mõisa herra peale sattu
ja mõisa herra surma sai. Seitset müüb
mõisa herral ühtegi põrijavõi elmut, siis
siitsab vrama sõbrat ja tema abikaa ja mõi
ja ja varanduse põrijaks. Jaelasirad õnn
lõikulet mõisa proua ja herra nime all
Kuni surmani. Otsa.

3. Ilmt ja Kaer.

Kord olli ühel mõisa herral üks truu
Kaer Kes teda Kaua aega truuiste teeni-
mut ja müüs vana aks ja ämut ja midagi
teha ei ja Ksamut. Ühlastamata herra
ajas tema omast majast välja, ja müüs
pisi Kaer metsa hulkuma minema ja
võidu sadsma Kuita mitte nälga surra
ei tahtmut. Suures metsas juhtus müüs
Kaer isanda Ilmoliga Kokku. Ilmt
küsse Kohe Kaera Kõest mes ammetimes
sina olet? Kaer vastab, mina olen
üks Kingasepp. Ilmtaga üttes et tema
aga üks Elma hulgus alevad, ja et Kasi
või sina minule paar Kingasid tehes,
mina olen Kaua hulkunud ja mitte Ku-
salgi ei müsugust ammeti meest leidnud.
Mis mitte räga hea meelega, vastas
Kaer, too aga minule 3 aastane oma
siis mina sinule teen Kingad. Ilmt

tõitis Kuera tahtmist ja tõie 3 aastaga
orika ja läks ommaette. Kuer kiskus
orikul sõrad ja otsast maha ja ringa
olid rahnud, liivaga pandis nahka,
selle et tema raua ilma jõumaola ei
nud. Kui müüs hunt Kuera juurde
ringade jõrele tulliski, andis ringad ja
ga pasjata. Ringadaga olid liiki kesi
ja ei võinud nadegale kõndida. Selle pe
le joonisaga hunt et uued ja aeg tehtu
Kuer ka selle peale mitte rasttu ja näi
hundilt ühe 3 aastase hõrja. Nõudu
jaie täidetud. Hunt tõie ühe 3 aastase
hõrja ja läks jälle ommaette, Kuer tõm
kas jälle nenola kui esimesel sõrad
otsast maha ja ringad olid valmis.
Hunt tuli ringadele jõrele, tõmbas
jalga ja para jäid olid küll aga ei või
nu mitte nadegale ja joosta. Nüüd
gas kohes ringade põraft, ja Hunt

üttel et homme saab kohes suure tamme
juures peetud. selle tingimisega et Kuer
omalt poolt 3 kohtumeist ja jälle hunt
3 kohtumeest võõrtõhes peab tooma,
Kes aga enne suure tammejuurde jõuab
see peab teist ootma. Hunt saie enne
tammejuurde ja alli Karu ja metsia ühes
toomid, Kaeraga ja Kukke ja rahsi. Kui
müüs hundoma selts ilistega Kuera lige=
male nägin rõad tülle rõdsis pannirõd
plehku, sest Kuer tulli, Kuera taga Kukke,
Kukkel mõõk ülleval ja põurseljas,
Kukke taga Kaes ja jälle poonis haud
seljas. Karu alli tammeotsa roninud,
mõtsiga tammealla võnelisse, hunt
aga tammealla paju puhma sisse kus.
Tammejuurde jõudes nägi Kaes et mets=
sial võnest jaba otsa välja jääny, ja sest
nähes kohe kinni hakkas, metsiga
kohe suure tuhinaga võnest välja ja tamm

otsa, Raruaga seõn suurehirmuga et
müüs tuleb ad poomaneb, Rara
tammealla paju puhmastiku hunde
selga, Rus jõuder hunt surma saie, ja
ise Rohtule ühtlasi ots. Ots.

1. Taustama puuraiumine.
Ümber puu Rahu korda vastu päitse
põnoli ja iga korra aega hammastega
puud sahida, ja siis ma ha lõigata. (Siis
ei ära hobuse Rael ei eriseks ta ots).

2. Kui lehm ära on Rahistud ja piima
anna, siis on tavis Rahu nelja päe
õhtud järgi mõõda müüsse (Rahvismee
süia Rusi rauds ikude pesa, ja pärast
välja võõrsist lehma müüa.

3. Kes saab kiri Rust teise inimese
peale tõi, ja Rõu too selle lähe
vad mesilaste pidamise hõsti Kor
Ädalas Ernst Kornel, Walga la
Kornelimajas.

IV. Wanawara Korjamine.

A1. Jõrk ja jõuras juloine. (Riigatlist)
Oli üks woine talu peremees, ei olnud wahemat
kui midaga Rodus süia, muud kui sool ja wesi;
Korjas umad raha Rappi Rat Rokku ja läks
mõisale rukki ostma. Mõisale minnes juhtus
üks wanamees teenale wastu ja küsis: „Mehele
Rutu süa sina õigete jõuad?“ Mees wastas aga
Kurwalt selle peale: „Minu olen üks waene pere-
mees, minul ei ole Rodus enam midagi süia
ja soidan mõisale omale rukkit ostuda“, ja
küsis wanamehe käest: „Ruhu aga süa sina
jõuad?“ „Minu olen üks julge ja tähen
male Rohtu otsima“, jõi pakkus ennast pere-
mehele julgeks. Peremees aga wastas: minul ei
ole mad ~~jõut~~ enam midagi süia, mis mis aga
süa ise el sinule pean andma. Mees aga Ras
kui sina üks kord putru päewal saad, siis wõi
mina Rasellega rahul olema. Wõõrits oli
Rorts, jõi nemad pöörasiwad siise küüku joma
Kaupeli Korras, jõi julge küüsis peremehe käest

„ annavmaraha minu Rõlle, mis sina oga ilma
asjanda mõjale tuled? Premees ei uskunud seda
mitte teha ja mõtles, kui mina nedrõunaseks ka
pikad arvamun, siis jäõin kohalt ilma
rahata ja pean nälga surema. Kõrtsmik
käskis kohasulasele reha ussalda, ja peremees
tõitis Kõrtsmikku käsku. Wiimate kui sulase
raha äraveli andud ja üks kalmevankrine
Rutt, ja mõrra; waatis sulane weelomalt
paarst veel kaks kalmevankrilist Rattid kaasa
ja sõitis mõisa poole. Peremees aga läks kiires
meelega kodu poole, ja kodu jaudes seletas ka
veel naisele seda lugu, kes seda kuuldes õrna ehm
tus, et mees omad wiimased kapikad ja mõrd
ühe tundmata mehele ussaldanud. Mõisale jõu
des, lõkse sulane kohe mõisa perra juure, kes koh
aidamehe ruttust andma sadas. Aidamees
neis Rattisid nõnes küsis kohe: mes sina mend
kalme kalmevankrilise Rattiga tees kunas
juba ühe Rattisisse õrna matnud wili; Sulane

aga kostis: „ kui ju nõnda iseki et mina üks ära
hälginud sulane olen, ja mille mendu palju
jäädu ei ole 3 vankrikuormist ühe vankriga õrra
vanda, selle pärast panen mina igaüheti sis
ühe vankri, et kedem tüstu oleks. Sulasega
tõitis kõik kalmu Rattitõitis, ilma et aidamees
selle sõnadagi arvule saanud, seadis kuorma
peale ja läksivad kilejahwatama. Et eeskis
aga nord äraveli andud, palus mäldrik. minna
ei ole palju muretsi, ja et kodus ei ole kõiva-
palmeseki, kes kui kohe waatama läks, ja
ära jahwatada lasis, sest tema arusti al-
nud ka mitte enam kui kalmevankrit, igas
Rattis üks vankrit. Yhi õrna saie jahwatatud,
sõitis sulane kohe kodu poole. Peremees ja pere
naene rõõmustasivad seda võga, sest et nüüd
terve aastavilu kodus on. Kui paar pääva
mõõdus ellu saanud, üttles peremees sulasele
et leibrot on meil küllaga puhtu pundub. Mõis
sulasele kalm Ratti, weiblikene raha ja sulane

lisas umalt poolt Ka meel veidike juurde, et
Kalmetuaka Kesvi võiks osta minjalt. Mõis
jõudes marjis emme raha ära ja läks sis aida-
mehega aida juure. Sulane tõitis jällegi oma
Kaltsi tõis, ilma et aidames arutaleks ja annu
Lõks neskile jahuratas tanguleks, ja sõitis
jõllegi tanguga kodu. Mees ja näne
võõrnustasivad seda nähes võiga, ja mõist-
nus minga jugust meelehead sulasele teha, sest
Ainult jõlle teine aasta sinder Kodus oli.
Mõne paari põlsa pärast Kuulsin, et pere-
mees perenaisega rääkisivad: puder ja leib
on meil Kull Koduga saola puudub; Kohe
Lõks nüüd tema peremehe juure ja ütles: Ka
saola tahan teile heameelega tuua, Peremees
andis poole punna saola raha, sulane sõit
vana mära ette ja sõitis linna, ostis jälle
poole punna saolaraha ga 3 pütti saola ja
3 pütti silku, ja ei veel mäni Kop pik võlgu,
ja pandis oma Kasuka Kaupmehele pandis.
Nüüd oli leib ja puder Kõrvuline Kodus.
Mõne aja pärast Kuuldes jõlle sulane, peremees
naisega rääkimas: Kuidas ole tulek Kõtte, maa
õunis Künda ja Künnirauduvn tarvis.
vinjisvn Kull, Kust aga uue rauda jätKada
laame: Lõks jõlle Kohe peremehe juure ja
ütles: Oks jõlle teile heameelega tahan
muretsva, andke raha aga siia. Sõõdis
rand mõõra nee ette ja sõitis linna rauda
ostma. Sõõdis Kodunna rauda peale ja
võttis Kui veel oma Kasuka pandi pealõja,
ja sõitis Kodu. Peremees hakkas Künni
raudu jatKama ja sulane Künisemesse Ka
tõõd. Peremees aga ütles: „minul Kull juurt
tõõd praegu ei ole, hommelõheme metsa,
hakkurauma, Kull mina tükki Kõtte näi-
tan. Hummiku tuuli Kõtte, mees jõi paru-
Kosti ära ja ütles, et lõunast minule tarvis
ei ole, sest mees ei jõua nenda palju õra teenida,
Kui minule Kui emegi Kaks Korda päevas

saan õhtu tulen minidugi Rodu. Lõi Kiwad
siis peremees ja sulane metsa, näitas piiri ära
Ans Rohelt ja Rui Rangelerainda. Õhtu tuli
sulane Rodu, ja hommikul läksid peremees
sulasel jälle metsa harkurainma minna
Sulasega rääkis:, Nenda palju Rui metsa
alli olen Rõik maharainud, minu Rui
palgi mets tuleb müüa rääkis. Peremees aga
imeras ja ütles, et kuras sina siis jäuksid seda
ühe päevaga ära teha mes mina sinule terve
nädala töö Ks arvasin. Sulane hakkas
pruugasti pidama, Rui sel silma pilgul pere
mees metsa läks ilma teadmata vaatama,
Ras see siis peaks õige olema, et tema nädala
töö ühe päevaga ära teinud. Sulane aga alli
Ra veel päale selle Menäidatud metsa, veel
mõisa huure Rajo metsa maharainud, mes
pdavrümment varrama ad suur alli.
Peremees läks nüüd mõisa herrale seda lu
tegema ardma, et mis müüs peaks saama

Mõisa herra aga seda Ruulder Räägitas ja
viskastas ennast rääga, ja lubas trahvi
maksma panda. Kui kuni äraveljula-
mus ja mets Ruinuks saanud (Kui müü)
laskis mõisa ja peremees puust väljа Randa
põletas hägu Rüütsi jeras õna ja Rüüvas Resva
sisse. Kui müüs Resvad sügise valmiks
alli saanud, laskis mõisa härra Rõik Res-
vad omma Rüüni veddada täiesti ja seda
Roormoot. Peremees aga vedas oma Rüttis
pealt Ra Rodu. Ja härra selle töö eest
midagi waeva palka ei andnud, läks pere-
mees mõisa härra juure ja palus mõni Raam
Resvi veerа palgaks, selle et minu sulane
valva näinud on. Härra aga ei andnud
ühtegi Rõrd ja müüs läks peremees nenda
tühjale tagasi nagu tuttu tulnud alli.
Sellepeale aga võttis sulane nõuks ise
mõisa lemmida, võttis Raks paatla nõõri
ühes ja läks härra juure. Härra aga tema

palvet Issandat ja nõuris nähes hakkas naerma, ja et sina võõrsõna oma ei tahtnud kirjutada ja Issanda juure minna jale. Aga Kirjutaja läks kirjutas ära ja julge Issanda juure, kirjutaja ja tegi imeks lahti, ja käskis neid palju peale seada, kui palju aga nõuris kannatab ja läks ise ümber Issanda jalutama. Aga tulles aga nägi kirjutaja et rihaga juba Issandgi puhtaks riibub, ja et Issand ei tahtnud seda edasi anda Issandale ega teadma anda, aga julges jämmus üsna ruttu Issanda kõva seljatäiega Issanda poole. Mõisaherra aga läks kirja ja pulli lahti lasta, ja temal oli üks pull peaaegu ühtegi võeraga ümber kannatada ei võinud, ja saadsivad julged jõrele jooksma. Pull läks hirmsa mõnega julgele jõrele ja tahtis tema kallale

kippuda, aga meeste õnnis Issand pimestas ja kukutas julli selga kõva põlgatõie pea pealt Kirjutaja ja hõõrad ja nägid Issanda ja julge ratsa hobusega mehele jõudma, ja palusivad pulli taga ja. Julge aga Issand, mina ei teagi teie pulli, ja ärge kuri olge ja tulge ja tahtis minu kõva ja täie Issandaga maha puistata, kui teie oma ei jäta võtte ära. Hõõrad ja Kirjutaja läksid kodu, aga julge ei leidnud kodu ja mõõdi veel kõik mured plaats kõva ja täis ja nende läks tema jällegi ja peremehe juure tagasi. Aga ei mõõdi saa mõõdetud peremehe tuhli jõuka julge läbi ega ärkamas. —

Otsa.

Nr. (Kuigatsist)

Ühel hõõrad elli igapäevase ei jõugu haigus Issanda aasta läbi. Ja tahtis kõva juures kõva ei, ei olnud ühelgi võimalik teda terveks

teha. Wiimati jäivad Kõik tohtrid arus, et härral jugugi haigustei ole. Et Rull arstid mitte seda veel täeks ei võinud tunnistada, arvasid nemad veel mõne tarvemba tohtri kõrest nõu küsida. Selle pärast kirjutasid ühele tohtrile Rev 100 versta kaugel ueli ja palusid haiget vaatama tulla. Tohter tulli sinna, uuris seda haigust ja ütles haigele: Sinul on üks 7. päga mees, sina pead jäema minu juure tulema, jest muud sinu ei või miskigi aidata. See peal ei peta sina mitte rohkem kui Rahvas kurda põlval jõuma, kummiku vedelat pantru ja õhtu kapsta leemi jõuma." — Tohter sõitis ära ja mees hakkas ka enda jalandid jalgade peale seadma. Esimene päev läks tema 5 versta ära, teine päev 10 versta, kolmandamal päeval 15 versta nenda üks 5 versta igal päeval rohkemb. — Nenda jõudis üks härra tohtri juure, kelle

Rahvas nõudalat tema juures ja käie igapäeva seda sama jõuki. Wiimaks kui rahvas nõudalat läbi oli pidi tema jälle jalgsi koju minema, tohter andis Rahvale mitmelt rohtu ühes; ja pidi tee peal ka seda sama jõuki jõõma ja rohtu tohtri käsu järele võtma. Kodus pidi tema kui algul päevi rajuma, pidi seda sama jõuki jõõma ja rohtu võtma. Nenda käie härra kuu aja pärast nenda terveks et enam jugugi kui kõige vähemat haigust ei tunnud. —

Otsa.

A 3. Karval Hans. (Kuigatsist)

Hans oli rehepapp, ja tema oli hea jõuk vanaduses. Vanapaganal oli üks suur tarupakk raha tõis, Hans aga tead dis seda raha, ja hakkas neitsi veeres pruu Kiima. Tandutus waatas et tarupp kergemaks saanud, ja arvas kohe et Hans teadvat raha kallal käinud, tema ei jut-

genud Hansule midagi teha, jeest teine
tõstis et Hans põrmandale. Ehmus ei ja
mud vanaltantsi mudu nõu järele, mida
kui emegi ümber toru pakkuja plekku
mindas. Hans aga jäi vanaltantsi
mõtteta seisma ja lõkse torupakku
sisse ja jõuliku mehola polju järele, kui
vanaltantsi teine mahavisatud, et te ma
pidu tagasi reisida võib. Vanaltantsi
võttis pakku sõlga ja pani ja oksu,
jooksis turult maad ära pandis pakk
maha ja ütles: „See oli aga puhk!“
Hans aga tarupütti jäi jeest vastas:
„puhkeli jah!“ Vanaltantsi Hans
heakt kuulder viis tõmbas pakku
selga ja hakkas jooksma, jeest teine
kostis et Hans järele jooksis. Jäi tür
maad ära jooksetud, pandnis pakku
maha ja ütles jällele: „See oli aga puhk!
„Puhkeli jah“ vastas Hans toru-

pakku jeest. Uuesti tõmbas vanaviisi
pakku selga ja pistis jooksu. Jäi juur
türkmaabaru joostes ja hakkas
puhkama ja ütles: „See oli aga puhk
Hansaga torupakkust jällevõtge
võrsete puhkeli jah.“
Kartes et Hans järele ei, viskas
pagan torupakku maha ja pistis
plagama. Hans tuli torupakku
jeest võtja, ja võttis ka vaikselt ühes, ja
hakkas kõdu poole tagasi minema
ja jäi seitsme aasta pärast kõdu.
Ots.

Vana usk.

1. Karjalahtilaskmine (vanast Rootsi.
Kui kiirpõeva kuriesinest karola lahti
laskakse siis lähab pereidaeme linne kau-
jumaale, kui karjuriesinest kuula kui-
kab siis murrab pereidaeme suure näela
kuldses türkvis ratsi, viskab esinese

tükki maha, jaütleb seal juures: „Ei-
mene hunoli jõuss, teine suma jauss, Ka-
mas pahn haigusele, ja meie Kõri jaisk-
nahul.“ — (vana-Laosaast.)

2. Hulkuvast või pöialpõrse nägemisest
võõrast laudast laudaaste peal ei-
ja lapsevar riidest sise kudusa, et jüss-
piie kaua voastu peab.

3. (Vanast Roosaast.) Jüripäeva hommi-
enne päeva tõusu minnakse metsa, ja
tehtakse hagastadest tuli ülekse, et sel-
ga muhdide nägemist ära-hoidaksa, et
jüss nemad ei mõe koorja juure tulea.

4. Iseenese mineniste päiva või päevad
teiste hobustel rahul jaand nõe risti lauda
et sellega teiste hobuste õnne ära ka-
daksa.

4. (Vana-Roosast.) Mõõsaniu kanna mun-
niapsse teise perenaise elajate ruhesse
et sellega elajate piima andmist ära

kaevata, ja elajadele haigust tuleks.

5. (Vanast Antslast.) Kui nõni võõras
tuleb (rehetuppa) jüss ja ära ei lähnud
jüss pühiolekse, jõulgeve ei asemele ko-
halt puru, kakku, jüüvelekse pälema
hoidaksa jõgel jüitju kohal ja jüitju-
doolaksa sellega lapsi, et nemad hai-
geks ei jõüaks.

6. (Vanast Antslast.) Kui kanad mune-
vad jüss ei tohi lapsed pilli puhuda,
et kana munad mõõsaks ei hauks.

7. (Vana-Antslast.) Rehe tuhas ei tohi
lapsed vilistoeda, et ei et pikke maja
pälema ei löö ks.

8. (Vanast Antslast.) Kui kapsaid
kasvadaksa istutamas, jüss panvak-
se maa sisse pennine peale ja nõgesa
pea tõrsalla, ja öölaksa istutamise
juures, et nõnda kõvaks ja juures kas-
vaku meie kapsta peadkut sel kiivil.

9. (Hansast-Antslast) Kuimõni teisele leiba annab ~~siis pandakse siis~~ ei ehk mõlla eriti, siis ei andagi mitte enne pöitsi waidlõigawakse ära, et teisel aastal rukkist hukkaks lahaks.

10. (Hänast-Roosast) Kellel hamba walusawad käe se pärast Kaarli lõõdur pea pinnuga hambaid sulgib, selle ei jõuda hambaid ära walutamas.

11. (Karulast) Kui kapsaid istutama hakkawakse siis pandakse nõgesid pesmra peale ja õõldakse nõgesed maja tõttu.

12. (Karulast) Kui hõrne õhtul siiakse siis lõigawakse leiba peale kaarikuga pisteauk, ja pandakse pilpa otsa ja pannakse ahju tagasi. ——

13. Kirjku tee peale ara rauasatud leib, ehawad hea rohi halli hargusse rastu. —

13. Need juttud mes minu minnes Roosaitsin ellewad Kuigatsi-raldast,

Ja wanast usk jumes olli ärritus, pisli alenda

1, Kes kirikust teise inimese peale töi rõõmu teeb, see teeb enese Issa õnne.

2. Kes kirikus leiwa rõõmu teeb ja mesilastele söögi ära paneb, sellel mineweks mesilased hästi rõõmu. —

Almanres.
Simuel
Walgas.

pag. 708.